EMIL HOROMNEA

AUDIT FINANCIAR

CONCEPTE. STANDARDE. NORME

EDITURA ALFA

Scanned with OKEN Scanner

EMIL HOROMNEA

AUDIT FINANCIAR

CONCEPTE. STANDARDE. NORME

Ediție revăzută și actualizată

Scanned with OKEN Scanner

Editor: Nicolae PANAITE

Redactor: Elena HERMEZIU

Prepress şi copertă: Cristian-Ionuţ TĂNASĂ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

HOROMNEA, EMIL
Audit financiar. Concepte. Standarde. Norme /
Emil HOROMNEA. - Iaşi : Alfa, 2010
Bibliogr.
ISBN 978-973-8953-94-9

657.6 336.148

ISBN 978-973-8953-94-9

Editura ALFA este acreditată de CNCSIS – Consiliul Naţional al Cercetării Ştiinţifice din Învăţământul Superior

Copyright © Toate drepturile asupra acestei ediţii aparţin autorului şi Editurii ALFA

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

ÎN LOC DE PREFAȚĂ **9**

CAPITOLUL I
Informaţia contabilă între imaginea fidelă şi validarea prin auditul financiar **15**
1.1. Principii, norme sau convenţii contabile, premisă a imaginii fidele 15
1.1.1. Principiile generale ale contabilităţii 15
1.1.1.1. Principiul dublei reprezentări 16
1.1.1.2. Principiul dublei înregistrări 19
1.1.1.3. Principiul patrimoniului închis 20
1.1.2. Principii şi convenţii contabile 22
1.2. Imaginea fidelă, obiectiv fundamental al contabilităţii 31

CAPITOLUL II
Glosar de termeni utilizaţi în auditul financiar **40**

CAPITOLUL III
Normare şi reglementare privind activitatea de audit financiar **60**
3.1. Delimitări conceptuale 60
3.2. Scurtă istorie a auditului 61
3.3. Necesitatea normării şi reglementării auditului financiar 64
3.4. Norme de referinţă în auditul financiar 66

CAPITOLUL IV
Obiective şi principii care guvernează auditul situaţiilor financiare **69**
4.1. Obiective şi criterii care guvernează auditul situaţiilor financiare 71
4.2. Clasificarea activităţilor de audit 75
4.3. Profesia de auditor financiar 81
4.4. Organizarea activităţii de audit financiar 84
4.4.1. Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) 84
4.4.2. Obţinerea calităţii de auditor financiar 87

CAPITOLUL V
Etică și comportament profesional în auditul financiar **89**

Scanned with OKEN Scanner

5.1. Codul etic naţional al profesioniştilor contabili 90
5.1.1. Principii fundamentale ale profesionistului contabil (auditorului financiar) 92
5.1.1.1. Independenţa în audit 96

CAPITOLUL VI
Controlul calităţii activităţii de audit financiar 107
6.1. Controlul de calitate la nivelul organismului profesional 113
6.2. Controlul de calitate la nivelul cabinetului 116
6.2.1. Procedurile de control de calitate aplicate în cabinet sau societate de audit 119

CAPITOLUL VII
Misiunea de bază în auditul situațiilor financiare 125
7.1. Premisele necesare exercitării mandatului de auditor financiar 125
7.2. Acceptarea unui client. Măsuri prudențiale 126
7.3. Acceptarea misiunii de audit 126
7.3.1. Conflicte de interese 127
7.3.2. Onorariile profesionale 129
7.3.3. Fișa de acceptare a misiunii de audit 130
7.4. Contractarea lucrărilor de audit 132
7.5. Planificarea auditului 133
7.5.1. Cunoașterea entității auditate 135
7.5.2. Identificarea domeniilor și sistemelor semnificative 139
7.5.3. Estimarea și analiza prealabilă a riscurilor de audit 140
7.5.3.1. Riscurile de audit 141
7.5.3.2. Proceduri de evaluare a riscului în audit 146
7.5.3.3. Elemente specifice privind evaluarea riscului în cadrul IMM-urilor 147
7.5.3.4. Particularități în gestionarea riscurilor la IMM 153
7.5.4. Elaborarea planului și programului de audit 157
7.5.5. Procedurile de audit 159
7.6. Evaluarea controlului intern 161
7.6.1. Sistemul de control intern 162
7.6.2. Principiile organizării controlului intern 172
7.6.3. Etapele evaluării (aprecierii) controlului intern 173
7.6.3.1. Înțelegerea și descrierea sistemelor semnificative 173
7.6.3.2. Confirmarea înțelegerii sistemului; testele de conformitate 176
7.6.3.3. Evaluarea riscurilor de eroare 177
7.6.3.4. Verificarea funcționării controlului intern 178

Scanned with OKEN Scanner

7.6.3.5. Evaluarea preliminară; teste de permanență 179
7.6.3.6. Evaluarea finală și incidențe asupra misiunii 179
7.6.4. Raportul asupra controlului intern 181
7.6.5. Evaluarea finală a calității controlului intern 183
7.6.6. Limitele controlului intern 186
7.7. Controlul conturilor 186
7.7.1. Probe şi teste de audit 187
7.7.1.1. Cerinţele probelor de audit 188
7.7.1.2. Criterii de evaluare a probelor de audit 190
7.7.1.3. Clasificarea probelor de audit 191
7.7.2. Programul de control al conturilor 192
7.7.3. Tehnici de control (proceduri de audit) pentru obţinerea probelor de audit 200
7.7.4. Ipoteza continuității activității 211
7.8. Examinarea şi verificarea situaţiilor financiare 213
7.8.1. Misiuni inițiale - soldurile de deschidere 213
7.8.1.1. Concluziile și raportarea de audit în condițiile reglementate de ISA 510 216
7.8.2. Verificarea situaţiilor financiare 218
7.9. Raportul de audit 224
7.9.1. Rolul raportului de audit 225
7.9.2. Cerințele raportului de audit 226
7.9.3. Forma şi conţinutul raportului de audit 228
7.9.4. Opinia de audit 233

CAPITOLUL VIII
Fraudă şi eroare în audit 241
8.1. Psihologia personajului predispus la fraudă financiară 241
8.2. Responsabilitatea auditorului privind luarea în considerare a fraudei la auditarea situaţiilor financiare 242
8.3. Caracteristicile fraudei 244
8.4. Responsabilitățile conducerii și ale persoanelor însărcinate cu guvernanța 249
8.5. Limitări inerente ale unui angajament de audit în contextul fraudei 250
8.6. Responsabilitățile auditorului pentru detectarea prezentărilor eronate semnificative cauzate de fraudă 252
8.7. Scepticismul profesional 252
8.8. Analiza factorilor de risc de fraudă 255
8.9. Riscuri de fraudă în recunoașterea veniturilor 256
8.10. Înregistrări contabile zilnice și alte ajustări 260

Scanned with OKEN Scanner

8.11. Declarațiile conducerii 261
8.12. Comunicarea cu conducerea și persoanele însărcinate cu guvernanța 262
8.13. Comunicarea cu autoritățile de reglementare și aplicare 264
8.14. Imposibilitatea auditorului de a continua misiunea 264
8.15. Documentarea 265
8.16. Principalii factori de risc de fraudă 266
8.17. Proceduri de audit pentru abordarea riscurilor de denaturare semnificativă ca urmare a fraudei 273
8.18. Circumstanțe care indică posibilitatea unei fraude 279

CAPITOLUL IX
De la fraudă și eroare la scandalurile financiare și actuala criză globală 282
9.1. Enron 283
9.2. Arthur Andersen 287
9.3. Parmalat 290
9.4. Worldcom 294
9.5. Barings 298
9.6. Scandaluri financiare actuale 299
9.6.1. Merill Lynch 299
9.6.2. Satyam 301
9.6.3. Mardoff 302
9.6.4. Stanford Financial Group 303
9.7. Reglementări adoptate sub impactul marilor scandaluri financiare 306
9.7.1. Legea Sarbanes-Oxley 306
9.7.2. Codul Integrat al Managementului Riscurilor 309
9.8. Criza financiară globală 312
9.9. Utilizarea analizei SWOT în studierea efectelor crizei globale 321
9.10. Câteva considerații personale asupra crizei financiare globale 327
9.11. Perspectivele profesiei contabile în condițiile crizei financiare globale 333

CAPITOLUL X
Studiu de caz 336
ANEXA I 339
ANEXA II 344
ANEXA III 348
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 377

Scanned with OKEN Scanner

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Marile scandaluri financiare din ultimele decenii au generat adevărate „seisme" în lumea afacerilor. Companii celebre de genul Barings, Enron, WorldCom, Merrill Lynch, Parmalat și Andersen au fost implicate în manopere frauduloase de proporţii. Prin numeroase inginerii financiare şi cosmetizarea informaţiilor de raportare, au reuşit să distorsioneze realitatea privind performanţa şi poziţia lor financiară, inducând în eroare percepţia utilizatorilor. Fără îndoială, tentaţia mistificării adevărului în scopul obţinerii unor foloase necuvenite s-a dovedit a fi, adeseori, mai presus decât onestitatea în afaceri. Cote alarmante a atins acest „păcat", ori de câte ori în scenă a apărut banul public. Cu două milenii în urmă, marele om politic şi orator Cicero, declama cu legitimă indignare: *„Judecători, avem în faţa noastră un caz nemaiîntâlnit. Este vorba despre un om care a utilizat banul public, fără a ţine contabilitate, singura probă a adevărului"*[1]. Înțelegem că, prin această acuză, *Cicero constata, pentru prima oară, funcția probantă a contabilității.*

Eşecurile dezastruoase generate de asemenea evenimente au la origine dorința exacerbată de îmbogăţire, incompetenţa, nerespectarea flagrantă a reglementărilor contabile şi financiare, ignorarea managementului riscurilor, neglijarea recomandărilor auditorilor etc. Companii aflate realmente în pragul falimentului au ţinut să prezinte, cu orice preţ, o imagine total diferită de cea reală. Efectele s-au răsfrânt, nu numai asupra angajaţilor, ci şi asupra acţionarilor şi creditorilor. Dispariţia de pe piaţă a companiilor menţionate şi deopotrivă a brandului lor a confirmat încă odată sintagma prim-ministrului W. Churchill: *„Putem minți pe cineva pentru totdeauna, pe toată lumea pentru puțin timp, dar niciodată, pe toată lumea, pentru totdeauna"*. S-a constatat că, în majoritatea

[1] Extrem de necruţător, rechizitoriul lui Cicero, îl avea în vedere pe guvernatorul Siciliei, Caius Veres, acuzat de sustragerea unor mari sume de bani din visteria publică

Scanned with OKEN Scanner

cazurilor, societăţile respective erau implicate în finanţarea partidelor politice. Consecinţă firească a acestor scandaluri a apărut necesitatea ameliorării managementului riscului, controlui intern şi a auditului. Guvernul american a elaborat în anul 2002 Legea Sarbanes-Oxley (SOX). Ulterior, în 2004, Comisia Treadway a publicat Codul Integrat al Managementului Riscurilor (COSO-ERM). Toate reglementările menţionate aveau drept scop evitarea apariţiei pe viitor a unor asemenea perturbaţii majore. Fenomenele amintite s-au produs şi din cauza lipsei de performanţă a managementului. Iată de ce, în ultimul timp s-au dezvoltat codurile etice de bună practică, acceptate fără rezerve de un număr mare de ţări.

Majoritatea companiilor manifestă în prezent tendinţa de a transmite informaţii detaliate asupra stării lor financiare, inclusiv în mass-media, considerând că, prin mai multă transparenţă, recâştigă încrederea publicului.

România se confruntă actualmente cu problemele crizei financiare globale. În mod nefericit, situaţia generală este agravată şi de existenţa unei economii subterane semnificative, însoţită de evaziune fiscală, raportări inexacte etc. Progresul şi dezvoltarea oricărei societăți nu pot fi realizate fără angajarea capitalului. Investirea oricărei resurse financiare solicită în primul rând ***încredere în afaceri***. Companiile au fost interesate să prezinte investitorilor probe de performanță și bonitate financiară ridicată. În acest scop au apelat adeseori la disimularea flagrantă a realităţii prin intermediul situaţiilor financiare. Deşi în stare falimentară, oficial situaţia lor era cu totul alta. ***Iată de ce, investitorii au solicitat o schimbare fundamentală asupra modului de validare a informaţiilor raportate de companii, printr-o verificare riguroasă și punctuală.***

Având în vedere faptul că, în bună măsură dezinformarea utilizatorului a avut loc prin intermediul situaţiilor financiare, s-a pus problema ***certificării informaţiilor conţinute în documentele de sinteză şi raportare contabilă.*** *Soluționarea acestei situații, deosebit de complexe a impus reconsiderarea activității de audit, inclusiv a sistemului său de norme, tehnici și proceduri.*

Lucrarea ***„Audit financiar. Concepte. Standarde. Norme”*** are drept obiectiv abordarea problemelor care ţin de Cadrul general al standardelor de audit, normarea și reglementarea acestui domeniu, obiectivele şi principiile care îl guvernează, controlul

Scanned with OKEN Scanner

calităţii serviciilor de audit, etica şi comportamentul profesional, inclusiv misiunea de bază în auditul financiar.

Pornind de la realităţile economiei mondiale şi româneşti, o detaliere specială am acordat capitolului de „Fraudă şi eroare în audit". În opinia noastră, între această complexă problemă şi marile scandaluri financiare există numeroase conexiuni. Mai mult, nici actualul seism economic, criza financiară globală, nu poate fi separată de „păcatul" endemic, numit fraudă şi eroare. Iată de ce, în două capitole succesive am realizat o abordare integrată a unor fenomene complementare: fraudă şi eroare–scandaluri financiare-criza globală. În redactarea lucrării, am avut în vedere normele minimale de audit, punctele de vedere lansate de Comitetul Internaţional de Practici de Audit (IAPC), Corpul Experţilor Contabili şi al Contabililor Autorizaţi din România (CECCAR), Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) şi în mod special, ***reglementările conţinute în Standardele Internaţionale de Audit (ISA) 2009***. În expunerea problemelor, am beneficiat în mod firesc şi de lucrările altor autori, cu preocupări semnificative în domeniu. *„Glosarul de termeni" inserat în Capitolul II reprezintă, în opinia noastră, primul pas în cunoaşterea şi aprofundarea logică a auditului, în înţelegerea limbajului său specific. Constituie un adevăr indubitabil, faptul că în materie de limbaj, auditul are încă serioase probleme.*

*

* *

Suntem în plină criză. Lumea în general, iar noi românii în mod special. Un destin nefericit, pe care Iorga l-a numit *blestem*, ne-a învăţat să acceptăm că *în spaţiul nostru ... totul trebuie să fie altfel. Atipic şi „original", mai dur, mai greu, mai păgubos ... Indiferent că este vorba despre revoluţie, democraţie, criză, valoare sau competenţă ... Toate se împotmolesc lamentabil, găsindu-şi justificarea într-o dureroasă sintagmă:* ***ca la noi, la nimenea ...*** *Prin legi speciale, unii suntem mai egali decât alţii. Şi atunci, totul este posibil ... „Şansa" noastră, cu ghilimelele de rigoare provine dintr-o genă ancestrală. Deţinem o adevărată artă a supravieţuirii, clădită pe un optimism robust şi pe speranţa că poate ... mâine, va fi mai bine. Deşi, nimic din trend-ul zilei de azi, nu ne dă*

Scanned with OKEN Scanner

dreptul la așa ceva. ***Eu cred că vom trăi mai bine atunci când vom merita cu adevărat acest privilegiu ... Oricum, pentru a ajunge acolo, avem nevoie de un mediu economic, social și moral mult mai sănătos. În planul afacerilor, le vom avea dacă, o contabilitate corectă va deveni „religia" oricărei afaceri oneste, iar auditul va însemna validarea și legitimarea unor informații credibile.*** Cândva, la noi acasă, vor trebui să vină în sfârșit investitorii, capitalurile lor, revigorarea economică și de ce nu, binele pe care-l așteptăm de atâta vreme ... Mă tem că acel moment este încă foarte departe ... Să mă ierte Măria sa, Cititorul, pentru sinceritate: realmente, noi nu vrem să fie altfel! În mod firesc, se impune să argumentez afirmația precedentă. Sunt nevoit să invoc o realitate devenită pentru majoritatea dintre noi românii, perfectă normalitate ... De foarte puțină vreme am revenit dintr-o călătorie în vestul Europei: Austria, Germania, Franța, Belgia, Luxemburg. Un alt univers, în care trăiește o altă lume, clădită pe alte idei și pe alte mentalități, cu oameni care știu să zâmbească sub vremuri mai bune ... De cele mai multe ori, am simțit în privirea lor, o anumită detașare și relaxare, o bucurie care exprimă o altă stare de bine ... Mă refer la cea trăită și nu la cea promisă, la nesfârșit, de cei care vor să ne cârmuiască ordinea cetății. Germania a depășit de mult cei 10.000 km de autostradă, evident de calitate germană. Ai sentimentul că te afli mereu pe pista unui aeroport. Din deformație profesională (contabilă), apelez la un simplu calcul: în fiecare an, noi construim încă 16 km de autostradă ... Așadar, incredibilul penibil se dezvăluie singur: ne trebuie peste șase secole ca să ajungem acolo, unde alții, deja au ajuns. Afară, un rezident al Luxemburgului, plecat din țară, cu peste două decenii în urmă, un înțelept în felul său, mi-a spus o vorbă cu tâlc: ***Dacă nu veți realiza o schimbare reală, de fond și în toate, voi, cei de acasă, nu aveți dreptul să fiți nici revoltați, nici supărați pe nimeni ... Vă rămâne să fiți mereu ... resemnați.*** *Cu sufletul trist, m-am despărțit de interlocutorul meu. Mai bine nu-l întâlneam. În sinea mea, mi-am zis: are perfectă dreptate!* ***De fapt, dincolo de toți și de toate, destinul fiecărui popor este marcat de un adevăr implacabil: Fiecare nație dobândește în ISTORIE, locul pe care îl merită ...***

Revenind la lucrarea noastră, menționăm că, direct sau indirect, scandalurile financiare ne-au afectat viața fiecăruia dintre noi. Mai ales, în aceste condiții, credibilitatea în afaceri reprezintă o problemă fundamentală în investirea capitalului.

Scanned with OKEN Scanner

Succesul oricărui business aparține fără îndoială celor dispuși să lupte cu tenacitate, acceptând și prezența riscului. ***În opinia noastră, reușita în afaceri rezultă din însumarea în principal a următorilor factori-premise:***

- *să dispui de cunoștințe, idei și de ce nu, de vocație în domeniu (competență);*
- *să deții o resursă proprie, care să acopere, chiar și parțial valoarea investiției;*
- *să eviți demararea investiției cu resurse exclusiv străine, întrucât schimbarea imprevizibilă a politicii bancare poate provoca falimentul afacerii;*
- *să descoperi momentul și locul plasării capitalului;*
- *să înțelegi că singura afacere viabilă este cea în care ambii parteneri trebuie să câștige, fie chiar diferit;*
- *să valorifici în limitele deontologiei profesionale sistemul de relații (sociale, economice, sapiențiale[2] etc.);*
- *să ai și un pic de noroc!! De multe ori, această șansă valorează mai mult decât toți ceilalți factori laolaltă.*

Iată de ce, în calitate de garant al adevărului, auditul financiar nu poate fi separat de contabilitate, a cărei informație o legitimează! Chiar dacă recentul laureat al premiului Nobel pentru economie, 2008, Paul Krugman, reproșează auditului o neîmplinire de fond: *„constatarea post-factum nu poate corecta niciodată cauzele în timp real. Pentru a fi eficient, auditul trebuie să-și deplaseze centrul de greutate din aval în amonte, întrucât este mult mai simplu să previi, decât să tratezi".*

De aproape patru decenii, în limita propriilor noastre posibilități, încercăm să slujim cu devotament cauza profesiei contabile. ***În paginile cărților de specialitate, în cuvintele rostite, spre bucuria noastră, în fața liderilor mondiali ai profesiei, în țară sau pe alte meridiane, am avut privilegiul să exprimăm un adevăr crucial: nu putem trăi fără contabilitate! În acest postulat credem cu toată convingerea. De aceea, în orice clipă, realizăm că, prin această nobilă profesie, am ajuns să fim***

[2] Sapiențiale – autoritate care decurge din experiență, inteligență și înțelepciune

Scanned with OKEN Scanner

ceea ce suntem, cu plusurile şi minusurile noastre. Celor care vin după noi, le recomandăm să-şi declare tranşant şi fără echivoc dragostea faţă de această profesie. Să fim înţeleşi: dacă noi nu vom proceda astfel, sunt foarte puţine şanse ca neprietenii să nu profite de apatia noastră ... De-a lungul timpului, orice profesie s-a dezvoltat prin opera unor oameni pasionaţi, binecuvântaţi de Dumnezeu cu vocaţie şi competenţă ... În mintea noastră, auditorul financiar a fost, este şi va trebui să rămână parte integrantă a profesionistului contabil, oricât s-ar strădui alţii să nege acest adevăr ...

Fără pretenţia tratării exhaustive a problemelor, invităm cititorul la câteva momente de reflecţie asupra aspectelor abordate în paginile următoare. Cu legitim interes, aşteptăm eventualele opinii şi sugestii care, în mod firesc, vor fi luate în consideraţie la ediţiile viitoare.

Autorul

N.B.: *Motive independente de voinţa noastră, ne-au determinat să nu includem în paginile acestei cărţi un* ***„Gând de suflet pentru Măria sa ... Cititorul”****. Împreună cu scuzele de rigoare, promitem că ne vom lua revanşa, într-o apropiată întâlnire viitoare. Cu cât mai repede, cu atât mai bine pentru toţi. Aşa să ne-ajute Dumnezeu!*

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL I

Informaţia contabilă între imaginea fidelă şi validarea prin auditul financiar

Examinarea imparţială a fidelităţii informaţiilor conţinute în principal în situaţiile financiare ale întreprinderii are loc prin intermediul auditului financiar. Pentru a-şi atinge scopul, o asemenea judecată de valoare trebuie efectuată de către o persoană competentă şi independentă.

Informaţiile supuse auditării reprezintă prin excelenţă un produs al contabilităţii. În aceste condiţii, înainte de abordarea propriu-zisă a auditului, este necesară prezentarea conexiunii audit financiar – imagine fidelă în contabilitate.

Pentru a ajunge la imaginea fidelă, trebuie respectate cu bună credinţă principiile sau convenţiile contabile. Calitatea informaţiei contabile caracterizată prin *inteligibilitate, comparabilitate, relevanţă şi credibilitate*, influenţează esenţial bonitatea acesteia şi implicit deontologia şi „moralitatea" afacerilor.

De multă vreme, practica economică a recunoscut și consacrat funcţia probantă a informaţiei contabile. Într-o lume plină de neîncredere, credibilitatea afacerii reprezintă problema esenţială a oricărui investitor. Deşi asumarea riscului exprimă o condiţie sine-qua-non a angajării capitalului, nimeni nu este dispus să se confrunte cu această realitate.

1.1. Principii, norme sau convenţii contabile, premisă a imaginii fidele

1.1.1. Principiile generale ale contabilităţii

Pentru cercetarea obiectului său, contabilitatea dispune de o metodă proprie. Determinarea existentului şi structurii resurselor economice controlate de către întreprindere, a modificărilor ulterioare ale acestora, inclusiv a poziţiei şi performanţei financiare, reprezintă obiective esenţiale ale contabilităţii. Realizarea lor este posibilă

prin respectarea unui ansamblu de legităţi sau principii. În literatura de specialitate, aceste modele de abordare şi comunicare sunt recunoscute sub forma principiilor generale ale contabilităţii. Întregul edificiu al ştiinţei contabile, teorie şi practică, se fundamentează în plan conceptual pe sistemele de referinţă menţionate. Prin intermediul lor se exprimă însăşi esenţa şi particularităţile contabilităţii în partidă dublă. Majoritatea şcolilor de contabilitate, din ţară şi străinătate, consideră drept principii generale ale contabilităţii[3]:

- principiul dublei reprezentări;
- principiul dublei înregistrări;
- principiul patrimoniului închis.

1.1.1.1. Principiul dublei reprezentări

este fundamental pentru cunoaşterea contabilă. *El presupune reflectarea sau consemnarea concomitentă a oricărui element patrimonial sub două aspecte esenţiale:*

- *al componenţei şi al destinaţiei, din care rezultă alocarea sau utilizarea bunurilor economice, ca substanţă materială a averii;*
- *al provenienţei, din care rezultă modul de dobândire, apropiere sau finanţare a aceloraşi bunuri.*

Din cel de-al doilea aspect, derivă raporturile de proprietate, ca sumă a unor drepturi şi obligaţii cu valoare economică[4].

Între cele două abordări, care exprimă una şi aceeaşi realitate, respectiv averea sau patrimoniul persoanei fizice sau juridice, intervine în mod logic, o *relaţie de echilibru valoric (între suma Activului şi suma Pasivului).* Pe această bază, dubla reprezentare asigură menţinerea unei egalităţi perfecte între:

- activele şi datoriile (pasivele) întreprinderii;
- activul bilanţier şi pasivul bilanţier;

---

[3] Horomnea, E., (coord.), Tabără, N., Budugan, D., Georgescu, I., Beţianu, L., *Bazele contabilităţii. Concepte. Modele. Aplicaţii,* Ed. Sedcom Libris, Iaşi, 2008, p. 55-62

[4] Expresia *„valoare economică"* semnifică în acest context însuşirea drepturilor şi obligaţiilor de a fi evaluate în etalon bănesc

Scanned with OKEN Scanner

- averea totală şi suma drepturilor şi obligaţiilor cu valoare economică;
- patrimoniul economic şi patrimoniul juridic.

Precizăm că, în reglementările internaţionale, IAS/IFRS, nu este utilizat *conceptul de patrimoniu*, ci numai elementele componente ale acestuia, respectiv active, capital propriu, datorii şi complementar, venituri şi cheltuieli. În studii de specialitate, publicate în ţară şi în străinătate am menţionat faptul că, în opinia noastră, noţiunea de patrimoniu nu este perimată şi neadecvată domeniului contabilităţii. În discuțiile avute cu personalități proeminente, pe această temă, argumentul invocat a fost simplu: lexiconul anglo-saxon nu conţine un asememea termen. Este vorba evident despre un „orgoliu" lingvistic nejustificat, concretizat în evitarea ostentativă a expresiei de origine latină. Normalizatorii români s-au dovedit din acest punct de vedere mai permisivi. Bunăoară, au acceptat fără nici o reţinere expresia de *provizioane*. În plus, adoptarea şi utilizarea *contabilităţii de angajament (accrual accounting)* în cadrul actualului sistem de contabilitate românesc menţine, în opinia noastră, atât latura juridică cât şi conceptul de patrimoniu într-o poziţie semnificativă. ***Paradoxal, în domeniul juridic, armonizat integral cu legislaţia europeană, este utilizată în continuare, fără nici un fel de reținere, noțiunea de patrimoniu. Se pune în mod firesc întrebarea: de ce, cu o supușenie fără margini, normalizatorii români și lumea profesiei contabile din țara noastră trebuie să preia fără nici un fel de opoziție orice abordare conceptuală conținută în referențialele IAS/IFRS?***

Remarcă:

- principiul dublei reprezentări menţine şi controlează în permanenţă conceptul fundamental al contabilităţii în partidă dublă, exprimat prin relaţia de *echilibru valoric*:

$$ACTIV = PASIV$$

Scanned with OKEN Scanner

Autori consacraţi au considerat această ecuaţie drept *latura esenţială a contabilităţii în partidă dublă*[5].

- Atunci când obiectul dublei reprezentări îl constituie procesele economice, activităţile interne, care transformă efortul economic sau cheltuiala, într-un efect economic adecvat, (venit), relaţia de echilibru a aceluiaşi principiu devine:

$$Cheltuieli \pm Venituri = Rezultate$$

În sensul cel mai restrâns, precizăm:

- *Cheltuiala* reprezintă efortul economic prin care se alocă sau utilizează o resursă, altfel spus, se produce consumul unei valori. În mod logic, orice cheltuială diminuează bogăţia sau averea firmei. În ultima abordare, reglementările internaţionale, respectiv IFRS, consideră cheltuielile drept *„diminuări ale beneficiilor economice înregistrate pe parcursul perioadei contabile sub formă de ieşiri sau scăderi ale valorii activelor sau creşteri ale datoriilor, care se concretizează în reduceri ale capitalurilor proprii, altele decât cele rezultate din distribuirea acestora către acţionari"* [6].

- *Venitul* reprezintă efectul obţinut în urma angajării unei cheltuieli, care conduce la sporirea resurselor, a averii sau bogăţiei firmei. Aceeaşi logică ne determină să constatăm că orice venit majorează de fapt bogăţia sau averea firmei, evident după acoperirea valorică a cheltuielilor. În optica IFRS, veniturile *„constituie creşteri ale beneficiilor economice înregistrate pe parcursul perioadei contabile sub formă de intrări sau creşteri ale activelor sau descreşteri ale datoriilor, care se concretizează în creşteri ale capitalurilor proprii, altele decât cele rezultate din contribuţii ale acţionarilor"*[7].

---

[5] Rusu, D., *Bazele contabilităţii*, E.D.P., Bucureşti, 1980
[6] ***, *Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs)* incluzând Standardele Internaţionale de Contabilitate (IASs) şi Interpretările lor la 1 ianuarie 2007, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 48
[7] Ibidem, p. 48

Scanned with OKEN Scanner

1.1.1.2. Principiul dublei înregistrări

presupune consemnarea sau înregistrarea fiecărei tranzacţii economice în cel puţin două conturi, unul care se debitează şi altul care se creditează. O mare parte a cercetătorilor subscriu la opinia conform căreia „dubla înregistrare este produsul unei evoluţii progresive a practicii cotidiene a afacerilor, care a decurs în mod firesc din partida simplă"[8]. Savantul italian Luca Paciolo formulează în „Tratatul de conturi", prima egalitate contabilă fundamentată pe principiul dublei reprezentări şi implicit al dublei înregistrări.

„Cassa = Capital"

Cele două conturi sau partide, deschise pe baza inventarului la început de activitate, au semnificaţiile[9]:

- *Cassa* reprezintă „partea sau punga ta" („la tua parte overo borscia");
- *Capitalul* exprimă „averea ta prezentă" („per la cavedale se intende tutto el monte corpo de faculta presente").

Luca Paciolo nu s-a referit în mod direct la dubla reprezentare, dar a menţionat că orice existent iniţial, constatat prin inventariere, „trebuie înregistrat concomitent în debitul unui cont şi în creditul altuia".

Principiul dublei înregistrări decurge logic din cel al dublei reprezentări. El este impus de mişcarea şi transformarea continuă a substanţelor patrimoniale în cadrul circuitului economic. Bunăoară, disponibilităţile băneşti ale firmei sunt investite în sfera aprovizionării, în scopul achiziţiei de active circulante materiale: materii prime, materiale consumabile, materiale de natura obiectelor de inventar, semifabricate etc. După parcurgerea parţială sau integrală a fazelor procesului de producţie, aceste valori

---

[8] Capron, M., *Contabilitatea în perspectivă*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1994, p. 26
[9] Paciolo, L., *Tratat de contabilitate în partidă dublă*, Ed. Junimea, Iaşi, 1991, traducere D. Rusu şi Şt. Cuciureanu

Scanned with OKEN Scanner

îmbracă forma semifabricatelor sau a produselor finite. Livrarea către beneficiari (cumpărători) a acestor valori de întrebuinţare conduce la transformarea activelor circulante materiale în active de altă natură. Are loc apariţia unor creanţe ale furnizorului faţă de clienţi, concomitent cu consemnarea în contrapartidă a sumelor de încasat din veniturile generate de vânzarea produselor finite, a semifabricatelor etc. Încasarea creanţei de la client produce conversia activului în curs de încasare în disponibilităţi băneşti. Circuitul se reia ulterior în aceeaşi succesiune. Dubla înregistrare este în măsură să consemneze pe lângă transformarea bunurilor în cadrul unor procese şi mişcarea fizică a acestora în spaţiu. Bunăoară, o parte din materiile prime aflate în stoc se pot transforma în materiale aflate la terţi sau invers, respectiv materialele de natura obiectelor de inventar generează cheltuieli de acelaşi gen.

Fiecare intrare, apariţie sau sporire în patrimoniul firmei, are la origine o anumită cauză. În aceeaşi manieră, se explică şi procesele inverse: ieşirile, dispariţiile sau reducerile. Se crează astfel raporturi sau conexiuni valorice între intrări şi ieşiri, sporiri şi reduceri, încasări şi plăţi.

1.1.1.3. Principiul patrimoniului închis

presupune înregistrarea tuturor operaţiunilor economice prin separarea integrală a patrimoniilor (averilor) deţinute de partenerii unui raport economico-juridic: furnizor şi client, debitor şi creditor, cumpărător şi vânzător etc. Această abordare îşi are fundamentarea în însăşi legea contabilităţii, care precizează: „contabilitatea este organizată şi condusă la nivelul unităţii patrimoniale”[10]. În consecinţă, *orice operaţiune economică, este analizată şi înregistrată în contabilitate, numai din punctul de vedere al unui singur titular.*

Aprovizionarea cu materii prime a firmei este reflectată prin aplicarea principiului patrimoniului închis, atât în contabilitatea furnizorului, cât şi în cea a cumpărătorului. Principiul dublei înregistrări este activat la ambele societăţi, procedându-se la separarea integrală a averilor celor două entităţi partener, conform modelului:

---

[10] ***, *Legea contabilităţii nr. 82/91*, republicată în *M.O. 454/2008*

Scanned with OKEN Scanner

La FURNIZOR (în urma livrării bunurilor)	• se reduc stocurile de materii prime, concomitent cu apariţia unui venit, care urmează a fi încasat din vânzarea acestor active[10]; • sporesc creanţele (drepturile) acestuia de a pretinde cumpărătorului să achite contravaloarea bunurilor expediate.

La CUMPĂRĂTOR (în urma achiziţiei bunurilor)	• sporesc stocurile de materii prime; • sporesc datoriile faţă de furnizor, privind achitarea contravalorii bunurilor cumpărate.

Nerespectarea principiului patrimoniului închis ar conduce la înregistrarea aceleiaşi operaţiuni sub forma:

La FURNIZOR	• scad stocurile în urma livrării bunurilor către cumpărător;
La CUMPĂRĂTOR	• sporesc stocurile în urma achiziţiei bunurilor cumpărate de la furnizori.

Teoretic, o asemenea abordare ar permite verificarea relaţiei de echilibru valoric, prin dubla înregistrare, *numai la nivel macroeconomic*, unde suma vânzărilor va fi egală cu suma cumpărărilor. La *nivel microeconomic*, al entităţii, contabilitatea nu ar mai putea realiza delimitarea averilor, determinarea rezultatelor şi departajarea firmelor după

[11] În contabilitatea furnizorului aceste elemente de stoc pot îmbrăca forma produselor finite sau a mărfurilor

Scanned with OKEN Scanner

criterii de performanţă economică individuală: rentabilitate, cost de producţie, solvabilitate etc.

1.1.2. Principii şi convenţii contabile

Realizarea unei imagini fidele este condiţionată de respectarea cu bună credinţă a *principiilor sau convenţiilor contabile.* Ele sunt cunoscute în literatura de specialitate şi sub denumirea de reguli sau norme contabile.

Principiile sau convenţiile contabile *reprezintă enunţuri conceptuale generale utilizate ca sistem de referinţă pentru obţinerea informaţiei contabile, referitoare la poziţia şi performanţa financiară a unei entităţi, inclusiv modificarea acestora în cursul unei perioade de timp determinate.*

Este foarte important ca orice utilizator al informaţiei contabile să poată recepta şi percepe rapoartele şi sintezele contabile în mod corect. În acest scop, a fost elaborat un set de norme numite ***principii contabile general acceptate (G.A.A.P. – Generally Accepted Accounting Principles).***

Principiile nu reprezintă construcţii teoretice abstracte, fiind generate de practică şi modificându-se odată cu ea. În consecinţă, ele nu sunt imuabile şi nici universale. Acceptarea lor are loc prin consensul producătorilor şi utilizatorilor informaţiei contabile. Realitatea economică în continuă „mişcare" crează situaţii noi. Abordarea lor nu poate fi rezolvată întotdeauna prin prisma formulării iniţiale a unui principiu. În asemenea condiţii, apare necesitatea înlocuirii sau amendării acestor construcţii teoretice de mare fineţe.

Legea contabilităţii, nr. 82/1991, republicată, enunţă un număr de nouă principii a căror utilizare trebuie să conducă la obţinerea unei imagini fidele. Ultima reglementare menționează în secțiunea 7 principiile în următoarea ordine:

- principiul continuității activității;
- principiul permanenței metodelor;
- principiul prudenței;
- principiul independenței exercițiului;
- principiul evaluării separate a elementelor de active și de datorii;
- principiul intangibilității;

Scanned with OKEN Scanner

- principiul necompensării;
- principiul prevalenței economicului asupra juridicului;
- principiul pragului de semnificație[12].

- ***Principiul continuităţii***

porneşte de la premisa că firma îşi va continua activitatea în viitorul previzibil, fără a intra în stare de lichidare sau reducere semnificativă a activităţii. Creditorii şi în egală măsură orice potenţial investitor sunt interesaţi de acest aspect. Dacă administratorii unei entităţi au luat cunoştinţă de unele elemente de nesiguranţă legate de „anumite evenimente care pot duce la incapacitatea întreprinderii de a-şi continua activitatea, aceste elemente trebuie prezentate în notele explicative". Întocmirea documentelor de sinteză contabilă şi evaluarea elementelor patrimoniale are loc prin recunoaşterea principiului continuităţii. Dacă în cursul anului activitatea firmei este întreruptă, documentele de sinteză contabilă vor fi redactate la acea dată.

- ***Principiul permanenţei metodelor***

asigură coerenţa şi compatibilitatea informaţiei contabile. Constanţa în aplicarea regulilor şi procedurilor de evaluare a averii, a modului de prezentare, constituie esenţa principiului permanenţei metodelor. Metodele de lucru trebuie să rămână aceleaşi de la un exerciţiu la altul. Dacă totuşi, pentru mai buna informare a utilizatorului, se impune schimbarea unei proceduri sau a unei metode, faptul va fi menționat în anexa la bilanţ. De asemenea, se va determina mărimea influenţei exercitate de schimbarea respectivă asupra rezultatului exerciţiului financiar.

- ***Principiul prudenţei***

obligă întreprinzătorul să promoveze o viziune pesimistă asupra patrimoniului sau afacerii sale. Planul contabil general francez defineşte prudenţa drept *„aprecierea*

---

[12] *O.M.F.P. nr. 3055/2009* pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene publicat în *M.O. nr. 766 bis din 10.11.2009.*

Scanned with OKEN Scanner

rezonabilă a faptelor, astfel încât să se evite riscul de transfer asupra viitorului, a incertitudinilor prezente, susceptibile să influenţeze mărimea patrimoniului şi rezultatele întreprinderii". Apare ideea juridică de protecţie în sensul că:

- ✓ se evită ca proprietarul de „mâine" să suporte o cheltuială care vizează proprietarul de „astăzi";
- ✓ se evită distribuirea unor beneficii nereale, care pot decapitaliza firma.

Principiul prudenţei presupune o abordare economică fundamentată pe respectarea următoarelor elemente de logică[13]:

- ✓ sunt luate în considerare numai profiturile obţinute până la data încheierii exerciţiului financiar;
- ✓ se ţine cont de toate obligaţiile previzibile şi pierderile potenţiale care au luat naştere în cursul exerciţiului financiar încheiat sau pe parcursul unui exerciţiu anterior, chiar dacă asemenea obligaţii sau pierderi apar între data încheierii exerciţiului şi data întocmirii bilanţului;
- ✓ se ţine cont de toate ajustările de valoare datorate deprecierilor, indiferent dacă rezultatul exerciţiului financiar este profit sau pierdere.

Acest principiu:

- ✓ temperează optimismul exagerat al întreprinzătorului;
- ✓ evită într-o anumită măsură falimentul firmei;
- ✓ pentru creditori generează o importantă marjă de siguranţă.

Esenţa acestei gândiri îşi are originea într-o maximă a strămoşilor noştri latini: *„Quid, quid agis prudenter agas, respicit finem"*, respectiv *„Tot ceea ce faci, să faci cu prudenţă, gândindu-te la consecinţe"*[14].

Prudența se exprimă și prin:

- ✓ evitarea supraevaluării activelor şi veniturilor;
- ✓ evitarea subevaluării pasivelor (datoriilor) şi cheltuielilor;

---

[13] ***, *Ordinul Ministrului Finanţelor Publice nr. 1752/2005*, pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene şi *O.M.E.F. nr. 2374/2007* privind modificarea şi completarea *O.M.F.P. 1752/2005*

[14] Horomnea, E., *Contabilitatea între geneză, performanţă şi controverse*, Revista de Finanţe, Credit şi Contabilitate, nr. 3/2000

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ luarea în considerare a eventualelor pierderi, deprecieri, riscuri şi cheltuieli imprevizibile.

Totuși, aplicarea principiului prudenţei nu trebuie să conducă la constituirea de rezerve ascunse sau provizioane excesive.

Remarcă:

Apreciem că, prin natura şi conţinutul său, principiul prudenţei asigură realizarea continuităţii activităţii şi obţinerea unei imagini „exigente" asupra averii firmei. În acelaşi timp, subliniem că într-o anumită măsură, principiul se află în conflict cu obţinerea unei imagini fidele. Bunăoară, avem în vedere tratarea „asimetrică", diferenţiată, a plusurilor şi minusurilor de Activ şi Pasiv, constatate cu ocazia inventarierii patrimoniului[15].

- ***Principiul independenţei exerciţiului***

cunoscut și sub denumirea de autonoma exerciţiului, presupune delimitarea în timp a cheltuielilor şi veniturilor pe măsura angajării lor şi a trecerii lor la rezultatul exerciţiului la care se referă. Exerciţiul financiar clasic este anul calendaristic (1 ianuarie – 31 decembrie). Orice tranzacţie sau operaţie economică desfăşurată în acest interval este luată în considerare din momentul producerii şi nu cel al decontării (încasării sau plăţii).

Cheltuielile aferente exerciţiului curent se înregistrează în contabilitatea acestui exerciţiului, chiar dacă ele vor fi efectiv plătite în cursul exerciţiilor viitoare. Prin acelaşi raţionament, veniturile aferente exerciţiului prezent se înregistrează în contabilitatea exerciţiului curent, chiar dacă încasarea lor va avea loc într-un exerciţiu viitor. Pentru a nu denatura rezultatul exerciţiului curent şi implicit imaginea fidelă, se procedează la consemnarea distinctă a unor asemenea situaţii în conturile delimitative de cheltuieli şi venituri (cheltuielile şi veniturile înregistrate în avans).

- ***Principiul evaluării separate a elementelor de activ şi datorii***

implică determinarea separată a valorii fiecărui element de activ sau de datorii, care să conducă la stabilirea unei sume corecte pentru fiecare poziţie din bilanţ.

---

[15] Ibidem

Scanned with OKEN Scanner

- ***Principiul intangibilităţii bilanţului de deschidere***

reclamă concordanţa perfectă dintre bilanţul de închidere a unui exerciţiu financiar şi cel de deschidere a exerciţiului imediat următor. Este interzisă modificarea bilanţului de la sfârşitul exerciţiului (31 decembrie), care evident trebuie reportat (transferat) asupra perioadei de gestiune următoare. Orice eventuală eroare descoperită în bilanţ, după aprobarea şi depunerea acestuia, va fi corectată în anul în care a fost constatată, prin înregistrări contabile adecvate şi transparente.

- ***Principiul necompensării***

solicită interdicţia compensărilor între elementele de avere şi cele de datorii, între creanţe şi angajamente, între elementele de Activ şi cele de Pasiv, inclusiv între cheltuieli şi venituri.

Pentru reducerea blocajului financiar, în ţara noastră, a fost admisă prin excepţie compensarea între creanţele şi datoriile faţă de acelaşi terţ. Potrivit legii, această operaţiune poate fi efectuată numai după înregistrarea în contabilitate a veniturilor şi cheltuielilor la valoarea integrală.

- ***Principiul prevalenţei economicului asupra juridicului***

consideră că orice eveniment sau tranzacţie din viaţa întreprinderii trebuie consemnat şi prezentat în conformitate cu natura şi realitatea economică, evitându-se referirile exclusive la latura juridică.

Aceste precizări sunt conţinute atât în reglementările internaţionale cât şi în cele ale normalizatorilor români. Întrucât, în forma ei originală, în limba engleză expresia este „substance over form", iar în forma franceză „la prééminence du fond sur la forme", apreciem că traducerea corectă este „prevalenţa fondului asupra formei" şi nu „prevalenţa economicului asupra juridicului". *În opinia noastră, marginalizarea juridicului vine în contradicţie cu esenţa contabilităţii de angajament, pe care o utilizăm şi care evident este de natură juridică. Dincolo de marea lor diversitate, evenimentele şi tranzacţiile economice sunt în mod direct sau indirect reglementate juridic. Consumul de materii prime se desfăşoară pentru realizarea obiectului de activitate al firmei, precizat*

Scanned with OKEN Scanner

ca atare într-un act juridic (statutul societăţii comerciale). Plata datoriei către furnizor sau creditor se circumscrie respectării unor norme stipulate în disciplina financiară (dreptul comercial şi financiar). Apreciem că, inclusiv în forma reţinută de normalizatorii români, principiul nu exclude latura juridică a proceselor, fenomenelor şi tranzacţiilor economice. Se poate vorbi cel mult de o repoziţionare a juridicului faţă de latura economică[16].

- ***Principiul importanţei relative sau al pragului de semnificaţie***

solicită evidenţierea în situaţiile financiare a tuturor operaţiilor economice şi financiare, inclusiv a informaţiilor, care prin importanţa lor influenţează evaluarea averii şi elaborarea deciziilor. O informaţie este semnificativă dacă prezentarea acesteia influenţează decizia economică a utilizatorului. Valorile nesemnificative trebuie *cumulate* cu valorile de natură sau funcţie similară, nefiind necesară prezentarea separată a acestora în situaţiile financiare[17].

În afara principiilor menţionate de normalizatorii români, literatura de specialitate face trimitere şi la[18]*:*

- ***Principiul autonomiei întreprinderii***

porneşte de la premisa că întreprinderea este o entitate separată, distinctă de proprietarii săi şi de toţi cei care, sub o formă sau alta, i-au furnizat resursele financiare.

- ***Principiul cuantificării monetare***

abordează unitatea monetară într-o dublă ipostază:

- ✓ ca unitate de cont, care exprimă şi consemnează fluxurile şi stocurile, prin intermediul valorii sau al preţului;

---

[16] Horomnea, E., *Fundamentele ştiinţifice ale contabilităţii. Doctrină. Concepte. Lexicon*, Ed. TipoMoldova, Iaşi, 2008, p. 376

[17] ***, *Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs)* incluzând Standardele Internaţionale de Contabilitate (IASs) şi Interpretările lor la 1 ianuarie 2007, Ed. CECCAR, Bucureşti

[18] Horomnea, E., *Tratat de contabilitate. Concepte, principii, standarde, aplicaţii*, Ed. Sedcom Libris, Iaşi, 2001

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ ca unitate de cumpărare, care asigură înlocuirea în formă naturală a bunurilor.

- ***Principiul costului istoric***

consideră că valoarea trebuie să reprezinte „costul" sau „sacrificiul" consimţit la un moment dat pentru a aduce bunul respectiv în proprietatea entităţii, sau ceea ce ar aduce bunul dacă l-am utiliza sau vinde pe piaţă[19]. În termeni monetari, *costul istoric reprezintă sacrificiul care a fost efectuat de întreprindere pentru a dobândi bunul, la data intrării lui în patrimoniu.* Acest principiu presupune că unitatea monetară este stabilă, abordare care permite însumarea unor valori dobândite în exerciţii diferite, la nivelul costului lor de achiziţie, producţie etc. Evident, în cazul unei economii inflaţioniste, principiul operează în condiţii improprii. În contabilitatea românească, costul istoric reprezintă un etalon de referinţă.

- ***Principiul menţinerii capitalului***

porneşte de la premisa că orice eveniment sau tranzacţie din viaţa întreprinderii trebuie să permită menţinerea capacităţii de finanţare a capitalului. În caz contrar, realitatea situaţiei financiare şi credibilitatea informaţiei contabile sunt afectate.

Pentru obţinerea unei imagini fidele asupra poziţiei financiare a întreprinderii, a performanţei şi a modificării acestora, contabilitatea exprimă prin intermediul situaţiilor financiare existentul şi mişcarea resurselor economice controlate de către întreprindere.

Există o vastă literatură de specialitate care abordează problema principiilor contabile. Epistemologul francez al contabilităţii, Pierre Lasségue enumeră un număr de 53 de principii, structurate în patru grupe distincte[20].

Alţi autori abordează problema principiilor normative ale metodei contabilităţii, în cadrul cărora deosebesc[21]:

- *Principii de înregistrare şi organizare a contabilităţii:*

[19] Ristea, M., Dumitru, C.G., *Contabilitate aprofundată*, Ed. Universitară, Bucureşti, 2005
[20] Lasségue, P., *Lexique de comptabilité*, Paris, 1993
[21] Ristea, M., Dumitru, C.G., *Bazele contabilităţii*, Ed. Universitară, Bucureşti, 2005, p. 34-45

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ principiul înregistrării complete şi continue;
- ✓ principiul uniformităţii înregistrării contabile;
- ✓ principiul fundamentării documentare a înregistrărilor contabile.

- *Principii ale partidei duble:*
  - ✓ principiul dublei reprezentări;
  - ✓ principiul calculului dublu al rezultatului contabil;
  - ✓ principiul înregistrării cronologice şi sistematice;
  - ✓ principiul înregistrării analitice şi sintetice.
- *Principii de observare:*
  - ✓ principiul entităţii contabile;
  - ✓ principiul continuităţii;
  - ✓ principiul independenţei exerciţiului.
- *Principii de evaluare:*
  - ✓ principiul cuantificării monetare;
  - ✓ principiul costului istoric;
  - ✓ principiul prudenţei.
- *Principii de responsabilitate:*
  - ✓ principiul permanenţei metodelor;
  - ✓ principiul intangibilităţii bilanţului de deschidere;
  - ✓ principiul importanţei relative;
  - ✓ principiul prevalenţei economicului asupra juridicului;
  - ✓ principiul necompensării;
  - ✓ principiul evaluării separate a elementelor de activ şi de datorii.

Respectarea cu bună credinţă a principiilor contabile reprezintă o premisă pentru **evaluarea corectă a elementelor** cuprinse în situaţiile financiare ale întreprinderii şi implicit pentru obţinerea unei imagini fidele asupra poziţiei financiare, performanţei şi modificării acestora[22].

---

[22] ***, *Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs)* incluzând Standardele Internaţionale de Contabilitate (IASs) şi Interpretările lor la 1 ianuarie 2007, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 117

Scanned with OKEN Scanner

Alţi autori clasifică principiile în următoarea manieră:

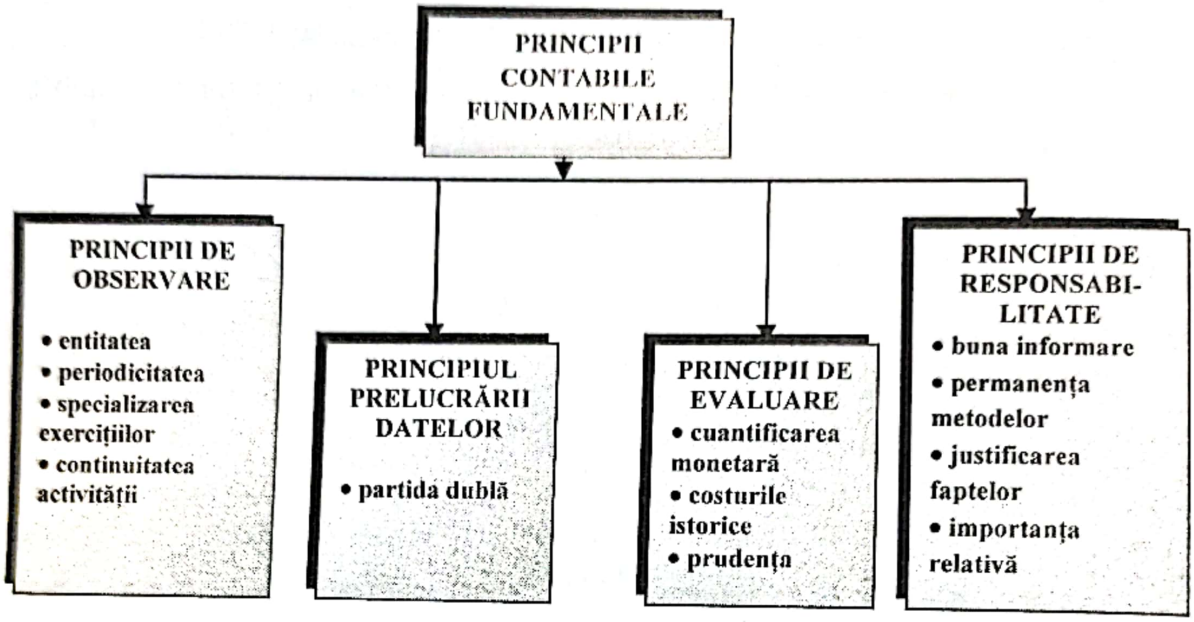

Fig. 1 – *Principii contabile fundamentale* [23]

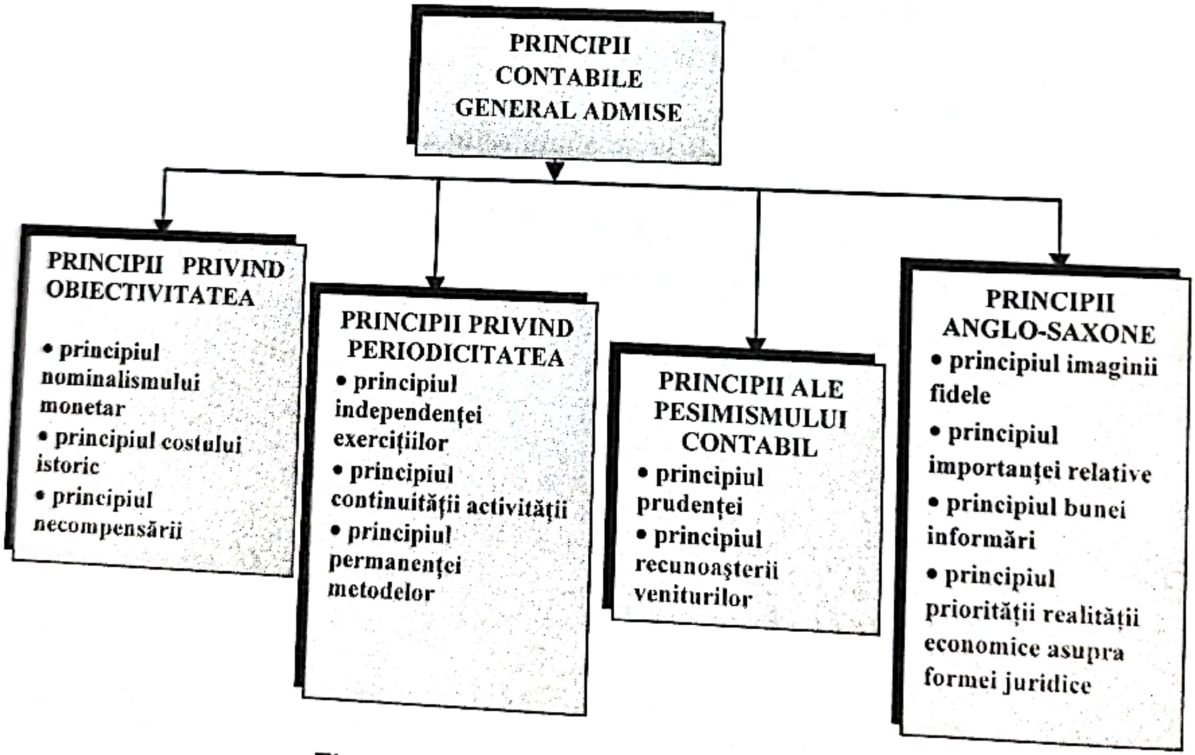

Fig. 2 – *Principii contabile general admise* [24]

[23] Pham, D., *Principes comptables fondamentaux*, Encyclopédie de Gestion, Paris, 1989

Scanned with OKEN Scanner

1.2. Imaginea fidelă, obiectiv fundamental al contabilităţii

Contabilitatea reprezintă produsul unei îndelungate practici economice. Optimizarea activităţii economice impune cunoaşterea cât mai exactă a fenomenelor şi proceselor de această natură, consemnate şi cuantificate în limbaj cifric. Evident, însemnări cu semnificaţie contabilă au existat încă înainte de apariţia cifrelor.

***Criteriul de performanţă al contabilităţii îl constituie imaginea fidelă, măsura în care aceasta redă realitatea obiectivă, printr-o informare completă şi pertinentă asupra faptelor şi proceselor economice, exprimabile în etalon monetar*[25].**

Concept de origine britanică, imaginea fidelă a fost utilizată încă din anul 1947, în Legea societăţilor comerciale engleze sub forma „true and fair view". În legea menţionată, („Companies Act") se preciza că *„fiecare bilanţ al unei societăţi trebuie să dea* ***o imagine fidelă*** *a situaţiei afacerilor societăţii la sfârşitul exerciţiului şi fiecare cont de profit şi pierdere al unei societăţi trebuie să dea* ***o imagine fidelă*** *a rezultatului societăţii, pentru exerciţiul financiar".* Menţionăm că anterior, în anul 1900, aceeaşi sursă de drept contabil utiliza pentru prima oară expresia de „imagine adevărată şi corectă" (a true and correct view), iar în anul 1944 formularea de genul „bilanţ complet şi onest, care redă o situaţie adevărată a activelor şi datoriilor".

Autorii britanici formulează o opinie similară, păstrând nuanţa de ***„una din cele posibile"****, utilizând din punct de vedere gramatical acelaşi articol nehotărât* ***„o imagine fidelă"***[26].

În anul 1970, A.I.C.P.A.[27] publică o recomandare asupra conturilor anuale, accentul fiind pus pe *credibilitatea (reability)* conturilor. Această dimensiune esenţială este rezultanta a doi factori:

- gradul de responsabilitate şi moralitatea conducerii întreprinderii;

---

[24] Boussard, D., Eglem, J.Y., *Les mecanismes comptables de l'entreprise*, Editions Montchrestien, Paris, 1992

[25] Horomnea, E., (coord), Tabără, N., Budugan, D., Georgescu, I., Beţianu, L., *Bazele contabilităţii. Concepte. Modele. Aplicaţii*, Ed. Sedcom Libris, Iaşi, 2008

[26] Feleagă, N., *Dincolo de frontierele vagabondajului contabil*, Ed. Economică, Bucureşti, 1997, p. 64

[27] American Institute of Certified Public Accountants este organismul profesiei contabile americane

Scanned with OKEN Scanner

- interesul utilizatorilor de informaţie contabilă faţă de raportul auditorului independent, care se pronunţă asupra *fidelităţii de prezentare a informaţiilor* (present fairly), în conformitate cu principiile general admise.

Un an mai târziu, în cadrul A.I.C.P.A., a fost creat un grup de lucru, respectiv comisia Trueblood, care avea drept scop studierea şi stabilirea obiectivelor situaţiilor financiare. În abordarea acestei probleme au fost avute în vedere:

- utilizarea situaţiilor financiare;
- necesităţile informaţionale exprimate de utilizatori;
- oferta informaţională a contabilităţii şi adecvarea acesteia la necesităţile utilizatorilor;
- cadrul conceptual al informaţiei contabile.

Pentru contabilitatea continentală, imaginea fidelă reprezintă un obiectiv fundamental, în timp ce pentru doctrina anglo-saxonă exprimă „un principiu fundamental către care converg toate celelalte principii".

Versiunea franceză defineşte imaginea fidelă prin relaţia:

IMAGINE FIDELĂ = SINCERITATE + REGULARITATE

Raportul Trueblood structurează obiectivele contabilităţii în următoarea manieră[28]:

[28] Feleagă, N., *op.cit.*, p. 65-66, după Evelyne Lande, *Comptabilité financierè approfonde*, C.N.A.M., 1997

Scanned with OKEN Scanner

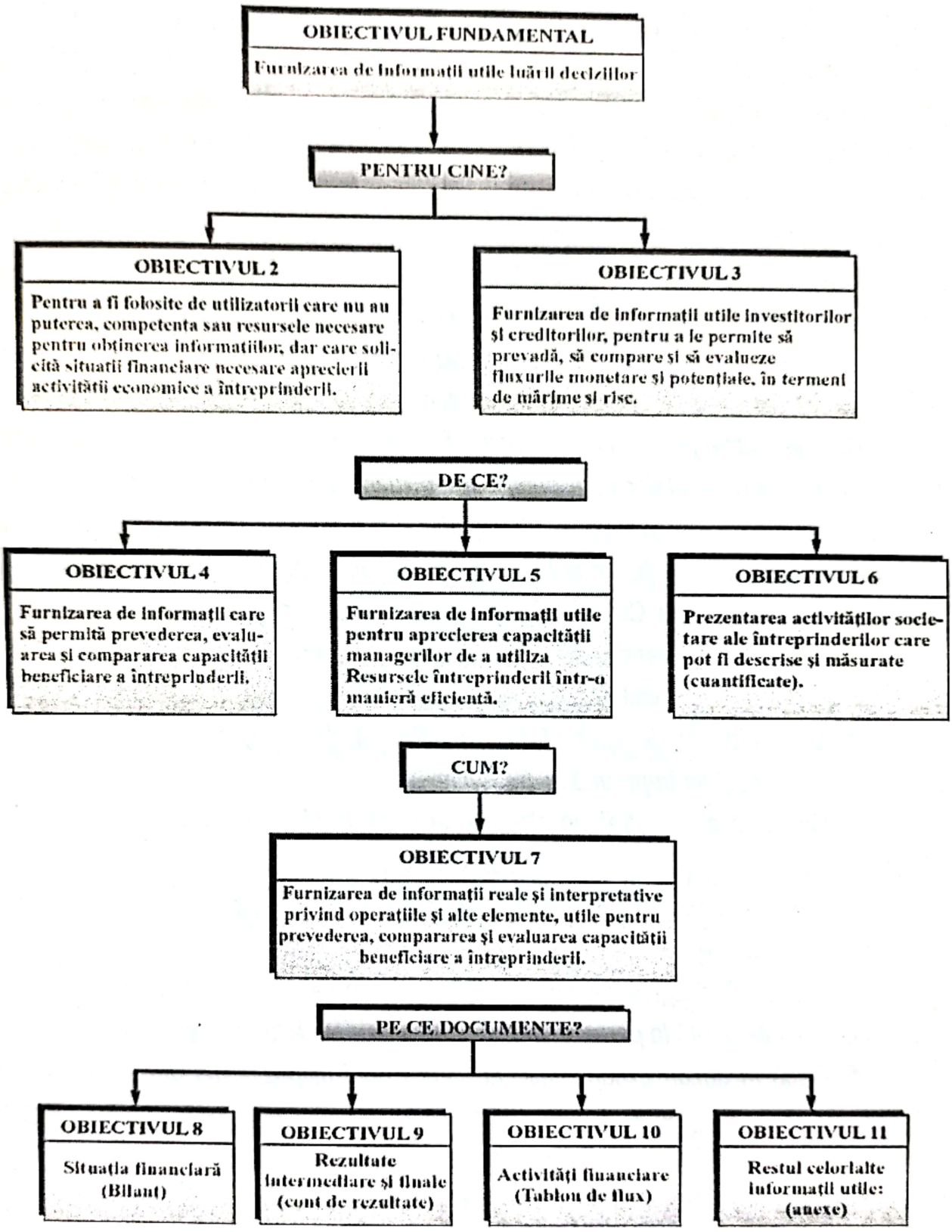

Fig. 3 – *Obiectivele ofertei informaţionale a contabilităţii*

Scanned with OKEN Scanner

Sinceritatea *semnifică aplicarea cu bună credinţă şi profesionalism a standardelor şi procedurilor contabile, funcţie de cunoaşterea pe care responsabilii de conturi trebuie să o aibă în mod normal asupra realităţii, a importanţei operaţiilor şi situaţiilor.* Prima consemnare a ideii de *sinceritate* este realizată în Dreptul francez din anul 1937. Sinceritatea constituie un criteriu calitativ care serveşte drept referinţă în controlul fiabilităţii mesajului contabil. Ea corespunde voinţei de *a fi cât se poate de apropiat de realitate.* Sinceritatea semnifică grija producătorului de informaţie de a elabora un mesaj (informaţie) cât mai aproape de adevăr, fără a se preocupa neapărat de înţelegerea acestuia de către destinatar (utilizator).

Regularitatea *presupune că orice informaţie referitoare la situaţia financiară a patrimoniului şi a rezultatelor este obţinută prin respectarea regulilor şi procedurilor în vigoare, pornind de la principiile de bază. Conformitatea cu regulile înseamnă respectarea strictă a prevederilor impuse de legi, regulamente şi uzanţe.*

Directiva a IV-a a Consiliului Comunităţii Economice Europene precizează în articolul 2, sistemul de referinţă sub forma unor reguli necesare pentru obţinerea unei imagini fidele. Acestea prevăd următoarele:

1. Conturile anuale cuprind Bilanţul, Contul de profit şi pierdere şi Anexa, elemente care constituie împreună un tot unitar.

2. Conturile anuale trebuie stabilite cu claritate şi în conformitate cu prezenta Directivă.

3. Conturile anuale trebuie să dea „o imagine fidelă" a patrimoniului, a situaţiei financiare şi a rezultatelor societăţii.

4. Atunci când aplicarea prezentei Directive nu este suficientă pentru a da „o imagine fidelă" prevăzută la paragraful 3, trebuie adăugate informaţii suplimentare.

5. Dacă în cazuri excepţionale aplicarea unei dispoziţii din prezenta directivă este contrară obligaţiei prevăzută la paragraful 3, este necesar să se facă o derogare de la respectiva dispoziţie pentru a se da o imagine fidelă în sensul paragrafului 3. O astfel de derogare trebuie menţionată în anexă, bine argumentată, cu indicarea influenţei sale asupra patrimoniului, a situaţiei financiare şi a rezultatelor. Statele membre pot preciza cazurile excepţionale şi pot fixa regimul derogatoriu corespunzător.

Scanned with OKEN Scanner

Principala sursă de drept contabil din ţara noastră, Legea contabilităţii, republicată, face referiri directe la conceptul de imagine fidelă, (precedat de acelaşi articol nehotărât „o"), evident, fără a defini la modul direct noţiunea în sine. Conform articolului 9, *„documentele oficiale de prezentare a situaţiei economico-financiare sunt situaţiile financiare anuale, stabilite potrivit legii, care trebuie să ofere o imagine fidelă a poziţiei financiare, performanţei financiare şi a celorlalte informaţii referitoare la activitatea desfăşurată"*[29].

O interpretare nuanţată a imaginii fidele o realizează normele I.A.S.B. transpuse şi în legislaţia românească[30]. Pentru a oferi *o imagine fidelă*, situaţiile financiare trebuie să furnizeze informaţii, care să fie:

- relevante pentru nevoile decizionale ale utilizatorilor;
- credibile, în sensul că:
  - ✓ reprezintă fidel rezultatele şi poziţia financiară a întreprinderii;
  - ✓ reflectă substanţa economică a evenimentelor şi tranzacţiilor şi nu doar forma juridică;
  - ✓ sunt neutre, adică nepărtinitoare;
  - ✓ sunt prudente;
  - ✓ sunt complete sub aspectele lor semnificative.

Remarcă:

De la utilizarea pentru prima oară a conceptului de imagine fidelă în planul cunoaşterii contabile, a trecut peste o jumătate de secol. Avem în vedere Legea societăţilor comerciale engleze, (februarie 1947). S-a scris şi se va mai scrie, probabil mult în acest domeniu. Din punctul nostru de vedere considerăm necesare câteva sublinieri:

- *Dicţionarul explicativ al limbii române atribuie noţiunii de „fidelitate", printre altele (evident după cea cu conotaţie sentimentală), şi una aderentă universului*

---

[29] ***, *Legea contabilităţii nr. 82/1991*, republicată în *M.O. 454/2008*

[30] ***, *Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs)* incluzând Standardele Internaţionale de Contabilitate (IASs) şi Interpretările lor la 1 ianuarie 2007, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007

Scanned with OKEN Scanner

economic, în sensul de „precizie, exactitate în prezentarea sau în reproducerea realităţii".

- *Asemeni conceptului de informaţie precizăm că şi imaginea fidelă nu este definită la modul expres. Ea este explicată, interpretată, nuanţată sau raportată la anumite norme de referinţă.*
- *Contabilitatea este în „căutarea legitimităţii", a adevărului faptelor şi fenomenelor economice, altfel spus în căutarea imaginii fidele, ceea ce presupune acurateţe şi exactitate în informarea utilizatorului.*
- *Contabilitatea trebuie să exprime o realitate în continuă „mişcare", altfel spus un adevăr care este în acelaşi timp[31]:*
  - ✓ *adevăr reflectare, rezultat din consemnarea faptelor şi fenomenelor economice, la locul şi momentul producerii lor, în documente adecvate;*
  - ✓ *adevăr construcţie, care derivă din utilizarea unei „reţete" pentru prelucrarea „materiei prime", furnizată de adevărul reflectare. Îndreptarul se referă la norme de referinţă, principii, convenţii şi standarde contabile;*
  - ✓ *adevăr observare, care rezultă din „fotografierea" directă a realităţii la un moment dat (inventarierea ca mijloc de fundamentare şi verificare a imaginii fidele);*
  - ✓ *adevăr prelucrare, care presupune structurarea şi ordonarea logică în sisteme de prezentare recunoscute şi consacrate prin intermediul situaţiilor financiare anuale.*
- *Apreciem că în cele patru etape ale edificării adevărului şi ale imaginii fidele, un rol esenţial îl are componenta etică, morală, deontologia producătorului de informaţie contabilă. Nu trebuie să fii mare specialist pentru a înţelege că denaturarea imaginii fidele poate avea loc începând cu momentul consemnării unor eventuale inexactităţi în documente justificative (majorarea deliberată a cheltuielilor în scopul diminuării profitului, neconsemnarea unor venituri încasate, supra sau subevaluarea producţiei neterminate etc.). Adeseori, profesionistul contabil este pus în situaţia de a manipula*

---

[31] Ristea, M., şi Dumitru, C.G., *Bazele contabilităţii*, Ed. Universitară, Bucureşti, 2005

Scanned with OKEN Scanner

sau cosmetiza datele contabilităţii, de cele mai multe ori la solicitarea întreprinzătorului. Aici se află, în bună măsură, explicaţia producerii marilor scandaluri financiare care au generat adevărate „seisme" în lumea afacerilor. În acest moment trebuie să intervină deontologia şi moralitatea profesionistului care nu trebuie să accepte asemenea compromisuri. Un rol important în depistarea unor eventuale fraude şi erori îl deţine activitatea de control intern şi audit.

- *În fine, o ultimă remarcă*[32]. ***Contabilitatea observă şi consemnează tranzacţiile şi evenimentele, focalizându-se asupra celor două componente ale cunoaşterii sale: averea sau patrimoniul entităţii şi în egală măsură, afacerea, care modifică permanent mărimea şi structura acestora.*** *Ea cuantifică, prelucrează şi comunică în limbaj monetar starea de fapt a întreprinderii. Nu vom putea asimila niciodată o unitate de măsură naturală (m, kg), conservată ca etalon absolut în condiţiile cele mai riguroase, cu moneda care cuantifică valoarea economică. Inclusiv devizele consacrate au înregistrat în ultima perioadă fluctuaţii substanţiale. În consecinţă, orice evaluare care utilizează un „etalon" relativ, nu poate conduce decât la rezultate de aceeaşi manieră. „Păcatul" nu este al contabilităţii, ci al valorii de referinţă utilizate, respectiv moneda.*

Este adevărat că, fiind o ştiinţă dinamică, contabilitatea a „produs" soluţii care atenuează, dar nu anulează efectul generat de oscilaţia monedei. Avem în vedere retratarea informaţiei contabile, indexările, reevaluările, sistemele de contabilitate adaptate la inflaţie etc.

Concluzii

Contabilitatea tinde mereu spre dezideratul de performanţă: imaginea fidelă. Ceea ce realizează este întotdeauna „o imagine fidelă". În sprijinul afirmaţiei noastre se află două considerente fundamentale:

- *realitatea pe care o percepem pretutindeni;*

---

[32] Horomnea, E., *Fundamentele ştiinţifice ale contabilităţii. Doctrină. Concepte. Lexicon*, Ed. TipoMoldova, Iaşi, 2008

Scanned with OKEN Scanner

- *formularea ca atare a conceptului prin utilizarea justificată a articolului nehotărât, în maniera „o imagine fidelă". Remarcăm această nuanţare, care exprimă realism şi onestitate ştiinţifică, încă din momentul introducerii termenului în doctrina contabilă (1947). Nu întâmplător, toate instituţiile şi organismele internaţionale din domeniu, inclusiv cele româneşti consideră adecvată această exprimare menţionată. Precizăm că reputaţi autori români de operă contabilă subscriu la aceeaşi opinie*[33].

Dacă cineva încearcă să constate aici o deficienţă a contabilităţii, îi reamintim că deocamdată, cu toate imperfecţiunile inerente, nu există alternativă la contabilitate. Lumea afacerilor nu a creat încă aşa ceva! Şi apoi, într-o formulă retorică, cu tentă filosofică, nu neapărat „pro causa", îl invităm să cugete, împreună cu noi la întrebarea: Există oare un domeniu al cunoaşterii unde s-a atins perfecţiunea sau nivelul absolut? Marele filozof german Fichte răspunde impecabil acestei provocări: *„Desăvârşirea este scopul suprem, dar inaccesibil fiinţei umane. Tendinţa permanentă spre desăvârşire rămâne menirea noastră fundamentală".* Fără a încerca un compromis, ne raliem prin această abordare la opiniile profesorilor Daniel Bousard, Bernard Colasse, Pierre Lasségue. Punctual, unul dintre ei apreciază că *„adevărul spus de către contabilitate nu este decât un filtru care să permită înţelegerea unei realităţi"*[34].

Oricum, relaţiile imagine fidelă - realitate, conformitate - derogare, sinceritate - responsabilitate, neutralitate - credibilitate socială a informaţiei, vorbesc de la sine despre complexitatea deosebită a conceptului de imagine fidelă. Ele generează progresul contabilităţii, obligând-o la noi abordări teoretice şi practice, în consens cu exigenţele în continuă creştere ale utilizatorilor.

Validarea informaţiilor conţinute în situaţiile financiare este esenţială pentru credibilitatea afacerilor şi deopotrivă pentru diminuarea riscului asumat de către întreprinzător. Demersul, deosebit de complex, este realizat prin intermediul auditului financiar.

Importanța contabilității a sporit în condițiile crizei financiare globale. Trăim într-o lume în care aproape totul se vinde și se cumpără, în care resursele scad iar nevoile

---

[33] Avem în vedere în principal autorii Mihai Ristea, Călin Oprea, Niculae Feleagă, Dumitru Matiş, Iacob Petru Pântea, Mihai Epuran, Ladislau Possler, Ion Ionaşcu

[34] Colasse, B.,*Comptabilité générale*, Ed. Economică, Paris, 2000

Scanned with OKEN Scanner

cresc. Gestionarea optimă a resurselor, de orice natură, a devenit astăzi un imperativ. Contabilitatea realizează acest obiectiv atunci când, construită pe principii, procedee și reglementări corecte, oferă utilizatorului informația reală, completă și relevantă. Cele trei atribute exprimă de fapt esența criteriului de performanță al contabilității, ***imaginea fidelă***.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL II

Glosar de termeni utilizaţi în auditul financiar

Înainte de a aborda problemele conceptuale, de normare și reglementare în auditul financiar, considerăm nimerită inserarea principalelor noțiuni și termeni utilizați în auditul financiar. Capitolul se adresează specialistului în audit, care dorește să pătrundă logic și inteligent în arsenalul terminologic pe care această profesie îl utilizează curent. În mod firesc, o bună parte a conceptelor se află în conexiune directă cu reglementările conținute în domeniul auditului (ISA) și al contabilității (IAS/IFRS). Abordarea noastră are în vedere practicienii din audit, auditorii și experții contabili și, în sens mai larg, profesionistul contabil, care a atins nivelul performanței. *„Comunicarea este un act al naturii"*, afirma unul dintre marii gânditori ai lumii, Johan Wolfgang Göethe. *„Atunci când reușim să receptăm o comunicare"*, continua Göethe, *„în forma în care aceasta a fost gândită inițial, este vorba deja de un act al CULTURII"*. Putem vorbi în consecință despre o cultură contabilă, evident mai veche, cât și despre o cultură a auditului. Prin conținutul acestui capitol, oferim posibilitatea tuturor celor interesați să se convingă că domeniul auditului financiar poate fi înțeles rațional, stăpânit riguros, utilizat în interesul public, în mod corect și eficient. Considerăm că, *primul pas în cunoașterea și aprofundarea logică a auditului îl reprezintă înțelegerea limbajului de specialitate, a vocabularului specific acestui domeniu. În definirea termenilor incluși în glosar, am încercat constant o exprimare cât mai accesibilă și inteligibilă, ceea ce în audit, din nefericire nu remarcăm întotdeauna.*

- ***Afin*** – *rudă prin alianţă sau persoană înrudită; un părinte, copil sau frate/soră care face parte din membrii apropiaţi ai familiei.*
- ***Afirmații*** – *declarații ale conducerii, explicite sau de altă natură, care sunt cuprinse în situațiile financiare. Din această perspectivă, situațiile financiare reprezintă declarații oficiale ale conducerii.*

Scanned with OKEN Scanner

- **Asigurare** – *satisfacerea exigenţelor auditorului referitoare la credibilitatea unei aserţiuni (afirmaţii) formulată de către o parte, în scopul utilizării de către o altă parte. Pentru a emite o astfel de asigurare, auditorul evaluează probele colectate ca rezultat al procedurilor efectuate şi formulează o concluzie. Gradul de satisfacere atins şi, prin urmare, nivelul de asigurare ce poate fi emis este determinat de procedurile utilizate şi de rezultatele lor.*

- **Asigurare rezonabilă** – *obligaţia auditorului de a emite sau caracteriza calitatea informaţiilor conţinute în cadrul unui raport de audit la un nivel de asigurare ridicat, dar nu absolut. Exprimarea corectă a acestei situaţii are loc în raportul de audit prin utilizarea expresiei „asigurare rezonabilă". Utilizatorul înţelege că informaţiile care fac subiectul auditului nu sunt deformate de erori semnificative.*

- **Asistenți** – *personal implicat într-un audit individual, altul decât auditorul.*

- **Asocierea numelui auditorului cu informaţiile publicate** – *un auditor este asociat informaţiilor financiare atunci când acesta ataşează un raport asupra acelor informaţii sau consimte utilizarea numelui său în cadrul unei relaţii profesionale.*

- **Audit** – *examinarea profesională a unei informaţii în vederea exprimării unei opinii responsabile şi independente, prin raportarea la un criteriu sau standard de calitate.*

- **Audit financiar** – *exprimarea de către auditor a unei opinii, potrivit căreia situaţiile financiare au fost întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru general de raportare financiară identificat. Pentru exprimarea acestei opinii, auditorul poate folosi fie formula „oferă o imagine fidelă", fie „prezintă în mod sincer sub toate aspectele lor semnificative", expresiile fiind echivalente.*

Scanned with OKEN Scanner

- **Audit extern** – *audit efectuat de către un profesionist care nu face parte din structurile entității.*

- **Audit intern** – *activitate de evaluare organizată în cadrul unei entităţi sub forma unui serviciu. Funcţiile lui includ, printre altele, examinarea, evaluarea inclusiv monitorizarea conformităţii şi eficienţei sistemelor contabile şi de control intern.*

- **Auditul situațiilor financiare** – *demers întreprins de un profesionist competent și responsabil, în urma căruia acesta poate exprima o opinie legată de întocmirea situațiilor financiare sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru aplicabil de raportare financiară. Prin conținutul său, auditul situațiilor financiare reprezintă de fapt o misiune de asigurare.*

- **Auditor** – *persoană care își asumă responsabilitatea finală pentru audit. Acest termen este folosit, de asemenea, pentru a se face referire la o firmă de audit. (Termenul de „auditor" este folosit în cadrul Standardelor Internaționale de Audit, atunci când sunt descrise atât auditul, cât şi serviciile conexe care pot fi prestate).*

  Auditor în funcţie – auditorul care a auditat şi întocmit raportul asupra situaţiilor financiare ale perioadei anterioare, continuând această activitate şi pentru perioada curentă.

  Auditor anterior – auditorul care a auditat anterior o entitate şi care a fost înlocuit de către un nou auditor.

  Auditor succesor – auditor care înlocuiește un auditor existent, numit uneori și auditor nou.

  Alt auditor – persoană care, diferit de auditorul principal, are responsabilitatea raportării doar asupra informaţiilor financiare ale unei componente, inclusă în situaţiile financiare auditate de auditorul principal. Alţi auditori includ firmele afiliate, fie că acestea folosesc sau nu acelaşi

Scanned with OKEN Scanner

nume, colaboratori, precum şi auditori neafiliaţi.

Auditor nou – auditorul perioadei curente care nu a auditat situaţiile financiare ale perioadei anterioare.

Auditor principal – persoana care are responsabilitatea de a întocmi un raport în legătură cu situaţiile financiare ale unei entităţi, atunci când acestea conţin informaţii financiare ale uneia sau mai multor componente ce au fost auditate de alt auditor.

- **Bază de date** – *colecţie de date ce este împărţită şi folosită de un număr de utilizatori diferiţi, în diverse scopuri.*
- **Cabinet de audit** – *societate sau entitate care oferă servicii de audit cuprinzând, după caz, unul sau mai mulţi asociaţi, salariaţi sau auditori individuali.*
- **Calcul** – *operaţiune prin care are loc verificarea exactităţii matematice a documentelor justificative şi a înregistrărilor contabile sau efectuarea de calcule distincte.*
- **Camera Auditorilor** – *organism public al unui stat care, indiferent de modul desemnării, constituirii sau organizării, exercită în virtutea unei legi, cea mai înaltă funcţie publică de audit în acel stat.*
- **Cadru general de raportare financiară aplicabil** – *conține, potrivit ISA 2009, standardele de raportare financiară stabilite de către o organizație autorizată sau recunoscută, completate cu cerințele incluse în legile sau reglementările naționale. La acestea se adaugă următoarele*[35]*:*
  - ✓ *mediul legal și etic, inclusiv statute, reglementări, decizii ale instanțelor judecătorești și obligații etice profesionale în legătură cu aspecte contabile;*
  - ✓ *interpretări contabile publicate, cu un grad de autoritate diferit, emise de organizații de reglementare sau profesionale care*

35 ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 84

Scanned with OKEN Scanner

stabilesc standarde;

- ✓ opinii publicate cu un grad diferit de autoritate cu privire la probleme contabile în curs de apariție, emise de organizații de reglementare sau profesionale care stabilesc standarde;
- ✓ practici generale și din industrie recunoscute în mare măsură și prevalente;
- ✓ literatură contabilă.

Acolo unde există conflicte între Cadrul general de raportare financiară și sursele de la care se pot obține indicații cu privire la aplicarea acestora sau, între sursele care ar putea conține Cadrul general de raportare financiară, va prevala sursa cu cel mai înalt grad de autoritate.

- **Carenţe semnificative** – lacune sau lipsuri ale controlului intern, care pot avea efecte semnificative asupra situaţiilor financiare.
- **Comparative (date sau cifre comparative)** – situaţii ce conţin valori corespondente sau alte prezentări de informaţii despre perioada(ele) anterioară(e) de raportare financiară, prezentate în scopul realizării unor comparaţii. Comparativele pot fi întocmite sub una din formele:

  - ✓ cifrele corespondente sunt incluse ca parte a situaţiilor financiare ale perioadei curente şi urmează a fi analizate în legătură cu valori şi alte prezentări de informaţii aferente aceleiași perioade. Ele constituie parte integrantă a situaţiilor financiare ale perioadei curente, fiind analizate doar în legătură cu cifrele aferente aceleiași perioade şi nicidecum ca situaţii financiare complete, de sine stătătoare;
  - ✓ situaţiile financiare comparative semnifică prezentarea concomitentă a situaţiilor financiare ale perioadei curente cu cele ale perioadei precedente, în scopul efectuării analizelor comparative şi a stabilirii tendinţelor de evoluţie ale unei entităţi.

- **Colaboratori** – personal tehnic care participă la un audit sub supravegherea auditorului.

Scanned with OKEN Scanner

- **Compilare** – *operaţiune prin care profesionistul utilizează competenţele sale contabile şi nu pe cele de auditor, în vederea colectării, clasării şi sintetizării informaţiilor financiare.*

- **Componentă** – *reprezintă o divizie, sucursală, filială, asociere în participaţie, societate asociată sau orice altă entitate ale cărei informaţii financiare sunt incluse în situaţiile financiare auditate de către auditorul principal.*

- **Conducere** – *totalitatea directorilor şi a altor persoane care îşi asumă responsabilităţi importante în conducere. Ea include administratorii şi comitetul de audit doar în acele cazuri în care, aceştia îşi asumă astfel de răspunderi.*

- **Confirmare** – *investigaţie care constă în procesul de obţinere a unei declaraţii, informaţii sau a unei condiţii existente, direct de la o terţă parte.*

- **Confirmare externă** – *proces de obţinere şi evaluare a probelor de audit printr-o comunicare directă cu o terţă parte, ca răspuns la o solicitare de informaţii în legătură cu un anumit element, care se referă la afirmaţiile făcute de către conducere în situaţiile financiare.*

- **Contabil sau auditor profesionist în practica publică** – *contabil sau auditor profesionist indiferent de clasificarea funcțională (audit, fiscalitate sau consultanță) dintr-o firmă, care furnizează servicii profesionale. Termenul este utilizat, de asemenea, ca referință pentru firme de contabili sau auditori în practica publică.*

- **Control de calitate** – *politicile şi procedurile adoptate de o firmă cu scopul de a oferi asigurarea rezonabilă că toate angajamentele de audit sunt realizate în conformitate cu obiectivul şi principiile generale care guvernează un audit al situaţiilor financiare, stabilite în Standardul Internațional de Audit 220 „Controlul calităţii pentru un audit al situațiilor financiare", inclus în ISA 2009.*

Scanned with OKEN Scanner

- **Control intern** – demers proiectat și efectuat de către cei însărcinați cu guvernanța, managementul și de alt personal, pentru a oferi o asigurare rezonabilă în legătură cu atingerea obiectivelor entității cu privire la:
  - ✓ credibilitatea raportării financiare;
  - ✓ eficacitatea și eficiența operațiilor;
  - ✓ conformitatea cu legile și reglementările aplicabile.

  Controlul intern are următoarele componente:
  - ✓ mediul de control;
  - ✓ procesul de evaluare a riscurilor entității;
  - ✓ sistemul informatic, inclusiv cel referitor la părțile afiliate, relevante pentru raportarea financiară și comunicarea;
  - ✓ activitățile de control;
  - ✓ monitorizarea controalelor.

- **Control substantiv** – proceduri folosite de auditor (intervenţii proprii) pentru obţinerea de elemente probante. El poate fi:
  - ✓ control asupra operaţiilor şi soldurilor; sau
  - ✓ control prin proceduri analitice.

- **Declaraţiile conducerii** – declaraţii făcute auditorului de către conducere în cursul unui audit. Ele pot fi declaraţii nesolicitate sau răspunsuri la anumite investigaţii, explicite sau implicite. Menționăm că până la ISA 2009, situaţiile financiare reprezentau implicit, prin semnătura conducerii, o declaraţie a acesteia.

- **Declaraţie scrisă** – declarație scrisă a conducerii furnizată auditorului pentru a confirma anumite aspect sau pentru a fundamenta alte probe de audit. În acest context, declarațiile scrise nu includ situațiile financiare, afirmațiile din acestea, registrele sau evidențele care le fundamentează pe primele[36].

---

[36] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 14

Scanned with OKEN Scanner

- **Deficienţe majore** – *insuficienţe ale controlului intern care pot avea repercursiuni semnificative asupra situaţiilor financiare.*

- **Denaturare** – *greşeală în situaţiile financiare care poate apărea ca urmare a unei fraude sau a unei erori.*

- **Deturnare de active** – *furtul activelor unei entităţi comis frecvent de angajaţi, în sume relativ mici, nesemnificative. Ea poate implica şi conducerea, atunci când aceasta ascunde sau disimulează asemenea operaţiuni, făcându-le dificil de detectat.*

- **Documentaţie** – *ansamblul de documente întocmite de către sau pentru auditor, materiale pe care acesta le-a obţinut şi păstrat, necesare pentru efectuarea auditului.*

- **Documente de lucru** – *reprezintă:*
  - ✓ *înregistrarea planificării auditorului;*
  - ✓ *natura, durata şi întinderea procedurilor de audit realizate;*
  - ✓ *rezultatele unor astfel de proceduri;*
  - ✓ *concluziile desprinse din probele obţinute.*

  Documentele de lucru pot fi sub forma datelor stocate pe hârtie, film, mijloace electronice sau alte mijloace.

- **Dosare de lucru** – *documente care conţin informaţii referitoare la realizarea auditului: natura, calendarul şi întinderea procedurilor de audit efectuate, inclusiv rezultatul acestor proceduri, respectiv concluziile la care ajunge auditorul.*

- **Echipa misiunii** – *personalul implicat în efectuarea unei misiuni de audit, inclusiv orice experţi contractaţi de către firmă în acelaşi scop.*

- **Elemente probante** – *informaţii obţinute de către auditor pentru a trage concluzii şi formula în final o anumită opinie. Aceste informaţii sunt constituite din documente justificative care susţin situaţiile financiare, coroborându-se şi cu informaţiile din alte surse.*

Scanned with OKEN Scanner

- **Eroare** – greşeală involuntară apărută în situaţiile financiare.
- **Eroare anormală** – eroare apărută în urma unui eveniment izolat, care nu s-a mai repetat, în alte ocazii, nefiind reprezentativă pentru erorile din cadrul unei populaţii.
- **Eroare probabilă** – eroarea pe care auditorul se aşteaptă s-o întâlnească în cadrul populaţiei.
- **Eroare semnificativă** – informaţii care nu au legătură cu problemele apărute în situaţiile financiare auditate, dar care sunt declarate sau înregistrate în mod greşit (eronat).
- **Eroare tolerabilă** – eroarea maximă admisă pe care auditorul este dispus să o accepte şi să ajungă la concluzia că rezultatul obţinut din eşantionare a atins obiectivul auditului.
- **Estimare contabilă** – aproximarea valorii unui element, în absenţa unor metode precise de evaluare.
- **Eşantionare în audit** – aplicarea procedurilor de audit doar pentru un anumit procent din elementele cuprinse în soldul unui cont sau într-o clasă de tranzacţii pentru a permite auditorului să obţină şi să evalueze probele de audit în ceea ce priveşte unele caracteristici ale elementelor selecţionate.
- **Evenimente ulterioare (sau după data bilanţului)** – evenimente favorabile sau nefavorabile care apar după sfârşitul perioadei de raportare sau a exerciţiului financiar. Ele pot fi evenimente care furnizează informaţii:
  - ✓ în legătură cu fapte care existau la data închiderii exerciţiului, care aduc o mai amplă confirmare a circumstanţelor existente la data închiderii;
  - ✓ bazate pe fapte survenite după data închiderii exerciţiului, indicând circumstanţe noi apărute după această dată.

  Tratamentul acestor evenimente este precizat în ISA 560.

Scanned with OKEN Scanner

- **Expert** – persoană sau firmă care posedă competenţe, cunoştinţe şi experienţă într-un anumit domeniu.
- **Expert contabil** – profesionist contabil abilitat să exercite profesia contabilă în condiţiile fixate prin normele internaţionale şi prin O.G. nr. 65/1994, aprobată prin Legea nr. 42/1995, cu modificările şi completările ulterioare. Prevederile menţionate definesc expertul contabil drept „profesionistul abilitat să revizuiască şi să aprecieze contabilitatea entităţilor de care nu este legat printr-un contract de muncă, să ateste regularitatea şi sinceritatea situaţiilor financiare ale unei entităţi".
- **Firmă** – un practician individual, un partener sau o corporație, ori o altă entitate formată din contabili profesioniști.
- **Firmă de audit** – societate sau o entitate care oferă servicii de audit, constituită, după caz, mai mulţi asociaţi sau un unic asociat.
- **Foi de lucru** – material întocmit de auditor şi pentru auditor sau obţinut şi păstrat de acesta, în corelaţie cu derularea auditului.
- **Fraudă** – acţiune cu caracter intenţionat, întreprinsă de una sau mai multe persoane din rândul conducerii, salariaţilor sau terţilor, ce are ca efect deformarea realităţii din situaţiile financiare şi implicit interpretarea eronată a informaţiilor raportate.
- **Grad de adecvare** – măsura calităţii unei probe de audit, a relevanţei sale asupra unei afirmaţii specifice şi a seriozităţii acesteia.
- **Guvernanţă** – ansamblu de teorii şi concepte care descrie rolul persoanelor cărora le este încredinţată supervizarea, controlul şi conducerea unei entităţi. Aceste persoane răspund de asigurarea îndeplinirii obiectivelor entităţii, inclusiv de raportarea financiară.

Scanned with OKEN Scanner

- **Imposibilitatea de a exprima o opinie** – *apare atunci când efectul potenţial al limitării activităţii este atât de semnificativ şi cuprinzător, încât auditorul nu a reuşit să obţină probe de audit suficiente şi, în consecinţă, nu poate să formuleze o opinie asupra situaţiilor financiare.*

- **Incertitudine** – *aspect al cărui rezultat depinde de acţiuni sau evenimente viitoare, care nu se află sub controlul direct al entităţii, dar care pot afecta situaţiile financiare.*

- **Inconsecvenţă semnificativă** – *împrejurare în care alte informaţii le contrazic pe cele conţinute în situaţiile financiare auditate. O inconsecvenţă semnificativă poate ridica îndoieli în ceea ce priveşte concluziile desprinse din probele de audit anterior obţinute şi, probabil, asupra bazei de formare a opiniei auditorului asupra situaţiilor financiare.*

- **Informaţie eronată** – *greşeală în situaţiile financiare care poate rezulta din erori şi fraudă.*

- **Informaţii pe segmente** – *informaţii cuprinse în situaţiile financiare privind componentele sau aspectele specifice care individualizează activitatea entităţii.*

- **Informaţii financiare prognozate** – *totalitatea informaţiilor financiare bazate pe ipoteze referitoare la evenimentele ce pot apărea în viitor şi potenţialele acţiuni ale întreprinderii. Informaţiile financiare prognozate pot lua forma previziunilor, prognozelor sau a unor combinaţii între acestea două.*

- **Informaţii sau situaţii financiare interimare** – *informaţii financiare care sunt publicate la date interimare (de obicei, semestriale sau trimestriale), raportate la un exerciţiu financiar. Ele au un volum mai redus în comparaţie cu situaţiile financiare complete.*

- **Inspecţie** – *examinarea registrelor contabile, a documentelor sau a anumitor structuri patrimoniale (imobilizări, stocuri, creanţe, datorii etc).*

Scanned with OKEN Scanner

- ***Investigare*** – *cercetare referitoare la soluționarea unor aspecte care apar din aplicarea altor proceduri.*

- ***Jurnalul tranzacțiilor*** – *rapoarte menite să creeze o cale de verificare pentru fiecare tranzacție efectuată.*

- ***Limitarea activității auditorului*** – *este generată, de regulă de către entitate. Ea apare în situațiile în care:*
  - ✓ *termenii misiunii specifică faptul că auditorul nu va finaliza o procedură de audit pe care o consideră necesară;*
  - ✓ *angajamentul auditorului este semnat astfel încât acesta nu poate să asiste la inventarierea stocurilor;*
  - ✓ *potrivit opiniei auditorului, înregistrările contabile ale întreprinderii sunt inadecvate etc.*

- ***Mediu de control*** – *cuprinde poziția generală, cunoașterea și măsurile luate de administratori și manageri cu privire la sistemul de control intern și la importanța acestuia pentru entitate.*

- ***Misiune de asigurare*** – *misiune în care un auditor profesionist exprimă o concluzie (opinie) menită să îmbunătățească gradul de încredere al utilizatorilor cărora le este destinat. Această judecată de valoare este realizată în raport cu anumite criterii. Potrivit „Cadrului General Internațional pentru Misiuni de Asigurare" există două tipuri de misiuni de asigurare care sunt permise să fie efectuate de un practician:*
  - ✓ *misiune de asigurare rezonabilă care constă în reducerea riscului unei misiuni la un nivel acceptabil de scăzut, ca bază pentru o exprimare corectă a concluziei (opiniei) practicianului;*
  - ✓ *misiune de asigurare limitată constând în reducerea riscului unei misiuni la un nivel acceptabil, în condițiile în care acel risc este mai mare decât în cazul unei misiuni de asigurare rezonabilă. Ea nu generează premisele exprimării corecte a concluziei (opiniei) practicianului.*

Scanned with OKEN Scanner

- **Misiune (angajament) de revizuire** – misiune care permite auditorului să stabilească dacă, pe baza procedurilor ce nu asigură toate probele necesare unui angajament de audit, a luat cunoştinţă de elemente care să-l determine să creadă că situaţiile financiare nu sunt întocmite, în toate privinţele semnificative, în conformitate cu un cadru general de raportare financiară identificat.

- **Misiune de compilare** – misiune în care, experiența contabilă, spre deosebire de cea în audit, este folosită pentru a colecta, clasifica și sintetiza informațiile financiare.

- **Norme naţionale de audit** – ansamblu de norme de audit stabilite de către un organism profesional competent la nivel naţional, care se aplică în realizarea unei misiuni de audit sau de servicii conexe, având un caracter obligatoriu.

- **Nonconformitate** – termen folosit pentru a se face referire la omisiuni sau acte comise de entitatea auditată, în mod intenţionat sau nu, care sunt contrare legilor şi reglementărilor în vigoare.

- **Observare** – urmărirea unui proces sau a unei proceduri efectuate de alte persoane. Un exemplu în acest sens îl constituie observarea de către auditor a inventarierii stocurilor de către personalul entităţii sau observarea aplicării procedurilor de control intern care nu generează probe de audit.

- **Opinie** – formulare clară, în scris, a unei păreri avizate asupra situaţiilor financiare ca un tot unitar. Pot fi întâlnite una din situaţiile:
  - ✓ opinie fără rezerve (necalificată);
  - ✓ opinie cu rezerve (calificată);
  - ✓ opinie defavorabilă;
  - ✓ imposibilitatea exprimării unei opinii.

- **Opinie fără rezerve (necalificată)** – apare atunci când auditorul ajunge la concluzia că situaţiile financiare oferă o imagine fidelă, în conformitate cu cadrul de raportare financiară identificat.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Opinie cu rezerve (calificată)*** – *este formulată atunci când auditorul ajunge la concluzia că nu poate emite o opinie fără rezerve. Totuși, efectul oricărei înțelegeri cu conducerea sau limitarea ariei de aplicabilitate nu este atât de semnificativ, încât să conducă la o opinie contrară sau la imposibilitatea exprimării unei opinii.*

- ***Opinie defavorabilă*** – *este formulată atunci când auditorul consideră că situaţiile financiare pe ansamblu conţin informaţii eronate sau înşelătoare, atât de semnificative încât ele nu prezintă o imagine fidelă a poziţiei financiare, a performanţei şi modificărilor acestora.*

- ***Părţi afiliate*** – *există atunci când una dintre părți are abilitatea de a controla sau de a influenţa în mod semnificativ cealaltă parte, în privinţa luării şi aplicării deciziilor financiare, inclusiv a celor operaţionale. Precizăm că tranzacţiile între părţi afiliate exprimă un transfer de resurse sau obligaţii între părţile afiliate, fără a ţine cont dacă a fost sau nu cerut un preţ.*

- ***Planificare*** – *dezvoltarea unei strategii generale şi a unei abordări detaliate în ceea ce priveşte natura, durata şi întinderea angajamentului de audit.*

- ***Populaţie*** – *reprezintă întregul set de date din care auditorul doreşte să extragă un eşantion, cu scopul de a ajunge la o concluzie.*

- ***Practici naţionale (de audit)*** – *set de îndrumări privind desfăşurarea activităţii de audit, care nu au autoritatea unor standarde, definite de către un organism ce este o autoritate competentă la nivel naţional. Ele sunt aplicate în mod obişnuit de către auditori în desfăşurarea unui audit sau a serviciilor conexe.*

- ***Prag de semnificaţie*** – *informaţiile sunt semnificative, dacă omiterea sau declararea lor eronată ar putea influenţa deciziile economice ale utilizatorilor, luate pe baza situaţiilor financiare. Pragul de semnificaţie depinde de mărimea elementului sau a erorii analizate în circumstanţele specifice ale omisiunii sau ale declarării eronate a acestuia. Astfel, pragul de semnificaţie este mai degrabă o limită decât o caracteristică fundamentală calitativă, pe care informaţiile trebuie să o aibă pentru a fi utile.*

Scanned with OKEN Scanner

- **Probe de audit** – *informaţiile obţinute de auditor pentru formularea concluziilor pe care este bazată opinia de audit. Probele de audit cuprind documentele justificative şi înregistrările contabile care stau la baza situaţiilor financiare, inclusiv informaţiile din alte surse.*

- **Proceduri analitice** – *analiza indicatorilor şi a tendinţelor semnificative, inclusiv a fluctuaţiilor şi relaţiilor cu alte informaţii relevante în cazul în care apar discrepanţe sau sunt foarte diferite de valorile previzionate.*

- **Proceduri de control** – *politici şi proceduri în plus faţă de mediul de control, pe care conducerea le-a stabilit în scopul îndeplinirii obiectivelor specifice entităţii.*

- **Proceduri de fond** – *teste realizate în scopul de a obţine probe de audit care să detecteze erorile semnificative din situaţiile financiare. Ele pot fi:*
  - ✓ *teste ale detaliilor tranzacţiilor şi soldurilor conturilor;*
  - ✓ *proceduri analitice de fond.*

- **Proceduri convenite** – *misiune în care un auditor pune în lucru proceduri de audit stabilite de comun acord cu întreprinderea şi terţii interesaţi. Destinatarii raportului extrag concluziile din lucrările auditorului. Acest raport este adresat exclusiv părţilor care au convenit asupra procedurilor.*

- **Program de audit** – *activitate prin care se stabileşte natura, durata şi întinderea procedurilor de audit planificate, necesare pentru a implementa planul de audit general. Programul de audit serveşte, de asemenea şi ca set de instrucţiuni pentru asistenţii implicaţi în audit şi ca metodă de control a bunei executări a activităţii.*

- **Punct slab semnificativ** – *punct slab în controlul intern, care poate avea un efect semnificativ asupra situațiilor financiare.*

- **Raport anual** – *document emis anual de către o entitate, care include situaţiile ei financiare şi raportul de audit asupra acestora.*

Scanned with OKEN Scanner

- **Raport modificat al auditorului** – raportul auditorului la care se adaugă unul sau mai multe paragrafe de evidenţiere a aspectelor sau situaţiilor noi apărute, respectiv opinia este alta decât necalificată (fără rezerve).

  Situaţii care nu afectează opinia auditorului:

  Paragraf de evidenţiere a unui aspect sau a unei situaţii apărute. Raportul auditorului poate fi modificat prin adăugarea unor paragrafe de evidenţiere. Acestea au rolul de a sublinia un aspect ce afectează situaţiile financiare, inclus într-o notă la situaţiile financiare, în care se detaliază problema respectivă. O astfel de adăugire nu afectează opinia auditorului. Auditorul îşi poate modifica, de asemenea, raportul prin includerea de paragrafe de evidenţiere, cu scopul de a expune alte probleme decât cele care afectează situaţiile financiare.

  Situaţii care afectează opinia auditorului
  - ✓ imposibilitatea exprimării unei opinii
  - ✓ opinia cu rezerve (calificată)
  - ✓ opinie defavorabilă.

- **Raționament profesional** – aplicarea pregătirii relevante, a cunoștințelor și a experienței în contextul dat de audit, contabilitate și standarde etice, pentru a lua decizii în cunoștință de cauză, în legătură cu procedura adecvată circumstanțelor unei misiuni de audit.

  Potrivit ISA 2009, raționamentul profesional este necesar în special în legătură cu decizii referitoare la[37]:
  - ✓ pragul de semnificație și riscul de audit;
  - ✓ natura, momentul și întinderea procedurilor de audit folosite pentru a îndeplini cerințele ISA și a strânge probe de audit;
  - ✓ evaluarea măsurii în care au fost obținute suficiente probe de audit sau ceea ce mai trebuie făcut pentru a atinge obiectivele

[37] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 90

Scanned with OKEN Scanner

ISA și prin acestea, obiectivele generale ale auditului;

- ✓ evaluarea judecății conducerii în aplicarea Cadrului general de raportare financiară aplicabil;
- ✓ formularea concluziilor pe baza probelor de audit obținute, bunăoară evaluarea gradului de rezonabilitate a estimărilor făcute de către management în pregătirea situațiilor financiare.

- **Referenţial contabil** – ansamblu de criterii utilizate pentru pregătirea situaţiilor financiare care se aplică la toate elementele importante, fundamentat pe date şi/sau piese justificative.

- **Risc de audit** – riscul ca auditorul să exprime o opinie incorectă atunci când există erori semnificative în situaţiile financiare. Riscul de audit cuprinde trei componente: riscul inerent, riscul de control şi riscul de nedetectare.

  Riscul de control – riscul ca o eroare semnificativă într-un sold sau într-o categorie de tranzacţii, izolată sau cumulată cu alte erori de aceeași natură, să nu fie prevenită, detectată sau corectată la timp prin intermediul sistemului contabil şi de control intern.

  Riscul inerent – posibilitatea ca soldul unui cont sau o categorie de tranzacţii să comporte erori semnificative, izolate sau cumulate cu erori de aceeași natură, datorate insuficienţei controlului intern.

  Riscul de nedetectare – riscul ca procedurile fundamentale de control utilizate de auditori să nu detecteze o eroare existentă într-un sold sau într-o categorie de tranzacţii. Această eroare poate fi semnificativă, indiferent dacă este considerată în mod individual sau dacă este cumulată cu erori din alte solduri sau categorii de tranzacţii.

- **Risc de eşantionare** – apare atunci când concluzia auditorului, bazată pe un eşantion, să fie diferită de concluzia la care s-ar fi ajuns dacă întreaga populaţie ar fi fost supusă aceleiaşi proceduri de audit.

- **Risc de neeşantionare** – apare în situaţia în care majoritatea probelor de audit sunt cuprinzătoare dar nu şi concludente, auditorul fiind obligat să utilizeze proceduri neadecvate, fapt care generează interpretarea eronată a probelor sau nerecunoaşterea eventualelor erori.

Scanned with OKEN Scanner

- **Scepticism profesional** – atitudine care include o gândire dubitativă și o evaluare critică a dovezilor (probelor). În ultima reglementare ISA (2009), scepticismul este definit drept „atitudine care include o gândire rezervată, fiind atent la condiții care ar putea indica o posibilă denaturare datorată fraudei sau erorii și o evaluare critică a probelor de audit.

- **Scrisoare de misiune (angajament)** – document prin care se confirmă acceptarea de către auditor a unei misiuni de audit. El descrie obiectivul şi întinderea auditului, inclusiv responsabilităţile faţă de client şi forma raportului.

- **Semnificativ** – termen utilizat pentru a exprima importanţa unei date sau informaţii contabile cuprinsă în situaţiile financiare.

- **Semnificaţie** – atribut regăsit în expresia „prag de semnificaţie" al aserţiunii asupra situaţiilor financiare afectate.

- **Servicii conexe** – cuprind examenele pe bază de proceduri convenite şi misiunile de compilare.

- **Sistem contabil** – ansamblu de proceduri şi documente ale unei entităţi, care permite procesarea tranzacţiilor ca mijloc de ţinere a evidenţelor financiare. Un astfel de sistem permite identificarea, colectarea, analiza, calcularea, clasificarea, înregistrarea, sintetizarea şi raportarea tranzacţiilor şi a altor evenimente.

- **Sistem de control intern** – ansamblul politicilor şi procedurilor (controale interne) adoptate de conducerea unei entităţi în vederea realizării obiectivului de asigurare, a unei gestionări riguroase şi eficiente a activităţii întreprinderii. El include:
  - ✓ respectarea politicilor manageriale;
  - ✓ protejarea activelor;
  - ✓ prevenirea şi detectarea fraudelor şi erorilor;
  - ✓ acurateţea şi exhaustivitatea înregistrărilor contabile;
  - ✓ stabilirea la timp a informaţiilor financiare.

Scanned with OKEN Scanner

- **Situaţii financiare anuale** – documente de sinteză prin care se prezintă, de regulă la sfârşitul exerciţiului financiar, într-o structură formalizată, informaţii de natură contabil-financiară. Ele includ bilanţul, contul de profit şi pierdere şi anexele la situaţiile financiare. În ultima abordare, conținută în ISA 2009, situațiile financiare sunt definite drept „o reprezentare structurată a informațiilor financiare istorice, inclusiv notele legate de acestea, care intenționează să comunice resursele sau obligațiile economice ale unei entități, la un anumit moment sau schimbări ale acestora, pe o perioadă de timp, în conformitate cu cerințele cadrului de raportare financiară".

- **Situaţii financiare sintetice** – documente care sintetizează situaţiile financiare anuale auditate, în scopul informării unor grupuri de utilizatori interesaţi doar de principalele caracteristici ale poziţiei financiare şi performanţelor întreprinderii.

- **Solduri de deschidere** – solduri ale conturilor care există la începutul perioadei. Soldurile de deschidere sunt bazate pe soldurile de închidere ale perioadei precedente, reflectând efectele tranzacţiilor şi politicilor contabile din perioada respectivă.

- **Standarde naţionale (de audit)** – set de standarde privind activitatea de audit definite prin lege sau alte reglementări, a căror aplicare şi satisfacere este obligatorie pentru efectuarea unui audit sau a serviciilor conexe.

- **Suficienţă** – măsura cantităţii probelor de audit.

- **Tehnici de audit asistate de calculator (CAAT)** – aplicaţiile procedurilor de audit care utilizează calculatorul ca instrument de audit.

- **Test de urmărire** – operaţiune care presupune urmărirea câtorva tranzacţii de-a lungul sistemului de contabilizare.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Teste de control*** – *teste care permit obţinerea de elemente probante privind eficacitatea:*
  - ✓ *conceperii sistemelor contabile şi de control intern în vederea prevenirii, detectării şi corijării erorilor semnificative;*
  - ✓ *funcţionării controalelor interne pe tot parcursul exerciţiului.*

- ***Unităţile de eşantionare*** – *elementele individuale care alcătuiesc o anumită populaţie sau mulțime.*

- ***Valoare justă*** – *suma la care poate fi tranzacţionat de bunăvoie un activ sau poate fi stinsă o datorie, între părţi aflate în cunoştinţă de cauză, într-o tranzacţie la preţul pieţei.*

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL III

Normare şi reglementare privind activitatea de audit financiar

3.1. Delimitări conceptuale

Activitatea umană se desfăşoară pretutindeni sub incidenţa unor norme şi reguli consacrate, raportate la anumite criterii de referinţă. De regulă, aceste valori standard se fundamentează pe sistemul de normare şi reglementare al societăţii.

Potrivit DEX-ului, noţiunea de ***normă*** reprezintă o *„regulă sau dispoziţie obligatorie fixată prin lege sau prin uz"*[38]. Se poate vorbi astfel despre:

- *norma morală (etică) – regulă privitoare la modul de comportare a omului în societate, la obligaţiile sale faţă de ceilalţi oameni şi faţă de societate;*
- *norma juridică – regulă de conduită cu caracter general şi impersonal, emisă de organele de stat competente, a cărei respectare poate fi asigurată prin constrângere.*

Normarea *reprezintă acţiunea de a norma şi rezultatul ei.* Ceea ce se obţine după norme, se presupune a fi o valoare sau parametru obiectiv. Demersul este întâlnit în numeroase domenii, cu diferite nuanţe.

În contabilitate, menţionăm că:

- *norma contabilă este o regulă precisă privind evaluarea, înregistrarea, clasificarea sau prezentarea informaţiei contabile, elaborată în cadrul unui organism de reglementare contabilă, în vederea rezolvării unei probleme repetitive*[39]*;*

---

[38] ***, *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, Ed. Arc, Chişinău, 2007, p. 1274

[39] Horomnea, E., *Fundamentele ştiinţifice ale contabilităţii. Doctrină. Concepte. Lexicon*, Ed. TipoMoldova, Iaşi, 2008, p. 304 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- *normalizarea contabilităţii reprezintă procesul de aplicare deliberată a normelor de contabilitate pentru soluţionarea corectă a problemelor privind producţia şi utilizarea informaţiei contabile.*

De fapt, normalizarea semnifică echivalentul vechiului termen de *normare*, utilizat în România, până în anul 1989.

A reglementa înseamnă *„a supune ceva unor norme sau unui regulament, a stabili raporturi legale, a legaliza".*

Reglementarea exprimă *„ansamblul de norme juridice aplicabile într-un anumit domeniu, respectiv operaţia de stabilire a acestor norme".*

Întrucât, normarea şi reglementarea se referă punctual la auditul financiar, prezentăm într-o manieră succintă, un scurt istoric al acestei activităţi.

3.2. Scurtă istorie a auditului

Conceptul de audit provine de la latinescul *„audire"* care înseamnă „a asculta". În practica anglo-saxonă, termenul semnifică în sens strict *„revizia conturilor realizată de experţi independenţi, în vederea exprimării unei opinii asupra regularităţii şi sincerităţii acestora"*[40].

Obiectivul oricărui tip de audit îl constituie îmbunătăţirea calităţii informaţiei şi creşterea gradului de credibilitate al acesteia. Auditul urmăreşte cu prioritate realitatea informaţiei. Există câteva elemente principale care definesc auditul în general şi anume:

- examinarea unei informaţii trebuie să aibă un caracter profesional;
- scopul îl reprezintă formularea unei opinii;
- opinia exprimată asupra informaţiei trebuie să fie *responsabilă şi independentă*;
- examinarea trebuie să se facă după anumite reguli dinainte stabilite, cuprinse într-un standard sau normă legală (profesională), care constituie criteriu de calitate.

[40] Toma, M., *Iniţiere în auditul situaţiilor financiare ale unei entităţi*, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 14

Scanned with OKEN Scanner

Cronologic, evoluţia auditului a avut loc potrivit tabelului următor[41]:

Tabelul 1 – *Evoluţia auditului financiar*

Perioada	**Solicitanţii auditului**	**Auditorii**	**Obiectivele auditului**
2000 î.H-1700 d.H	Regi, împăraţi, biserici şi instituţii ale statului	Clerici sau scriitori	Pedepsirea celor care deturnează fonduri. Protejarea patrimoniului.
1700-1850	Instituţii ale statului, tribunale comerciale şi acţionari	Contabili	Reprimarea fraudelor şi pedepsirea celor care le produc. Protejarea patrimoniului.
1850-1900	Instituţii ale statului şi acţionari	Profesionişti contabili sau jurişti	Evitarea fraudelor şi atestarea fiabilităţii bilanţului contabil.
1900-1940	Instituţii ale statului şi acţionari	Profesionişti ai auditului şi ai contabilităţii	Evitarea fraudelor şi a erorilor şi atestarea fiabilităţii situaţiilor financiare.
1940-1970	Instituţii ale statului, bănci şi acţionari	Profesionişti ai auditului şi ai contabilităţii	Atestarea sincerităţii şi regularităţii situaţiilor financiare.
1970-1990	Instituţii ale statului, terţi şi acţionari	Profesionişti ai auditului, ai contabilităţii şi ai consultanţei	Atestarea calităţii controlului intern şi respectarea normelor contabile şi a normelor de audit.
Începând din 1990	Instituţii ale statului, terţi şi acţionari	Profesionişti ai auditului şi ai consultanţei	Atestarea imaginii fidele a conturilor şi a calităţii controlului intern în concordanţă cu normele. Protejarea contra fraudei internaţionale.

[41] Collins, L., Valin, G., *Audit et contrôle intern. Aspects financiers, opérationnels et stratégiques*, Ed. Dalloz, Paris, 1992, p. 17

Scanned with OKEN Scanner

La originea auditului se află verificarea conturilor. Încă din secolul III î.e.n., romanii desemnau persoane (questeurs), care să controleze contabilitatea provinciilor. Menţionăm că, în acea perioadă, erau consacrate trei forme de contabilitate: publică (la nivelul statului), domestică (la nivelul familiei romane) şi a argentariilor (la nivelul circulaţiei monetare).

Până la începutul secolului al XVIII-lea, auditul era ordonat de regi, împăraţi, biserică şi stat, urmărind prevenirea unor fapte antisociale şi pedepsirea vinovaţilor pentru fraudă. De regulă, auditorii erau numiţi din rândul preoţilor, pe baza virtuţilor morale ale acestora. Secolele XVIII şi XIX au produs schimbări esenţiale în rândul ordonatorilor de audit. Cei care comandau auditul au devenit statele, tribunalele jurisdicţionale şi acţionarii, auditorii fiind numiţi din categoria celor mai buni contabili. Sfârşitul secolului XIX dezvoltă activitatea de audit în sensul *validării realităţii situaţiilor financiare,* cu scopul evitării fraudelor şi erorilor. În primele patru decenii ale secolului XX, auditul era realizat de profesionişti specializaţi în domeniu, în primul rând contabili. În perioada 1940-1970, odată cu dezvoltarea comerţului internaţional şi a pieţelor de capital, are loc amplificarea sferei auditului asupra băncilor, patronatului, instituţiilor financiare şi de credit. În esenţă, s-a urmărit atestarea *sincerităţii şi regularităţii situaţiilor financiare*. Două decenii mai târziu (1970-1990), obiectivele auditului au fost orientate spre „atestarea controlului intern, respectarea Cadrului conceptual contabil (postulate, principii şi reguli de evaluare) şi a normelor de audit"[42]. Prin intermediul auditului, se formulează opinii care validează imaginea fidelă a conturilor, calitatea controlului intern, respectarea normelor şi protecţia contra fraudelor naţionale şi internaţionale.

În România, după aproape 55 de ani (1994), profesia liberală de expert contabil este repusă în drepturile sale, prin reînfiinţarea Corpului Experţilor Contabili şi a Contabililor Autorizaţi din România (CECCAR). Potrivit Ordonanţei nr. 65/1994, profesia de expert contabil conferea posesorului ei dreptul de a executa lucrările prevăzute la articolul 6, litera c, printre care şi efectuarea de audit financiar. Ulterior, prin Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 75/1999 s-a înfiinţat Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR) căreia, în mod inexplicabil, i s-a acordat monopolul asupra activităţii

[42] Stoian, A.,Ţurlea, E., *Auditul financiar-contabil*, Ed. Economică, Bucureşti, 2001, p. 10

Scanned with OKEN Scanner

de audit financiar. În aceste condiţii, pentru a efectua lucrări de audit financiar, experţii contabili trebuie să repete examenul de acces, stagiul de trei ani şi examenul de aptitudini. Este evident că, *prin măsura menţionată a fost anulat retroactiv un drept dobândit în mod absolut legal.* Dintre consecinţele acestei măsuri subliniem:

- confiscarea nelegală a unui drept anterior câştigat de către experţii contabili;
- încălcarea principiului concurenţei loiale prin eliminarea experţilor contabili de pe piaţa auditului;
- obligarea experţilor contabili la eforturi financiare suplimentare, inclusiv la repetarea inutilă a unor examene şi stagii;
- discriminarea expertului contabil român prin imposibilitatea de a efectua audit în propria ţară. Paradoxal, un expert contabil străin poate presta activităţi de audit financiar în România, fără nici un fel de interdicţie. Mai mult, expertul contabil român poate presta activităţi de audit, în alte state membre UE.

3.3. Necesitatea normării şi reglementării auditului financiar

Dezvoltarea şi diversificarea continuă a activităţilor economico-financiare, a pieţelor de capital, inclusiv a instituţiilor bancare, a generat necesitatea unui control sistematic şi permanent asupra calităţii raportărilor financiare. *Marile scandaluri financiare au avut întotdeauna la originea lor o deformare deliberată a realităţii, cu consecinţe devastatoare asupra utilizatorilor informaţiei: creditori, acţionari, personal angajat etc. Intrarea marilor companii în jocul intereselor politice explică, dar nu justifică producerea unor inginerii financiare de proporţii.* ***Una dintre cauzele care au determinat apariţia evenimentelor menţionate o reprezintă indiscutabil şi calitatea sistemului de normare şi reglementare în domeniul auditului. Avem în vedere, punctual, fie lipsa unor prevederi precise în materie, fie echivocul şi ambiguitatea acestora. Speculate abil, de cei interesaţi, aceste deficienţe au produs adevărate seisme în lumea profesiei contabile. Bunăoară, deşi în anumite cazuri, culpa aparţine în mod direct unei instituţii celebre de audit (Arthur & Andersen), preţul***

Scanned with OKEN Scanner

este plătit, în mod nejustificat, de întreaga profesie contabilă. Sau poate, în primul rând de această profesie.

În asemenea condiţii, se impune examinarea de către o persoană independentă şi competentă a fidelităţii reprezentărilor contabile şi financiare. ***Auditul financiar generează un element fundamental pentru bonitatea firmei şi angajarea capitalului: încrederea în afaceri.*** Desfăşurarea ca atare a auditului presupune existenţa unor norme şi reguli precise, formalizate, cunoscute şi acceptate de producătorii şi utilizatorii situaţiilor financiare supuse auditului. *De cele mai multe ori, cei care au reclamat existenţa unui sistem de control şi verificare permanentă asupra calităţii informaţiilor raportate, au fost în mod firesc deţinătorii de capital.* Comportamentul lor se explică prin faptul că asupra lor se resfrânge în mod direct riscul oricărei investiţii. Integrarea României în Uniunea Europeană a impus armonizarea reglementărilor contabile, inclusiv a celor de audit cu principiile şi normele practicate în statele membre ale acestui organism (Directivele Europene, IFRS şi ISA). Precizăm că, în principiu, obiectivele urmărite prin reglementările contabile sunt în consens cu cele de audit.

S-a constatat adeseori că producătorii de informaţii contabile *nu sunt neutri* vis a vis de operaţiunile efectuate. Ei sunt, într-o manieră, mai mult sau mai puţin discretă, purtătorii propriilor interese. Urmare a acestei atitudini, apar semne de întrebare asupra obiectivităţii informaţiilor consemnate în situaţiile financiare. Relativitatea situaţiilor financiare anuale rezultă şi din lipsa deontologiei profesionale a producătorului de informaţii. La rândul lor, utilizatorii informaţiei contabile, respectiv investitorii, salariaţii, creditorii, furnizorii, clienţii, guvernele şi administraţiile, publicul se află sub influenţa unor medii economice, sociale, culturale, politice şi juridice diverse. De aici şi conflictul de interese dintre utilizatorii şi producătorii de informaţie contabilă, care poate fi soluţionat prin activitatea unei elite profesionale în domeniu, respectiv auditorii financiari. *Scopul activităţii auditorilor este acela de a restabili o încredere rezonabilă între emiţătorul şi receptorul informaţiei contabile.* Auditorul este un profesionist de înaltă clasă, cu pregătire superioară, cu calităţi morale şi etice adecvate, recunoscut în domeniul său ca persoană competentă şi autoritară. *Pentru a-şi atinge obiectivele de performanţă, este absolut necesară nomarea şi reglementarea activităţii de audit. Din*

Scanned with OKEN Scanner

practica vieţii economice, cunoaştem că adeseori ceea ce nu este reglementat riguros deschide „poarta" arbitrariului. După izbucnirea scandalurilor financiare, guvernul american a lansat un vast program de salvare a marilor companii şi instituţii financiare, evaluat la exorbitanta sumă de aproape 900 miliarde $. ***Această situaţie a avut drept consecinţă intervenţia viguroasă a factorului public asupra liberalismului profesiei contabile, cu efectele cunoscute. Aşadar, constatăm pretutindeni o amplificare semnificativă a gradului de normare şi reglementare în audit. Unii specialişti îl califică drept „exces de reglementare".***

În mod special, subliniem faptul că un auditor de performanţă trebuie să deţină serioase cunoştinţe în domeniul contabilităţii, privind Cadrul general de întocmire şi prezentare a situaţiilor financiare, prevederile Standardelor de contabilitate şi audit, inclusiv reglementările româneşti, până la nivelul tehnicilor şi procedurilor. ***Dată fiind marea diversitate a speţelor generate de practica uzuală, adeseori nesoluţionate prin norme exprese, în mod firesc, actualmente a sporit rolul raţionamentului profesional.*** Aparent, o asemenea modificare conduce în mod inevitabil la subiectivism. Apreciem că, în bună măsură, acest pericol nu există, întrucât el trebuie să fie contracarat de deontologia şi etica profesională. ***În piaţa serviciilor, există şi situaţii, în care calitatea auditului este influenţată de cei care îl solicită, respectiv plătesc prestaţia. Aici se află de fapt, esenţa problemei.***

Iată de ce, normarea şi reglementarea clară a auditului, fără ambiguităţi şi echivocuri, înlătură în principiu asemenea consecinţe. Este de la sine înţeles faptul că o prevedere incompletă sau neclară reprezintă realmente o „invitaţie" discretă la comiterea ilegalităţii.

3.4. Norme de referinţă în auditul financiar

Principalele prevederi care reglementează activitatea de audit financiar sunt[43]:

- Standardele Internaţionale de Audit (ISA);
- Practicile Internaţionale de Audit (IAPS);

---

[43] Toma, M., *Iniţiere în auditul situaţiilor financiare ale unei entităţi*, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 94 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- Standardele Internaţionale privind Angajamentele de Revizuire (ISRE);
- Standardele Internaţionale privind Angajamentele de Asigurare (ISAE);
- Standardele Internaţionale pentru Misiuni Conexe (ISRS)[44];
- Normele Minimale de Audit;
- Normele naţionale emise de organismul profesional recunoscut drept autoritate în domeniu (CAFR).

Menționăm că, în abordarea problemelor care țin de reglementarea auditului în general și a celui financiar în special, lucrarea noastră a avut în vedere, în bună măsură, precizările conținute în *Manualul de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009. Constatăm că deși nu aduce modificări de esență ale reglementărilor precedente, această ultimă ediție reușește să prezinte într-o manieră mai inteligibilă problemele de fond ale auditului. Este fără îndoială un progres, care se așteaptă a fi continuat.

Normele de audit permit terţilor să aibă asigurarea că opinia auditorului a fost emisă funcţie de criterii de calitate omogene. Din punct de vedere al scopului urmărit, normele de audit se clasifică în trei categorii, conform Fig. 4.

[44] Aceste reglementări au fost emise de Consiliul pentru Standarde de Audit şi Asigurări (IASB), din cadrul Federaţiei Internaţionale a Contabililor (IFAC)

Scanned with OKEN Scanner

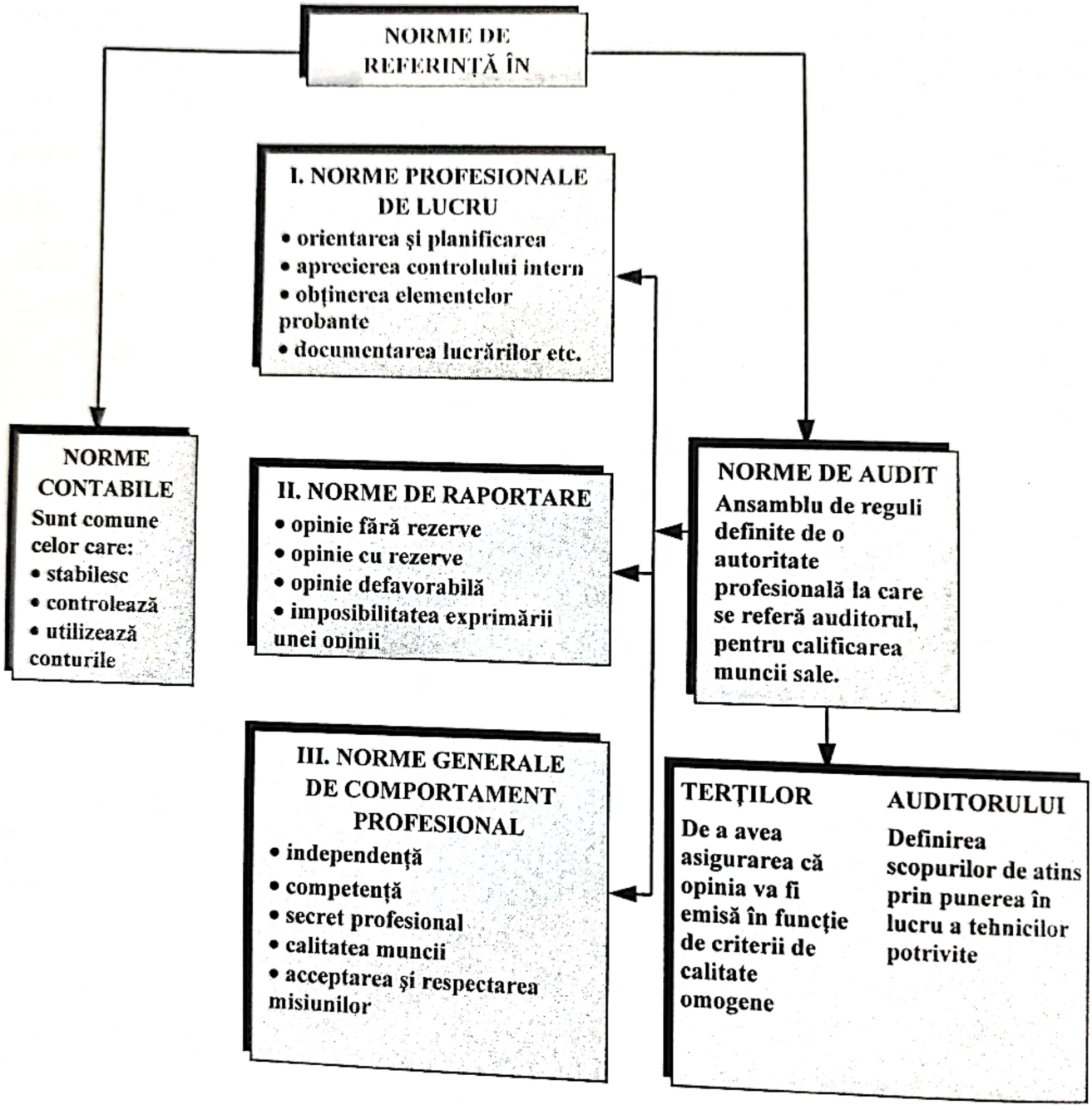

Fig. 4 – *Norme de referință în audit*

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IV

Obiective şi principii care guvernează auditul situaţiilor financiare

Desfăşurarea auditului financiar presupune aplicarea corectă a tuturor reglementărilor şi procedurilor. În acest mod, legitimarea şi validarea informaţiilor conţinute în situaţiile financiare conduce la creşterea încrederii investitorilor, a instituţiilor de credit, de asigurare-reasigurare şi a pieţei de capital în general. Construită corect şi auditată corespunzător, informaţia contabilă conferă siguranţă şi protecţie în afaceri.

În condiţiile actualei crize financiare globale, auditul financiar ***are rolul*** de a:

- verifica respectarea Cadrului conceptual al contabilităţii (postulate, principii, norme şi reguli de evaluare), inclusiv a procedurilor interne stabilite de managementul agentului economic (audit intern şi statutar);
- constata modul de aplicare a Cadrului general de întocmire şi prezentare a situaţiilor financiare elaborat de Comitetul pentru Standarde Internaţionale de Contabilitate (IASB);
- verifica şi certifica reflectarea corectă în contabilitate a situaţiilor financiare, imaginea lor fidelă, clară şi completă pe parcursul unui întreg exerciţiu financiar.

Din cele menționate anterior, deducem că *auditul financiar are drept scop verificarea modului în care informaţia contabilă exprimă într-o formă corectă şi completă starea de fapt a entităţii.*

În lucrarea de față folosim frecvent cunoștințe și noțiuni de contabilitate. Argumentul nostru este foarte simplu. Acţiunea în sine, de a audita se fundamentează logic pe obiectul său, rezultat din întrebarea: ***Ce auditǎm? Răspunsul este: informaţia financiară conţinută, în principal, în documentele de raportare şi sinteză contabilă.*** *Elaborarea situațiilor financiare anuale are la bază un Cadru conceptual consacrat - IFRS.*

Referențialul menționat precizează că prin intermediul reglementărilor sale vizează îndeplinirea următoarelor obiective:

Scanned with OKEN Scanner

- elaborarea în interesul public a unui set unic de standarde globale de contabilitate inteligibile, transparente şi comparabile pentru a sprijini participanţii la diverse pieţe de capital şi alţi utilizatori ai informaţiilor în fundamentarea deciziilor economice;
- promovarea utilizării şi aplicarea riguroasă a acestor standarde;
- găsirea unor soluţii optime pentru realizarea convergenţei standardelor naţionale de contabilitate cu IFRS[45].

Auditul trebuie să urmărească dacă procedurile de culegere şi prelucrare a datelor sunt bine stabilite şi dacă se aplică în permanenţă. *El reprezintă o revedere critică pentru evaluarea situaţiilor financiare, o examinare efectuată de un profesionist competent şi independent, în vederea exprimării unei opinii motivate asupra:*

- validităţii şi corectei aplicări a procedurilor interne stabilite de managementul entităţii;
- imaginii fidele asupra poziţiei financiare, performanţei şi a modificărilor acestora;

Imaginea fidelă este asociată cu *prudenţa, regularitatea şi sinceritatea* informaţiilor contabile oferite de situaţiile financiare.

Prudenţa presupune promovarea unui comportament rezervat faţă de resursele controlate la un moment dat, inclusiv faţă de afacerea desfăşurată.

Regularitatea implică respectarea regulilor, principiilor şi procedurilor contabile.

Sinceritatea solicită aplicarea în mod corect a regulilor şi procedurilor contabile, funcţie de cunoaşterea pe care responsabilii conturilor trebuie să o aibă despre realitatea şi importanţa operaţiilor, evenimentelor şi situaţiilor agentului economic.

Pentru a fi utile, informaţiile trebuie să fie *relevante, credibile şi sincere.*

Informaţia este relevantă atunci când influenţează deciziile utilizatorilor, ajutându-i să evalueze evenimentele trecute, prezente sau viitoare, confirmând sau corectând evaluările anterioare.

---

[45] ***, *Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs)* incluzând Standardele Internaţionale de Contabilitate (IASs) şi Interpretările lor la 1 ianuarie 2007, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007

Scanned with OKEN Scanner

Informaţia este credibilă dacă nu conţine erori semnificative, nu este părtinitoare, iar utilizatorii pot avea încredere că reprezintă corect ceea ce şi-a propus să reprezinte sau ceea ce se aşteaptă, în mod rezonabil, să reprezinte.

Informația este sinceră în situația în care exprimă în mod corect adevărul, situația reală a tranzacțiilor și evenimentelor, rezultatele acestora, fără disimulări și cosmetizări impuse de cineva.

Auditul financiar necesită o metodologie de examinare care să asigure o opinie independentă, astfel încât să apere în mod egal toţi utilizatorii informaţiei contabile cum sunt: acţionarii, statul, salariaţii, băncile, organismele de bursă, debitorii, furnizorii, clienţii etc.

4.1. Obiective şi criterii care guvernează auditul situaţiilor financiare

Orice activitate urmăreşte în mod logic o anumită finalitate, fiind concretizată în scopuri sau obiective. Auditul financiar are următoarele ***obiective***:

- constatarea şi validarea (certificarea) reflectării imaginii fidele asupra poziţiei financiare, performanţei şi modificărilor poziţiei financiare;
- exprimarea prin intermediul raportului de audit a opiniei referitoare la faptul că situaţiile financiare oferă o imagine fidelă, în concordanţă cu un cadru general de raportare financiară;
- menţinerea calităţii şi coerenţei sistemului contabil, astfel încât să asigure realitatea informaţiilor conţinute în situaţiile financiare anuale;
- asigurarea valorificării optime a informaţiei contabile, devenită credibilă în faţa utilizatorului;
- aprecierea performanţelor şi eficienţei sistemelor de informare şi organizare.

Pentru realizarea acestor obiective, auditorul trebuie să urmărească îndeplinirea unor ***criterii obligatorii*** *pentru auditul financiar, prezentate în continuare.*

Scanned with OKEN Scanner

- ***Criteriul exhaustivităţii şi integrităţii înregistrărilor***

are în vedere faptul că toate evenimentele şi tranzacţiile au fost înregistrate corect şi integral în contabilitate.

În acest scop, auditorul trebuie să adopte două soluţii:

- ✓ să verifice cu atenţie procedurile utilizate de entitatea auditată pentru validarea tuturor modificărilor produse în valoarea resurselor economice controlate de către întreprindere: creşteri - diminuări de active și de datorii. Această soluţie are dezavantajul că necesită un timp îndelungat pentru verificare.
- ✓ să utilizeze şi să verifice rezultatele inventarierii. El trebuie să se convingă că aceasta s-a făcut în conformitate cu prevederile legale. De asemenea, se urmărește tratamentul eventualelor tranzacţii neînregistrate în contabilitate.

Respectarea criteriului exhaustivităţii şi integrităţii înregistrărilor se reduce de fapt la două aspecte esenţiale:

- ✓ toate operaţiunile reflectate în documentele justificative sunt înregistrate în contabilitate, deci fără omisiuni;
- ✓ nu există operaţiuni contabilizate de mai multe ori.

- ***Criteriul realităţii înregistrărilor***

urmăreşte dacă toate elementele de activ şi datorii, înregistrate în contabilitate:

- ✓ se justifică;
- ✓ sunt reale;
- ✓ aparţin entităţii patrimoniale, în sensul că toate operaţiunile efectuate sunt în numele firmei;
- ✓ corespund cu cele înregistrate fizic prin inventariere sau prin alte proceduri cum ar fi:
  - confirmări primite de la terţi;
  - analize de laborator;
  - control încrucişat etc.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Criteriul corectei înregistrări în contabilitate şi a corectei prezentări cu ajutorul situaţiilor financiare anuale***

Aplicarea acestui criteriu are mai multe obiective care trebuie localizate corect, funcţie de perioada de referinţă, evaluarea modificărilor, înregistrarea şi întocmirea situaţiilor financiare. În acest sens menționăm:

- ✓ *perioada de referinţă,* în care sunt evidenţiate elementele de avere presupune respectarea principiului independenţei exerciţiului, utilizarea contabilităţii de angajament şi folosirea conturilor de regularizare, care realizează o delimitare corectă în timp a cheltuielilor şi veniturilor.
- ✓ *evaluarea corectă* solicită evaluarea activelor şi datoriilor în conformitate cu prevederile Legii contabilităţii şi cu Cadrul general de întocmire şi prezentare a situaţiilor financiare elaborat de IASB. Situaţiile financiare anuale trebuie să ofere o imagine fidelă a poziţiei financiare, performanţei, modificărilor capitalurilor proprii şi a fluxurilor de trezorerie ale întreprinderii pentru respectivul exerciţiu financiar. În acest scop, documentele de sinteză și raportare financiară trebuie să fie întocmite cu respectarea reglementărilor legale, naţionale, europene (DE) şi internaţionale (IAS/IFRS).
- ✓ *obiectivul situaţiilor financiare* îl reprezintă furnizarea informaţiilor despre poziţia financiară, performanţele şi modificările poziţiei financiare ale întreprinderii, utile unei sfere largi de utilizatori în luarea deciziilor economice.

Consiliul IASB consideră că situaţiile financiare răspund necesităţilor comune ale majorităţii utilizatorilor. Aceasta se datorează faptului că aproape toţi utilizatorii iau deciziile economice pentru:

- ✓ *a hotărî când să cumpere, să păstreze sau să vândă o investiţie de capital;*
- ✓ *a evalua răspunderea sau performanţa managerială;*
- ✓ *a evalua capacitatea întreprinderii de a plăti şi de a oferi alte beneficii angajaţilor săi;*

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ *a evalua garanţia pentru creditele acordate întreprinderii;*
- ✓ *a determina politicile de impozitare;*
- ✓ *a determina profitul şi dividendele ce pot fi distribuite;*
- ✓ *a elabora şi utiliza date statistice despre venitul naţional;*
- ✓ *a reglementa activitatea întreprinderilor.*

Se acceptă totuşi că guvernele pot stabili în particular cerinţe diferite sau suplimentare care să satisfacă scopurile proprii. Oricum, aceste prevederi nu trebuie să influenţeze în nici un caz situaţiile financiare publicate în beneficiul altor utilizatori.

Situaţiile financiare sunt de regulă întocmite conform unui model contabil bazat pe costul istoric recuperabil şi pe conceptul de menţinere a nivelului capitalului financiar nominal.

Potrivit reglementărilor internaţionale de audit, informaţia financiară utilizată în acest demers trebuie să îndeplinească următoarele atribute[46]:

- ✓ *relevanţa*, evaluată în funcţie de măsura în care informaţia satisface cerinţele fundamentării deciziilor economice;
- ✓ *exhaustivitatea* urmăreşte înregistrarea tuturor tranzacţiilor, evenimentelor şi a soldurilor conturilor;
- ✓ *credibilitatea* exprimă gradul în care informaţia conţinută în situaţiile financiare:
  - reflectă substanţa economică a evenimentelor şi tranzacţiilor şi nu doar forma lor legală (juridică n.a.);
  - se materializează în evaluări, măsurări, prezentări de informaţii consecvente atunci când sunt folosite în situaţii similare;
- ✓ *neutralitatea* are în vedere oferirea de informaţii nepărtinitoare;
- ✓ *inteligibilitatea* presupune ca informaţia să fie clară şi comprehensivă şi să nu facă obiectul unei interpretări semnificativ diferite.

---

[46] ***, *Reglementări Internaţionale de Audit, Asigurare şi Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2008, p. 239

Scanned with OKEN Scanner

4.2. Clasificarea activităţilor de audit

Are loc după următoarele criterii:

1. După ***modul de organizare a activităţii de audit,*** deosebim:

- ***Auditul intern*** reprezintă o evaluare sau monitorizare organizată de către conducerea unei entităţi sub forma unui serviciu privind examinarea sistemelor proprii de contabilitate şi de control intern. Auditul intern este o activitate independentă de asigurare obiectivă şi consultativă destinată să adauge valoare şi să antreneze îmbunătăţirea activităţii unei entităţi. De fapt, auditul intern reprezintă un compartiment de control din cadrul entităţii, care efectuează verificări pentru aceasta[47]. Rolul esenţial al auditului intern este de a acorda asistenţă personalului entităţii auditate în îndeplinirea responsabilităţilor. Conducerea se asigură astfel că politicile, procedurile şi controalele efectuate acţionează eficient în scopul evitării erorilor umane şi combaterii fraudelor sau acţiunilor greşite. Într-un anumit sens, auditul intern semnifică o etapă superioară a controlului intern. El este cunoscut şi sub denumirea de *audit statutar*. În România, auditul intern s-a organizat începând cu anul 2000, fiind exercitat asupra tuturor activităţilor entităţilor subordonate, cu privire la formarea şi utilizarea fondurilor publice, precum şi la administrarea patrimoniului public.

- ***Auditul extern*** este efectuat de un profesionist independent, răspunzând nevoilor terţilor şi entităţii auditate, cu referire la:
  - ✓ gradul de încredere care poate fi acordat tranzacţiilor şi situaţiilor financiare ale entităţii (*auditul de atestare financiară*);

---

[47] Toma, M., *Iniţiere în auditul situaţiilor financiare ale unei entităţi*, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 35 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ respectarea reglementărilor legale ale statutelor, inclusiv ale regulamentelor şi deciziilor manageriale (*auditul conformităţii sau legalităţii*);
- ✓ respectarea principiilor economicităţii, eficienţei şi eficacităţii (cei 3 E) în activitatea desfăşurată (*auditul performanţei*).

Auditorii externi independenţi, persoane fizice sau juridice (cabinete de expertiză, de audit, etc.) nu sunt angajaţi permanenţi ai entităţilor ale căror situaţii financiare sunt auditate, chiar dacă primesc o remunerare pentru serviciile prestate. Ei oferă servicii de audit pe baza unor contracte de prestări servicii. În România această formă de audit este cunoscută şi sub denumirea de *audit contractual*.

Între auditul intern şi cel extern există o serie de deosebiri prezentate în Tabelul 2 și Tabelul 3.

Tabelul 2 – *Sinteză comparativă asupra auditului intern şi extern*

Felul auditului	***Caracteristici***	***Obiect***
I. AUDITUL INTERN	✓ Face parte din controlul intern al entităţii; ✓ Se realizează de regulă prin angajaţi (servicii, birouri etc.) independenţi de celelalte structuri executive; ✓ Nu are obligaţii extra entitate (de regulă); ✓ Independenţa e limitată la nivelul înţelegerii conducerii executive.	✓ Respectarea procedurilor interne stabilite de conducerea entităţii; ✓ Alte comenzi sau solicitări ale conducerii.

Scanned with OKEN Scanner

II. AUDITUL EXTERN		
• *Auditul statutar*	✓ Se realizează prin persoane fizice sau juridice stabilite de acţionari; ✓ Se respectă normele unui organism profesional; ✓ Asigură credibilitatea necesară pentru terţi asupra situaţiilor financiare ale entităţii; ✓ Independenţa – principiul de bază pentru credibilitate.	✓ Auditarea situaţiilor financiare; ✓ Alte sarcini sau obiective stabilite de lege.
• *Auditul contractual*	✓ Se realizează exclusiv prin firme de specialitate; ✓ Independenţa şi responsabilitatea (acoperită prin asigurare) conduce la un înalt grad de credibilitate a situaţiilor financiare auditate.	✓ Poate realiza toate obiectivele auditului intern sau statutar (în anumite condiţii de deontologie, stabilite de organismul profesional); ✓ Poate realiza orice misiune de audit.

Tabelul 3 - *Deosebirile dintre auditul intern şi auditul extern*

Scanned with OKEN Scanner

În ceea ce priveşte	Auditul intern	Auditul extern
1. Statutul	Auditorul intern face parte din personalul întreprinderii.	Auditorul extern este un prestator de servicii, independent din punct de vedere juridic.
2. Beneficiarii auditului	Auditorul intern lucrează în folosul responsabililor întreprinderii.	Auditorul extern lucrează în folosul utilizatorilor (statului, terţilor, băncilor, clienţilor, ş.a.)
3. Obiectivele auditului	Apreciază bunul control asupra activităţii întreprinderii şi recomandă acţiunile necesare.	Certifică regularitatea, sinceritatea şi imaginea fidelă a calculelor şi situaţiilor financiare.
4. Domeniul de aplicare a auditului	Domeniul de aplicare este mult mai vast deoarece include nu numai funcţiile întreprinderii ci şi toate dimensiunile lor.	Înglobează tot ceea ce participă la determinarea rezultatelor, la elaborarea situaţiilor financiare în toate funcţiile întreprinderii.
5. Prevenirea fraudei	Se preocupă de orice fraudă la nivel de întreprindere (exemplu: confidenţialitatea dosarelor întreprinderii).	Se preocupă de orice fraudă de îndată ce aceasta are sau nu o influenţă asupra situaţiilor financiare anuale şi asupra opiniei ce va fi exprimată.
6. Independenţa	Auditorul intern are restricţiile analizate şi stabilite între angajator şi angajat.	Independenţa auditorului extern este o profesie liberă juridică şi statutară.
7. Periodicitatea auditurilor	Este permanent.	Este periodic.
8. Metoda	Metoda auditorilor interni este specifică şi originală, ea se supune unor reguli precise.	Auditorul extern efectuează lucrările după metode verificate pe bază de comparaţii, analize şi inventare.

Scanned with OKEN Scanner

2. După ***sfera de cuprindere*** a auditului:

- ***Auditul de regularitate*** presupune atestarea responsabilităţii financiare a entităţilor prin examinarea şi evaluarea înregistrărilor contabil-financiare, inclusiv exprimarea opiniilor asupra situaţiilor financiare. În acest mod, prin intermediul lui se realizează:
  - ✓ atestarea responsabilităţii financiare a administraţiei guvernamentale în ansamblu;
  - ✓ auditul sistemelor şi tranzacţiilor financiare, respectiv o evaluare a conformităţii cu statutele şi reglementările în vigoare;
  - ✓ auditul controlului intern şi a funcţiilor acestuia;
  - ✓ auditul onestităţii şi caracterului adecvat a procesului decizional din entitate;
  - ✓ raportarea oricăror altor probleme care decurg din audit, necesare pentru optimizarea activităţii întreprinderii, care vor fi aduse la cunoştinţa managementului.
- ***Auditul de performanţă*** se referă la:
  - ✓ *auditul economicităţii* activităţilor administrative în concordanţă cu principiile, bunele practici şi cu politicile manageriale;
  - ✓ *auditul eficacităţii* realizărilor în raport cu obiectivele propuse de entitatea auditată;
  - ✓ *auditul eficienţei* care presupune verificarea eficienţei utilizării resurselor umane, financiare sau de altă natură, inclusiv examinarea sistemelor de informare, măsurare a rezultatelor şi analiza procedurilor utilizate de unitate.

Nu există însă o definiţie stabilită prin lege, referitoare la auditul performanţei. Acest concept este, practic, definit prin prisma criteriilor care trebuie urmărite în realizarea unui studiu. În acest sens, Oficiul Naţional de Audit al Marii Britanii a definit conceptul de audit al performanţei în formă esenţializată, prin sintagma *„Valoare pentru bani" (Value for money).*

În practică, în activitatea de realizare a auditului performanţei, se utilizează definiţia celor trei „E" recunoscute pe plan internaţional şi anume:

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ ***Economicitatea*** reprezintă minimizarea costului resurselor utilizate pentru o activitate prin prisma obţinerii unei calităţi adecvate. În nici un caz, economicitatea nu trebuie să afecteze calitatea. Avem în vedere situaţia în care produsele unei firme, leader în domeniu au o calitate excepţională. Principiul economicităţii nu trebuie să diminueze calitatea de top a acestor produse. În auditul performanţei, principiul în discuţie are rolul esenţial. Prin intermediul lui se descoperă soluţii şi procedee privind realizarea unor economii care pot fi măsurate.
- ✓ ***Eficienţa*** semnifică relaţia dintre ieşiri, constând în bunuri, servicii, lucrări şi resursele utilizate pentru producerea lor.

$$\textbf{Eficienţa} = \frac{\textbf{Costuri realizate}}{\textbf{Rezultate obţinute}}$$

- ✓ ***Eficacitatea*** exprimă măsura în care obiectivele propuse de entitate au fost realizate. Ea urmăreşte gradul de îndeplinire a programelor, rezultatelor şi performanţelor întreprinderii.

Potrivit opiniei altor autori, inclusiv abordărilor realizate de organismul profesiei contabile liberale din România (CECCAR), în această activitate deosebim următoarele tipuri de audit[48]:

- *auditul operaţional* procedează la analiza riscurilor şi deficienţelor existente în întreprindere, în vederea furnizării de recomandări şi elaborării de noi proceduri şi strategii pentru firmă. În esenţă, el urmăreşte ameliorarea performanţelor întreprinderii. În mod greşit, există tendinţa interpretării auditului „operaţional" drept „auditul unei operaţiuni particulare". În realitate, expresia „operational audit" trebuie interpretată în accepţiunea americană, prin „în bună stare de funcţionare pentru îndeplinirea unui obiectiv".

[48] Toma, M., *Iniţiere în auditul situaţiilor financiare ale unei entităţi*, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 17 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- *auditul de gestiune* are drept scop, fie găsirea de probe ale unei fraude, fie o analiză critică asupra performanţelor entităţii.
- *alte tipuri de audit, respectiv: auditul social, fiscal, juridic, al calităţii, etc.* realizează validarea şi controlul unor activităţi particulare.

Subscriem la opinia conform căreia auditul financiar conduce la certificarea situaţiilor financiare şi prin aceasta face parte din auditul legal sau auditul statutar.

Potrivit ultimelor reglementări din domeniul contabilității, situațiile financiare anuale ale entităților se auditează de către una sau mai multe persoane fizice sau juridice autorizate în condițiile legii. Auditorii statutari își exprimă un punct de vedere referitor la gradul de conformitate a raportului administratorilor cu situațiile financiare anuale pentru același exercițiu financiar[49].

4.3. Profesia de auditor financiar

O caracteristică esenţială a unei profesiuni o constituie acceptarea responsabilităţii faţă de public.

Publicul profesiei de auditor financiar îl reprezintă de fapt utilizatorii situaţiilor financiare, prezentaţi în Fig. 5.

[49] Vezi Secțiunea 12 din *O.M.F.P. nr. 3055/2009* pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene publicat în *M.O. nr. 766 bis din 10.11.2009*

Scanned with OKEN Scanner

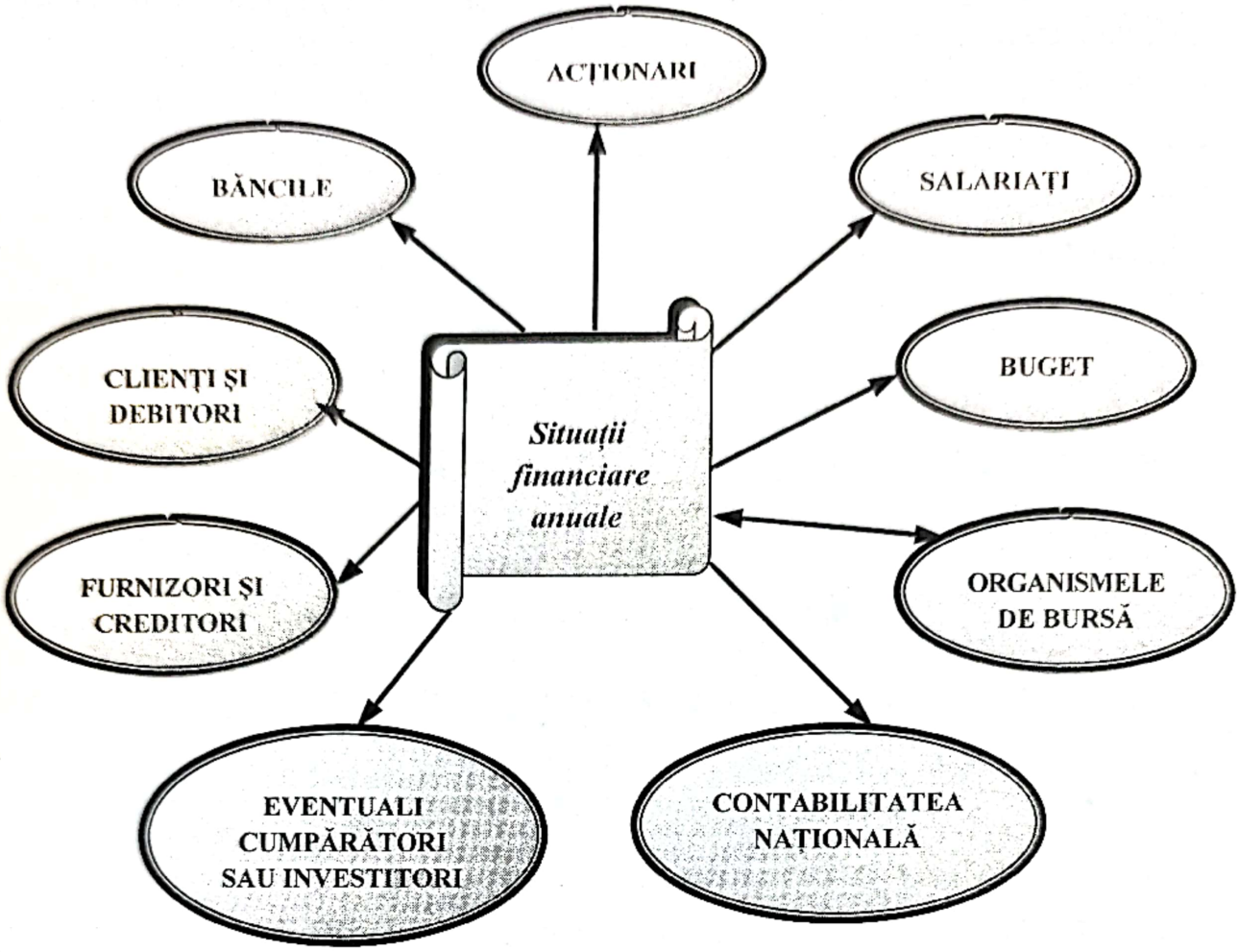

Fig. 5 – *Utilizatorii situaţiilor financiare*

Reglementările internaţionale consideră că întreaga activitate de audit financiar trebuie să răspundă interesului public, definit drept binele comunităţii de indivizi şi instituţii.

Responsabilitatea unui auditor financiar nu presupune, în mod exclusiv, satisfacerea cerinţelor unui client sau angajator individual. Standardele profesiunii de auditor financiar sunt determinate într-o mare măsură de interesul public. Astfel:

- *auditorii independenţi* contribuie la menţinerea integrităţii şi eficienţei situaţiilor financiare prezentate instituţiilor financiare în sprijinul solicitărilor de credite şi acţionarilor, pentru obţinerea de capital.

Scanned with OKEN Scanner

- *auditorii interni* furnizează garanţia unui sistem de control intern, care sporeşte încrederea în informaţiile financiare ale entităţii.
- *auditorii financiari* au un rol important în societate. Investitorii, creditorii, angajatorii şi alte segmente ale comunităţii de afaceri, inclusiv guvernul, respectiv publicul în sens larg, se bazează pe auditorii financiari profesionişti. Prin intermediul lor se realizează atât raportarea financiară corectă cât şi managementul eficient al oricărei afaceri.

În exercitarea profesiei sale, auditorul financiar urmăreşte o serie de obiective, redate în Fig. 6.

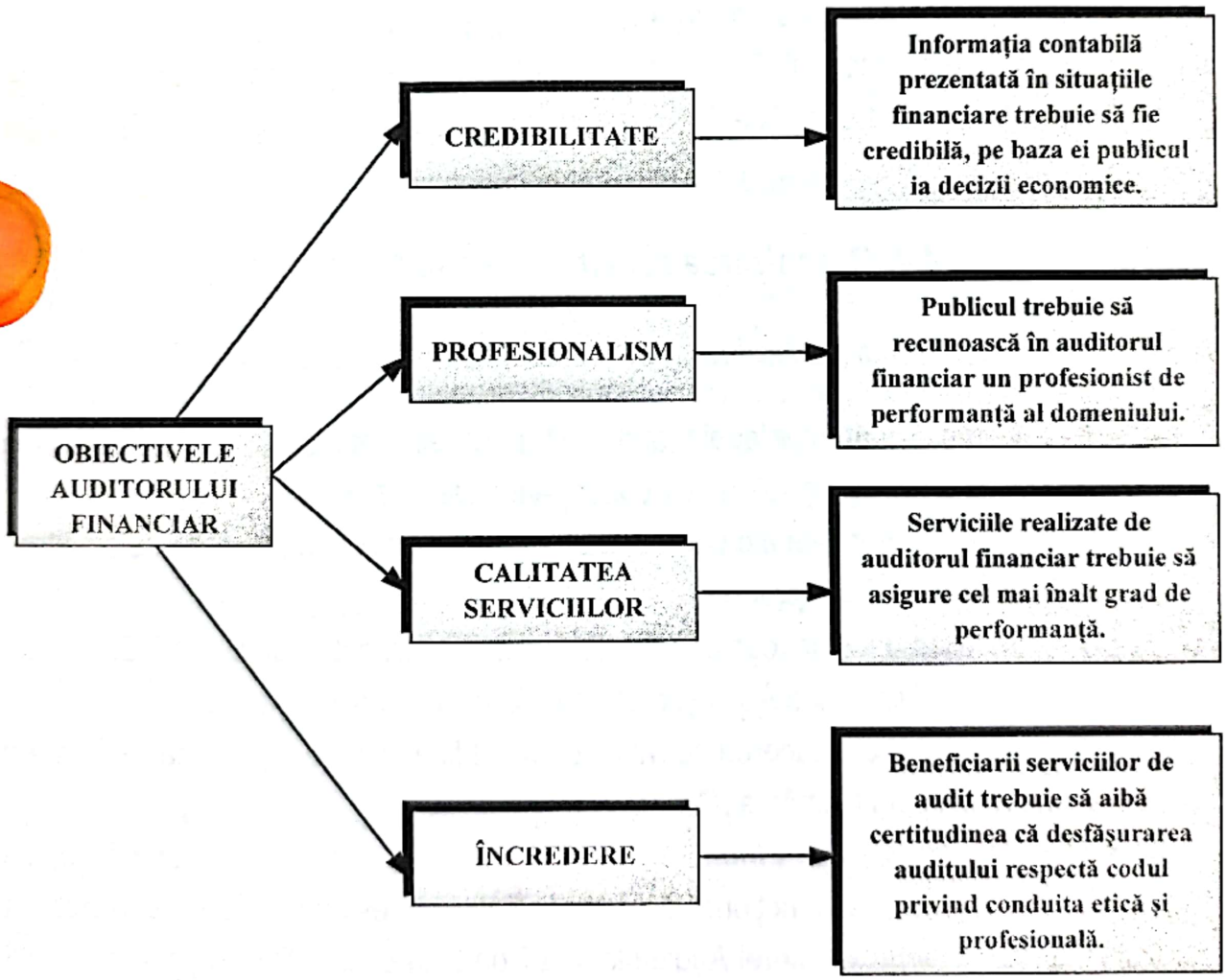

Fig. 6 – *Obiectivele auditorului financiar*

Scanned with OKEN Scanner

Credibilitatea derivă din faptul că întreaga societate solicită informaţii relevante şi neutre. Asemenea caracteristici conferă informaţiei credibilitate şi acurateţe în fundamentarea deciziilor.

Profesionalismul; clienţii, angajatorii şi alte părţi interesate doresc ca persoanele care oferă servicii de audit financiar să poată fi recunoscute ca profesionişti, în domeniu.

Calitatea serviciilor este necesară pentru asigurarea celui mai înalt standard de performanţă în serviciile prestate de auditorul financiar.

Încrederea; utilizatorii serviciilor furnizate de auditorii financiari profesionişti trebuie să poată avea certitudinea că există un cadru al conduitei şi eticii profesionale, care guvernează desfăşurarea acestora.

Activitatea auditorului financiar are la bază anumite principii fundamentale, recunoscute prin Codul etic. Acestea vor fi abordate punctual, în capitolul IV, intitulat *Etică şi calitate în audit.*

4.4. Organizarea activităţii de audit financiar

4.4.1. Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR)

Potrivit reglementărilor legale, auditul financiar se efectuează de către persoane fizice sau juridice, care au calitatea de auditor financiar.

Societăţile comerciale ale căror conturi anuale sunt supuse auditării se stabilesc prin Ordin al ministrului finanţelor publice.

Auditarea se face în conformitate cu cerinţele Directivelor Uniunii Europene, Standardelor Internaţionale de Audit şi reglementărilor naţionale armonizate.

Organizarea şi conducerea activităţii de audit financiar se realizează de Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR).

Camera Auditorilor Financiari din România a fost înfiinţată prin lege, ca persoană juridică română, funcţionând ca organizaţie profesională, de utilitate publică fără scop lucrativ. Sediul Camerei Auditorilor din România este în Bucureşti. Aceasta îşi poate constitui unităţi teritoriale fără personalitate juridică, denumite filiale.

Scanned with OKEN Scanner

Misiunea Camerei Auditorilor Financiari din Romania este de a construi pe o bază solidă, identitatea şi recunoaşterea publică a profesiei de auditor financiar din ţara noastră. *Obiectivul principal al acestei organizaţii îl reprezintă dezvoltarea profesiei şi armonizarea acesteia cu Standardele Internaţionale de Audit (ISA) inclusiv Codul privind conduita etică şi profesională în domeniul auditului financiar.*

Prin ***armonizare*** se înţelege procesul de corelare, compatibilizare şi standardizare a componentelor cadrului conceptual al contabilităţii (auditului)[50]. Acesta are în vedere obiectivele, principiile, metodele. Respectarea prevederilor menţionate permite membrilor CAFR să ofere servicii de audit financiar de o înaltă calitate, în interesul publicului, în general, şi al comunităţii de afaceri, în special[51].

Camera Auditorilor Financiari din România efectuează prestaţii în interesul terţilor şi al statului, în conformitate cu standardele, normele şi reglementările legale. Organele de conducere, administrare şi control ale CAFR sunt Conferinţa Naţională, Consiliul Camerei, Biroul Permanent al Consiliului Camerei şi Comisia de Auditori Statutari.

Managementul executiv al Camerei este asigurat de Consiliul Camerei, compus din preşedinte, vicepreşedinţi şi membri. Aparatul executiv este structurat pe departamente funcţionale, coordonate de vicepreşedinţii Consiliului.

Dintre atribuţiile principale ale CAFR, menţionăm[52]:

- ***organizează*** examenele pentru dobândirea calităţii de auditor financiar şi atribuie această calitate;
- ***elaborează*** sub controlul Ministerul Finanţelor Publice, reguli şi procedee specifice pentru realizarea obligaţiilor asumate de statul român în susţinerea procesului de armonizare cu directivele Uniunii Europene;
- ***coordonează*** activitatea de audit financiar;
- ***supraveghează*** programul de pregătire continuă a auditorilor financiari;

---

[50] Horomnea, E., *Lexicon contabil-financiar armonizat cu Directivele Europene şi Standardele Internaţionale de Contabilitate*, Ed. Sedcom Libris, Iaşi, 2003, p. 27

[51] http://www.cafr.ro/index.jsp?page=declaratie

[52] http://www.cafr.ro/index.jsp?page=declaratie&categoryID=2

Scanned with OKEN Scanner

- ***desemnează*** anual auditori financiari care asigură îndrumarea desfăşurării stagiului de pregătire practică a candidaţilor care doresc să dobândească calitatea de auditori financiari;
- ***controlează*** calitatea activităţii de audit financiar executată de auditorii financiari;
- ***educă*** publicul asupra rolului şi misiunii auditorului financiar, membru al CAFR, promovând implicarea acestuia în toate ramurile profesiei;
- ***promovează*** cu consecvenţă rolul şi funcţiile CAFR;
- ***cooperează*** cu Ministerul Finanţelor Publice, cu alte instituţii ale statului, organizaţii profesionale din domeniu, care au ca obiectiv dezvoltarea profesiei contabile;
- ***promovează*** activ şi permanent cele mai bune practici ale profesiei pentru îmbunătăţirea serviciilor de audit;
- ***identifică*** tendinţele de pe piaţa românească şi internaţională de audit financiar care ar putea avea impact asupra practicii profesiei;
- ***retrage*** calitatea de auditor financiar persoanelor desemnate cu îndrumarea stagiarilor practicanţi, dacă aceştia refuză pregătirea stagiarilor sau îndrumarea lor este necorespunzătoare;
- ***sesizează*** Ministerul Finanţelor Publice asupra actualizării procedurilor profesionale de audit, în raport cu modificările intervenite în reglementarea instituţiilor europene şi internaţionale;
- ***elaborează*** norme interne privind activitatea proprie;
- ***organizează*** evidenţa membrilor Camerei prin Registrul Auditorilor Financiari structurat pe activi şi non activi şi asigură publicarea listei acestora în Monitorul Oficial al României.

Prin întreaga sa activitate, CAFR se preocupă de dezvoltarea sa, de promovarea renumelui ei prin protejarea bunăstării şi interesului, în beneficiul profesiei de auditor financiar din România.

Din punct de vedere financiar, activitatea Camerei Auditorilor din România este autofinanţată, veniturile acestei organizaţii provenind din:

Scanned with OKEN Scanner

- cotizaţiile membrilor – în cuantum fix, diferenţiat pentru auditorii financiari activi şi non activi, cât şi cotizaţii variabile;
- tarifele obţinute din înscrierea la examen, din taxele de examinare a persoanelor ce acced spre calitatea de auditor financiar, cât şi din tarifele pentru serviciile oferite de Cameră;
- alte venituri.

4.4.2. Obţinerea calităţii de auditor financiar

Conform legislaţiei existente, auditorul financiar este persoana fizică sau juridică ce a dobândit această calitate prin atribuire de către Camera Auditorilor din România.

1. Persoane fizice

Pentru a dobândi calitatea de auditori financiari, *persoanele fizice trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiţii*:

a) să fie licenţiaţi ai unei facultăţi cu profil economic de cel puţin trei ani şi să aibă experienţă în domeniul contabil, considerată de Cameră ca fiind edificatoare şi o vechime în specialitate de cel puţin patru ani. Experienţa edificatoare este recunoscută pentru acele persoane care au desfăşurat activitate în domeniul financiar-contabil, în controlul financiar, contabil şi fiscal, în reglementarea acestor domenii şi au o vechime minimă în specialitate de cinci ani. Evaluarea experienţei în domeniul contabil se face pe baza normelor interne elaborate de Cameră. De asemenea, se consideră că dispun de experienţă edificatoare şi persoanele care au calitatea de expert contabil, dobândită în urmă cu trei ani, desfăşurând activitate în această calitate;

b) să susţină şi să promoveze examenul de aptitudini profesionale conform regulamentului elaborat de Cameră, aprobat prin Ordin al Ministrului Finanţelor Publice, prin care se certifică un nivel corespunzător de cunoştinţe teoretice, precum şi capacitatea de a le aplica. Examenul se organizează de către Camera Auditorilor din România, constând în

Scanned with OKEN Scanner

susţinerea de probe scrise la disciplinele stabilite potrivit reglementărilor europene şi internaţionale;

c) să efectueze un stagiu practic cu o durată de trei ani în activitatea de audit financiar sub îndrumarea unui auditor financiar, în calitate de angajat sau colaborator al acestuia. Pentru organizarea şi desfăşurarea stagiului practic, Camera Auditorilor a elaborat norme interne de aplicare;

d) să respecte şi să satisfacă cerinţele Codului privind conduita etică şi profesională pentru auditorii financiari. Pe baza acestuia sunt fundamentate normele de etică (codul de etică, reguli detaliate, îndrumări, standarde de desfăşurare a activităţii, etc.).

2. *Persoane juridice*

Pentru a dobândi *calitatea de societate de audit, persoanele juridice trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiţii:*

a) persoanele fizice care efectuează auditul financiar al conturilor anuale în numele societăţilor de audit să aibă calitatea de auditor financiar;

b) persoanele fizice sau juridice care au calitatea de auditor financiar şi care sunt acţionare ale unei societăţi de audit, să deţină majoritatea simplă a drepturilor de vot în adunarea generală a acesteia;

c) membrii consiliului de administraţie ai unei societăţi de audit să fie în majoritate simplă persoane fizice sau juridice care au calitate de auditori financiari.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL V

Etică și comportament profesional în auditul financiar

În viața cotidiană întâlnim constant manifestări ale eticii. Prezentă în toate planurile existenței noastre, ca totalitate a normelor de conduită urmate de o persoană, etica rămâne în primul rând un ansamblu de principii morale.

Într-o lucrare de referință[53], ***etica*** este considerată *„un set de principii sau valori morale"*. Printre modalitățile utilizate pentru punerea în aplicare a acestor principii se numără legile și regulamentele, doctrinele religioase, codurile de etică profesională etc. Potrivit abordării realizate de Josephson Institute of Ethics, cele șase ***valori etice*** fundamentale sunt:

- credibilitatea (onestitate, integritate, fiabilitate, loialitate);
- respectul (politețe, etichetă, demnitate, toleranță, acceptare);
- responsabilitatea (angajare, perseverență, excelență, moderație, răspundere);
- echitatea (egalitate, imparțialitate, proporționalitate, sinceritate);
- empatia (altruism, generozitate, bunăvoință, solidaritate);
- spiritul civic (legalitate, consecvență, principialitate).

În concepția lui Alvin Arens și James Loebbecke, ***profesioniștii contabili sunt supuși celor mai stricte norme etice.*** Subscriem acestei abordări, având în vedere faptul că în opinia noastră, *bogăția unei societăți, întreaga sa avere se află de fapt în responsabilitatea acestei profesii.* Codul de conduită profesională al AICPA (Institutul American al Contabililor Publici Autorizați) pune în discuție șase ***principii etice***:

- responsabilitate;
- interes public;
- integritate;

[53] Arens, A., Loebbecke, J., *Audit - O abordare integrată*, Ed. Arc, Chișinău, 2003, p. 88 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- obiectivitate și independență;
- rigoare profesională cuvenită;
- perimetrul și natura serviciilor.

5.1. Codul etic naţional al profesioniştilor contabili

Îndeplinirea obiectivelor auditului financiar presupune respectarea normelor de comportament. Deontologia profesională se regăseşte într-o formă explicită şi motivată în cadrul Codului etic al profesioniştilor contabili.

Abordarea acestei probleme trebuie să plece, în opinia noastră de la definirea conceptului de profesionist contabil. *Codul etic IFAC consideră profesionistul contabil drept membrul unui organism profesional care a aderat la IFAC, aflat în postura de liber profesionist (persoană fizică, asociat al unei societăţi civile de contabilitate sau acţionar al unei societăţi comerciale de contabilitate) sau în cea de angajat (salariat în industrie, comerţ, sectorul public, educaţie etc.).* ***Potrivit aceleiaşi reglementări, profesionistul contabil include şi auditorul, abilitat să realizeze misiuni de audit (de bază, speciale sau conexe).*** Codul oferă un cadru general în sprijinul auditorului profesionist pentru identificarea, evaluarea și contracararea amenințărilor.

Prevederile Codului sunt obligatorii pentru toţi profesioniştii contabili, liber profesioniști sau angajați, indiferent de activităţile pe care le desfăşoară: contabilitate, audit, consultanţă etc.

Codul este structurat în trei părţi:

- Partea A - stabileşte principiile fundamentale de etică profesională pentru profesioniştii contabili, oferind un cadru conceptual pentru aplicarea acestora;
- Părțile B şi C - precizează modul în care trebuie aplicat cadrul conceptual în situaţiile specifice[54].

Codul IFAC se adresează:

- Partea A - tuturor profesioniştilor contabili;

[54] ***, *Reglementări Internaţionale de Audit, Asigurare şi Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2008, p. 18 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- Partea B - profesioniştilor contabili liber profesionişti;
- Partea C - profesioniştilor contabili angajaţi.

Precizăm că prin intermediul părților B și C ale Codului sunt oferite exemple de măsuri de protecție adecvate pentru a soluționa amenințările la adresa conformității cu principiile fundamentale[55].

Ca modalitate de abordare, reţinem:

- adoptarea Codului IFAC drept Cod naţional poate fi realizată numai de organismele membre IFAC;
- punerea în aplicare şi autoritatea regulilor de etică se face potrivit Declaraţiei de principiu a organismului de conducere al institutului profesional membru IFAC;
- stabilirea ariei de aplicare, inclusiv valabilitatea regulilor de etică, trebuie să se regăsească într-o Prefaţă la regulile naţionale de etică aprobate de conducerea unui organism membru IFAC.

Potrivit Standardelor Internaţionale de Audit (ISA) şi Standardelor Internaţionale privind Angajamentele de Asigurare (ISAE), *profesionistul contabil* şi implicit *auditorul financiar* trebuie să se conformeze regulilor de etică emise de IFAC (Federaţia Internaţională a Contabililor). Punctual, aceste norme sunt conţinute în Codul de Etică Profesională a Contabililor, care a fost adoptat în țara noastră de către Corpul Experţilor Contabili şi a Contabililor Autorizaţi din România, sub denumirea de Codul Etic Naţional al Profesioniştilor Contabili. Menționăm că, CECCAR gestionează actualmente în bună măsură profesia contabilă din România, fiind membru IFAC.

Necesitatea Codului Etic rezultă din:

- asigurarea unei calităţi optime a serviciilor;
- păstrarea încrederii publicului în profesie;
- atragerea şi fidelizarea clienţilor serviciilor de audit;
- validarea lucrărilor efectuate de profesioniştii contabili;
- asigurarea protecţiei pentru auditorul financiar şi utilizatorii serviciilor de audit;

---

[55] ***, *Audit financiar 2006. Standarde. Codul etic*, Ed. IRECSON, București, 2006

Scanned with OKEN Scanner

- apărarea onoarei şi independenţei profesionistului contabil şi a organismului din care acesta face parte.

Acceptarea responsabilităţii faţă de public este o caracteristică a profesiei de auditor financiar. Publicul (acţionari, creditori, clienţi, furnizori, salariaţi, statul etc.) are încredere în integritatea şi obiectivitatea auditorilor. În acest fel, se asigură funcţionarea performantă a economiei şi implicit bunăstarea comunităţii (prosperitate). Îndeplinirea celor mai înalte standarde de profesionalism şi satisfacerea exigenţelor interesului public reprezintă obiective esenţiale ale profesionistului contabil, din care face parte integrantă auditorul financiar.

5.1.1. Principii fundamentale ale profesionistului contabil (auditorului financiar)

Comportamentul auditorilor financiari are un impact esenţial asupra bunăstării economice a comunităţii. Avem în vedere faptul că informaţia oferită de acest segment profesional permite fundamentarea corectă a deciziilor economice, cu efect direct asupra standardului de viaţă.

Ultimele reglementări privind normele etice şi profesionale precizează că obiectivele profesiei de auditor financiar solicită desfăşurarea activităţii la cele mai înalte standarde[56]. *O trăsătură distinctă a profesiei contabile şi implicit a celei de auditor o reprezintă asumarea responsabilităţii de a acţiona în interes public. Reglementările menţionate precizează că profesionistul contabil trebuie să respecte următoarele* ***principii fundamentale***[57] *(vezi Fig. 7).*

---

[56] Vezi Codul etic al profesioniştilor contabili din *Reglementări Internaţionale de Audit, Asigurare şi Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2008

[57] ***, *Manual de Standarde Internaţionale de Audit şi Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2009, p. 18 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

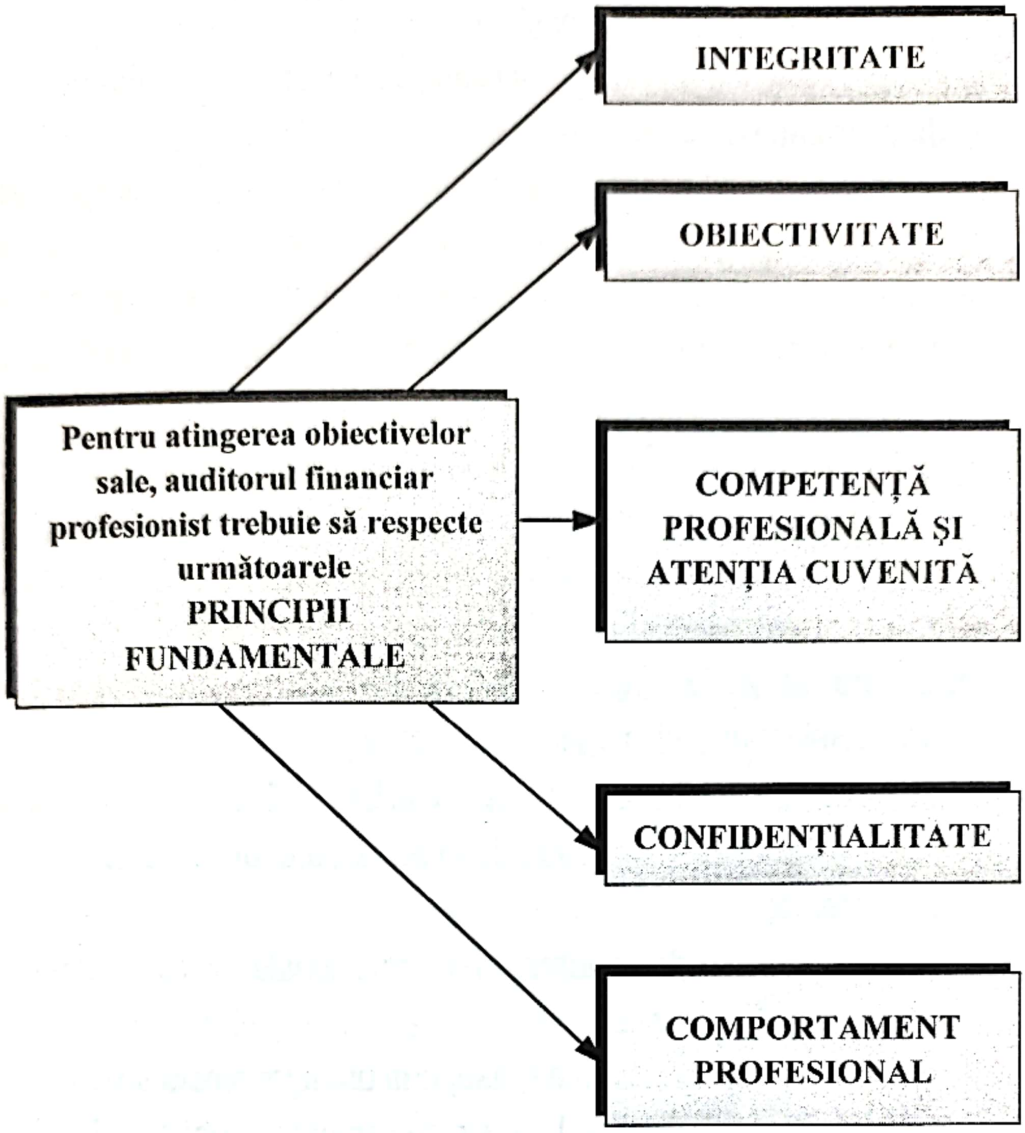

Fig. 7 – *Principiile fundamentale ale profesiei de auditor financiar*

Integritatea: auditorul financiar trebuie să fie direct şi onest în toate relaţiile profesionale şi de afaceri. Ea constituie calitatea din care derivă încrederea publică, fiind criteriul fundamental pe care orice auditor trebuie să-l utilizeze în judecarea deciziilor sale. Integritatea se referă de asemenea la abilitatea unei persoane de a rezista presiunilor şi de a fi capabilă să-şi păstreze obiectivitatea şi independenţa.

Potrivit ISA, auditorul nu trebuie să fie asociat cu rapoarte, evidenţe, comunicate sau alte informaţii, atunci când se apreciază că acestea:

- conţin o declaraţie semnificativ falsă sau care induce în eroare;

Scanned with OKEN Scanner

- conţin declaraţii sau informaţii întocmite neglijent;
- omit sau ascund informaţii necesare a fi incluse în cazul în care o astfel de omisiune sau ascundere ar induce în eroare.

***Obiectivitatea*:** auditorul financiar profesionist trebuie să fie imparţial şi corect. El nu trebuie să îngăduie ca raţionamentul profesional sau de afaceri să fie compromis din cauza subiectivismului, conflictelor de interese sau influenţei nedorite a altor persoane. Respectarea independenţei elimină relaţiile care pot afecta obiectivitatea unui auditor în îndeplinirea responsabilităţilor sale profesionale. Clienţii, precum şi ceilalţi utilizatori se bazează pe informaţii furnizate de auditori, despre care cred că prezintă integritate profesională, independenţă şi obiectivitate. În mod cert, opinia auditorului este nerelevantă dacă aceste condiţii nu sunt îndeplinite.

***Competenţa profesională şi atenţia cuvenită*:** auditorul financiar profesionist trebuie să desfăşoare serviciile profesionale cu atenţia cuvenită, competenţă şi conştiinciozitate. Punctual, principiul impune respectarea următoarelor obligaţii:

- menţinerea cunoştinţelor şi aptitudinilor profesionale la nivelul care asigură clienţii sau angajatorii de executarea unor servicii performante şi competente;
- utilizarea standardelor tehnice şi profesionale ori de câte ori oferă servicii beneficiarilor;

Furnizarea unor servicii competente presupune un raţionament solid în aplicarea cunoştinţelor şi aptitudinilor profesionale. Ultimele reglementări conţinute în ISA (ediţia 2009) precizează că realizarea acestui principiu are loc prin îndeplinirea a două deziderate[58]:

- obţinerea unui nivel de competenţă profesională;
- menţinerea nivelului de competenţă profesională.

Abordarea se justifică pornind de la gradul ridicat de perisabilitate al cunoştinţelor profesionale. Soluţia o reprezintă *pregătirea profesională continuă* care menţine şi dezvoltă capacităţile auditorului financiar la nivelul exigenţelor necesare.

---

[58] ***, *Manual de Standarde Internaţionale de Audit şi Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2009, p. 26

Scanned with OKEN Scanner

Conştiinciozitatea include, potrivit standardelor în materie, *responsabilitatea de a acţiona în conformitate cu cerinţele unei misiuni, cu atenţie, meticulozitate şi oportunitate*. Pentru dezvoltarea competenţei profesionale, un rol aparte îl are instruirea şi supervizarea adecvată. *Din punct de vedere etic, auditorul este obligat să atenţioneze clienţii, angajatorii sau alţi utilizatori de limitele inerente ale serviciilor profesionale oferite.*

***Confidenţialitatea*:** auditorul financiar trebuie să respecte confidenţialitatea informaţiilor dobândite pe parcursul derulării serviciilor profesionale. El nu trebuie să divulge nici un fel de informaţie din timpul îndeplinirii misiunii de audit fără o autorizare specifică, cu excepţia cazului în care există un drept, respectiv o obligaţie legală sau profesională în acest sens. Informaţiile confidenţiale obţinute în cadrul unor relaţii profesionale sau de afaceri nu trebuie utilizate în avantajul personal al profesionistului contabil sau al unor terţe părţi. Auditorii trebuie să se asigure că atât subordonaţii lor cât şi persoanele de la care obţin consultanţă sau asistenţă tehnică, respectă principiul confidenţialităţii. Ei trebuie să fie vigilenţi faţă de posibilitatea unor scurgeri de informaţii, în special în situaţii care implică o asociere de afaceri de lungă durată cu un asociat sau cu un afin[59].

Codul Etic precizează câteva elemente care sunt luate în considerare în aprecierea cazurilor în care, deşi confidenţiale, unele informaţii trebuie sau pot fi dezvăluite, fără ca auditorul să fie acuzat că încălcă principiile eticii. Aceste împrejurări sunt:

- *existenţa unei autorizări*. Dacă autorizarea de a dezvălui anumite informaţii confidenţiale este dată de client, auditorul trebuie să aibă în vedere interesele tuturor părţilor implicate care pot fi afectate, inclusiv ale terţilor. În plus, auditorul trebuie să se asigure că nu depăşeşte limitele autorizării date de către clientul său;
- *existenţa unei cerinţe legale*; legea autorizează auditorul să dezvăluie informaţii confidenţiale pentru furnizarea de probe, în derularea unei

[59] Vezi definiţie afin – glosar de termeni

Scanned with OKEN Scanner

proceduri juridice şi pentru dovedirea încălcării legii faţă de autorităţile publice;

- *existenţa unei cerinţe de natură profesională;* auditorul poate să dezvăluie informaţii considerate confidenţiale, în următoarele situaţii:
  - ✓ pentru a se conforma controlului calităţii unei organizaţii membre sau al organismului profesional;
  - ✓ pentru a răspunde unei anchete sau investigaţii executată de un membru al profesiei sau al organismului profesional;
  - ✓ pentru a-şi proteja interesul profesional în cazul unei proceduri legale (când este acţionat în judecată);
  - ✓ atunci când respectarea standardelor tehnice şi a normelor de etică profesională impune această acţiune.

Comportamentul profesional: profesionistul contabil în care se include şi auditorul financiar, trebuie să se conformeze legilor şi reglementărilor, evitând orice acţiune care discreditează profesia. În cadrul strategiei de promovare şi mediatizare a activităţii pe care o efectuează, auditorii nu trebuie să furnizeze informaţii care să compromită profesia. Ei trebuie să fie cinstiţi şi loiali, neavând voie:

- să facă revendicări exagerate pentru serviciile oferite, pentru calificările pe care le posedă şi experienţa pe care o deţin;
- să ofere referinţe compromiţătoare sau comparaţii lipsite de fundament privind munca desfăşurată de alţii (inclusiv colegi de profesie).

5.1.1.1. Independenţa în audit

Un principiu fundamental care se aplică tuturor profesioniştilor contabili îl reprezintă independenţa. Întrucât, prin misiunea de audit se validează credibilitatea situaţiilor financiare în faţa publicului, independenţa asigură îndeplinirea mandatului în condiţii de integritate şi obiectivitate. În ultima abordare realizată prin ISA 2009, se apreciază că „independenţa auditorului faţă de entitate protejează abilitatea acestuia de

Scanned with OKEN Scanner

a-şi forma o opinie de audit, fără a fi afectat de influenţele care ar putea compromite acea opinie"[60].

Din punct de vedere conceptual, independenţa are două componente:

- *Independenţa de spirit (raţionamentul profesional),* numită în ultima abordare a ISA *independenţa la nivel mental.* Ea presupune existenţa unei stări de spirit care permite exprimarea unei opinii (concluzii) neafectate de influenţe ce pot compromite raţionamentul profesional. În acest mod, auditorul acţionează cu integritate, obiectivitate şi prudenţă profesională (scepticism profesional).
- *Independenţa în aparenţă (comportamentală)* presupune evitarea faptelor şi circumstanţelor semnificative, încât o terţă persoană, deţinând toate informaţiile relevante, ar putea ajunge la concluzia că integritatea, obiectivitatea sau prudenţa profesională a cabinetului sau unui membru al acestuia, au fost compromise.

Utilizarea singulară a termenului de „independenţă" poate crea neînţelegeri. Luat separat, termenul poate conduce la interpretarea că o persoană care exercită un raţionament profesional este independentă atunci când se izolează în mediul economic, financiar sau de altă natură. Abordarea este falsă, întrucât orice membru al societăţii intră obligatoriu în relaţii cu alte persoane.

Numeroase circumstanţe devin semnificative, generând ameninţări la adresa independenţei. Totuşi, în interes public, este necesară existenţa unui cadru conceptual care să oblige cabinetele şi membrii echipelor la identificarea, evaluarea şi soluţionarea ameninţărilor la adresa independenţei. În acest scop, trebuie analizate atent relaţiile dintre cabinet, membrii acestuia şi clienţi (beneficiari ai serviciilor de audit). Orice depreciere a acestor relaţii conduce la formularea unor opinii (concluzii) lipsite de neutralitate, obiectivitate şi profesionalism.

---

[60] ***, *Manual de Standarde Internaţionale de Audit şi Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2009, p. 87

Scanned with OKEN Scanner

Natura ameninţărilor la adresa independenţei şi măsurile de protecţie împotriva acestora diferă în funcţie de caracteristicile misiunii individuale de asigurare, respectiv auditarea situaţiilor financiare sau alt tip de misiune.

În cazul unei misiuni care nu este un angajament de audit trebuie avut în vedere scopul, obiectivul şi utilizatorul anume precizat al raportului.

Este necesar ca societatea, cabinetul sau grupul să evalueze circumstanţele relevante, natura misiunii şi ameninţările la adresa independenţei profesioniştilor contabili, hotărând dacă este oportun să accepte sau să continue misiunea, precum şi măsurile de prevedere adecvate. În anumite situaţii, datorită complexităţii misiunii, se impune completarea echipei cu specialişti din afara cabinetului/societăţii sau grupului.

Prin natura şi conţinutul lor, misiunile de audit furnizează nivelul certitudinii (asigurării) pentru o categorie largă de utilizatori. În aceste condiţii, alături de independenţa raţionamentului profesional, capătă o importanţă deosebită independenţa comportamentală. În consecinţă, este necesară o independenţă autentică între auditorii financiari şi clienţi (beneficiari ai serviciilor de audit). Cerinţele se menţin şi în cazul prestării serviciilor conexe auditului sau altor servicii profesionale.

Etica profesională reclamă identificarea oricărei ameninţări la adresa independenţei, generată de interesele şi relaţiile dintre profesioniştii contabili şi clienţii lor. Cabinetul/societatea trebuie să elaboreze măsuri concrete pentru asigurarea independenţei comportamentului membrilor săi faţă de toţi utilizatorii raportului.

Independenţa nu poate fi realizată sub nici o formă în cazul în care cabinetul/societatea are o participare financiară, directă sau indirectă, în afacerile clientului auditului.

Potrivit ISA, principiul independenţei presupune respectarea următoarelor cerinţe[61]:

- pentru misiunile de audit, membrii cabinetelor/societăţilor de audit trebuie să fie independenţi faţă de clienţii lor;

---

[61] ***, *Reglementări Internaţionale de Audit, Asigurare şi Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2008, p. 52 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- pentru misiunile de servicii conexe şi alte servicii profesionale prestate clienţilor care nu sunt clienţi în cadrul unui contract de audit, când utilizatorul anume precizat nu este restrâns contractual la una sau anumite persoane, membrii cabinetelor/societăţilor de audit, trebuie să fie independenţi faţă de client;
- pentru misiunile de servicii conexe şi alte servicii profesionale prestate clienţilor care nu sunt clienţi în cadrul unui contract de audit, când utilizatorul anume precizat este restrâns contractual la una sau anumite persoane, membrii cabinetelor/societăţilor de audit, trebuie să fie independenţi faţă de client.

Evaluarea ameninţărilor la adresa independenţei şi măsurile ulterioare trebuie să se bazeze pe dovezile obţinute înainte de acceptarea misiunii sau în timpul derulării acesteia. Obligaţia de a proceda astfel apare atunci când un membru al cabinetului/societăţii cunoaşte împrejurări sau relaţii care ar putea compromite independenţa. Există situaţii în care, societatea/cabinetul sau un membru al acestora încalcă, din neglijenţă, principiul independenţei. Efectul negativ este diminuat dacă societatea/cabinetul dispune de politici şi proceduri interne de control al calităţii.

Independenţa este potenţial ameninţată în următoarele situaţii [62]***:***

- interes propriu;
- auto-revizuire (autocontrol);
- reprezentare;
- familiaritate;
- intimidare.

Cauze datorate interesului propriu

Apar atunci când un cabinet, societate sau membrii acestora ar putea beneficia de un interes financiar (participare) din partea clientului sau dacă, un interes propriu al

[62] ***, *Audit financiar 2006, Standarde. Codul etic*, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2006

Scanned with OKEN Scanner

acestor cabinete ar intra în conflict cu clientul respectiv. Astfel de situații se concretizează în:

- interes financiar, prin participare, directă sau indirectă la capitalul propriu al clientului respectiv;
- împrumut sau o garanţie la sau de la un client, respectiv persoană care gestionează patrimoniul clientului;
- dependența neadecvată față de onorariile totale provenite de la un singur client;
- preocupare cauzată de posibilitatea pierderii unui contract (misiune);
- întreținerea unei relaţii de afaceri preferențiale, strânsă cu un client;
- preocuparea exagerată cu privire la pericolul pierderii unui client;
- potenţiala angajare ca salariat al clientului;
- onorarii neprevăzute în contractul de audit sau de prestări de servicii profesionale.

Cauze legate de auto-revizuire (slăbirea autocontrolului)

Circumstanțe care pot genera asemenea ameninţări la adresa independenţei pot fi:

- un membru al cabinetului/societăţii care este sau a fost recent una dintre persoanele care a gestionat patrimoniul clientului. Din această poziţie poate exercita o influenţă semnificativă directă asupra nivelului de asigurare al angajamentului faţă de client.
- un membru al cabinetului/societăţii care este sau a fost recent un angajat al clientului într-o poziţie din care poate exercita o influenţă semnificativă directă asupra nivelului de certitudine – asigurare a contractului faţă de client;
- prestarea de servicii de audit pentru un client, care poate afecta direct nivelul certitudinii asigurării profesionistului contabil;
- întocmirea documentelor primare utilizate pentru generarea unor înregistrări care fac obiectul unei misiuni de asigurare.

Scanned with OKEN Scanner

Cauze de reprezentare

Apar atunci când cabinetul/societatea sau un membru al acestuia susține situaţia sau opinia unui client până la punctul în care obiectivitatea sa este compromisă. Urmare a acestei împrejurări, raţionamentul profesional devine subordonat clientului.

Împrejurări de asemenea natură sunt:

- promovarea acțiunilor într-o entitate cotată devenită client de audit al situațiilor financiare;
- apărarea în calitate de avocat a unui client, în cazul unor litigii sau în soluționarea disputelor cu terțe părți.

Cauze de familiaritate

Au loc atunci când, în virtutea unor relaţii strânse cu un client, cabinetul/societatea de profil sau un membru al acestora, devin prea înţelegători faţă de interesele clientului.

Exemple care pot crea ameninţări de acest fel la adresa independenţei pot fi:

- un membru al echipei de audit are la rândul lui un membru de familie sau afin care ocupă o funcție de conducere în cadrul entității client;
- un membru al echipei de audit are un membru de familie sau afin ca angajat al clientului. Acesta din urmă poate exercita o influenţă directă şi importantă asupra realizării obiectului contractului încheiat cu clientul;
- un fost partener al cabinetului/societăţii ocupă funcție de conducere în cadrul entității client sau este angajat într-o poziție din care poate exercita o influenţă directă şi importantă asupra realizării obiectului contractului încheiat cu clientul;
- asociere de lungă durată a unui membru al cabinetului/societăţii cu un client al acestora;
- acceptarea unor cadouri sau a unui tratament preferențial (ospitalitate) din partea clientului, cu excepția cazului în care valoarea acestora este nesemnificativă.

Scanned with OKEN Scanner

Cauze datorate unor acţiuni de intimidare

Au loc atunci când un membru al echipei poate fi împiedicat să acţioneze obiectiv, prin ameninţări reale sau percepute, de la persoanele care gestionează patrimoniul sau de la angajaţii clientului.

Exemple care pot genera ameninţări de această natură pot fi:

- ameninţarea cu înlocuirea sau concedierea din cadrul misiunii făcută de către client;
- ameninţarea cu litigiul;
- exercitarea unei presiuni în vederea reducerii ariei de cuprindere a auditului în scopul reducerii onorariilor.

Măsuri de protecţie a independenţei

Membrii echipei de profesionişti contabili în audit, servicii conexe şi alte servicii profesionale au responsabilitatea de a rămâne independenţi, luând în considerare condiţiile în care îşi exercită profesia, inclusiv ameninţările la adresa independenţei. Ei trebuie să promoveze toate măsurile privind eliminarea acestor ameninţări sau reducerea lor la un nivel acceptabil.

Natura măsurilor de protecţie care urmează a fi aplicate diferă funcţie de împrejurări. Dintre factorii care influenţează aceste măsuri menţionăm:

- semnificaţia ameninţării la adresa independenţei;
- natura serviciilor profesionale contractate;
- utilizatorii raportului misiunilor de audit sau servicii conexe;
- structura cabinetului/societăţii.

Cabinetul/societatea de expertiză contabilă sau de audit şi membrii acesteia trebuie să aleagă măsuri de protecţie corespunzătoare pentru a elimina sau reduce ameninţările la adresa independenţei la un nivel acceptabil.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru a evita eventualele riscuri generate de nerespectarea principiului independenței, auditorul trebuie să promoveze două categorii de măsuri[63]:

- ***măsuri de protecție create de profesie, legislație sau reglementări*** se referă la:
  - ✓ cerințe de educație, formare și experiență pentru accesul la profesie;
  - ✓ cerințe de dezvoltare profesională continuă;
  - ✓ reglementări referitoare la guvernanța corporativă;
  - ✓ revizuirea externă a rapoartelor, evaluărilor, comunicatelor sau informațiilor unui profesionist contabil (auditor) de către o terță parte împuternicită prin lege;
  - ✓ respectarea consecventă a standardelor profesionale, inclusiv monitorizarea auditorului din punct de vedere al performanței;
- ***măsuri de protecție în mediul de lucru***[64] diferă funcție de circumstanțe. Auditorul trebuie să folosească raționamentul profesional pentru a determina cum trebuie abordată o amenințare identificată. Aceste măsuri pot fi:
  - ✓ *măsuri la nivelul firmei,* concretizate în:
    - politici și proceduri de implementare și monitorizare a controlului calității nivelului de asigurare al angajamentului cu clientul;
    - politici și proceduri eficiente privind identificarea amenințărilor la adresa independenței, evaluarea importanței acestora și stabilirea măsurilor de protecție, precum și modalitatea de aplicare a lor pentru eliminarea sau reducerea amenințărilor la un nivel acceptabil;
    - politici interne și proceduri optime privind supravegherea respectării principiului independenței;
    - politici și proceduri care permit identificarea intereselor sau relațiilor dintre cabinetele/societățile și membrii acestora cu clienții serviciilor prestate;

---

[63] ***, *Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, București, 2008, p. 33 ș.u.

[64] ***, *Audit financiar 2006, Standarde. Codul etic*, Ed. IRECSON, București, 2006

Scanned with OKEN Scanner

- politici şi proceduri privind evitarea obţinerii veniturilor cabinetului/societăţii de la un singur client, care devenind dominant, poate influenţa independenţa auditorului;
- politici şi proceduri care să interzică membrilor cabinetului/societăţii şi altor persoane, care nu fac parte din echipa de audit şi servicii conexe, să influenţeze rezultatul nivelului de asigurare angajat;
- comunicarea concomitentă a politicilor şi procedurilor cabinetului/societăţii, inclusiv a schimbărilor intervenite, tuturor colaboratorilor şi angajaţilor, ceea ce presupune instruirea corespunzătoare şi formarea lor continuă;
- desemnarea unui membru cu experienţă al managementului cabinetului/societăţii drept delegat responsabil pentru supravegherea funcţionării adecvate a sistemului de protecţie a independenţei;
- mijloace de a informa partenerii şi personalul de conducere al clienţilor că trebuie să rămână independenţi faţă de cabinetul/societatea prestatoare de servicii profesionale;
- un mecanism disciplinar, pentru a asigura respectarea politicilor şi procedurilor stabilite;
- politici şi proceduri care să oblige colaboratorii şi angajaţii cabinetului/societăţii să comunice nivelurilor superioare orice problemă care afectează independenţa şi obiectivitatea;
- politici şi proceduri care să nu permită membrilor echipelor de audit şi servicii conexe să ia decizii sau să-şi asume responsabilităţi care, de drept, revin clientului;
- eliminarea unei persoane din echipa de audit şi servicii conexe, atunci când aceasta devine incompatibilă prin participări financiare, relaţii de rudenie etc., care generează implicit o ameninţare la adresa independenţei.

✓ *măsuri de protecţie specifice misiunii.* Comitetele de audit fac parte din structura consiliilor de administraţie, fapt care le conferă un rol important în conducerea entităţii, evident dacă sunt independente faţă de

Scanned with OKEN Scanner

managementul întreprinderii. În acestă calitate, comitetele de audit revăd situaţiile financiare înainte de a fi supuse consiliului de administraţie. Cabinetele/ societăţile de audit trebuie să stabilească politici şi proceduri privind comunicaţiile independente cu comitetele de audit. În cazul auditării societăţilor cotate, cabinetele/societăţile de audit trebuie să comunice cel puţin o dată pe an, oral şi în scris, toate aspectele relaţiilor dintre ele şi clientul auditului care pot pune în pericol independenţa.

Principalele măsuri specifice misiunii se referă la:

- consultarea unei terţe părţi independente, cum ar fi un comitet de administratori independenţi, un organism profesional de reglementare sau un alt profesionist contabil (auditor);
- implicarea unui auditor suplimentar pentru a revizui lucrările efectuate sau pentru a oferi consiliere. Această persoană poate fi din interiorul sau exteriorul cabinetului, cu condiția să nu fi fost membru al echipei de audit şi servicii conexe;
- discutarea problemelor de etică și independenţă cu persoanele însărcinate cu guvernanța clientului;
- clarificarea cu alte persoane din conducerea clientului, a naturii serviciilor prestate şi a mărimii onorariilor percepute;
- implicarea altei firme de audit pentru a efectua sau reefectua o parte a misiunii.
- rotația personalului cu funcţii de conducere în misiunea de audit.

Prin excepție, precizăm că există și posibilitatea refuzării contractului de audit sau a retragerii din cadrul acestuia, în situația în care măsurile de protecție a independenţei sunt insuficiente pentru a elimina sau a reduce la un nivel acceptabil ameninţările la adresa principiului. Respectarea principiului independenței influențează hotărâtor performanța auditorului. Este argumentul pentru care, atât în reglementările internaționale cât și în lucrarea de față, a căpătat o extensie adecvată. ***Conchidem prin sublinierea faptului că auditorul financiar trebuie să se manifeste liber față de orice interes, care ar putea fi considerat incompatibil cu integritatea și***

Scanned with OKEN Scanner

obiectivitatea sa[65]. Apreciem că cele două calități esențiale reprezintă adevăratele virtuți ale profesionistului contabil și, implicit ale auditorului financiar. Ele permit auditorului să promoveze judecăți de valoare fără idei preconcepute, să evalueze corect fapte și evenimente, pentru a ajunge astfel la o opinie finală corectă.

[65] ***, *Norme de audit financiar și certificare a bilanțului contabil*, Ed. Tiparul Metropol, București, 1995, p. 53

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VI

Controlul calităţii activităţii de audit financiar

În sensul cel mai general, ***calitatea*** exprimă *„totalitatea însuşirilor şi laturilor esenţiale în virtutea cărora un lucru, un fenomen, un proces din natură sau din societate este ceea ce este, deosebindu-se de celelalte lucruri, fenomene, procese"*[66]. Fără îndoială, acest atribut esenţial califică şi legitimează orice latură a activităţii umane. *Auditul, care semnifică în principal o judecată de valoare, efectuată de un specialist, asupra validităţii şi implicit adevărului exprimat de cineva, nu poate ocoli sub nici o formă calitatea.*

Pentru a fi performant şi eficient, auditul financiar trebuie supus unui control de calitate.

Deşi la ora actuală, auditul financiar este dominat din punct de vedere al normării în principal de:

- Standardele Internaţionale de Audit (ISA), inclusiv ultima variantă, respectiv Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009;
- Practicile Internaţionale de Audit (IAPS);
- Standardele Internaţionale privind Angajamentele de Revizuire (ISRE);
- Standardele Internaţionale privind Angajamentele de Asigurare (ISAE);
- Standardele Internaţionale pentru Misiuni Conexe (ISRS)[67],

reţinem că, asemeni reglementărilor din domeniul contabilităţii, şi în acest caz, un rol decisiv în consacrarea lor l-a avut SUA. Avem în vedere faptul că, în urmă cu două-trei decenii, economia americană exercita un control semnificativ la nivel mondial.

---

[66] ***, *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, Ed. Arc, Chişinău, 2007, p. 279

[67] Aceste reglementări au fost emise de Consiliul pentru Standarde de Audit şi Asigurări (IASB), din cadrul Federaţiei Internaţionale a Contabililor (IFAC)

Scanned with OKEN Scanner

În majoritatea statelor lumii, problema controlului calităţii activităţii de audit financiar, reprezintă o prioritate permanentă pentru organismele de atestare a acestei profesii. Spre exemplu, în Statele Unite ale Americii, AICPA (Institutul American al Contabililor Publici Autorizaţi) a stabilit Comisia de Standarde pentru Controlul Calităţii şi responsabilitatea ei de a ajuta firmele CPA (Contabil Public Autorizat - SUA) în dezvoltarea şi implementarea standardelor pentru controlul calităţii. Pentru o firmă CPA, controlul calităţii are în vedere ansamblul metodelor folosite pentru a asigura îndeplinirea responsabilităţilor profesionale faţă de clienţi. Aceste metode includ structura organizaţională şi procedurile stabilite de firmă.

Controlul calităţii este strâns legat, dar distinct, de standardele de audit general acceptate. Comisia pentru Standarde privind Controlul Calităţii a identificat *nouă elemente de control al calităţii, pe care firmele să le aibă în vedere în stabilirea propriilor politici şi proceduri*. Ele sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Tabelul 4 - *Elemente de control a calităţii auditului*

Elementul avut în vedere	***Cerinţa adecvată***	***Exemplu de procedură***
1. Independenţa	Tot personalul trebuie să îndeplinească cerinţele privind independenţa din Codul privind conduita etică şi profesională.	Fiecare director şi angajat trebuie să răspundă anual la un „chestionar privind independenţa", incluzând probleme privind deţinerea de acţiuni şi participarea în consilii de administraţie.
2. Repartizarea sarcinilor personalului	Tot personalul trebuie să aibă un grad ridicat de pregătire şi experienţă în domeniu.	Repartizarea sarcinilor către personalul ce va efectua auditul este făcută de un director care cunoaşte clienţii firmei şi desemnează personalul în mod anticipat.
3. Consultanţa	Dacă personalul care execută auditul întâlneşte probleme tehnice, acesta trebuie să solicite consultanţă de la personal calificat.	Directorul de contabilitate şi audit al firmei este disponibil pentru consultaţii şi trebuie să aprobe toate angajamentele înainte de îndeplinirea lor.

Scanned with OKEN Scanner

4. Supervizarea	La orice angajament de audit trebuie să existe măsuri de supervizare a muncii la toate nivelele.	Înainte de efectuarea unui audit se cere revizuirea şi aprobarea programelor de audit de către un director.
5. Angajări	Tot personalul nou angajat trebuie să deţină calificarea necesară pentru îndeplinirea criteriilor de performanţă (competenţă).	Tot personalul care va fi angajat trebuie intervievat şi verificat asupra competenţei în domeniu.
6. Dezvoltarea profesională	Tot personalul trebuie să beneficieze de pregătire profesională adecvată pentru a-şi desfăşura munca cu competenţă.	Fiecare angajat trebuie să participe anual la un număr minim de ore de curs (20-40), orientate prioritar spre soluţionarea practică a problemelor.
7. Promovarea personalului	Politicile de promovare trebuie stabilite astfel încât personalul să fie calificat pentru noile responsabilităţi.	Fiecare angajat trebuie evaluat la fiecare angajament, folosind raportul de evaluare individuală al firmei.
8. Acceptarea şi menţinerea clienţilor	Toţi clienţii existenţi şi potenţiali vor fi evaluaţi pentru a reduce şansa de asociere cu un management lipsit de integritate.	O fişă de evaluare a clientului va fi pregătită pentru orice nou client, înainte de a-l accepta.
9. Inspecţia	Trebuie să existe măsuri şi proceduri pentru asigurarea îndeplinirii corecte a celorlalte opt elemente de control al calităţii.	Directorul care se ocupă de controlul calităţii trebuie să testeze procedeele de control cel puţin anual, pentru a se asigura că firma respectă cerinţele de calitate.

Scanned with OKEN Scanner

Actualmente, reglementările privind controlul activităţii de audit sunt conţinute în Standardul Internaţional de Audit 220 - *Controlul calităţii pentru un audit al situațiilor financiare*. Menționăm că, potrivit ISQC 1 - *Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuiri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe*, care va intra în vigoare începând cu 15 decembrie 2009, elementele unui sistem de control al calității sunt[68]:

- *responsabilitățile leaderilor privind calitatea la nivelul firmei* solicită firmei de audit să stabilească politici și proceduri coerente pentru promovarea unei culturi interne, fundamentate pe recunoașterea ideii conform căreia *calitatea este esențială pentru realizarea misiunilor.* Orice persoană investită cu responsabilitatea operațională pentru sistemul de control al calității firmei de către directorul executiv sau consiliul director al partenerilor, trebuie să aibă aptitudini și experiență adecvată și suficientă, precum și autoritatea necesară pentru asumarea acestei responsabilități;
- *cerințele relevante de etică* reclamă elaborarea unor politici și proceduri, potrivit cărora să existe o asigurare rezonabilă că firma și personalul acesteia respectă cerințele relevante de etică. În centrul acestor cerințe, se află independența auditorului și a firmei de audit, prin respectarea integrală a normelor de conduită etică și profesională;
- *acceptarea sau continuarea relațiilor cu clienții și a misiunilor specifice.* Firma trebuie să elaboreze politici și proceduri pentru acceptarea sau continuarea relațiilor cu clienții numai în situația în care:
  - ✓ este competentă să efectueze misiunea, deține capacitatea, timpul și resursele necesare în acest scop;
  - ✓ se poate conforma cerințelor relevante de etică;
  - ✓ a avut în vedere integritatea clientului, nedeținând informații care să genereze îndoieli în acest sens;

---

[68] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 42 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- *resursele umane*. Realizarea acestui obiectiv solicită firmei de audit să dețină suficient personal, capacitatea, competențele și angajamentul de a realiza îndeplinirea misiunii în conformitate cu standardele profesionale. Un moment important îl reprezintă în acest context desemnarea echipelor misiunii;
- *realizarea misiunii* presupune elaborarea unor politici și proceduri care oferă o asigurare rezonabilă că misiunea de audit poate fi efectuată în conformitate cu standardele profesionale, cerințele legale și de reglementare aplicabile. Atingerea obiectivului presupune efectuarea unor consultări permanente în timpul misiunii cât și revizuirea controlului de calitate al misiunii. În timpul consultărilor, pot apare diferențe de opinie, iar uneori chiar divergențe;
- *monitorizarea politicilor și procedurilor de control al calității* presupune instituirea unui proces de urmărire permanentă care trebuie:
  - ✓ să includă o cunoaștere, analiză și evaluare permanentă a sistemului de control al calității, concretizat în cel puțin o inspecție periodică a unei misiuni finalizate pentru fiecare partener al misiunii;
  - ✓ să dispună ca responsabilitatea monitorizării să fie atribuită unui partener, partenerilor sau altor persoane cu experiență și autoritate corespunzătoare din firmă;
  - ✓ să dispună ca persoanele care efectuează misiunea sau revizuirea controlului calității misiunii să nu fie implicate în inspectarea misiunilor.

  În cadrul monitorizării, devin importante evaluarea, comunicarea și remedierea eventualelor deficiențe identificate. În același context, Standardul ISQC 1 conține și paragrafe speciale (55-56) referitoare la *plângeri și alegații.* Astfel firma trebuie să elaboreze politici și proceduri care să îi ofere o asigurare rezonabilă că abordează în mod adecvat:

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ plângerile și alegațiile cu privire la faptul că activitatea efectuată de firmă nu este în conformitate cu standardele profesionale și cu cerințele legale și de reglementare aplicabile;
- ✓ alegațiile referitoare la nerespectarea sistemului de control al calității firmei.

Ca parte a acestui proces, firma trebuie să instituie canale bine definite pentru a permite personalului său să prezinte problemele întâlnite fără teama de represalii. În cazul în care rezultatele investigațiilor indică deficiențe în cadrul politicilor și procedurilor firmei privind controlul calității sau nerespectarea acestora, firma trebuie să adopte măsurile adecvate.

Alături de obiectivele menționate anterior, Standardul ISA 220 conține de asemenea referiri speciale la *Documentație.* În concepția noastră, pornind de la sensul strict al denumirii, *prin documentație trebuie să înțelegem, în primul rând existența unor documente legale, care se află în mod obligatoriu la baza probelor de audit.* Evident, procedurile de audit nu se referă exclusiv la documentele scrise, dar le includ în bună măsură. Potrivit ISA 220, acest obiectiv include și *documentația consultărilor,* care presupune utilizarea serviciilor altor profesioniști (pe linie de consultanță), în situația apariției unor probleme complexe, dificile sau contencioase[69]. Demersul este necesar pentru fundamentarea unei opinii corecte a auditorului în cadrul misiunii. *Reținem că derularea unei misiuni de audit, în întregul ei, potrivit standardelor profesionale, asigură credibilitatea raportului de audit și, implicit a firmei care desfășoară misiunea respectivă. Deopotrivă, în acest caz, sunt îndeplinite exigențele interesului public, utilizatorul numărul unu al oricărei activități de audit.*

Standardul ISA 230 - *Documentația de audit* precizează că documentația de audit furnizează:

---

[69] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 129 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- dovada fundamentării concluziei auditorului cu privire la atingerea obiectivelor generale ale auditorului;
- dovada faptului că auditul a fost planificat și efectuat în conformitate cu ISA și alte dispoziții și reglementări legale.

Funcţie de obiectul său, ***controlul de calitate*** poate fi:

- control de calitate la nivelul organismului profesional;
- control de calitate la nivelul cabinetului.

6.1. Controlul de calitate la nivelul organismului profesional

Reprezintă un ansamblu de măsuri luate de organismele profesionale, care vizează în principal[70]:

- analiza modului de organizare şi funcţionare a unui cabinet;
- aprecierea modului de aplicare a standardelor internaţionale şi a normelor profesionale emise de aceste organisme.

Obiectivele urmărite prin controlul de calitate se referă la:

- oferirea către public a unei bune percepţii despre calitatea serviciilor;
- armonizarea comportamentelor profesionale ale membrilor;
- optimizarea organizării activităţii cabinetelor şi perfecţionarea metodelor de lucru;
- aprecierea modului de aplicare a regulilor şi normelor profesionale;
- dezvoltarea solidarităţii în rândul profesiei prin promovarea schimburilor de opinii şi a dezbaterilor de specialitate;
- dezvoltarea apropierii şi respectului profesioniştilor faţă de organismul profesional.

Pentru a fi performant şi eficient, controlul de calitate trebuie să respecte următoarele principii fundamentale:

- universalitatea;

---

[70] Toma, M., *Iniţiere în auditul situaţiilor financiare ale unei entităţi*, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 251 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- confidenţialitatea;
- colegialitatea;
- adaptarea controlului;
- urmărirea eficienţei controlului.

Universalitatea asigură verificarea auditului la toate nivelele sale, fără excepţie, indiferent de executant şi de beneficiar.

Confidenţialitatea are accepţiunea similară cu cea din Codul etic.

Colegialitatea obligă auditorul la promovarea unei atitudini corecte, principiale care să nu aducă atingere profesiei şi colegilor din domeniu. Nu este permisă lansarea unor afirmaţii la adresa unui coleg de profesie, fără o fundamentare adecvată.

Adaptarea controlului presupune respectarea permanentă a reglementărilor care stau la baza acestuia, asigurând astfel legitimitatea şi performanţa activităţii cabinetului.

Urmărirea eficienţei controlului presupune aplicarea cu stricteţe a tuturor recomandărilor impuse de constatarea unor lacune, disfuncţionalităţi sau nereguli în activitatea cabinetului.

La nivel european, menţionăm existenţa *Recomandării CEE din 15 noiembrie 2000,* care prevede că activitatea de control al calităţii poate fi organizată prin două metode:

- controale colegiale - auditori activi, colegi de profesie sunt desemnaţi să efectueze controlul;
- controale prin personal angajat de o organizaţie profesională sau o autoritate de reglementare, care girează sistemul de control, efectuând controlul de calitate.

În acest demers, trebuie să se asigure atât *calitatea controlorilor* cât şi *obiectivitatea* lor.

Numai în acest mod rezultatele controlului vor fi obiective şi neutre.

În acest scop sunt stabilite unele ***reguli cu caracter general*** privind:

- *cine poate fi controlat*: auditorul statutar (persoană fizică sau juridică);
- *selecţia controlaţilor* care se face astfel încât, la finele unei perioade, toţi auditorii statutari să fie controlaţi. Se asigură astfel universalitatea controlului. Pentru selecţia controlaţilor poate fi luat în consideraţie riscul

Scanned with OKEN Scanner

generat bunăoară de calitatea clienţilor, cifra de afaceri, rezultatele controalelor anterioare etc.;

- *controlarea unui număr suficient de birouri*, în cazul cabinetelor cu mai multe birouri;
- *perioada controlată* care nu poate depăşi şase ani, în cazul cabinetelor mici sau 10 ani, dacă la controalele anterioare nu au rezultat probleme deosebite;
- *misiunile de verificare* a situaţiilor financiare încredinţate cabinetului respectiv şi a sistemului de control intern.

Pentru fiecare dosar de audit, controlul de calitate urmăreşte:

- calitatea elementelor probante din dosarul de audit, ca bază a aprecierii lucrărilor de audit;
- respectarea normelor de audit;
- respectarea principiilor şi regulilor deontologice, în special a celor legate de independenţă;
- rapoartele de audit, verificate sub aspectul conformităţii:
  - ✓ formei cu tipul de opinie;
  - ✓ situaţiilor financiare cu cadrul de prezentare a informaţiilor financiare din raport.

Există anumite controverse cu privire la *metodele de control* între auditorii care au drept clienţi *organismele de interes general* (societăţi cotate, instituţii de credit, de asigurări, de investiţii, organisme de plasament colectiv în valori mobiliare şi fonduri de pensii) şi *ceilalţi auditori*.

Această diferenţiere constă actualmente în:

- frecvenţa mai ridicată a controalelor;
- dreptul publicului de a avea cunoştinţă de aceste controale;
- accesul autorităţilor responsabile de organizarea controlului, la dosarele de control al calităţii, în condiţii de confidenţialitate;

Credibilitatea controlului calităţii rezultă din faptul că publicul trebuie să aibă posibilitatea de a cunoaşte existenţa acestuia. O asemenea abordare presupune

Scanned with OKEN Scanner

extinderea atribuţiilor celor care asigură supravegherea profesiei, respectiv reprezentanţii Ministerului Finanţelor Publice.

Supravegherea publicului are ca obiect:

- urmărirea sistemului de control intern;
- evaluarea rezultatelor controlului de calitate;
- publicarea rezultatelor controlului, fără nominalizarea cabinetui de audit.

Eventualele nereguli constatate trebuie să conducă la elaborarea unor măsuri la nivelul profesiei, inclusiv în domeniul reglementării.

Sancţiunile disciplinare se aplică în cazul constatării unor nereguli şi abateri în activitatea cabinetului, care pot merge până la radierea din Tablou.

Eficienţa controlului este influenţată direct de experienţa celui care execută controlul, de independenţa şi obiectivitatea acestuia.

Controlul de calitate urmăreşte în principal două componente:

- *controlul structural*, care se referă la cunoaşterea cabinetului de audit;
- *controlul tehnic*, care verifică modul de aplicare a normelor profesionale, fiind efectuat prin sondaj asupra dosarelor de lucru ale cabinetului.

În concepţia IFAC şi CECCAR, auditorul financiar reprezintă o parte integrantă a profesiei contabile. În aceste condiţii, fiecare organism profesional are obligaţia de a organiza controlul de calitate asupra activităţilor desfăşurate de membrii săi. Regulamentul privind controlul de calitate în profesia contabilă, elaborat de CECCAR a fost emis în 2000 şi publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 38 din 23 noiembrie 2001.

6.2. Controlul de calitate la nivelul cabinetului

Standardul Internaţional de Audit ISA 220 precizează procedurile şi principiile fundamentale, inclusiv modalităţile de aplicare cu privire la controlul de calitate. Sunt avute în vedere, în mod punctual procedurile referitoare la lucrările încredinţate unor colaboratori ai auditorului.

Obiectivele politicilor de control de calitate adoptate de către un cabinet sau o societate sunt următoarele:

Scanned with OKEN Scanner

- *exigenţe profesionale*: personalul cabinetului sau al societăţii trebuie să se conformeze principiilor de independenţă, integritate, obiectivitate, confidenţialitate şi profesionalism, înscrise în Codul etic;
- *aptitudini şi competenţe*: nivelul de instruire şi formare al personalului cabinetului sau societăţii permite îndeplinirea în mod corect şi complet a sarcinilor pe care le primeşte în cadrul unei misiuni de audit;
- *repartizarea lucrărilor*: lucrările de audit vor fi încredinţate personalului care dispune de pregătirea şi experienţa necesară;
- *delegarea*: conducerea, supervizarea şi revederea lucrărilor realizate la toate eşantioanele permit obţinerea unei asigurări rezonabile că lucrările efectuate răspund normelor de calitate stabilite.

Există situaţii care pot determina auditorul să delege o parte din lucrările sale:

- talia şi complexitatea întreprinderii;
- volumul lucrărilor în raport cu termenele stabilite de predare a acestora;
- numărul mare de clienţi care au acelaşi termen de predare a lucrărilor;
- complexitatea problemelor de rezolvat;

Auditorul nu poate delega următoarele operaţiuni:

- stabilirea planului de audit şi a programului de lucru;
- desemnarea şefului de misiune, a personalului şi colaboratorilor afectaţi fiecărei misiuni;
- supravegherea executării misiunii;
- aprecierea tratamentelor sau abordărilor contabile adoptate de întreprindere în momentul închiderii conturilor, cu deosebire cele legate de evaluarea şi deprecierea activelor;
- examenul şi semnătura rapoartelor;
- consultarea acordată de persoane competente din interiorul sau din exteriorul cabinetului sau societăţii;
- analiza periodică a listei clienţilor existenţi şi potenţiali, în condiţiile respectării independenţei şi competenţei cabinetului;
- urmărirea eficacităţii controlului şi a respectării politicilor şi procedurilor acestuia;

Scanned with OKEN Scanner

- conducerea şi supravegherea lucrărilor. Instrumentele de bază pentru asigurarea conducerii eficiente a misiunilor de audit sunt planul misiunii, programul de lucru şi bugetul de timp.

În cadrul auditului, personalul investit cu responsabilităţi de revizuire, exercită următoarele funcţiuni:

- *urmăreşte* desfăşurarea lucrărilor şi *stabileşte* dacă:
  - ✓ colaboratorii dispun de aptitudinile şi competenţele necesare pentru a duce la bun sfârşit sarcinile încredinţate;
  - ✓ colaboratorii înţeleg desfăşurarea misiunii de audit;
  - ✓ lucrările sunt realizate conform programului de lucru şi planului misiunii;
- *studiază în detaliu* problemele contabile şi de audit care apar în timpul misiunii;
- *evaluează* consecinţele şi *modifică*, dacă e cazul, programul de lucru şi planul misiunii;
- *soluţionează* divergenţele de apreciere şi interpretare ale personalului, stabilind nivelul de consultanţă necesar.

Revizuirea lucrărilor efectuate de un colaborator are loc în condiţiile în care acestea sunt revăzute de către un profesionist cu un nivel de competenţă cel puţin echivalent, pentru a determina dacă:

- au fost realizate conform programului de lucru;
- atât lucrările cât şi concluziile au la bază o corectă documentare;
- toate problemele semnificative au fost rezolvate sau au fost avute în vedere în concluziile auditului;
- obiectivele procedurilor de audit au fost atinse;
- concluziile formulate concordă cu opinia auditorului.

Sunt de asemenea examinate periodic:

- programul de lucru şi planul misiunii;
- evaluarea riscurilor inerente, a riscurilor legate de control şi a eventualelor modificări aduse programului de lucru şi planului misiunii;
- documentarea elementelor probante obţinute prin controalele proprii;

Scanned with OKEN Scanner

- situaţiile financiare, propunerile de ajustări rezultate din audit şi raportul de audit.

6.2.1. Procedurile de control de calitate aplicate în cabinet sau societate de audit

Pentru realizarea eficienţei şi performanţei cabinetului de audit, acesta este obligat să respecte anumite proceduri ale controlului de calitate. Avem în vedere: exigenţe profesionale, aptitudini şi competenţe, repartizarea sarcinilor, delegarea, consultarea, acceptarea şi păstrarea clienţilor, control.

Exigenţe profesionale

Politici: Personalul cabinetului sau societăţii de audit este obligat să se conformeze principiilor de independenţă, integritate, obiectivitate, confidenţialitate şi profesionalism.

Proceduri:

- desemnarea unei persoane sau a unei structuri cu rolul de a consilia şi a rezolva problemele în domeniul integrităţii, obiectivităţii, independenţei şi confidenţialităţii;
- informarea personalului, la toate nivelurile, de politicile şi procedurile în materie de integritate, obiectivitate, confidenţialitate şi profesionalism, prin:
  - ✓ respectarea independenţei de spirit cu ocazia programelor de formare, a supervizărilor şi a revederii misiunilor;
  - ✓ informarea personalului despre întreprinderile unde pot apărea aspecte legate de incompatibilităţi individuale;
  - ✓ controlul aplicării politicilor şi procedurilor în materie de independenţă, integritate, obiectivitate, confidenţialitate şi profesionalism.
- semnarea unor *declaraţii scrise* de către personal, din care să rezulte:
  - ✓ cunoaşterea politicilor şi procedurilor cabinetului;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ faptul că nu există conflicte de interese sau alte situaţii incompatibile în cadrul desfăşurării auditului.

- desemnarea unei persoane, împuternicită să rezolve cazurile particulare;
- desemnarea unei persoane abilitată să obţină declaraţiile asupra incompatibilităţilor individuale;
- examinarea periodică a relaţiilor cabinetului cu clienţii, pentru a se asigura respectarea cu proritate a principiului independenţei.

Aptitudini şi competenţe

Politici: Nivelul de formare a personalului cabinetului trebuie să răspundă normelor tehnice şi de competenţă profesională necesară. .

Proceduri:

- Recrutarea:
  - ✓ elaborarea unui plan al necesarului de personal la toate nivelurile şi fixarea obiectivelor de recrutare ţinând seama de:
    - clientelă;
    - evoluţia volumului de activitate a cabinetului, inclusiv a personalului aferent (modificat prin desfacerea contractului de muncă, demisie, transfer, pensionare sau deces);
  - ✓ elaborarea unui plan care să permită atingerea obiectivelor recrutării privind:
    - identificarea surselor de candidaţi potenţiali;
    - metode de contactare, atragere, selectare şi evaluare a acestora;
    - desemnarea responsabililor cu deciziile de recrutare;
    - fixarea calificărilor şi directivelor pentru evaluarea candidaţilor potenţiali la fiecare eşalon;

Scanned with OKEN Scanner

- definirea principiilor care trebuie respectate pentru anumite tipuri de recrutări (angajarea membrilor familiei sau persoane care provin de la clienţi);
- obţinerea de informaţii asupra calificării candidaţilor (curriculum vitae, scrisoare de candidatură, întreţineri, diplome obţinute, referinţe personale).

- Formarea profesională:
  - ✓ stabilirea directivelor şi fixarea criteriilor pentru formarea profesională continuă:
    - numirea persoanei sau a compartimentului responsabil de formarea profesională şi stabilirea competenţelor;
    - revederea, de către persoanele abilitate, a programelor de formare elaborate de cabinet, care cuprind: obiectivele, nivelul de formare şi experienţa dobândită;
    - fixarea exigenţelor de formare profesională continuă a personalului cabinetului de la toate eşaloanele;
    - controlul periodic al programelor de formare continuă şi evidenţa la zi a realizărilor atât la nivel de cabinet, cât şi la nivel individual;
  - ✓ informarea personalului asupra evoluţiei normelor tehnice profesionale şi a problemelor privind:
    - politicile şi procedurile tehnice ale cabinetului;
    - încurajarea participării personalului la activităţile de formare individuală;
    - punerea la dispoziţia personalului a revistelor profesionale care abordează evoluţia normelor tehnice profesionale;
    - distribuirea de norme şi recomandări naţionale şi internaţionale;
    - asigurarea logisticii necesare realizării pregătirii continue prin selecţionarea şi formarea lectorilor,

Scanned with OKEN Scanner

elaborarea cursurilor, prezentarea programului de formare şi a condiţiilor de participare, evaluarea corespunzătoare a candidaţilor.

- Promovarea:
  - ✓ determinarea calificărilor necesare pentru asumarea diferitelor niveluri de responsabilitate în cadrul cabinetului:
    - definirea regulilor descriind responsabilităţile la fiecare nivel şi performanţele sau calificările necesare pentru a accede la eşalonul superior;
    - identificarea criteriilor pentru evaluarea performanţelor individuale şi a cunoştinţelor obţinute în domeniile: tehnic, capacitatea de analiză şi de judecată, comunicare, conducere şi formare, relaţii cu clienţii, atitudine personală şi comportament profesional (caracter, inteligenţă, judecată şi motivare).
  - ✓ evaluarea performanţelor personalului;
  - ✓ desemnarea persoanelor responsabile cu sarcini de avansare, promovare sau licenţiere.

Repartizarea sarcinilor

Politici: Lucrările de audit şi servicii conexe trebuie să fie încredinţate personalului care dispune de cunoștințele de specialitate şi experienţa necesară.

Proceduri:

- planificarea necesarului de personal pe total, activităţi şi pe filiale;
- asigurarea unui echilibru între efectivele aferente misiunilor de audit ţinând seama de:
  - ✓ anvergura şi complexitatea misiunii;
  - ✓ disponibilitatea personalului;
  - ✓ competenţe speciale necesare;
  - ✓ calendarul lucrărilor de efectuat;
  - ✓ continuitatea şi rotaţia personalului;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ oportunitatea instruirii pe teren etc.;

- numirea unei persoane responsabile de:
  - ✓ repartizarea personalului pe diferite misiuni de audit;
  - ✓ obţinerea aprobării auditorului pentru calendarul misiunii şi personalul aferent.

Delegarea

Politici: Conducerea, supervizarea şi revizuirea lucrărilor permite obţinerea unei asigurări rezonabile că acestea corespund standardelor de calitate.

Proceduri:

- elaborarea procedurilor adecvate pentru misiunile de audit:
  - ✓ punerea la dispoziţie a mijloacelor pentru respectarea normelor de calitate a lucrărilor desfăşurate de cabinet;
  - ✓ realizarea unei instruiri pe teren în timpul derulării misiunilor de audit.

Consultarea

Politici: Atunci când este necesar, vor fi consultate persoanele competente din interiorul sau din exteriorul cabinetului.

Proceduri: Identificarea domeniilor şi situaţiilor particulare pentru care o consultare este necesară, respectiv încurajarea personalului în acest sens prin:

- numirea persoanelor responsabile cu furnizarea relaţiilor, a celor care deţin cunoştinţe legislative sau de reglementare;
- precizarea gradului de autoritate a avizului specialiştilor;
- indicarea întinderii documentaţiei ce trebuie păstrată în timpul consultaţiilor.

Scanned with OKEN Scanner

Acceptarea şi păstrarea clienţilor

Politici: Periodic, trebuie evaluată lista clienţilor potenţiali şi cea a clienţilor existenţi. Înainte de a decide acceptarea sau păstrarea unui client, trebuie evaluată independenţa şi competenţa cabinetului.

Proceduri:

- stabilirea procedurilor pentru evaluarea clienţilor potenţiali şi acceptarea lor;
- evaluarea, pentru fiecare client, a consecinţelor unor evenimente particulare care au loc, pentru a determina dacă trebuie continuate relaţiile angajate cu acesta.

Control

Politici: Urmărirea permanentă a celor mai eficiente politici şi proceduri de control de calitate.

Proceduri:

- definirea întinderii şi conţinutului programului de control al calităţii, folosit în cadrul cabinetului:
  - ✓ determinarea modalităţilor necesare pentru obţinerea unei asigurări rezonabile că politicile şi procedurile de control de calitate ale cabinetului funcţionează efectiv;
  - ✓ definirea nivelelor de competenţă pentru personal;
  - ✓ revizuirea controlului de calitate;
  - ✓ editarea unor lucrări reprezentative privind controlul de calitate.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VII

Misiunea de bază în auditul situațiilor financiare

7.1. Premisele necesare exercitării mandatului de auditor financiar

Auditorul financiar poate îndeplini mandatul de audit financiar numai în următoarele condiţii:

- are calitatea de auditor financiar;
- este membru al Camerei Auditorilor;
- îndeplineşte condiţiile stabilite prin Regulamentul de organizare şi funcţionare a Camerei Auditorilor.

Activitatea de audit financiar presupune respectarea unor cerinţe de bază şi a principiilor stabilite de Codul etic al profesioniștilor contabili. Un principiu fundamental de care trebuie să ţină seama auditorul financiar este *independenţa*.

Mandatul de auditor financiar poate fi exercitat de persoane care:

- au această calitate atribuită de către Camera Auditorilor;
- se bucură de reputaţie profesională neştirbită;
- nu exercită activităţi incompatibile cu cea de audit;
- respectă cerinţele de bază şi principiile fundamentale prevăzute de Codul privind conduita etică şi profesională.

Activitatea de audit financiar trebuie exercitată cu respectarea şi aplicarea corespunzătoare a standardelor, normelor naţionale şi internaţionale de contabilitate şi audit. Atunci când se găsesc în situaţii de incompatibilitate sau conflict de interese, auditorii financiari au obligaţia să renunţe la mandat, să notifice beneficiarii privind încetarea mandatului, precizând şi motivul renunţării. În cazul în care auditorul financiar continuă să îndeplinească mandatul fără să satisfacă condiţiile de exercitare a acestuia, răspunde conform legii, faţă de clientul prejudiciat.

Pentru exercitarea mandatului, auditorul financiar trebuie să încheie un contract de audit cu clientul. De asemenea, trebuie să se asigure pentru riscul profesional, prin intermediul serviciilor oferite de o societate de asigurare.

7.2. Acceptarea unui client. Măsuri prudențiale

Principiul prudenței trebuie aplicat de către auditor, încă din etapa acceptării misiunii de audit. Înainte de acceptarea unui nou client, auditorul financiar este obligat să verifice dacă această decizie nu generează amenințări privind conformitatea cu principiile fundamentale. Amenințări potențiale la adresa integrității sau comportamentului profesional pot apărea ca urmare a unor aspecte neclare referitoare la entitatea - client (proprietarii acesteia, activitatea desfășurată, onestitatea conducerii etc.). Avem în vedere implicarea beneficiarului serviciilor de audit în activități ilegale cum ar fi spălarea banilor, evaziunea fiscală, existența unor practici de raportare financiară puse sub semnul întrebării etc. Orice amenințare potențială trebuie evaluată. În cazul în care, probabilitatea amenințărilor este ridicată, trebuie aplicate măsuri de protecție pentru eliminarea sau reducerea la nivel acceptabil a acestui risc. Măsurile de protecție se referă la cunoașterea clientului, a acționarilor săi, a conducerii și a persoanelor însărcinate cu guvernanța. *Dacă nu este posibilă reducerea amenințărilor la un nivel acceptabil, auditorul trebuie să refuze acceptarea relațiilor cu clientul respectiv.*

7.3. Acceptarea misiunii de audit

Standardul Internațional de Audit ISA 210 - *Convenirea asupra termenilor misiunilor de audit* stabilește condițiile și responsabilitățile auditorului în cadrul acceptării unei misiuni de audit[71]. În acest context, auditorul trebuie să ofere numai acele servicii pe care are competența de a le presta. Dacă nu procedează astfel, apare amenințarea la adresa competenței profesionale, la faptul că echipa nu posedă competențele necesare pentru a desfășura misiunea în mod adecvat. Dintre măsurile de protecție pentru înlăturarea acestei amenințări, menționăm:

---

[71] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 107 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- dobândirea unor cunoștințe adecvate cu privire la natura afacerii clientului, operațiunile desfășurate, cerințele specifice misiunii, scopul acesteia etc.;
- dobândirea de cunoștințe privind principalele domenii de activitate ale clientului;
- apelarea la experți suplimentari, atunci când este cazul;
- obținerea experienței și a detaliilor privind reglementarea activității clientului;
- stabilirea unui buget de timp realist pentru realizarea obiectivelor misiunii.

În acceptarea misiunii, auditorul trebuie să țină cont și să cunoască factori precum reputația clientului, experiența acestuia, resursele disponibile, inclusiv standardele profesionale și de etică aplicabile.

Profesionistul contabil poate intra sub restricția confidențialității, atunci când este rugat să înlocuiască un alt profesionist în practica publică sau să preia o misiune deținută în prezent de altă persoană. El trebuie să analizeze atent măsura în care prin acceptarea misiunii încalcă principiile fundamentale. În absența unor instrucțiuni exprese din partea clientului, profesionistul contabil existent nu trebuie să ofere informații despre afacerile clientului. Condițiile în care poate efectua aceste dezvăluiri au fost tratate la Capitolul V - Etică și comportament profesional în auditul financiar.

7.3.1. Conflicte de interese

În acceptarea misiunii de audit, este posibilă apariția unor *conflicte de interese*.

Potrivit secțiunii 220 din Codul Etic, *auditorul trebuie să întreprindă măsuri pentru a identifica circumstanțele care pot genera conflicte de interese și implicit, conformitatea cu principiile fundamentale.* O amenințare la adresa obiectivității poate exista atunci când, profesionistul contabil, respectiv auditorul concurează direct cu un client sau are o asociere în participație (sau un acord similar) cu un competitor important al clientului. Se poate vorbi de o amenințare și în cazul în care auditorul prestează servicii pentru clienți, ale căror interese sunt în conflict sau pentru clienți care au o

Scanned with OKEN Scanner

dispută cu privire la subiectul sau tranzacția în cauză. În cazul în care asemenea conflicte pot să apară, auditorul trebuie să întreprindă următoarele măsuri:

- anunță clientul cu privire la interesul de afaceri sau la activitățile firmei care ar putea reprezenta un conflict de interese și obține consimțământul clientului de a acționa în asemenea împrejurări;
- anunță clientul cu privire la faptul că auditorul nu acționează în mod exclusiv pentru nici un client pentru furnizarea serviciilor propuse (de exemplu într-un anumit sector al pieței sau în ceea ce privește un anumit serviciu) și obține consimțământul clientului de a acționa în asemenea împrejurări;
- anunță toate părțile cu privire la faptul că auditorul acționează în numele a două sau mai multe părți într-o problemă în privința căreia interesele lor sunt în conflict și obține consimțământul clientului de a acționa în asemenea împrejurări.

Alte măsuri în vederea apariției conflictului de interese sunt:

- utilizarea unor echipe distincte pentru fiecare misiune;
- proceduri de împiedicare a accesului la informanții (de exemplu o strictă separare fizică a unor echipe, inclusiv completarea confidențială și securizată a datelor);
- îndrumări precise pentru membrii echipei de audit privind aspectele de securitate și confidențialitate;
- utilizarea acordurilor de confidențialitate semnate de către angajații și partenerii firmei.

Dacă o amenințare identificată nu poate fi eliminată sau redusă la un nivel acceptabil prin aplicarea măsurilor de protecție, auditorul nu trebuie să accepte misiunea sau să se retragă din aceasta.

Conflicte de interese pot apărea și în situațiile în care:

- auditorul a fost în ultimii doi ani financiari administrator sau salariat al entităţii cu care urmează să încheie contract;

Scanned with OKEN Scanner

- în conducerea sau în acţionariatul entităţii cu care urmează să se încheie contract de auditare se regăsesc rude sau afini până la gradul al patrulea al auditorului financiar;
- desfăşoară pentru clientul respectiv activităţi de contabilitate, consultanţă, fiscalitate sau alte activităţi profesionale acceptate de lege;
- managerii societății auditate refuză să furnizeze informații sau le furnizează cu întârziere, respectiv incomplete;
- clientul limitează nejustificat lucrările;
- clientul efectuează presiuni asupra auditorilor în scopul ascunderii unor fraude;
- clientul refuză să plătească onorariile datorate auditorului (valabil pentru misiuni recurente);
- clientul are o reputație necorespunzătoare (procese juridice, desfășurarea unor tranzacții riscante, eventuale dezacorduri cu auditorii precedenți).

Înainte de acceptarea unei misiuni, auditorul trebuie să se asigure privind:

- independența și integritatea potențialului client de audit;
- personalul și resursele disponibile pentru asigurarea îndeplinirii mandatului.

Pe parcursul exercitării mandatului, auditorul financiar nu poate efectua operaţiuni contabile pentru client, dar poate face recomandări privind înregistrările contabile. Contractul de audit financiar încheiat cu clientul trebuie să cuprindă în mod expres clauza de confidenţialitate şi eventualele condiţii speciale. Totodată, auditorul răspunde pentru încălcarea prevederilor referitoare la activitatea de audit financiar, urmând să răspundă, când este cazul, disciplinar, civil şi penal, funcţie de natura şi gravitatea faptelor comise.

7.3.2. Onorariile profesionale

Auditorul financiar care a acceptat misiunea pentru un client îşi asumă în mod implicit *responsabilitatea de a desfăşura astfel de servicii cu integritate, obiectivitate şi în concordanţă cu standardele tehnice adecvate*. Această responsabilitate este îndeplinită

Scanned with OKEN Scanner

prin aplicarea cunoştinţelor profesionale, inclusiv a celor obţinute prin pregătire şi experienţă. Pentru serviciile prestate, auditorul financiar este îndreptățit să primească o *remuneraţie*. Onorariile profesionale trebuie să fie o reflectare corectă a valorii serviciilor profesionale derulate în favoarea clientului. Ele sunt calculate pe baza tarifului orar sau pe zi, pentru fiecare persoană angajată în misiunea de audit.

Este sarcina fiecărui auditor financiar să-şi determine tarife adecvate. Pentru a se evita neînţelegerile ulterioare dintre auditor și clientul său, este în interesul ambelor părţi ca baza după care sunt calculate onorariile şi orice alte angajamente de plată să fie clar definite, de preferat în scris, înainte de începerea angajamentului.

Pot exista amenințări la adresa conformității cu pricipiile fundamentale care rezultă din nivelul onorariilor percepute. De exemplu, dacă onorariul acceptat de client este prea mic, misiunea de audit nu poate fi executată în conformitate cu standardele tehnice și profesionale. În acest sens, auditorul trebuie să ia următoarele măsuri de protecție:

- atragerea atenției clientului cu privire la:
  - ✓ termenii misiunii și complexitatea acesteia;
  - ✓ baza pe care sunt determinate onorariile;
  - ✓ serviciile acoperite de onorariul respectiv;
  - ✓ riscul subdimensionării onorariului față de atingerea obiectivelor auditului.
- alocarea timpului necesar și a personalui calificat pentru realizarea misiunii.

Cheltuielile conexe legate de deplasări cu ocazia îndeplinirii serviciilor profesionale (cheltuieli de transport, cazare, ş.a.) vor fi acoperite de către client, în plus faţă de onorariile profesionale.

7.3.3. Fișa de acceptare a misiunii de audit

Actul justificativ al deciziei de acceptare a misiunii îl reprezintă *Fișa de acceptare a mandatului*. Prin intermediul acesteia se realizează:

Scanned with OKEN Scanner

- posibilitatea de a colecta informații de bază privind identificarea și cunoașterea întreprinderii, a conducerii sale și a obiectului său de activitate;
- parcurgerea următoarelor lucrări înaintea acceptării:
  - ✓ analiza situației întreprinderii și a riscurilor sale;
  - ✓ informații primite de la auditorul precedent;
  - ✓ vizitarea întreprinderii și contacte cu conducerea;
- determinarea bugetului necesar;
- formalizarea procedurilor de acceptare;
- asigurarea îndeplinirii obligațiilor profesionale, care decurg din acceptarea misiunii;
  - ✓ scrisoare către conducerea societății;
  - ✓ scrisoare către auditorul anterior sau cenzor (dacă este cazul);
  - ✓ scrisoare de acceptare a mandatului (dacă s-a decis astfel).

Fișa de acceptare trebuie adaptată specificului societății de expertiză sau cabinetului de audit. În cazul unui client nou, fișa de acceptare a mandatului cuprinde procedurile de acceptare incluse în *Anexa 1*.

Fișa de acceptare a mandatului include numai două capitole pentru exercițiile următoare care se referă la:

- revederea anuală a criteriilor de acceptare, decizia de acceptare;
- în cazul menținerii mandatului se desemnează responsabilii contractului, iar în cazul rezilierii acestuia, se menționează motivele;
- anexa la care se face referire la punctul 4 din Fișa de acceptare a mandatului cuprinde criteriile care trebuie avute în vedere la luarea deciziei de acceptare sau neacceptare a misiunii:
  - ✓ control intern insuficient;
  - ✓ contabilitate eronat condusă;
  - ✓ atitudinea conducătorului;
  - ✓ competența profesională;
  - ✓ continuitatea exploatării compromisă;
  - ✓ riscuri de natură penală sau socială;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ activități speculative;
- ✓ nerespectarea independenței exercițiilor;
- ✓ situații conflictuale la nivelul conducerii;
- ✓ onorarii insuficiente;
- ✓ refuzuri anterioare de certificare;
- ✓ alte riscuri.

7.4. Contractarea lucrărilor de audit

Potrivit reglementărilor românești și internaționale, activitatea profesioniștilor contabili și implicit a auditorilor trebuie să se desfășoare pe bază de contracte de prestări servicii, indiferent dacă este vorba despre misiune de audit legal sau de cel contractual.

Standardul Internațional de Audit (ISA) nr. 210 - *Convenirea asupra termenilor misiunilor de audit* stabilește că auditorul și clientul trebuie să se pună de acord asupra termenilor misiunii și a condițiilor de realizare a acesteia. Demersul are loc înaintea începerii misiunii, fiind atât în interesul clientului cît și al auditorului. Prin intermediul documentului *Scrisoarea de misiune de audit* se confirmă:

- acceptarea de către auditor a numirii;
- obiectivul și aria de aplicabilitate a auditului;
- responsabilitățile auditorului față de client;
- forma oricărui raport sau alte comunicări în legătură cu rezultatele misiunii de audit;
- accesul nelimitat și fără restricții al auditorului la orice înregistrări, documente contabile sau alte informații în legătură cu auditul;
- responsabilitatea conducerii cu privire la stabilirea și menținerea unui control intern eficace;
- cererea adresată clientului privind confirmarea acceptării termenilor misiunii;
- aspecte privind planificarea auditului;
- baza de calcul a onorariilor, inclusiv modul de plată a acestora;

Scanned with OKEN Scanner

- orice limitare a răspunderii auditorului atunci când există o asemenea posibilitate.

În ultima variantă, standardul menționat, cu intrarea în vigoare de la 15 decembrie 2009, precizează că, atunci când este relevant, în scrisoarea de misiune pot fi incluse și elementele[72]:

- aranjamente privind implicarea altor auditori și experți în cadrul misiunii;
- aranjamente legate de implicarea auditorilor interni și altor angajați ai entității auditate;
- aranjamente ce urmează a fi făcute cu auditorul precedent, dacă există, în cazul unui audit inițial;
- orice restricție cu privire la răspunderea auditorului atunci când această posibilitate există;
- referințe cu privire la orice alte înțelegeri între auditor și entitate;
- orice obligație de a oferi foile de lucru altor părți.

Pentru fiecare din exercițiile viitoare, auditorul are dreptul să nu trimită o nouă scrisoare de misiune. Atunci când este cazul, la primirea solicitării din partea clientului, auditorul trebuie să aprecieze dacă unii termeni din scrisoarea de misiune ar trebui modificați, vizavi de schimbările intervenite în natura și conținutul activităților desfășurate de entitatea auditată.

Modelul unei scrisori de misiune (angajament) este prezentat în *Anexa 2*.

În urma trimiterii scrisorii de misiune și acceptării termenilor acesteia de către client are loc semnarea *contractului de audit* între cele două părți.

7.5. Planificarea auditului

Standardul Internațional de Audit ISA 300 - *Planificarea unui audit al situațiilor financiare* precizează faptul că planificarea unui audit implică „stabilirea strategiei generale de audit a misiunii și elaborarea unui plan de audit". Ea reprezintă o sarcină importantă a auditorului, menită să asigure eficiența întregii misiuni. Potrivit aceleiași

[72] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 120

Scanned with OKEN Scanner

reglementări, *o planificare adecvată generează o serie de beneficii pentru auditul situațiilor financiare*[73]:

- permite auditorului să acorde atenția cuvenită domeniilor importante ale auditului;
- contribuie la identificarea și rezolvarea problemelor apărute la momentul oportun;
- îl ajută pe auditor să organizeze și să gestioneze în mod corect și eficient misiunea de audit;
- oferă asistență în selectarea membrilor echipei misiunii funcție de capacitate, competență și criterii etice;
- facilitează coordonarea și supervizarea membrilor echipei misiunii și revizuirea activității acestuia;

Prin planificare, auditorii își construiesc o strategie generală, inclusiv *o abordare detaliată cu privire la natura, durata şi sfera de acoperire a auditului.*

Planificarea adecvată a activităţii de audit, orientează acest demers asupra domeniilor importante, asupra identificării riscurilor potenţiale, asigurând operativitatea misiunii.

Orizontul planificării este diferit în funcţie de mărimea entităţii, complexitatea auditului, experienţa auditorului şi cunoaşterea activităţii întreprinderii. Dobândirea cunoştinţelor despre activitatea entităţii reprezintă o parte importantă a planificării auditului. Ele contribuie la identificarea evenimentelor, a tranzacţiilor şi practicilor care pot avea un efect semnificativ asupra situaţiilor financiare.

În planificarea misiunii de audit se parcurg următoarele ***etape***:

- cunoașterea entității auditate;
- identificarea domeniilor și sistemelor semnificative (a pragului de semnificație și a riscurilor);
- estimarea și analiza prealabilă a riscurilor de audit;
- elaborarea planului și programului de audit.

---

[73] Ibidem, p. 267

Scanned with OKEN Scanner

7.5.1. Cunoașterea entității auditate

Se realizează concret prin:

- discuții cu mangementul întreprinderii;
- examinarea unor documente interne și externe;
- contactul direct cu entitatea auditată (prin vizite la sediul acesteia);
- examinarea rapoartelor anterioare ale consililului de administrație și auditorului;
- studiul rapoartelor auditorilor interni;
- publicațiile organismelor profesionale.

În acest mod se obțin informații referitoare la:

- natura activităților desfășurate, inclusiv particularitățile acestora;
- structura organizatorică a întreprinderii;
- politici comerciale, financiare și sociale;
- organizarea contabilității și a sistemului de control intern;
- practici contabile utilizate.

Compania Națională a Comisarilor de Conturi din Franța publică în „Enciclopedia Controalelor Contabile" lista informațiilor necesare auditorilor pentru îndeplinirea în bune condițiuni a misiunii de audit[74].

Principalele informații sunt sistematizate pe structuri distincte astfel:

- ***Informații generale***
  - ✓ *Informații externe întreprinderii*
    - statistici generale ale sectorului;
    - probleme contabile specifice sectorului;
    - particularități fiscale, de reglementare și sociale;
  - ✓ *Informații interne*
    - statutul;
    - istoricul întrprinderii;

[74] Obert, R., DESCF. Manuel & Applications. Synthèse droit et comptabilité. Ed. Dunod, Paris, 1998, p. 51-53

Scanned with OKEN Scanner

- lista uzinelor, birourilor, sucursalelor (adrese, telefoane, mail);
- activitățile întreprinderii;
- organigrama generală (a întreprinderii, grupului, serviciilor financiare și contabile);
- sistemul de informare internă;
- caracteristici specifice privind: sistemul de aprovizionare, producție, politici comerciale, descrierea produselor, modul de finanțare;
- rapoartele auditorilor precedenți;
- servicii de audit intern;

- ***Informații juridice***
  - modul de constituire și funcționare al societății;
  - structura capitalului;
  - componența consiliului de administrație;
  - procese verbale ale consiliilor de administrație și ale AGA sau ale asociaților din ultimele trei exerciții;
  - numele, adresele și alte informații referitoare la alți auditori ai firmei;
  - contractele semnificative;
  - cotațiile bursiere;
  - numele și adresele principalilor consilieri.
- ***Sistemul contabil***
  - sistemul contabil utilizat (manual sau informatic);
  - planul contabil;
  - manualul de proceduri;
  - conturile anuale ale ultimelor trei exerciții;
  - copiile situațiilor intermediare;
  - lista jurnalelor contabile;
  - organizarea arhivei;
  - statistici referitoare la operațiunile contabile.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Imobilizări***
  - politici generale de investire;
  - ✓ *Imobilizări corporale*
    - distincția între imobilizări și cheltuieli;
    - politica de amortizare;
    - modul de utilizare al imobilizărilor pe categorii;
    - modalități de finanțare;
    - participarea personalului la producerea și/sau întreținerea imobilizărilor;
    - asigurarea.
  - ✓ *Imobilizări necorporale*
    - natură;
    - sistemul de protecție;
    - mod de utilizare (aparțin întreprinderii, licențe acordate, etc.)
- ***Filiale și participații***
  - lista filialelor și participațiilor;
  - localizare geografică;
  - structura capitalului și a organelor de administrație;
  - ultimile conturi anuale certificate.
- ***Funcția de producție***
  - distribuția produselor (valoare, volum, structură);
  - distribuția geografică;
  - fluxul general al ciclului de producție;
  - periodicitatea organizării inventarierilor fizice;
  - descrierea sistemului de evaluare.
- ***Vânzările și clientela***
  - structura cifrei de afaceri (pe produse sau pe categorii de produse);
  - numărul și adresa centrelor de distribuție;
  - numărul conturilor de clienți;

Scanned with OKEN Scanner

- lista principalilor clienți;
- volumul facturărilor;
- politici comerciale, financiare și de contencios;
- provizioane pentru clienți dubioși;

- ***Achiziții și furnizori***
  - lista principalilor furnizori;
  - numărul conturilor de furnizori;
  - identificarea principalelor circuite de control;
  - volumul tranzacțiilor prelucrate;
  - numărul și adresa centrelor de recepție;
  - condiții financiare obținute;
  - modul de decontare utilizat.
- ***Politica financiară***
  - politici de finanțare;
  - lista conturilor bancare;
  - contractele de împrumut;
  - posibilități de scontare;
  - previziuni de trezorerie;
  - lista casieriilor;
  - modalități de confruntare cu evidențele băncii.
- ***Plăți și personal***
  - contracte colective;
  - reglementări proprii;
  - acorduri de participare a salariaților;
  - număr de salariați (pe categorii și locuri de muncă);
  - volumul salariilor (pe categorii);
  - volumul și natura cheltuielilor sociale;
  - modalități de remunerare;
  - natura avantajelor sociale acordate;
  - sistemul de plată utilizat;
  - statistici privind mișcarea și rotația personalului.

Scanned with OKEN Scanner

7.5.2. Identificarea domeniilor și sistemelor semnificative

Această etapă are drept obiectiv principal identificarea zonelor de risc și stabilirea elementelor sau secțiunilor asupra cărora auditorul trebuie să-și concentreze atenția.

Demersul este facilitat de faptul că din etapa anterioară se dețin suficiente informații referitoare la cunoașterea generală a întreprinderii.

Pentru identificarea domeniilor semnificative este necesară stabilirea *pragului de semnificație*. Acest concept semnifică limita până la care o eroare comisă de producătorul informației contabile (întreprinderea) nu influențează esențial imaginea fidelă exprimată prin documentele de sinteză și raportare contabilă. Altfel spus, pragul de semnificație exprimă nivelul sau mărimea unei sume dincolo de care auditorul consideră că o eroare, o inexactitate sau o omisiune poate afecta realitatea și credibilitatea informațiilor conținute în situațiile financiare anuale. Abordarea pragului de semnificație în audit este realizată prin intermediul Standardului Internațional de Audit ISA 320 - *Pragul de semnificație în planificarea și desfășurarea unui audit*[75].

Informația este semnificativă atunci când:

- dacă nu ar fi comunicată ar fi susceptibilă să modifice judecata acționarilor asupra conturilor;
- permite înțelegerea exercițiului încheiat și formarea unei opinii în legătură cu viitorul previzibil;
- deși este pertinentă și utilă, nu apare clar în bilanț sau în contul de rezultate.

În cadrul etapei se au în vedere toate activitățile desfășurate de întreprindere (aprovizionare, producție, desfacere), inclusiv conturile care comportă riscuri de erori. Avem în vedere conturile a căror sumă exprimă o pondere importantă în bilanț sau care depind de politicile contabile utilizate de entitate.

---

[75] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 334-343

Scanned with OKEN Scanner

Din perspectiva auditorului financiar, *domenii semnificative* sunt conturile care prezentând valori mari pot conține erori peste nivelul pragului de semnificație. Se includ aici:

- conturile care în cursul exercițiului au înregistrat mișcări (rulaje) semnificative, chiar dacă la sfârșitul perioadei prezintă sold zero;
- contul „Capital social", care prin complexitatea lui impune verificări deosebite. Criterii juridice sau economice pot influența valoarea finală a acestui cont;
- conturile a căror valoare depinde esențial de raționamente, politici și estimări contabile: provizioane, amortizări, calculația costurilor etc.

Auditorul financiar trebuie să verifice de asemenea și conturile cu un potențial ridicat de eroare: conturi de regularizare, inclusiv conturile cu solduri nefirești (stocuri cu sold creditor și furnizori cu sold debitor).

7.5.3. Estimarea și analiza prealabilă a riscurilor de audit

În abordarea riscurilor de audit intervine și conceptul de materialitate.

***Materialitatea** reprezintă recunoaşterea faptului că rareori situaţiile financiare pot fi absolut corecte şi că un anumit grad de toleranţă sau relativitate în acurateţea acestora există în mod obiectiv. Materialitatea reprezintă nivelul maxim de eroare identificat în urma verificării operaţiilor selectate prin eşantioane, pe care auditorii sunt dispuşi să-l accepte.*

În cazul unui audit al situaţiilor financiare, auditorul urmăreşte să estimeze nivelul global al erorilor, neregularităţilor sau inexactităţilor şi dacă acestea sunt considerate ca fiind materiale, atunci această problemă este adusă în atenţia utilizatorilor.

Deoarece trebuie obţinute probe de audit relevante pentru a-şi susţine judecata şi concluziile, auditorul trebuie să obţină garanţia că situaţiile financiare auditate nu conţin erori semnificative.

Reglementările conținute în Standardele Internaţionale de Audit definesc materialitatea drept: *„expresie a semnificaţiei sau importanţei relative a unui aspect particular al situaţiei financiare luate în ansamblu".*

Scanned with OKEN Scanner

7.5.3.1. Riscurile de audit

O problemă esențială în cadrul unei misiuni o reprezintă identificarea și evaluarea riscului de audit. Demersul este realizat încă din primele faze ale procesului de planificare a auditului, după colectarea tuturor informaţiilor referitoare la activităţile entităţii şi la sistemul de control intern al acesteia. Precizăm că problema riscului de audit este abordată în cadrul ISA 315 - *Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său.* Potrivit reglementării menționate, „obiectivul auditorului îl reprezintă identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă a informațiilor, în măsura în care se datorează fraudei sau erorii, la nivelul situațiilor financiare și al afirmațiilor, prin înțelegerea entității și a mediului său, inclusiv a controlului intern al entității, furnizând astfel, o bază pentru elaborarea și implementarea de răspunsuri la riscurile de denaturare semnificativă evaluate"[76].

Într-o fază preliminară, pe baza procedurilor şi testelor pe care le consideră necesare, auditorul determină şi analizează riscurile care pot influenţa formularea unei opinii necorespunzătoare în raportul de audit. Analiza este importantă deoarece în funcţie de riscurile auditului se aleg procedurile de lucru, se stabilește întinderea procedurilor, a testelor şi sondajelor, precum şi modul de aplicare a acestora.

Din punct de vedere al posibilităţilor de a se produce, există riscuri potenţiale şi riscuri posibile:

- ***Riscurile potenţiale*** sunt cele succeptibile a se produce, dacă nici un control nu se exercită pentru a fi prevenite, descoperite şi corectate. Aceste riscuri sunt comune tuturor entităţilor.
- ***Riscurile posibile*** reprezintă acea parte a riscurilor potenţiale pentru care managementul entităţii nu a întreprins măsuri eficiente în sensul de a le limita. Ca urmare, există o mare probabilitate ca erorile să se producă, fără a fi detectate şi corectate.

---

[76] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 281 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

Riscul de audit (R.A.) reprezintă riscul pe care auditorul îl atribuie unei opinii de audit neadecvate, atunci când situaţiile financiare conţin informaţii eronate. Este necesar ca un auditor să fie încrezător că rezultatele şi concluziile formulate la finalul auditului sunt corecte. În general este agreat un *nivel acceptabil al riscului de audit*, care se referă la măsura în care auditorul este dispus să accepte că situaţiile financiare nu exprimă întotdeauna un adevăr absolut. Dacă auditorul doreşte un nivel scăzut al riscului de audit, el trebuie să se convingă că situaţiile financiare nu conţin erori semnificative. Astfel, dacă presupunem că riscul este 0 (nu există risc), asigurarea auditului va fi 100 (situaţiile financiare sunt 100% corecte). Deci riscul de audit + nivelul de siguranţă = 100%. Potrivit reglementărilor conținute în ISA 2009, riscul de audit reprezintă o funcție a riscului de denaturare semnificativă și a riscului de nedetectare[77]. Evaluarea riscurilor este o problemă de raționament profesional și nu un aspect care poate fi măsurat în mod precis. *Din perspectiva reglementărilor conținute în ISA 2009, riscul de audit nu include riscul ca auditorul să exprime o opinie conform căreia situațiile financiare sunt denaturate semnificativ atunci când acestea nu sunt denaturate. Acest risc este nesemnificativ în mod obișnuit. Mai mult, riscul de audit este un termen tehnic legat de procesul de auditare. El nu se referă la riscul afacerii auditorului precum pierderile din litigii, publicitatea negativă sau alte elemente care apar în legătură cu auditul situațiilor financiare.*

În literatura de specialitate, se apreciază că *riscul de audit are trei componente*:

- riscul inerent;
- riscul de control;
- riscul de nedetectare.

Modelul riscului de audit reprezintă o formă integrată a relaţiilor dintre riscul de audit (R.A.), riscul inerent (R.I.), riscul de control (R.C.) şi riscul de nedetectare (R.N.).

Riscul de audit = riscul inerent x riscul de control x riscul de nedetectare sau ***RA = RI x RC x RN***

Riscul inerent (RI) este un risc general al fiecărei întreprinderi, constând în posibilitatea apariţiei unor erori semnificative, generate de particularitățile entității,

---

[77] Ibidem, p. 92

Scanned with OKEN Scanner

mediul său, natura conturilor și a tranzacțiilor desfășurate. Riscul inerent exprimă măsura în care auditorul evaluează probabilitatea ca unele situaţii financiare eronate să existe realmente în practică, fiind considerate slăbiciuni ale controalelor interne. Dacă auditorul ajunge la concluzia că există o probabilitate ridicată ca erorile din situaţiile financiare să nu fie depistate de controalele interne, înseamnă că el apreciază un risc inerent ridicat.

Includerea nivelului riscului inerent în modelul riscului de audit presupune estimarea segmentelor din situaţiile financiare care prezintă cea mai mică, respectiv cea mai mare probabilitate de a fi eronate. Aceste informaţii influențează dimensiunea probelor de audit ce urmează a fi colectate. Există de asemenea, riscul ca entitatea prin managementul acesteia să facă unele declaraţii eronate, care în mod individual sau cumulate pot conduce la situaţii financiare false. Declaraţiile eronate pot fi intenţionate sau neintenţionate.

Când evaluează riscul inerent, auditorul va lua în considerare următorii factori:

- rezultatele misiunilor precedente;
- angajamentele iniţiale, comparativ cu rezultatele;
- tranzacţiile neobişnuite sau complexe;
- raţionamentul profesional avut în vedere la stabilirea soldurilor conturilor şi la înregistrarea tranzacţiilor;
- activele care sunt susceptibile la delapidări;
- formarea populaţiei şi dimensiunea eşantionului;
- schimbările în cadrul conducerii şi reputaţia acesteia;
- natura și specificul activităților entităţii;
- particularitățile sistemului de procesare a datelor, inclusiv gradul de utilizare a sistemelor informaționale.

Riscul inerent poate fi analizat și pe componentele sale:

- riscuri legate de întreprindere și de mediul său de afaceri;
- riscuri legate de structura capitalului;
- riscuri legate de structura financiară;
- riscuri organizatorice;
- riscuri legate de importanța unor posturi din bilanț;

Scanned with OKEN Scanner

- riscuri legate de anumite operații sau conturi.

Riscul de control (RC) se determină cu ocazia aprecierii sistemului de control al întreprinderii, referindu-se la situația în care acesta nu asigură prevenirea sau detectarea erorilor.

Sistemul de control intern al entităţii auditate cuprinde două componente:

- mediul de control;
- procedurile de control intern.

Atunci când controalele interne sunt fiabile și eficiente, auditorii se pot baza pe ele în exercitarea misiunii. Dimpotrivă, în situația în care controalele sunt reduse ca număr şi slabe calitativ, auditorii nu se pot bizui pe acestea, având de a face cu un mediu de control slab – inexistent.

Procesul de evaluare a riscului de control este redat în Fig. 8.

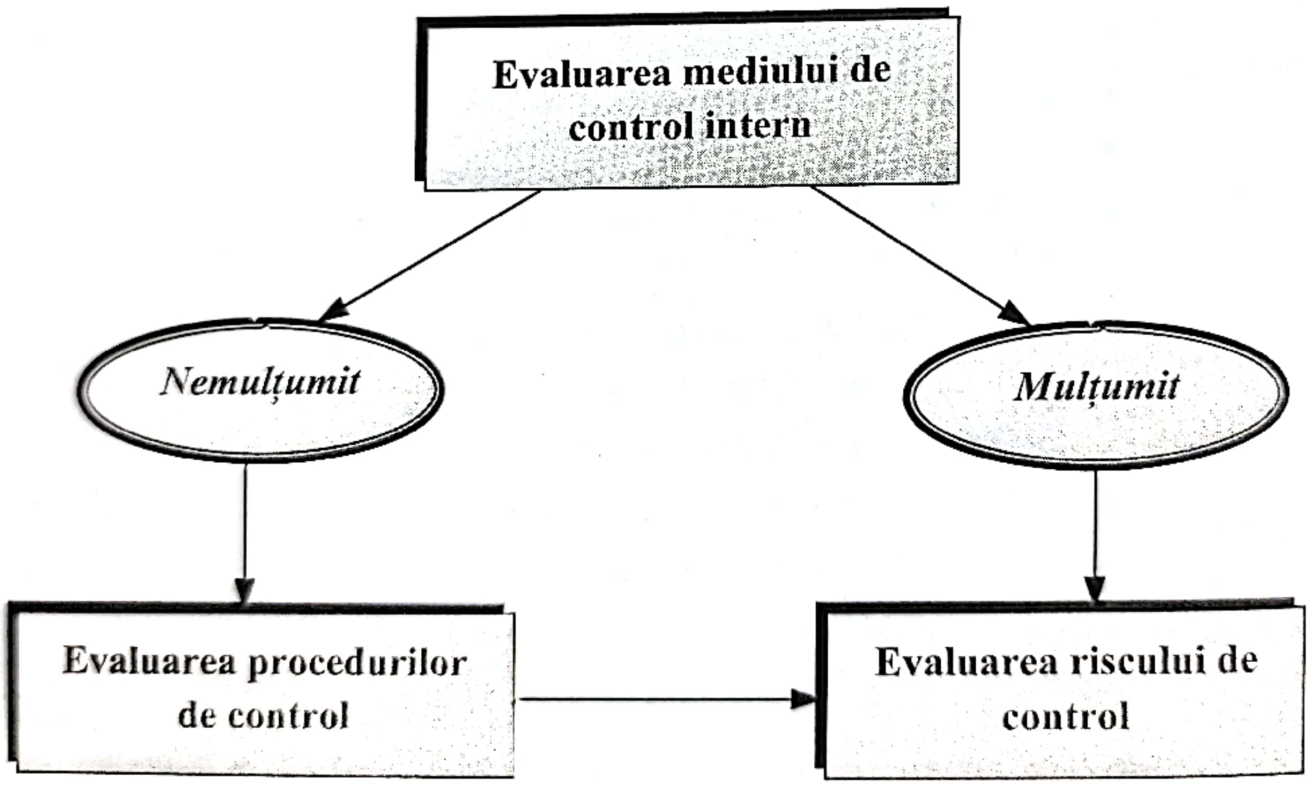

Fig. 8 – *Procesul de evaluare a riscului de control*

Scanned with OKEN Scanner

Din cele menționate deducem că, ineficacitatea controalelor interne conduce la creşterea riscului de control.

Auditorul trebuie să discute cu conducerea entităţii slăbiciunile mediului de control şi să facă recomandări pentru întărirea acestuia. Totodată el va utiliza slăbiciunile identificate prin aplicarea chestionarului, în vederea, formulării unor recomandări de remediere.

Riscul de nedetectare (RN) se referă la posibilitatea ca erori semnificative existente în conturile anuale, nedescoperite, să conducă la o opinie greșită[78]. Motive obiective (costuri, eficacitate) determină auditorul să considere că este imposibilă obținerea unei asigurări absolute că situațiile financiare nu conțin erori. Aprecierea se confirmă, indiferent de sistemul și procedurile de control adoptate atât de entitate, cât și de auditor. Riscul de nedetectare este influenţat de către auditor prin schimbarea naturii, perioadei de timp şi extinderea testelor de fond, aplicate asupra soldului unui cont. Utilizarea unor proceduri mai numeroase şi eficace conduc la un nivel mai scăzut al riscului de nedetectare.

Prezența acestui risc este stabilită după estimarea riscului inerent şi a celui de control. În determinarea sa, auditorul trebuie să ia în considerare probabilitatea comiterii unei erori, cum ar fi neaplicarea unei proceduri de auditare adecvate sau interpretarea eronată a uneia dintre probele de audit. Aceste aspecte ale riscului de nedetectare pot fi reduse printr-o planificare adecvată, o supervizare atentă, precum şi prin respectarea standardelor de control a calităţii auditului.

Nivelul planificat al riscului de nedetectare poate fi revizuit, atunci când este necesar, pe baza probelor de audit obţinute.

Atât riscul inerent, cât şi riscul de control nu pot fi niciodată stăpânite de auditor, spre deosebire de riscul de nedetectare care poate fi influenţat de către acesta.

---

[78] ***, *Norme naționale de audit*, Ed. CECCAR, București, 1999, p. 203

Scanned with OKEN Scanner

7.5.3.2. Proceduri de evaluare a riscului în audit

Potrivit Standardului Internațional de Audit (ISA) nr. 315 - *Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său,* auditorul trebuie să aplice următoarele proceduri de evaluare a riscului[79]:

- *Intervievarea conducerii și a altor persoane din cadrul entității* permite auditorului să înțeleagă mediul în care sunt întocmite situațiile financiare. Demersul poate avea în vedere deopotrivă personalul de audit intern, angajații implicați în inițierea, procesarea sau înregistrarea tranzacțiilor complexe, inclusiv intervievarea consilierului juridic cu privire la litigii, respectarea legislației, fraude și erori, garanții, obligații post-vânzare și acorduri cu partenerii de afaceri.
- *Procedurile analitice* permit identificarea existenței tranzacțiilor sau evenimentelor neobișnuite, precum și a indicatorilor care atestă prezența unor influențe asupra situațiilor financiare și auditului. Potrivit ISA nr. 520 - *Proceduri analitice*, auditorul trebuie să ia în considerare rezultatele procedurilor analitice împreună cu alte informații obținute la identificarea riscurilor unor denaturări semnificative.
- *Observația și inspecția* permit verificarea intervievărilor conducerii și altor persoane, inclusiv obținerea unor informații suplimentare despre întreprindere și mediul său. Se includ aici:
  - ✓ observația directă asupra activităților și tranzacțiilor entității;
  - ✓ inspecția documentelor, a planurilor și strategiilor de afaceri, inclusiv a evidențelor și manualelor de control intern;
  - ✓ lectura rapoartelor întocmite de conducere și de persoanele însărcinate cu guvernanța (rapoarte de gestiune trimestriale, situații financiare interimare, procese verbale ale CA);

---

[79] ***, *Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, București, 2008, p. 473 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ vizite la sediul și punctele de lucru ale entității;
- ✓ urmărirea tranzacțiilor relevante pentru raportarea financiară.

Potrivit reglementărilor conținute în ISA 2009, procedurile de evaluare a riscului nu oferă, prin ele însele suficiente probe de audit adecvate pe care să se bazeze opinia de audit[80].

7.5.3.3. Elemente specifice privind evaluarea riscului în cadrul IMM-urilor

O pondere însemnată a PIB-ului obținut în cadrul statelor membre UE, o au actualmente IMM-urile, după unele surse, aproximativ 82%. Este argumentul pentru care, am considerat necesară includerea acestei problematici în lucrarea de față.

Reglementările internaționale, respectiv ISA 315 și 520, prezintă în mod sintetic procedurile de evaluare a riscurilor în maniera[81]:

---

[80] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 282 ş.u.

[81] ***, *Ghid de utilizare a Standardelor Internaționale de Audit în auditarea întreprinderilor mici și mijlocii*, Ed. CECCAR, București, 2009, p. 83 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

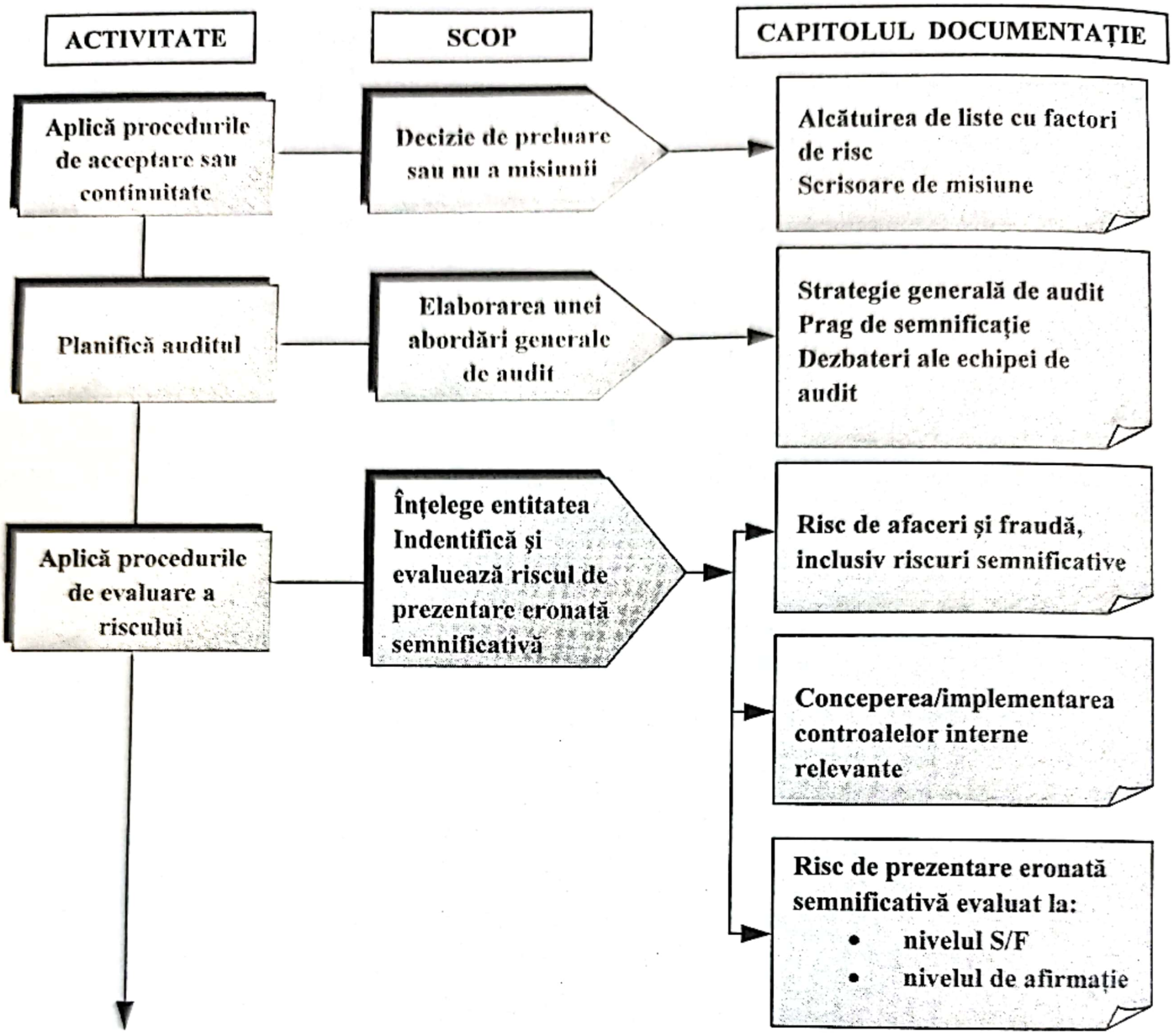

Fig. 9 – *Proceduri privind evaluarea riscului în cadrul IMM*

În auditarea întreprinderilor mici și mijlocii, cele trei proceduri frecvent utilizate sunt:

- chestionări ale conducerii și ale altor persoane;
- observare și inspectare;
- proceduri analitice.

Fiecare dintre procedurile menționate poate fi aplicată în timpul unei misiuni de audit. Un loc esențial îl ocupă procedura chestionării. Prezentăm în continuare două modele de chestionare pentru conducere și alte persoane însărcinate cu guvernanța.

Scanned with OKEN Scanner

Tabelul 5 - *Chestionarul membrilor conducerii și altor persoane însărcinate cu guvernanța*

Chestionează	Chestionează despre
Conducerea și pe responsabilii cu raportarea financiară/cei însărcinați cu guvernanța	• Procesele existente privind identificarea și reacția la riscurile de fraudă și eroare în situațiile financiare; • Modalitatea de informare a angajaților de către conducere (dacă există), idem asupra viziunii conducerii despre practicile de afaceri, adeziunea la politici și proceduri și comportamentul etic; • Rolul jucat de angajați; • Filozofia entității (valori și etică); • Stilul operativ al conducerii; • Planuri de cointeresare a angajaților; • Posibila ignorare a conducerii; • Cunoștințe despre fraude produse sau potențiale; • Întocmirea situațiilor financiare și procesele de revizuire. Luați în calcul și participarea la o întrunire cu cei însărcinați cu guvernanța și consultarea proceselor verbale ale adunărilor acestora.
Angajați în posturi-cheie (achiziții, salarizare, contabilitate etc.)	• Inițierea, prelucrarea sau înregistrarea tranzacțiilor complexe sau neobișnuite; • Extinderea ignorării de către conducere (li s-a cerut vreodată să nu țină cont de controalele interne?); • Concordanța/aplicarea politicilor contabile utilizate.

Scanned with OKEN Scanner

Personalul din marketing sau vânzări	• Strategii de marketing și tendințe în vânzări; • Planuri de cointeresare pentru performanță în vânzări; • Angajamente contractuale cu clienții; • Extinderea ignorării de către conducere (li s-a cerut vreodată să nu țină cont de controalele interne sau de politicile contabile de recunoaștere a veniturilor?).

Tabelul 6 - *Chestionar privind evaluarea riscului în cadrul IMM*

Entitatea S.C. „ALFA" S.R.L.

Procedurile tipice de evaluare a riscului care pot fi aplicate pentru S.C. „ALFA" S.R.L.:

CHESTIONĂRI

1. Pentru conducere și persoanele responsabile cu raportarea financiară (Popescu, Ionescu)
   - Revizuiți obiectivele entității, tendințele sectorului în care activează compania, respectiv societatea comercială, problemele curente și răspunsurile planificate de conducere.
   - Există schimbări semnificative în structura, operațiunile, personalul din funcțiile-cheie, planurile de premiere, controlul intern și/sau situațiile financiare ale entității?
   - Puneți întrebări despre ședințele lunare ale conducerii. Există procese verbale ale acestora, iar măsurile stabilite au fost implementate?

Scanned with OKEN Scanner

- Discutați despre filozofia/valorile entității și comportamentele estimate ale personalului.
- Discutați despre felul în care valorile companiei sunt comunicate angajaților.
- Puneți întrebări în legătură cu modalitățile de evaluare a riscurilor societății, despre procesele necesare pentru monitorizarea lor, reacția la riscuri, inclusiv fraude și erori în situațiile financiare.
- Există cazuri de fraude pretinse, suspectate sau reale? Dacă da, dați detalii.

2. Pentru angajații din posturi-cheie (Marinescu, Popa, supraveghetorii de producție)
   - Puneți întrebări despre tranzacțiile neobișnuite sau complexe și schimbări în politicile contabile. Li s-a cerut de către conducere să ignore controlul intern?
   - Puneți întrebări despre tendința vânzărilor, angajamentelor contractuale cu clienții, garanții și rate de înapoiere a mărfii.
   - Puneți întrebări despre orice modificări cu privire la furnizorii importanți.
   - Puneți întrebări despre conformitatea acoperirii asigurării.
   - Puneți întrebări despre eficacitatea sistemelor de control intern, informații despre fraude sau neconformitatea cu legislația și normele.

PROCEDURI ANALITICE

- Obțineți o copie a celor mai recente rezultate din exploatare și identificați posibilele relații între diversele date disponibile. Verificați atât datele financiare, cât și pe cele nefinanciare.
- Comparați așteptările cu sumele înregistrate sau coeficienții dezvoltați

Scanned with OKEN Scanner

pe baza sumelor înregistrate și dosarele din ultimul an.

- Identificați relațiile neobișnuite sau neașteptate. Obțineți explicații de la conducere și evaluați riscurile rezultate de prezentarea eronată semnificativă.

OBSERVARE ȘI INSPECTARE

Identificați, obțineți și studiați atent documente-cheie cum ar fi:

- Planurile de afaceri, bugetele și cele mai recente situații financiare;
- Orice raport al consultanților;
- Rapoarte/scrisori de la autorități de reglementare sau agenții guvernamentale;
- Articole din reviste/ziare despre S.C. „ALFA" S.R.L. sau industria de mobilă;
- Orice corespondență cu banca în legătură cu modificări ale facilităților de descoperire a conturilor sau orice alte convenții;
- Detalii despre litigii reale sau amenințătoare;
- Contracte sau acorduri semnificative semnate în perioada litigiului;
- Evaluări fiscale;
- Inspectări ale sistemelor majore de control intern pentru a vă asigura că nu s-au produs modificări majore ale procesului și/sau ale persoanelor care aplică procedurile de control intern.

CONCLUZII

Aici se includ constatările din documente-cheie pe documentele de lucru corespunzătoare. Acest fapt implică întocmirea de liste cu riscurile identificate, matricea de concepere a controlului și planurile de audit generale și detaliate. Se vor urmări în principal aspectele:

- Preocupări privind ignorarea riscului de către conducere, filozofia

Scanned with OKEN Scanner

acesteia și integritatea morală și/sau competența angajaților-cheie;
- Factori de risc identificați care trebuie examinați în planul detaliat de audit;
- Deficiențe ale controlului intern identificate, inclusiv impactul acestora, dacă există, asupra planului detaliat de audit;
- Aspecte de discutat cu conducerea.

7.5.3.4. Particularități în gestionarea riscurilor la IMM

După evaluarea riscului în cadrul IMM, problema esențială o reprezintă gestionarea acestora.

Din perspectiva profesionistului contabil, gestionarea presupune abordarea unor soluții optime, care să conducă la un impact minim al riscului asupra activității desfășurate de entitate. Potrivit ISA 315, auditorul trebuie să înțeleagă corect amploarea riscurilor de afacere relevante pentru obiectivele de raportare financiară și pentru stabilirea măsurilor adecvate.

Gestionarea riscurilor a devenit o sintagmă cunoscută în ultimul deceniu, pornind de la faptul că firme de elită au adoptat principii și proceduri eficiente în acest scop. Ea reprezintă o bună practică pentru entități de orice dimensiune, care ajută întreprinderea să ajungă acolo unde dorește, evitând capcane și suprize neașteptate în cursul activității sale. Deși entitățile mici nu pot ignora riscul, de cele mai multe ori nu posedă structurile, metodologia sau logistica necesară pentru a le gestiona corect.

Gestionarea riscului

Atunci când entitatea decide să întreprindă ceva, există întotdeauna posibilitatea (riscul) ca ceva să nu meargă bine. Prin procesul de gestionare a riscului, entitatea poate aloca în mod operativ și eficient resursele necesare atingerii obiectivelor.

Scopul gestionării riscului îl reprezintă de fapt identificarea și evaluarea acestuia, continuată cu dezvoltarea și implementarea unor acțiuni de răspuns. Principalele avantaje generate de implementarea unui proces de gestionare a riscului sunt evidențiate printr-o prezentare comparativă cu situația negestionării riscului conform Tabelului 7.

Scanned with OKEN Scanner

Tabelul 7 - *Avantajele gestionării riscului*

Activitate	Gestionarea riscului vs.	Fără gestionarea riscului
Planificare	Armonizați strategiile de afaceri cu apetitul de risc	Apetitul pentru risc nu este luat în considerare
Luarea deciziilor	Anticipați ce poate fi greșit și oportunitățile	Surprize continue
Repartizarea resurselor	Concentrați resursele pe ceea ce este important	Timp pierdut
Monitorizare	Urmăriți performanța la factorii de risc	Reacționați la evenimente așa cum apar

Situația ignorării expunerii la risc

Comportă următoarele două abordări:

- Sistemele de control interne existente nu anticipează evenimentele care expun entitatea la risc. Acest fapt ar putea duce la o pierdere financiară imediată, oportunități ratate sau redirecționate a activității conducerii pentru atenuarea sau rectificarea situației.
- Controalele și procedurile existente pot fi atât de oneroase încât este acoperit orice risc care poate fi conceput. Directorii s-ar putea simți constrânși de reguli rigide și pierd astfel oportunități care meritau a fi valorificate.

Gestionarea optimă a riscului presupune:

- adoptarea unei abordări de „sus în jos" (de la nivelul managerial la cel executiv), ceea ce înseamnă asocierea riscurilor și controalelor cu obiectivele entității;
- numirea unei persoane cu experiență care să gestioneze riscul;
- planificarea și exprimarea clară a avantajelor obținute prin gestionarea riscurilor;

Scanned with OKEN Scanner

- comunicarea cu personalul pe toată durata procesului.

Implementarea unui proces de gestionare a riscului implică realizarea următorilor șase pași:

- *stabilirea apetitului la risc și a obiectivelor.* După stabilirea apetitului pentru risc, următorul pas îl reprezintă luarea în considerare a obiectivelor entității. Factorii de risc care trebuie gestionați se desprind întotdeauna din obiectivele propuse. Există cinci categorii majore de obiective care pot fi luate în considerație:
  - ✓ *strategice* - obiective înalte care conduc societatea mai aproape de viziunea și misiunea sa;
  - ✓ *operaționale* - vizează utilizarea efectivă și eficientă a resurselor întreprinderii în vederea atingerii obiectivelor strategice;
  - ✓ *protejarea activelor* - previne pierderile, furtul, comportamentul ignorant al conducerii, risipa și ineficiența activelor, inclusiv lipsa de performanță în fundamentarea deciziilor;
  - ✓ *raportare* - evaluează siguranța raportării interne și externe, inclusiv procesul de întocmire a situațiilor financiare;
  - ✓ *conformitate* - identifică implicațiile reglementărilor, legislației și normelor aplicabile, inclusiv modul în care acestea sunt respectate ca atare;
- *identificarea riscurilor (evenimentelor)* reprezintă un pas crucial care presupune o bună cunoaștere a entității și a obiectivelor acesteia de către auditor. Inventarierea evenimentelor care pot împiedica entitatea să-și atingă obiectivele propuse are loc adesea prin chestionarea persoanelor direct implicate. Există situații în care entitatea poate identifica factori de risc care pot genera avantaje pentru întreprindere. Menționăm în acest context riscurile de fraudă și manipulare în situațiile financiare (estimări supra sau subevaluate, înregistrarea unor cheltuieli sau venituri nereale, evaluări incorecte, tranzacții fictive, nereale);

Scanned with OKEN Scanner

- *evaluarea riscurilor identificate*. Pentru riscurile financiare se pune problema evaluării potențialului de prezentare eronată în situațiile financiare. Bunăoară, o încetinire a ritmului producției, ca urmare a diminuării cererii, poate fi identificată drept un risc potențial. Încetinirea producției poate rezulta și din cauza nerecuperării creanțelor (neîncasarea sumelor de la debitori conduce implicit la imposibilitatea achitării la timp a furnizorilor, care vor sista livrările și de aici încetinirea producției);
- *elaborarea unui răspuns adecvat la risc presupune formularea unor soluții optime*. Precizăm în acest sens că riscurile pot fi :
  - ✓ *atenuate* - exprimă rezultatul aplicării unor politici și proceduri revizuite, a unor modificări în organizare, inclusiv angajarea de personal sau investiții în tehnologii noi. Riscul nu dispare în totalitate, dar se temperează;
  - ✓ *împărtășite* - riscul devine împărtășit sau împărțit cu alții în urma unei eventuale asocieri cu altă entitate sau companie;
  - ✓ *limitate* - riscul este limitat atunci când a avut loc stoparea sau reducerea activității care l-a generat;
  - ✓ *crescute* - apare atunci când riscul nu poate fi controlat și în consecință trebuie maximizat beneficiul în condițiile date;
  - ✓ *transferate* - riscul devine transferat atunci când are loc externalizarea serviciului, angajamentelor contractuale către terți sau cumpărarea unei polițe de asigurare;
  - ✓ *acceptate* - presupune ca entitatea să nu întreprindă nimic în vederea diminuării riscului. De regulă, acest risc se află la un nivel rezonabil, acceptabil.
- *conceperea și implementarea răspunsului la risc implică elaborarea unui plan de acțiuni pentru a asigura aplicarea măsurilor necesare în atenuarea riscurilor*. Un asemenea demers presupune:
  - ✓ menționarea în plan a ceea ce este necesar, cine va face munca și până când;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ delegarea responsabilităților continue ale personalului din entitate pentru atenuarea riscului;
- ✓ obținerea informațiilor de la consultanți și auditori externi, dacă este cazul;
- ✓ neabordarea fiecărui risc în mod separat ci în interacțiune cu celelalte;

- *monitorizarea rezultatelor* este necesară întrucât gestionarea riscului nu trebuie înțeleasă drept un eveniment care se petrece o singură dată. La timpul viitor pot apărea riscuri similare, motiv pentru care este necesară „stocarea" soluțiilor care s-au dovedit a fi optime. De regulă, activitățile de monitorizare cuprind:
  - ✓ indicatori de performanță principali;
  - ✓ compararea datelor despre producție, acțiuni, evaluări ale calității, vânzări și alte informații;
  - ✓ performanța în comparație cu toleranțele stabilite la risc;
  - ✓ stabilirea gradului de realizarea a bugetelor sau planului;
  - ✓ date specifice privind atingerea obiectivelor stabilite de entitate.

7.5.4. Elaborarea planului și programului de audit

În etapa planificării, auditorii elaborează Planul general de audit şi Programele de audit. În acest scop, auditorii utilizează diferite tehnici și proceduri, care permit realizarea obiectivelor auditului.

Planul general de audit reprezintă o formulare a strategiei generale de audit, *care stabileşte direcţia auditului, descriind sfera de cuprindere şi defăşurarea acestuia.* El constituie un ghid pentru elaborarea programului de audit.

Planul general de audit trebuie să fie suficient de detaliat. Forma şi conţinutul său diferă funcţie de mărimea entităţii, complexitatea auditului, metodologia specifică şi tehnologia utilizată în acest scop. Auditorul trebuie să elaboreze un program de audit care să stabilească natura, durata şi întinderea procedurilor de audit.

Redactarea planului de misiune și pe această bază a programului de muncă presupune:

Scanned with OKEN Scanner

- alegerea membrilor echipei în funcție de experiența și cunoștințele deținute în sectorul de activitate al clientului;
- repartizarea lucrărilor pe oameni, în timp și în spațiu (subunități, filiale din țară sau străinătate);
- utilizarea lucrărilor realizate de auditorul intern al întreprinderii, de alți auditori externi sau experți;
- colaborarea cu auditorii de la societatea-mamă și filiale;
- solicitarea unor specialiști suplimentari pentru studierea sistemelor și datelor informatizate din domeniile adecvate (juridic, fiscal, contabil, tehnic etc.);
- calendarul ședințelor AGA și CA;
- termenul de depunere a raportului.

Potrivit reglementărilor internaționale (ISA) nr. 300 - *Planificarea unui audit al situațiilor financiare*, demersul reprezintă o măsură de asigurare că misiunea în întregul ei se realizează într-o manieră eficientă[82]. Deși ISA nu prevede un model standard al planului de misiune, se poate vorbi despre o structură tip a acestuia, pe care o prezentăm în *Anexa 4*.

Pentru a aduce la îndeplinire planul misiunii, auditorii trebuie să elaboreze programe detaliate, în care vor descrie procedurile utilizate pentru auditarea diferitelor secţiuni ale situaţiilor financiare. Împărţirea pe secţiuni a situaţiilor financiare are ca scop îmbunătăţirea calităţii auditului prin planificarea de proceduri specifice pentru venituri, cheltuieli, subvenţii, achiziţii, transferuri, etc. Structurarea pe secţiuni a situaţiilor financiare depinde de mărimea entităţii auditate şi de complexitateta activităţii acesteia.

Programul de audit *serveşte ca set de instrucţiuni adresate persoanelor implicate în audit şi ca mijloc de control şi evidenţă a desfăşurării activităţii.* La întocmirea programului de audit, auditorul va lua în considerare evaluările specifice ale riscurilor inerente şi de control, inclusiv nivelul necesar de asigurare garantat prin procedurile de fond.

---

[82] ***, *Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, București, 2008, p. 356 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

Elaborarea programelor de audit reprezintă ultimul pas din planificarea auditului.

Atât planul general cât şi programul de audit se află în responsabilitatea auditorului. El poate discuta elemente ale planului general de audit, inclusiv anumite proceduri de audit cu managerul şi personalul entităţii, în scopul îmbunătăţirii eficienţei şi calităţii auditului.

Planul şi programul de audit pot suferi modificări şi completări. Ele trebuie revăzute ori de câte ori este necesar în timpul auditului. Planificarea este continuă pe parcursul angajamentului, datorită schimbării auditorilor sau rezultatelor neaşteptate ale procedurilor de audit. În această situaţie, trebuie consemnate şi motivele schimbărilor semnificative.

Procedurile de audit constituie principala componentă a programelor de audit. *Pe lângă procedurile de audit, un program de audit trebuie să cuprindă şi următoarele elemente*:

- organismul care efectuează auditul;
- exerciţiul financiar la care se referă situaţiile financiare;
- entitatea auditată;
- aria/secţiunea auditată;
- data începerii şi încheierii auditului;
- numărul de zile alocate pentru audit;
- obiectivele generale şi specifice;
- procedurile de audit;
- teste de control;
- proceduri de fond;
- semnătura auditorilor;
- data încheierii auditului;
- controlul calităţii auditului – data şi semnătura supervizorului.

7.5.5. Procedurile de audit

Principala componentă a programului de audit o constituie procedurile de audit, care pot fi:

Scanned with OKEN Scanner

- teste de control;
- proceduri de fond.

• ***Testele de control*** au drept scop verificarea controalelor interne ale entității auditate, pentru a evalua în ce măsură se pot baza pe rezultatele acestora. Ele constituie verificări directe ale operațiunilor/tranzacțiilor și ale informațiilor contabile.

De fapt, încă din faza de planificare, pentru evaluarea riscului de control, auditorii evaluează sistemele contabil şi de control intern.

În faza de execuţie, auditorii efectuează teste de control în cazurile în care, din faza de planificare au estimat că îşi pot baza concluziile pe controalele interne ale entităţii. *Testele de control confirmă că sistemul de control intern funcţionează potrivit evaluării iniţiale a auditorilor.*

Pentru testarea organizării şi funcţionării sistemului de control intern, auditorii pot utiliza:

- ✓ chestionare;
- ✓ teste computerizate (în cazul auditului asistat de calculator);
- ✓ observaţia directă a procedurilor de control intern aplicate la nivelul entităţii;
- ✓ intervievarea persoanelor care au aplicat procedurile de control intern;
- ✓ intervievarea altor părţi implicate etc.

• ***Procedurile de fond*** sunt acele proceduri utilizate pentru obţinerea de probe de audit care să ateste că situaţiile financiare nu conţin informaţii eronate.

Prin procedurile de fond se verifică, de asemenea, dacă operaţiunile din situaţiile financiare sunt în conformitate cu legislaţia şi reglementările în vigoare.

Scopul procedurilor de fond este acela de a reduce la un nivel acceptabil riscul de nedetectare.

În practică se întâlnesc două tipuri de proceduri de fond:

- ✓ *testele detaliilor tranzacţiilor şi soldurilor conturilor,* care constau în aplicarea unor proceduri de audit, cum ar fi: inspecţia documentelor şi activelor, observaţia asupra proceselor şi procedurilor, controlul calculelor, investigarea şi confirmarea.

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ *proceduri analitice* care utilizează comparaţii ale indicatorilor sintetici şi alte tehnici similare pentru a evalua caracterul rezonabil al informaţiilor contabile şi a identifica potenţiale zone de risc. Procedurile analitice orientează auditorul către posibile erori materiale (semnificative) în informaţiile contabile. Abaterile mari faţă de evoluţia obişnuită a cifrelor nu sunt însă suficiente pentru a identifica un risc de audit ridicat. Ca urmare, acestea trebuie combinate cu teste ale detaliilor tranzacţiilor şi soldurilor conturilor. *Aplicarea procedurilor analitice se bazează pe prezumţia că există relaţii între date şi că aceste relaţii vor continua să existe*. De menţionat că auditorii trebuie să aibă în vedere atingerea unui nivel de asigurare rezonabil pentru utilizarea unei combinaţii de teste de control şi proceduri de fond, în vederea obţinerii unor probe de audit relevante, pe baza cărora să se stabilească concluziile misiunii. Setul de proceduri de fond stabilit de auditori constituie în fapt partea cea mai importantă a programului de audit. Auditorii trebuie să atingă un nivel de asigurare rezonabil. În acest scop, ei pot utiliza o combinaţie de teste de control şi proceduri de fond pentru a obţine probe de audit relevante.

7.6. Evaluarea controlului intern

Pentru îndeplinirea în condiții optime a misiunii, după etapa de planificare, auditorul trebuie să realizeze o evaluare a sistemului de control intern. Acest fapt îi permite să stabilească în mod corect natura, întinderea și graficul controalelor directe asupra activității întreprinderii. Potrivit legislației românești, nu toate entitățile sunt obligate să dispună de un serviciu/compartiment de audit intern. Auditorul este interesat să evalueze atent controlul intern, întrucât, în bună măsură, concluziile lui se pot sprijini pe fiabilitatea controlului intern. În mod logic, se presupune că existența unui sistem de control intern, rațional conceput și corect aplicat, reprezintă un argument serios asupra fiabilității conturilor și a concordanței dintre datele contabilității și realitate.

Odată cu analiza minuțioasă a controlului intern, auditorul financiar este obligat să verifice deopotrivă funcționarea *sistemului contabil* din entitatea auditată. Cunoașterea detaliată de către auditor a elementelor care țin de sistemele de control

Scanned with OKEN Scanner

intern, contabilitate și audit intern (atunci când este cazul), permit acestuia să evalueze corect riscurile de audit. De asemenea, profesionistul contabil va fi în măsură să utilizeze procedurile optime în vederea reducerii riscului la un nivel minim acceptat.

Sistemul contabil reprezintă un ansamblu de axiome, principii, norme și reguli de evaluare a unei entități prin prelucrarea contabilă a tranzacțiilor și operațiunilor economico-financiare[83]. El permite identificarea, corelarea, gruparea, calculul, analiza și înregistrarea tuturor evenimentelor economice dintr-o entitate, într-o perioadă de timp determinată. Auditorul financiar este interesat să cunoască suficient sistemul contabil al entității pentru a identifica și înțelege:

- principalele categorii de tranzacții și evenimente ale entității, inclusiv sursa acestora;
- organizarea contabilității în domeniile semnificative, inclusiv documentele justificative și conținutul situațiilor financiare;
- procesul de întocmire, redactare și prezentare a documentelor de sinteză și raportare contabilă.

7.6.1. Sistemul de control intern

exprimă totalitatea politicilor și procedurilor utilizate de managementul unei entități, în vederea gestionării riguroase și eficiente a tuturor activităților sale. Într-o accepțiune mai largă, prin ultima reglementare conținută în ISA 315 - *Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său,* ***controlul intern*** *exprimă procesul conceput, implementat și menținut de către persoanele însărcinate cu guvernanța, conducere și alte categorii de personal, cu scopul de a furniza o asigurare rezonabilă privind îndeplinirea obiectivelor unei entități referitoare la credibilitatea raportării financiare, eficiența și eficacitatea operațiunilor, inclusiv conformitatea cu legile*

[83] Stoian, A., Țurlea, E., *Auditul financiar-contabil*, Ed. Economică, București, 2001, p. 95

Scanned with OKEN Scanner

și reglementările aplicabile[84]. Acest demers urmărește furnizarea unei certificări rezonabile cu privire la[85]:

- atingerea obiectivelor entității;
- siguranța raportării financiare;
- eficacitatea și eficiența operațiunilor, inclusiv conformitatea acestora cu legislația și normele aplicabile.

În desfășurarea controlului intern, potrivit ISA 315, sunt importante următoarele elemente[86]:

- natura generală și caracteristicile controlului intern;
- controalele relevante pentru audit;
- natura și amploarea înțelegerii controalelor relevante;
- componentele controlului intern.

Sistemul de control intern cuprinde următoarele componente:

- mediul de control;
- evaluarea riscurilor entității;
- sistemul informațional, inclusiv procesele asociate întreprinderii, relevante pentru raportarea financiară și comunicare;
- activitățile de control relevante pentru audit;
- monitorizarea controlului intern.

Abordările noastre sunt realizate în principal pe baza prevederilor formulate în actualele standarde de specialitate (ISA 2009). Astfel, în sursa menționată se precizează că „obiectivul auditorului îl reprezintă identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă a informațiilor, în măsura în care se datorează fraudei sau erorii, la nivelul situațiilor financiare și al afirmațiilor, prin înțelegerea entității și a mediului său, inclusiv a controlului intern al acesteia".

---

[84] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 281

[85] ***, *Ghid de utilizare a Standardelor Internaționale de Audit în auditarea întreprinderilor mici și mijlocii*, Ed. CECCAR, București, 2007, p. 41 ș.u.

[86] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 302

Scanned with OKEN Scanner

• ***Mediul de control*** include, potrivit aceloraşi reglementări, guvernanţa şi funcţiile de conducere, inclusiv atitudinea, comportamentul şi acţiunile persoanelor însărcinate cu atribuţii în acest sens[87]. Altfel spus, *mediul de control constă în ansamblul preocupărilor conducerii entităţii auditate în ceea ce priveşte organizarea sistemului de control intern.*

Evaluarea de către auditor a unui mediu de control trebuie să aibă în vedere, următoarele elemente-cheie:

Tabelul 8 - *Elemente-cheie în evaluarea mediului de control*

Elemente-cheie de abordat	Descriere	Întrebări-cheie de luat în considerare
Comunicarea şi aplicarea valorilor morale şi etice	Sunt elemente esenţiale care influenţează eficacitatea instituirii, administrării şi monitorizării controalelor.	• Care este reputaţia conducerii în comunitate? • Ce mijloace de comunicare verbală/scrisă există? • Ce model oferă conducerea în activitatea cotidiană? • Cum au fost tratate cazurile de comportament neprofesional sau de lipsă de moralitate?
Angajament privind competenţa	Viziunea conducerii cu privire la nivelurile de competenţă pentru anumite posturi şi felul în care aceste niveluri sunt reflectate în abilităţile	• Care este reputaţia sau dovada de competenţă (rezultate, premii etc.) a conducerii sau a proprietarului-manager? • Cum angajează entitatea cele mai competente persoane sau cele mai puţin scumpe?

[87] Ibidem, p. 284 ş.u

Scanned with OKEN Scanner

	și cunoștințele necesare.	• Cum tratează entitatea angajații incompetenți?
Filozofia conducerii și stilul operațional	Abordarea conducerii în asumarea și gestionarea riscurilor de afacere, inclusiv atitudinea și acțiunile conducerii privind raportarea financiară, prelucrarea informațiilor, contabilitatea și personalul.	• Care este atitudinea entității față de controlul intern? • Care este abordarea entității privind asumarea riscurilor? • Primele salariale ale angajaților sunt bazate pe performanță? • Care este nivelul de implicare al conducerii în întocmirea situațiilor financiare?
Structura organizațională	Cadrul de planificare, executare, control și revizuire a activităților entității în vederea atingerii obiectivelor propuse.	• Se justifică structura organizațională pentru natura și dimensiunea entității implicate (nu excesiv de complexă etc.)? • Diferă de alte structuri de dimensiune similară din industrie?
Delegarea de autoritate și responsabilitate	Se referă la modalitatea de delegare a autorității și responsabilității privind activitățile operaționale și la felul în care sunt stabilite relațiile de raportare și ierarhia autorității.	• Cunoaște personalul entității ceea ce se așteaptă de la el? • Există fișe de post cu responsabilități clar stabilite?

Scanned with OKEN Scanner

Politici și practici privind resursele umane	Recrutare, ghidare, instruire, evaluare, consiliere, promovare, recompensare și remediere.	• Există politici și proceduri care vizează recrutarea, orientarea, instruirea, evaluarea, consilierea, promovarea, motivarea sau recompensarea și ameliorarea atitudinii personalului?

În evaluarea mediului de control, auditorul este obligat să facă apel la raționamentul profesional. Va descoperi cu această ocazie punctele forte sau punctele slabe ale controlului intern. O influență deosebită asupra calității controlului intern și implicit a mediului de control o are onestitatea și comportamentul etic al celor care l-au efectuat. *În cazul în care auditorul constată că sistemul de control intern este degradat substanțial, singura opțiune rămâne retragerea din misiunea de audit.*

Factorii care se reflectă în mediul de control sunt:

- ✓ modul de organizare a sistemului de conducere;
- ✓ stilul de conducere;
- ✓ structura entităţii, organigrama şi modul de stabilire a delegărilor de competenţe, inclusiv a responsabilităţilor;
- ✓ sistemul de control al conducerii și implicit funcţia de audit intern (atunci când este cazul).

• ***Evaluarea riscurilor entității*** este reglementată prin ISA nr. 315, care precizează că auditorul trebuie să cunoască în mod detaliat procesele desfășurate în entitate, în scopul identificării riscurilor, inclusiv stabilirea măsurilor pentru limitarea acestora. Conducerea entității poate identifica astfel care riscuri de afacere/fraudă trebuie gestionate, respectiv măsurile impuse pentru reducerea acestora la un nivel acceptabil. Punctual, auditorul financiar trebuie să determine felul în care conducerea:

- ✓ identifică riscurile de afaceri (riscuri inerente sau reziduale) legate de raportarea financiară;
- ✓ estimează semnificația riscurilor;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ apreciază probabilitatea de apariție a riscurilor;
- ✓ stabilește măsuri de gestionare a riscurilor.

Dacă auditorul descoperă riscuri de prezentare eronată semnificativă care au scăpat conducerii, trebuie:

- ✓ să găsească motivele omisiunii;
  - Au dat greș procesele conducerii?
  - Sunt aceste procese adecvate circumstanțelor?
- ✓ să afle dacă există un punct slab semnificativ în procesul de evaluare a riscurilor entității;
  - În caz afirmativ, va trebui să dezbată și să soluționeze problema împreună cu cei însărcinați cu guvernanța.

• ***Sistemul informațional, inclusiv procesele asociate, relevante pentru raportarea financiară și comunicare*** reprezintă o componentă importantă a controlului intern. Din această perspectivă, potrivit ISA nr. 315, auditorul trebuie să cunoască procesul informatic, respectiv procesele conexe ale întreprinderii relevante pentru raportarea financiară. Punctual, aceste procese se referă la:

- ✓ clasele de tranzacții semnificative pentru activitatea entității și implicit pentru situațiile financiare;
- ✓ procedurile utilizate în sistemele automate și manuale prin care tranzacțiile sunt inițiate, înregistrate, prelucrate și raportate în situațiile financiare;
- ✓ evidențele contabile, electronice sau manuale, datele justificative și prezentările specifice în situațiile financiare privind inițierea, înregistrarea, prelucrarea și raportarea tranzacțiilor;
- ✓ modalitatea în care sistemul informatic surprinde evenimente și condiții, altele decât clasele de tranzacții, care sunt semnificative pentru situațiile financiare;
- ✓ procesul de raportare utilizat la întocmirea situațiilor financiare ale entității, inclusiv estimările contabile și prezentările semnificative.

Menționăm că în abordarea ISA nr. 315 sistemul informatic include și sistemul contabil.

Scanned with OKEN Scanner

• ***Activitățile de control relevante pentru audit*** trebuie cunoscute de către auditorul financiar pentru a evalua corect riscurile de prezentare eronată semnificativă la nivelul afirmațiilor. Concret, activitățile de control sunt reprezentate de politici și proceduri care contribuie la respectarea și realizarea instrucțiunilor conducerii. În acest scop, se verifică bonitatea clienților-cumpărători, continuitatea furnizorilor, în special în cazul celor cu pondere semnificativă, inclusiv desfășurarea achizițiilor în condiții autorizate, transparente și eficiente. Potrivit, ISA nr. 315, în rândul activităților de control se includ[88]:

- ✓ autorizări ale tranzacțiilor;
- ✓ revizuiri ale performanței;
- ✓ prelucrarea informațiilor;
- ✓ controale fizice;
- ✓ repartizarea îndatoririlor.

Auditorul trebuie să afle dacă au fost concepute și implementate controale anti-fraudă, respectiv dacă acestea nu au un caracter formal.

• ***Monitorizarea controlului intern*** reprezintă o sarcină importantă a auditorului financiar care are ca punct de plecare cunoașterea detaliată a activităților întreprinderii. Prin acest demers, profesionistul contabil (auditorul) reușește să stăpânească cu acuratețe elemente esențiale ale controlului intern, relevante atât pentru audit cât și pentru raportarea corectă în situațiile financiare.

Prin monitorizarea controalelor, conducerea și auditorul găsesc răspunsuri punctuale legate direct de performanțele controlului intern:

- ✓ Este eficient în atingerea obiectivelor propuse?
- ✓ Este bine implementat și corect înțeles de angajați?
- ✓ Este utilizat și respectat permanent (zilnic)?
- ✓ Necesită modificări sau îmbunătățiri pentru a reflecta schimbarea condițiilor?

Elementele prezentate anterior trebuie să asigure:

---

[88] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 286

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ respectarea reglementărilor sub incidenţa cărora se desfăşoară activitatea entităţii auditate (legislaţie internă, proceduri interne);
- ✓ integritatea, exactitatea şi realitatea (acurateţea) înregistrărilor contabile;
- ✓ întocmirea corectă şi la timp a situaţiilor financiare;
- ✓ prevenirea şi detectarea fraudelor şi erorilor;
- ✓ îndeplinirea sistematică și permanentă a parametrilor de eficiență;
- ✓ realizarea politicilor adoptate de întreprindere;
- ✓ respectarea legalităţii şi eficacităţii dispoziţiilor conducerii;
- ✓ protejarea activelor;
- ✓ securizarea informaţiilor;
- ✓ furnizarea corectă și la timp a unui sistem de informaţii, complet și relevant pentru fundamentarea deciziilor.

După abordarea celor cinci componente ale sistemului de control intern al întreprinderii, o sinteză asupra rolului, sferei și conținutului acestui demers este prezentată în Fig. 10. Într-o organizare corespunzătoare, controlul intern poate realiza criteriul performanței, atingând nivelul optim.

Scanned with OKEN Scanner

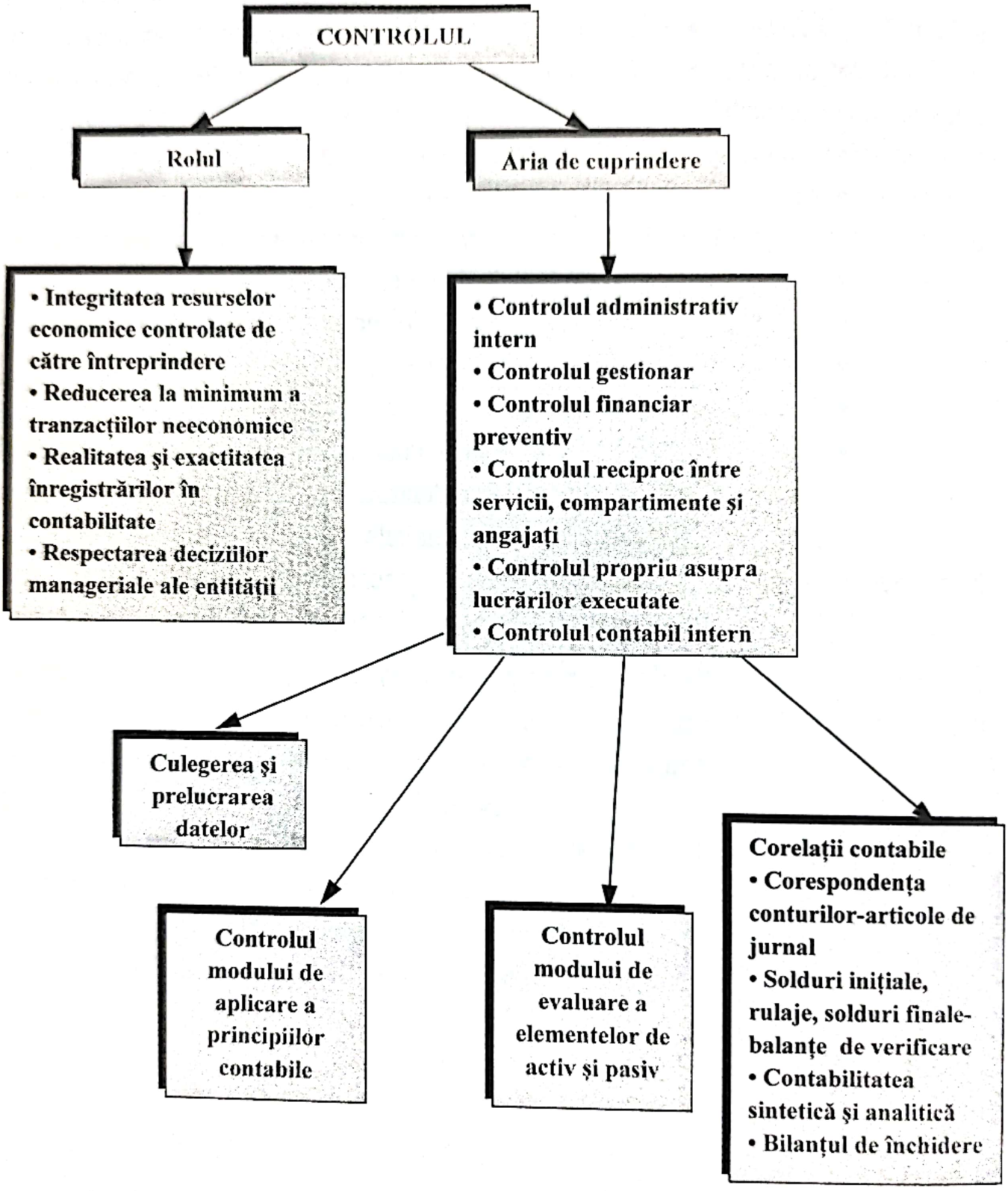

Fig. 10 – *Rolul, sfera și conținutul controlului intern*

Scanned with OKEN Scanner

Caracteristicile de bază ale unui sistem de control intern optim sunt:

- ✓ *definirea clară a structurii organizatorice*:
  - atribuţiile sunt delimitate corespunzător în cadrul structurii organizatorice a entităţii (direcţii, departamente, compartimente, servicii, divizii, etc);
  - conducătorul a stabilit responsabilităţile pentru fiecare structură organizatorică;
  - printr-o planificare adecvată, există o coordonare generală a activităţilor entităţii.
- ✓ *existenţa unor verificări interne corespunzătoare*:
  - delimitarea îndatoririlor şi a responsabilităţilor (autorizarea tranzacţiilor, recepţia bunurilor obţinute în urma tranzacţiei, inclusiv înregistrarea acestora).
- ✓ *confirmarea activităţilor efectuate de către persoane din structuri diferite.*
  - persoanele care realizează o anumită activitate trebuie să confirme acest lucru prin intermediul semnăturii privind realizarea sarcinii de serviciu. De asemenea, realizarea fiecărei activităţi trebuie să fie confirmată prin semnătură, de către persoana cu atribuţie de verificare în acest sens.
- ✓ *utilizarea documentelor legale pentru confirmarea transferului bunurilor;*
- ✓ *definirea clară a sistemului pentru autorizarea tranzacţiilor în cadrul limitelor de cheltuieli specificate;*
- ✓ *respectarea riguroasă a aplicării procedurilor prin intermediul cărora se constată că:*
  - fondurile şi proprietăţile entităţii sunt gestionate corespunzător. Accesul la active (fie direct, fie pe cale documentară) trebuie să fie limitat la personalul autorizat;
  - măsurile de protejare sunt aplicate corespunzător;
  - cheltuielile sunt efectuate numai după avizare, iar contabilizarea acestora este corect realizată;

Scanned with OKEN Scanner

- toate veniturile sunt colectate la scadenţă, fiind contabilizate corespunzător.

✓ *competenţa şi calificarea* adecvată a personalului pentru îndeplinirea responsabilităţilor, precum şi instruirea, remunerarea, promovarea şi supervizarea acestuia de către conducerea entităţii;

✓ *verificarea* de către departamentul de audit intern a funcţionării sistemului de control intern;

✓ *analiza oportunităţii modificării sistemului de control intern*, în cazul în care mediul de control a suferit schimbări semnificative.

7.6.2. Principiile organizării controlului intern

Efectuarea controlului intern se fundamentează pe reguli și tehnici, unele dintre acestea fiind considerate principii fundamentale.

În literatura de specialitate, acestea sunt sistematizate astfel[89]:

- *Principiul organizării* presupune că orice entitate este organizată rațional, având o structură formalizată într-o organigramă. Importanța principiului sporește esențial în cazul întreprinderilor mari unde trebuiesc identificate, definite și delimitate în mod clar sarcinile, responsabilitățile și drepturile angajaților, inclusiv fluxurile informaționale dintre diferite servicii, direcții, compartimente.
- *Principiul separării funcțiilor* a apărut din necesitatea delegării autorității și responsabilității pe măsura creșterii dimensiunilor firmei.
- *Principiul integrării* presupune că sistemul de control conține implicit proceduri de autocontrol care permit descoperirea disfuncționalităților. Menționăm în acest context:
  - ✓ verificarea încrucișată reprezintă controlul întreprins asupra acelorași evenimente sau tranzacții, prin prelucrarea în mod distinct a unor informații care provin din surse diferite;

[89] Obert, R., *Op. cit.*

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ controlul reciproc exprimă prelucrarea parțială sau integrală a unei informații, după aceeași procedură, dar de către o altă persoană, având ca obiectiv verificarea exactității rezultatului obținut de către prima persoană.

- *Principiul permanenței* presupune stabilitatea organizațională a întreprinderii și implementarea unor reguli și proceduri durabile în sistemul de control intern.
- *Principiul bunei informări* pretinde ca orice informație supusă controlului intern să fie pertinentă, clară, utilă, obiectivă și verificabilă.
- *Principiul independenței* solicită realizarea obiectivelor controlului intern în domeniul protejării patrimoniului și ameliorării performanțelor, indiferent de metodele, tehnicile și procedurile utilizate de întreprindere.
- *Principiul universalității* exprimă faptul că aria controlului intern se extinde asupra întregii întreprinderi, fără excepție.
- *Principiul calității personalului* presupune faptul că persoanele care efectuează acest control sunt oneste, neutre și competente în aprecierile lor, respectând reglementările Codului etic.
- *Principiul armoniei* solicită adaptarea permanentă a controlului intern la caracteristicile întreprinderii și ale mediului său.

7.6.3. Etapele evaluării (aprecierii) controlului intern

Îndeplinirea corectă a misiunii, finalizată prin exprimarea unei opinii competente, responsabile și independente, presupune conexiunea pe care auditorul trebuie să o facă între controlul intern și demersul de audit.

Calitatea controlului intern rezultă din evaluarea acestuia, proces care cuprinde etapele prezentate în continuare.

7.6.3.1. Înțelegerea și descrierea sistemelor semnificative

Oferă auditorului posibilitatea de a cunoaște și înțelege entitatea-client sub aspectele:

Scanned with OKEN Scanner

- natura activităților desfășurate, locurile de producție, procesele de fabricație, punctele de vânzare etc.;
- fluxurile privind circuitul documentelor și al informațiilor contabile;
- corelația dintre informațiile consemnate în documente și realitatea faptică;
- identificarea zonelor de risc care ar putea influența fiabilitatea situațiilor financiare.

Conducerea întreprinderii se va convinge astfel că auditorul cunoaște în suficientă măsură problemele specifice entității, inclusiv cele legate de controlul intern.

În cadrul acestei etape, este necesară descrierea *procedurilor de control intern ale entităţii.*

Procedurile specifice de control cuprind următoarele etape:

- verificarea exactităţii aritmetice a înregistrărilor;
- efectuarea de controale privind modificările realizate în sistemul IT, accesul la date, etc.;
- controale asupra conturilor şi balanţelor de verificare;
- controlul şi aprobarea documentelor;
- compararea datelor interne cu informaţii din surse externe;
- limitarea accesului direct la înregistrări;
- compararea şi analizarea rezultatelor cu prevederile bugetare aprobate.

Descrierea procedurilor de control intern poate fi realizată în variantele:

- *narativă (descriptivă),* respectiv obținerea prin chestionarea prealabilă sau din instrucțiunile date de administrație a procedurilor existente și a controalelor instituite; vor fi avute în vedere structurile patrimoniale reprezentative ca volum și importanță pentru întreprindere (imobilizări, stocuri, trezorerie, vânzări, cumpărări);
- *sub formă de diagrame (flow-chart)* care exprimă sintetic circulația documentelor din întreprindere cu ajutorul unor fluxuri (scheme sintetice).

Scanned with OKEN Scanner

Sistemul de plată al salariilor la un șantier de construcții[90] presupune parcurgerea următoarelor operații: evidențierea orelor de muncă, stabilirea drepturilor de plată, plata salariilor, contabilizarea acestora.

Serviciile sau compartimentele care intervin în plata salariilor sunt: șantierul, serviciul de normare-salarizare, contabilitatea, casieria.

Diagrama sintetică a plăților de salarii poate fi rezumată astfel (săgețile arată circulația documentelor):

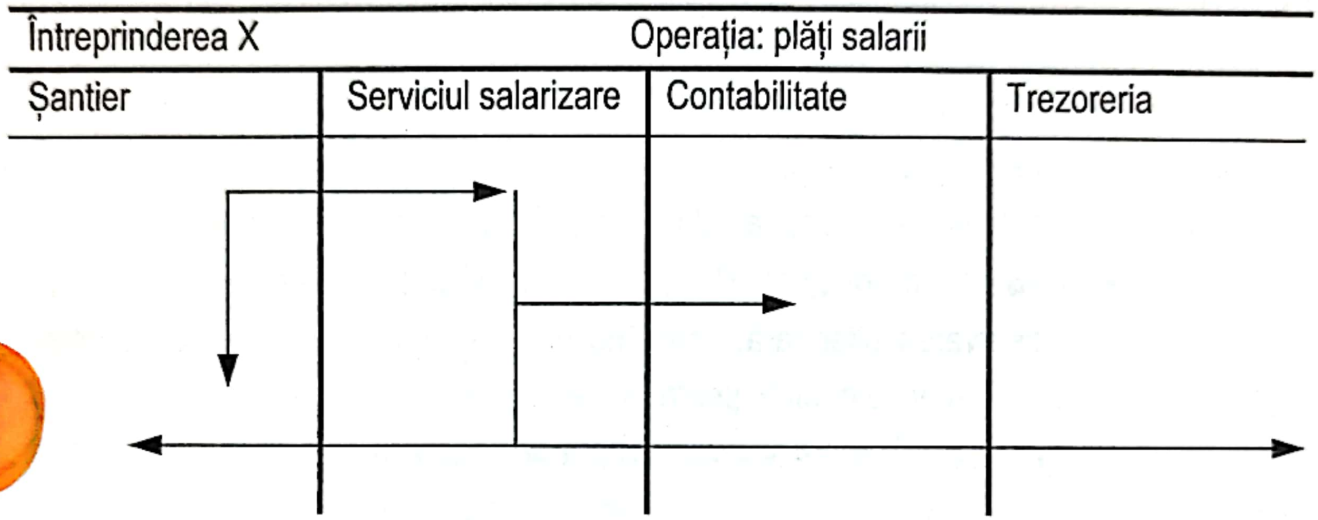

Descrierea narativă a sistemului poate fi prezentată astfel:

La șantier: Șeful de șantier stabilește lunar situația individuală a orelor de muncă, în trei exemplare: primul exemplar este destinat serviciului salarizare, unde este arhivat în ordine alfabetică; al doilea exemplar ajunge la contabilitatea analitică, unde este arhivat pe șantiere; al treilea exemplar este păstrat în arhiva unității.

La serviciul de salarizare: persoana responsabilă de stabilirea remunerației consultă dosarul muncitorului pentru a cunoaște încadrarea acestuia (tariful orar) și alte informații. Ulterior stabilește buletinul de plată în trei exemplare: primul merge la casierie, al doilea servește la stabilirea statului de plată, iar al treilea rămâne la dosarul muncitorului. Statul de plată este semnat de contabilul-șef.

---

[90] Toma, M., *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, Ed. CECCAR, București, 2007, p. 125 ș.u.

Scanned with OKEN Scanner

7.6.3.2. Confirmarea înțelegerii sistemului; testele de conformitate

În mod firesc, această etapă este necesară în primul an, odată cu descrierea sistemului. Prin intermediul ei, are loc confirmarea înțelegerii procedurii, respectiv asigurarea că procedura a fost corect descrisă.

În cadrul etapei nu se urmărește descoperirea eventualelor erori în funcționarea sistemului, ci numai asigurarea că sistemul descris este cel real, fiind corect perceput.

În acest scop, auditorul alege un număr limitat de tranzacții pentru care urmărește circuitul, verificând în același timp dacă toate controalele prevăzute au fost efectuate.

Testele de conformitate pot fi realizate în mai multe modalități:

- observarea directă;
- confirmarea verbală a celor care utilizează procedura respectivă;
- existența mijloacelor utilizate (ștampile, vize, fișiere etc.);
- observarea ulterioară, constând din reluarea în întregime a circuitului plecând de la origine, pentru a-l testa.

Un exemplu de aplicare a testului asupra salarizării într-un șantier se prezintă astfel:

Proceduri		Observații
1. Situația individuală a orelor de muncă	X	Șantierul X
2. Stocarea situațiilor	X	Situația din luna aprilie 2008
3. Consultarea dosarului individual	X	Dosare: 1345 și 815
4. Stocarea buletinelor de plată	X	Buletin nr. 870 și 903 din mai 2008
5. Semnătura șefului contabil	X	

Scanned with OKEN Scanner

7.6.3.3. Evaluarea riscurilor de eroare

Calitatea auditului depinde esențial de procesul de identificare și evaluare a riscurilor de eroare. Auditorul trebuie să se asigure că sistemul existent permite întreprinderii să se protejeze contra eventualelor riscuri de eroare generate de tratarea datelor, inclusiv a riscurilor de pierderi neînregistrate. În acest scop, auditorul trebuie să verifice dacă toate tranzacțiile și evenimentele economice au fost înregistrate (*exhaustivitate*). În același timp, auditorul constată faptul că toate operațiile sunt reale (*realitatea*), corect înregistrate în contabilitate și prezentate în conturile anuale.

Îndeplinirea acestor obiective esențiale presupune examinarea circuitului informațiilor prin intermediul unui *chestionar de control intern*. Prin intermediul acestui document se realizează o comparare a controlului intern existent în întreprindere cu sistemul de reglementare a acestuia. O asemenea abordare asigură fiabilitatea informațiilor contabile, structurate pe secțiuni, segmente și sectoare de activitate ale întreprinderii.

În urma acestui demers, auditorul are posibilitatea să determine:

- domeniile în care controalele prevăzute în cadrul procedurilor folosite de entitate asigură fiabilitatea informațiilor financiar-contabile;
- domeniile unde lipsa controalelor poate afecta fiabilitatea informațiilor contabile.

Menționăm că, efectuarea unui control formal, nedocumentat echivalează cu absența controlului.

Un control intern performant permite fundamentarea corectă a opiniei auditorului, oferind posibilitatea reducerii întinderii acestuia, mai ales atunci când sondajele au fost realizate pe eșantioane reprezentative.

O abordare total diferită este necesară în condițiile absenței controlului intern sau a constatării caracterului superficial al acestuia. În asemenea împrejurări, auditorul va fi obligat să își organizeze propriile controale, în scopul formulării unei opinii juste în raportul de audit. Riscurile identificate sunt sintetizate într-o foaie de lucru specială, intitulată *„Sinteza aprecierii controlului intern"*. Structura acestui document va fi dezvoltată în subcapitolul 7.6.3.6.

Scanned with OKEN Scanner

7.6.3.4. Verificarea funcționării controlului intern

Această etapă de evaluare a controlului intern nu presupune o examinare integrală a sistemelor de control ale întreprinderii, ci numai a acelora pe care auditorul este interesat să le verifice, pentru a-și fundamenta propria opinie.

Prin intermediul unei foi de lucru specializate, *„Program de verificare a funcționării procedurilor"* are loc verificarea funcționării controlului intern (*vezi Anexa 5*).

Funcționarea sistemelor este urmărită prin două tipuri de controale interne: controale de prevenire și controale de detectare.

Controalele de prevenire sunt realizate în timpul desfășurării operațiilor, înainte de a se trece la faza următoare și, de regulă, înaintea înregistrării lor. Ele se materializează, în mod frecvent printr-o viză, ca, de exemplu:

- verificarea limitei de credit a unui client înainte de a executa o nouă comandă în favoarea acestuia;
- verificarea recepției și existența comenzii înainte de a da bun de plată pentru o factură a furnizorului;
- controlul aritmetic al documentelor înaintea înregistrării acestora.

Controalele de detectare privesc, de regulă, grupuri de operații de aceeași natură. Ele sunt efectuate în scopul asigurării că nu există disfuncționalități sau ilegalități de natură financiară. În acest scop, auditorul trebuie să realizeze:

- confruntările cu banca;
- confruntările balanței sintetice cu cele analitice;
- compararea inventarului fizic cu inventarul permanent etc.

Tehnicile de care dispune auditorul în verificarea funcționării sistemelor prin sondaj sunt:

- *examenul evidenței controlului* permite realizarea unor eșantioane mari în timp foarte scurt, cum ar fi:
  - ✓ existența unei vize care atestă efectuarea controlului aritmetic al facturilor;
  - ✓ existența celor 12 confruntări lunare ale contabilității cu extrasele bancare etc.;

Scanned with OKEN Scanner

- *repetarea controalelor* presupune:
  - ✓ verificarea unui anumit număr de controale aritmetice;
  - ✓ verificarea unor confruntări cu banca, pe baza jurnalului de bancă și ale documentelor justificative, atât ale băncii cât și ale entității auditate;
- *observarea executării controlului* care permite auditorului să constate la modul direct maniera în care a fost realizat controlul, inclusiv corectitudinea acestuia.

7.6.3.5. Evaluarea preliminară; teste de permanență

După parcurgerea etapelor anterioare, se poate realiza o evaluare preliminară care pune în evidență atât punctele forte cât și cele slabe ale sistemului contabil și de control intern.

Punctele forte sunt dispozitivele de control care garantează o corectă contabilizare a diferitelor date, în timp ce punctele slabe exprimă deficiențele care pot da naștere unor riscuri de erori sau fraude.

În acest demers, se utilizează în principal două metode:

- prima constă în examinarea sistemului și căutarea punctelor forte și slabe;
- a doua, constă într-o serie de întrebări care sunt reunite sub forma unui chestionar.

Testele de permanență trebuie să fie suficient de ample pentru a convinge că procedurile controlate sunt aplicate într-o manieră constantă și fără deficiențe.

7.6.3.6. Evaluarea finală și incidențe asupra misiunii

Pe baza constatărilor efectuate, auditorul poate să facă o apreciere asupra calității controlului intern al entității-client, descoperind:

- punctele forte ale acestuia concretizate într-un dispozitiv de control efectiv și permanent;
- punctele slabe generate de conceperea defectuoasă a sistemului;

Scanned with OKEN Scanner

- punctele slabe generate de erori în aplicarea procedurilor sistemului.

Pentru a asigura calitatea controlului, verificarea funcționării sistemului este efectuată în fiecare an.

Eventualele anomalii în funcționarea sistemului sunt diverse. Prezența acestora influențează direct fiabilitatea înregistrărilor contabile. În aceste condiții, auditorul este obligat să reconsidere evaluarea preliminară, să manifeste serioase rezerve asupra calității controlului intern și ceea ce este mai important, să intensifice controlul și verificările proprii.

În mod firesc, programul definitiv de control va fi stabilit de către auditor după verificarea atentă a sistemelor de control intern și de contabilitate.

Corelarea dintre calitatea controlului intern și programul de control al conturilor transpare în dosarele de lucru (dosarul permanent și dosarul exercițiului). Eventualele anomalii și deficiențe în funcționarea sistemului de control intern sunt consemnate în foaia de lucru *„Sinteza aprecierii controlului intern"*. Prin intermediul ei, sunt semnalate:

- anomalii și deficiențe în funcționarea sistemului;
- incidențe asupra raportărilor în situațiile financiare;
- incidențe asupra programului de lucru.

În acest context, putem menționa următoarele exemple[91]:

Evaluarea riscurilor de eroare:

- constatare: contabilitatea nu deține o copie de pe bonul de recepție;
- incidența posibilă asupra situațiilor financiare: riscul ca mărfurile primite să nu fie contabilizate în absența facturii furnizorului și imposibilitatea contabilizării facturii de primit în absența bonului de recepție;
- incidența pentru programul de control al conturilor: extinderea controlului aplicării regulilor de independență a exercițiilor sporește numărul sondajelor asupra facturilor primite după data încheierii, întrucât acestea s-ar putea referi la mărfuri primite înaintea închiderii exercițiului.

---

[91] Toma, M., *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, Ed. CECCAR, București, 2007, p. 132

Scanned with OKEN Scanner

Verificarea funcționării sistemului:

- constatare: contrar celor stabilite prin procedură, documentele justificative de plată (factură, bon de comandă, bon de recepție) nu sunt anulate în momentul plății;
- incidența posibilă asupra situațiilor financiare: riscul de dublă contabilizare și plată prin reutilizare voluntară sau eronată a pieselor justificative în cauză;
- incidente asupra programului de control al conturilor: amplificarea numărului sondajelor asupra justificării soldurilor furnizorilor-debitori și asupra balanței conturilor individuale, asupra justificării conturilor de cheltuieli, inclusiv asupra imputării corecte a plăților.

7.6.4. Raportul asupra controlului intern

În urma derulării etapelor menționate anterior, auditorul formulează în scris sau oral, observațiile și constatările sale asupra controlului intern. În cazul în care acesta va descoperi disfuncționalități grave are dreptul să refuze certificarea sau o poate face cu rezerve. În mod logic, el trebuie să sugereze ameliorarea sistemului existent printr-o listă de recomandări punctuale.

Documentul în care are loc comunicarea acestor observații către conducerea întreprinderii-client se numește *„Raport asupra controlului intern"*. În redactarea lui este necesară respectarea următoarelor principii:

- prezentarea unei scurte sinteze asupra a ceea ce este esențial și util pentru conducerea societății;
- descrierea detaliată a problemelor constate pe sectoare, departamente, servicii sau subunități ale entității;
- formularea de așa manieră a raportului încât entitatea-client să poată utiliza documentul în calitate de ghid privind ameliorarea viitoare a controlului intern. În acest scop, raportul asupra controlului intern poate fi structurat în: introducere și sinteză, sumar, detalii și anexe.

Scanned with OKEN Scanner

Nota de introducere și sinteză poate cuprinde:

- o sinteză punctuală a misiunii, a locului și rolului activității de apreciere a controlului intern, condițiile de executare și metodele utilizate;
- concluziile raportului (cu eventuale trimiteri la părțile din raport care detaliază problema);
- data și semnătura.

Prin intermediul notei de introducere și sinteză, conducerea societății va lua cunoștință de concluziile esențiale ale auditorului.

Sumarul raportului poate fi prezentat în diferite modalități: recapitularea diferitelor titluri și puncte care vor fi reluate în partea de „Detalii", inclusiv reluarea disfuncționalităților constatate.

Detaliile raportului sunt consemnate prin respectarea anumitor principii:

- prezentarea punctelor în ordinea importanței;
- recapitularea punctelor pe secțiuni, funcții sau grupe de conturi;
- rezervarea unei anumite părți pentru recomandări mai puțin importante;
- rezervarea unei părți destinate punctelor care pot avea incidență asupra certificării situațiilor financiare;

În cazul în care, recomandările efectuate în cursul exercițiului precedent nu au fost avute în vedere, acestea pot fi reluate în cadrul raportului asupra controlului intern.

Pentru a fi aderente la activitatea viitoare a entității și eficiente prin aplicarea lor, constatările formulate de auditor trebuie să aibă în vedere:

- descrierea clară a punctelor slabe;
- incidențele asupra situațiilor financiare;
- recomandări și măsuri care permit ameliorarea în viitor a activității de control intern și implicit a situației financiare a întreprinderii.

Din cele precizate, reținem că prin structura și conținutul său, controlul intern influențează în mod direct programul de control al conturilor. Potrivit reglementărilor actuale, acest program poate fi:

- *restrâns*, atunci când controlul intern oferă un grad rezonabil de asigurare asupra faptului că înregistrările contabile sunt fiabile. În consecință, se poate reduce volumul sondajelor asupra soldurilor

Scanned with OKEN Scanner

conturilor, iar controlul rulajelor, efectuat cu ocazia verificării funcționării sistemului, poate fi completat cu un examen analitic;

- *extins*, în situația în care auditorul nu se poate spijini pe controlul intern. Amploarea verificărilor și sondajelor va fi mai mare, trebuind să aibă în vedere atât soldurile cât și rulajele.

În dosarul de lucru, auditorul trebuie să prezinte o analiză punctuală asupra sistemelor contabile și de control intern din întreprindere, formulând și o evaluare proprie asupra riscului de control. Menționăm că *răspunsul auditorului la riscurile evaluate* este conținut în Standardul Internațional de Audit (ISA) nr. 330 cu același nume[92].

7.6.5. Evaluarea finală a calității controlului intern

Evaluarea riscului și a controlului intern reprezintă o etapă importantă în cadrul unei misiuni de audit. Prin intermediul acestui demers, auditorul financiar are posibilitatea să:

- identifice factorii de risc, care conduc la apariţia cosmetizării informațiilor în documentele de sinteză și raportare contabilă;
- descopere eventualele erori, care ar putea să apară în situaţiile financiare;
- opteze pentru tipul cel mai adecvat de abordare a auditului, în vederea obţinerii probelor de audit.

Evaluarea sistemului de control intern urmărește formularea de către auditor a unor concluzii privind modul de concepere al acestuia, cât şi funcţionarea lui efectivă.

Auditorul trebuie să identifice toate procedurile de control utilizate în cadrul entităţii-client. În acest mod, el poate preveni şi depista disfuncţionalităţi generatoare de potenţiale erori. Pentru formularea concluziilor generale privind sistemul de control intern al entităţii, auditorii se vor concentra cu precădere asupra *controalelor cheie*.

---

92 ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 344-369

Scanned with OKEN Scanner

Dacă acestea funcţionează eficient, există garanţia realizării corecte a tranzacţiilor și evenimentelor financiare, inclusiv sub aspectul contabilizării lor.

Pentru evaluarea controlului intern, numărul controalelor selectate de către auditor se va rezuma la minimul necesar. Prin intermediul testelor de control efectuate pe parcursul misiunii de audit, trebuie descoperite potenţialele disfuncţionalităţi din activitatea firmei. Auditorul trebuie să acorde o atenţie deosebită testelor de control utilizate în momentul de introducere a tranzacţiei în sistem. În cazul în care sistemul poate detecta şi corecta în mod operativ disfuncţionalităţile din această etapă, devine necesară și posibilă concentrarea testării asupra acestor controale.

Pot apărea situaţii în care auditorul identifică două sau mai multe controale similare, care pot fi selectate drept controale cheie. *Pentru a decide care din aceste controale trebuie selectat drept control cheie, se au în vedere următorii factori:*

- care control este mai uşor de testat? De regulă sunt mai uşor de testat controalele periodice (punctaje periodice) decât controalele aplicate fiecărei tranzacţii care trece prin sistem;
- acele controale care pot preveni sau detecta două sau mai multe disfuncţionalităţi, sunt preferabile controalelor care pot preveni sau detecta o singură disfuncţionalitate;

Procesul de evaluare a controlului intern presupune găsirea răspunsului la întrebarea: „Procedura de control este concepută în aşa fel încât poate preveni, detecta şi corecta, cu promptitudine potenţialele disfuncţionalităţi pe parcursul întregului exerciţiu financiar?"

Exemple de întrebări la care auditorul trebuie să găsească răspunsuri:

- tranzacţiile de valoare mică sunt supuse unor controale de aceeaşi intensitate, ca şi cele la care sunt supuse tranzacţiile de valoare mare?
- se aplică sau nu controalele interne în cazul în care anumite tranzacţii sunt considerate urgente din diverse motive?

De asemenea, auditorul trebuie să obţină asigurarea privind funcţionarea permanentă a controalelor, inclusiv în perioadele în care personalul cu atribuţii de răspundere absentează.

Scanned with OKEN Scanner

Natura, durata şi întinderea procedurilor realizate de auditor pentru *evaluarea preliminară a sistemului de control intern*, depind de mai mulţi factori, printre care:

- mărimea şi complexitatea activităţii entităţii şi a sistemului său informaţional;
- organizarea sistemelor contabil şi de control intern;
- nivelul materialităţii luat în considerare;
- nivelul riscului de audit;
- evaluarea preliminară a riscului inerent şi a celui de control;
- tipul controalelor interne realizate;
- natura documentelor privind controalele interne specifice.

În procesul de evaluare a sistemului de control intern, auditorul trebuie să ţină cont de activitatea desfăşurată anterior. El este dator să-şi actualizeze cunoştinţele pe care le deţine, având în vedere orice modificări apărute în activitatea de control a entităţii, de la efectuarea auditului anterior şi să evalueze impactul acestora asupra misiunii sale.

Auditorul trebuie să obţină o asigurare asupra faptului că au fost efectuate controale interne pe parcursul întregii perioade analizate.

În urma evaluării sistemului de control intern, auditorul poate acorda următoarele calificări (grade de apreciere):

EXCELENT – Toate riscurile majore au fost detectate şi corectate, iar controalele au fost eficace.

BUN – Cea mai mare parte a riscurilor majore au fost detectate, iar controalele au fost în general eficiente, cu câteva excepţii minore.

SATISFĂCĂTOR – Toate riscurile sunt abordate într-o măsură în care controalele pot greşi întâmplător.

SLAB – Nu au fost abordate toate riscurile, existând posibile deficienţe la nivelul controlului intern.

Concluziile referitoare la funcţionarea sistemului de control intern influenţează decizia auditorului cu privire la abordarea întregii activităţi de audit.

Scanned with OKEN Scanner

7.6.6. Limitele controlului intern

Indiferent de modul în care este conceput, *controlul intern oferă doar o asigurare rezonabilă despre îndeplinirea obiectivelor de raportare financiară a entității.* Realizarea acestora este influențată în mod obiectiv de *limitele inerente ale controlului intern,* rezultate din[93]:

- faptul că judecata umană în luarea deciziilor poate fi marcată de erori și greșeli în controlul intern;
- apariția unor erori generate de utilizarea informațiilor produse prin tehnologiile informatice avansate. De exemplu, controalele automatizate pot fi concepute numai pentru raportarea tranzacțiilor peste o anumită valoare. În acest fel, atenția și analiza ocolesc tranzacțiile cu valoare mai mică;
- asocierea a două sau mai multe persoane pentru efectuarea controlului intern, fără o delimitare clară a sarcinilor;
- descoperirea unor erori, riscuri sau anomalii în funcționarea controlului intern depinde frecvent de deontologia profesională, raționamentul profesional și competența auditorului;
- promovarea unei atitudini prin care managerul proprietar minimalizează în mod deliberat importanța controlului intern;
- efectuarea controlului intern prin tehnici și proceduri neadecvate, care permit acoperirea eventualelor ilegalități, erori și fraude.

7.7. Controlul conturilor

Întrucât auditul financiar certifică de fapt realitatea informației oferite de contabilitate, apare în mod logic necesitatea controlului conturilor. De aceea, în urma evaluării și aprecierii controlului intern sau concomitent cu acesta, auditorul trebuie să realizeze controlul conturilor. Informațiile dobândite permit examinarea și verificarea

---

[93] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 303

Scanned with OKEN Scanner

ulterioară, pe această bază, a situațiilor financiare ale entității. Astfel, el constată modul în care au fost respectate principiile contabile, fapt care contribuie la stabilirea opiniei exprimate în raportul de audit.

7.7.1. Probe şi teste de audit

Din punct de vedere conceptual, potrivit ISA 500 - *Probe de audit, **probele de audit** reprezintă „totalitatea informațiilor utilizate de auditor pentru emiterea unei concluzii pe care este bazată opinia de audit"* [94]. Ele includ atât informațiile cuprinse în înregistrările contabile pe care se bazează situațiile financiare, cât și alte informații[95].

Standardele Internaționale de Audit precizează că auditorul trebuie să obţină probe de audit adecvate pentru a fi capabil să emită concluzii rezonabile pe care să se bazeze în final opinia de audit. Se regăsesc în aceste probe documente justificative și contabile, coroborate frecvent cu informații din alte surse.

Probele de audit sunt obţinute printr-o combinare adecvată de ***testelor de control*** (teste de procedură) şi ***proceduri de fond*** (controale substantive)[96]. În unele situații, probele de audit rezultă integral prin aplicarea procedurilor de fond.

Testele de control urmăresc constatarea modului de funcționare a sistemului contabil și a controlului intern, în scopul depistării unor erori semnificative din situațiile financiare. În mod logic, pe baza testelor de control, auditorul dobândește informații necesare pentru formularea opiniei de audit.

Procedurile de fond sunt controale proprii efectuate de către auditor în contabilitatea entității, în vederea obținerii probelor care să evidențieze anumite anomalii în situațiile financiare. Acestea pot fi:

- controale privind tranzacții, operațiuni și soldurile conturilor;

---

[94] ***, *Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, București, 2008, p. 464 ş.u.

[95] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 413

[96] Menționăm că expresiile *teste ale controalelor* și *proceduri de fond* sunt utilizate în mod curent în ultimele reglementări internaționale din domeniul auditului (vezi ISA 2009)

Scanned with OKEN Scanner

- proceduri analitice pentru analiza tendințelor și ratiourilor (rapoartelor) semnificative, a fluctuațiilor și corespondenței cu alte informații.

Obținerea probelor de audit din controlul conturilor presupune asigurarea respectării unor reguli și reglementări de către întreprindere, care pot fi de mai multe tipuri:

- de prezentare și evaluare, prevăzute de normele legale și profesionale;
- de prudență;
- referitoare la inventarieri;
- de ținere a registrelor și a contabilității;
- de existență a activelor și a apartenenței la întreprindere;
- privind datoriile, veniturile și cheltuielile unității.

7.7.1.1. Cerințele probelor de audit

Fundamentarea corectă a opiniei de audit solicită ca probele de audit să îndeplinească următoarele trei cerințe sau caractere:

- ***Caracterul de competență***

Proba de audit competentă este acea probă *suficientă* din punct de vedere cantitativ și *adecvată* din punct de vedere calitativ.

Caracterul suficient al unei probe este dat de numărul de elemente colectate de auditor, iar adecvarea se determină prin relevanța, pertinența și fiabilitatea acesteia. Ambele însușiri sunt necesare pentru exprimarea opiniei finale într-o misiune de audit.

În aprecierea suficienței probelor de audit se iau în considerare următorii factori:

- importanța riscului de inexactitate, care depinde de:
  - ✓ natura elementelor luate în considerație;
  - ✓ adecvarea controlului intern;
  - ✓ natura activităților realizate;
  - ✓ existența unor situații care pot exercita o influență neobișnuită asupra conducerii întreprinderii;
  - ✓ situația financiară a întreprinderii.
- importanța relativă a elementului avut în vedere în contextul general al bilanțului;

Scanned with OKEN Scanner

- experiența dobândită în cadrul unor misiuni de audit anterioare;
- concluziile procedurilor de audit, în special descoperirea unor fraude sau erori;
- sursa și credibilitatea probelor de audit;
- tipul de informație disponibilă;
- metodele de eșantionare utilizate.

Proba de audit este adecvată atunci când are în vedere calitatea informaţiilor obţinute, respectiv caracterul lor imparţial și credibil. Adecvarea generează în mod implicit siguranţa unei probe. Calitatea unei probe depinde de natura, sursa şi procedeele folosite pentru obţinerea sa.

Auditorul trebuie să-şi fundamenteze concluziile pe probe relevante, care pot fi de naturi diferite sau care provin din mai multe surse, astfel încât să poată argumenta solid opinia de audit. Această abordare este necesară în special în situația în care în activitatea entităţii auditate există puncte slabe sau controversate.

Credibilitatea sursei şi tipul probei de audit influenţează atât volumul probelor de audit cât şi gradul de argumentare al opiniei auditorului.

De asemenea, cantitatea şi tipul probelor de audit sunt determinate în mod hotărâtor de evaluarea riscurilor şi constatărilor pe parcursul misiunii de audit.

- ***Caracterul relevant***

Proba de audit relevantă este acea informaţie caracterizată prin pertinenţă, în sensul că susţine elocvent constatările auditului. De aceea, încă din faza de planificare, auditorul trebuie să definească clar obiectivele auditului şi să decidă asupra unei abordări corespunzătoare.

- ***Caracterul rezonabil***

Proba de audit rezonabilă reprezintă informaţia care din punct de vedere al costului obţinerii, comparat cu relevanţa ei se dovedeşte a fi economică, eficientă şi eficace.

Economicitatea probei de audit solicită auditorului atingerea obiectivelor auditului cu cel mai mic cost posibil. Aceasta se realizează prin evaluarea şi alegerea, încă din etapa iniţială, a celei mai potrivite abordări a auditului.

Scanned with OKEN Scanner

Proba de audit este eficientă atunci când metodele aplicate pentru obţinerea ei au fost rentabile şi eficace, când scopurile pentru care a fost produsă susţin constatările. Auditorul trebuie să deţină probe de audit suficiente şi relevante pe care să-şi fundamenteze opinia. Această premisă devine esenţială în special în cazul în care conducerea entităţii pune la îndoială constatările auditorului sau nu este convinsă de realitatea acestora.

7.7.1.2. Criterii de evaluare a probelor de audit

Cantitatea şi calitatea probelor de audit depind şi de criteriile de evaluare folosite de auditor.

Criteriile de evaluare *reprezintă principii sau standarde pe care auditorul le aplică în evaluarea probelor de audit.*

În activitatea practică auditorul poate utiliza unul sau mai multe criterii de evaluare, în funcţie de specificul domeniului şi obiectivele misiunii, precum şi de legislaţia care guvernează activitatea entităţii auditate.

De asemenea, auditorul poate stabili criterii de evaluare proprii, pe care le consideră relevante şi importante (mai ales în cazul auditării calităţii gestiunii economico-financiare).

Spre exemplu, dacă auditorul are ca obiectiv exprimarea opiniei privind respectarea de către conducerea entităţii a normelor şi standardelor care reglementează întocmirea şi prezentarea situaţiilor financiare, inclusiv a *principiilor economicităţii, eficacităţii şi eficienţei* în domeniul achiziţiilor, buna practică în domeniu, recomandă ca obiectivul auditului să fie împărţit între cele două elemente. Se vor stabili criterii de evaluare pentru fiecare element în parte şi criterii de evaluare comune, care permit formularea de concluzii şi recomandări asupra celor două obiective ale auditului.

Auditorul trebuie să aibă în vedere că o probă de audit poate fi utilă, în cazul aplicării unui criteriu de evaluare a unui element. Aceeaşi probă poate să nu fie pertinentă, în cazul unui alt criteriu de evaluare. De exemplu, listele de inventar ale bunurilor unei entităţi furnizează probe solide privind existenţa stocurilor, dar nu oferă certitudine asupra exactităţii evaluării lor. Conceptul de valoare justă, apelat frecvent în reglementările de specialitate, alături de orice alte baze de evaluare, au în mod inerent

Scanned with OKEN Scanner

un caracter relativ, rezultat din fluctuațiile monetare, la care adăugăm raționamentul profesional al auditorului.

7.7.1.3. Clasificarea probelor de audit

Buna practică recomandă ca la determinarea nivelului de încredere a diferitelor tipuri de probe de audit să se ţină seama de circumstanţele obţinerii lor.

Clasificarea probelor de audit poate avea loc după criteriile:

- *din punct de vedere al sursei*, ele pot fi obținute de:
  - ✓ auditor;
  - ✓ la terţe părţi;
  - ✓ la entitatea auditată.

Funcţie de sursa de provenienţă a probelor de audit putem formula următoarele opinii:

- ✓ proba obţinută în mod direct de auditor prin cunoaștere directă și personală, prin observare fizică și calcule matematice este cea mai credibilă;
- ✓ proba de audit provenită de la terţi, dacă este completă şi obţinută în mod independent, este mai sigură decât cea provenită de la entitatea auditată;
- ✓ proba de audit obţinută din surse interne ale entităţii auditate este credibilă, în cazul în care sistemul contabil şi sistemul de control intern sunt corecte și funcţionează într-un mod corespunzător. În situația inversă, proba are un nivel scăzut de credibilitate.

- *din punct de vedere al naturii*, pot fi:
  - ✓ documentare;
  - ✓ vizuale;
  - ✓ verbale.

În acest context se poate afirma că:

- ✓ proba de audit documentară este cea mai sigură, prezentându-se de regulă sub forma documentelor justificative furnizate de

Scanned with OKEN Scanner

entitate, inclusiv a documentelor obţinute în mod direct de către auditor sau de către terţi;

- ✓ proba de audit vizuală este foarte sigură în cazul necesităţii de confirmare a existenţei bunurilor şi mai puţin sigură, în cazul necesităţii de a stabili sursa de provenienţă a proprietăţii sau a valorii acestora;
- ✓ proba de audit verbală din partea conducerii, angajaților sau proprietarilor este considerată cea mai puţin sigură, fiind necesară confirmarea sa prin documente;
- ✓ probele de audit originale sunt mai credibile decât fotocopiile sau facsimilele.

Auditorul trebuie să obțină în bună măsură probe de audit provenind din nivelurile superioare ale ierarhiei. Scopul său îl reprezintă formularea unor concluzii coerente, bazate pe probe de audit obţinute prin procedee diferite. Dacă o probă de audit rezultată dintr-o sursă nu concordă cu aceea obţinută dintr-o altă sursă, auditorul trebuie să pună în dubiu credibilitatea acelei probe, până la obţinerea unei informaţii care va elimina acea neîncredere.

Utilizarea în bloc a probelor de audit furnizate de diverse surse permite obţinerea unui nivel de încredere mai mare decât în cazul utilizării individuale a fiecărei probe de audit. Atunci când probele de audit din surse diferite corespund, auditorul are un grad de certitudine ridicat. În caz contrar, este necesară obținerea unor elemente probante suplimentare. În obținerea unor noi probe de audit, trebuie luat în considerare raportul rezonabil cost - utilitate al informațiilor. Auditorul nu poate justifica dificultățile și costul de obținere ca impedimente pentru lipsa unor informații relevante.

Este posibil ca unele elemente să nu fie concludente de sine stătătoare, dar contribuie la formarea opiniei, per ansamblu, prin coroborarea lor cu alte surse de informație.

7.7.2. Programul de control al conturilor

Pentru a fi eficient, controlul conturilor trebuie să se desfășoare după un anumit program.

Scanned with OKEN Scanner

Prin utilizarea testelor de control, auditorul va obține probe de audit privind:

- conceperea sistemelor contabile și de control intern pentru stabilirea măsurii în care acestea sunt capabile să prevină, să detecteze și să corecteze anomalii semnificative;
- funcționarea sistemelor contabile și de control intern în vederea aprecierii calității acestora.

Astfel, auditorul obține informații cu referire la trei aspecte ale controlului intern:

- existența;
- eficacitatea;
- permanența.

În situația în care se obțin probe de audit prin intermediul procedurilor de fond, auditorul are în vedere criteriile:

- *existență* - un element de activ sau datorie există la un moment dat;
- *drepturi și obligații* - un element de activ este un drept al întreprinderii, iar un element de datorie constituie o obligație;
- *apartenență (realitate)* - tranzacțiile și evenimentele au legătură cu întreprinderea și au avut loc efectiv, în cursul perioadei respective prin respectarea principiului independenței (criteriul perioadei corecte);
- *exhaustivitate* - toate tranzacțiile au fost înregistrate;
- *evaluare* - înregistrarea unui activ sau a unei datorii s-a făcut la valoarea de inventar (criteriul corectei evaluări);
- *înregistrarea în conturile corespunzătoare* (corecta imputare);
- *măsurare* - operațiunile sunt înregistrate la valoarea de tranzacționare, iar veniturile și cheltuielile aparțin perioadei;
- *centralizarea, agregarea și totalizarea exactă a sumelor* (criteriul corectei prezentări în conturile anuale);
- *comunicare și publicitate* - informațiile sunt prezentate, clasate și descrise în conformitate cu referențialul contabil în vigoare.

Auditorul trebuie să obțină informații complete privind activele și datoriile unei întreprinderi, fără a se limita la un singur aspect.

Scanned with OKEN Scanner

Programul de control al conturilor nu are un format standard, întrucât el depinde de rezultatele etapelor anterioare ale misiunii de audit și de trăsăturile specifice fiecărei întreprinderi. Pentru realizarea unui program de control al conturilor, auditorul utilizează planul misiunii de audit și sinteza aprecierii controlului intern.

Programul de control constituie o foaie de lucru distinctă, care cuprinde:

- lista controalelor de efectuat, care urmărește secțiunile cuprinse în situațiile financiare anuale;
- întinderea eșantionului stabilită potrivit pragului de semnificație ales;
- indicarea datei la care a fost efectuat controlul, coloană completată pe măsura avansării programului de control pentru o urmărire cronologică a acestuia;
- referința foii de lucru;
- probleme întâlnite în cadrul controlului conturilor, cu sintetizarea rezultatelor controalelor.

O structură model a unui program de control al conturilor este prezentată în tabelul 9.

Tabelul 9 – *Foaia de lucru pentru programul de control al conturilor*

Dosar	Program de control -controlul imobilizărilor-			Ref:
				Pag:
Exercițiu		Auditor:		Data:
Viza responsabilului:		Data creării: Data actualizării:		
Controale de efectuat	Mărimea eșantionului	Făcut de..... la data de.....	Referința (Foaia de lucru)	Probleme întâlnite
Verificarea vânzărilor exercițiului pe bază de facturi	Sume mai mari de 10.000 lei.	Popescu 15/02/2008	A8	Nimic

Scanned with OKEN Scanner

În cadrul unei întreprinderi, activitățile și implicit ansamblul de operații care au loc într-o perioadă de gestiune pot fi grupate în trei cicluri, legate de trezorerie[97]:

- *ciclul de exploatare* - include operațiile legate de activitatea ciclică de producere a bunurilor și/sau de comercializare a acestora;
- *ciclul de investiții* - cuprinde activități ce vizează asigurarea infrastructurii necesare realizării ciclului de exploatare (echipamente, programe informatice, licențe, etc.);
- *ciclul de finanțare* - exprimă ansamblul operațiilor de acoperire cu resurse financiare a activității întreprinderii, inclusiv al operațiilor de repartizare a rezultatului.

Controlul conturilor urmărește în cadrul ciclurilor menționate următoarele *obiective specifice:*

Ciclul de exploatare vizează:

- *Stocurile*, pentru care se urmăresc:
  - ✓ contabilizarea și apartenența la întreprindere;
  - ✓ delimitarea și încadrarea corectă pe grupe;
  - ✓ evaluarea conformă cu metodele admise de reglementările în vigoare respectiv: FIFO, LIFO, CMP, preţuri standard;
  - ✓ respectarea permanenței metodelor;
  - ✓ corectitudinea calculului;
  - ✓ aplicarea corectă a separării exercițiilor;
  - ✓ identificarea mișcărilor de stocuri;
  - ✓ analiza existenței unui volum ridicat de stocuri;
  - ✓ constituirea de provizioane pentru depreciere (stocuri cu mișcare lentă, deteriorate).
- *Furnizorii și cumpărările,* având ca obiective:

[97] Horomnea, E., (coord.), Tabără, N., Budugan, D., Georgescu, I., Bețianu, L., *Bazele contabilității. Concepte. Modele. Aplicații*, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2008, p. 157

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ contabilizarea corectă a cheltuielilor şi respectarea principiului independenței;
- ✓ realitatea datoriilor față de furnizori;
- ✓ cauzele și motivele pentru întârzierea plăților;
- ✓ examinarea soldurilor vechi sau cu valori mari;
- ✓ regularizarea corectă a avansurilor datorate;
- ✓ principiul contabilizării cheltuielilor este aplicat corect;
- ✓ separarea exerciţiilor este aplicată corect;
- ✓ soldurile conturilor de furnizori sunt formate din aprovizionările neplătite;
- ✓ toate sumele plătite sunt corect contabilizate;
- ✓ facturile în roşu (în anulare) sunt justificate şi calculate corect.

- *Clienții și vânzările*, pentru care se au în vedere:
  - ✓ contabilizarea corectă a veniturilor;
  - ✓ respectarea principiului contabilizării veniturilor şi conformitatea cu normele contabile în vigoare;
  - ✓ separarea corectă a exercițiilor;
  - ✓ soldurile conturilor de clienţi consemnează exclusiv venituri neîncasate care aparţin societăţii;
  - ✓ contabilizarea corectă a încasărilor de creanțe;
  - ✓ justificarea și înregistrarea adecvată a facturilor în anulare;
  - ✓ evaluarea corectă a provizioanelor pentru riscuri și creanţe incerte;
  - ✓ prezentarea distinctă a creanțelor cu termenul de încasare sub un an de cele mai mari de un an.
- *Personal și organisme sociale*, pentru care auditorul trebuie să se asigure că:
  - ✓ statele de plată sunt întocmite pe baza unor informații reale;
  - ✓ calculele sunt corecte;
  - ✓ cheltuielile cu salariile sunt corect imputate;
  - ✓ documentele justificative sunt întocmite și păstrate conform legii;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ salariul este stabilit conform reglementărilor legale, prevederilor contractelor de muncă și orelor lucrate de angajați;
- ✓ angajații care nu mai lucrează la întreprindere nu sunt plătiți;
- ✓ declarațiile întreprinderii privind contribuțiile sunt corect întocmite.

Pentru controlul conturilor legate de personal și salarii există uneori restricția confidențialității.

- *Impozite și taxe*. În acest scop, auditorul verifică dacă:
  - ✓ sunt contabilizate în conturi corespunzătoare;
  - ✓ se respectă datele de depunere a declarațiilor;
  - ✓ anumite fluctuații nu reflectă de fapt anomalii;
  - ✓ impozitele plătite și cele previzionate sunt calculate corect;
  - ✓ justificarea unor eventuale avantaje fiscale;
  - ✓ impozitele şi taxele complementare, dobânzile de întârziere, alte penalităţi previzibile sunt previzionate corect.
- *Elementele din afara exploatării.* Auditorul trebuie să ia în considerare evenimentele care generează rezultatul excepțional al întreprinderii, să verifice delimitarea acestora de activitatea curentă, respectiv valoarea și proveniența lor.

Ciclul de investiții urmărește:

- *Imobilizările necorporale și corporale,* prin verificarea:
  - ✓ existenței și achiziției de către întreprindere;
  - ✓ înregistrării corecte a contravalorii lor;
  - ✓ justificării pentru desfășurarea activității;
  - ✓ contabilizării amortizării (calculele, metodele selectate, stabilirea corectă a amortizării pentru activele cedate);
  - ✓ evaluării și prezentării conforme cu normele contabile în vigoare;
  - ✓ corelației dintre totalul activelor imobilizate și suma acestora pe categorii de active;
  - ✓ evidenței ieșirilor temporare de imobilizări din întreprindere;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ constituirii unor provizioane pentru pierderile de valoare care nu sunt generate de uzură;
- ✓ activelor imobilizate constituite drept garanții;
- ✓ cheltuielilor de întreținere și reparații.

Totodată, auditorul trebuie să întocmească o situație distinctă privind modificarea valorii imobilizărilor generate de:

- achiziția și vânzarea de active imobilizate;
- obținerea în regie proprie;
- darea și primirea prin donație;
- amortizarea și cheltuielile aferente.

În situația în care auditorul constată deficiențe ale controlului intern sau faptul că în cursul exercițiului există puține mișcări ale imobilizărilor, procedează la efectuarea unui control integral al facturilor de vânzare sau cumpărare.

Pentru imobilizările realizate de întreprindere se verifică justificarea cheltuielilor generate de obținerea acestora.

- *Imobilizările financiare* prin determinarea:
  - ✓ existenței și deținerii de către unitate;
  - ✓ înregistrării corecte în contabilitate;
  - ✓ înregistrării corecte a dividendelor, dobânzilor și a altor venituri;
  - ✓ conformității cu normele contabile și metodele de valorizare.

Auditorul trebuie să identifice titlurile, prin verificarea denumirii unității emitente, a numărului și valorii titlurilor la începutul și sfârșitul exercițiului financiar, a valorii de inventar, a sumei veniturilor și naturii acestora, a formei și naturii titlului de proprietate.

Ciclul de finanțare oferă informații auditorului pe structurile:

- Pentru elementele de *capital*, auditorul verifică:
  - ✓ mișcările acestuia (creșterile sau reducerile prin includerea rezultatului net, fuziuni, divizări, aporturi);
  - ✓ evaluarea și înregistrarea corectă a subvențiilor pentru investiții;
  - ✓ respectarea principiilor contabile, a normelor şi regulilor fiscale în vigoare;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ soldurile inițiale, rulajele și soldurile finale ale conturilor sunt corect calculate;
- ✓ existența unei capacități de finanțare suficiente pentru asigurarea continuității activității;
- ✓ pentru conturile de capitaluri proprii, egalitatea capitaluri proprii înainte de repartizare = capitaluri proprii după repartizare + dividende;
- ✓ pentru grupurile de societăți se urmăresc operațiunile legate de capital desfășurate intra-grup, interesele minoritare, diferențele de achiziție.

- *Datoriile financiare* exprimă gradul de îndatorare al entității. În acest segment, auditorul verifică:
  - ✓ înregistrarea și calculul corect, inclusiv a dobânzilor;
  - ✓ încadrarea dobânzilor în media oferită de instituțiile bancare;
  - ✓ realitatea înregistrărilor privind cheltuielile cu dobânzile;
  - ✓ realitatea datoriilor financiare ale societății;
  - ✓ scadența datoriilor și situația pasivului exigibil;
  - ✓ dacă nivelul datoriilor nu pune în pericol continuitatea activității;

Întrucât cele trei cicluri sunt legate direct de ***trezorerie***, auditorul verifică dacă:

- ✓ operaţiunile care sunt înregistrate în trezorerie corespund realității din entitate;
- ✓ disponibilităţile există, sunt reale şi permit societăţii să-şi onoreze angajamentele;
- ✓ separarea exerciţiului este corect percepută pentru încasări şi plăţi;
- ✓ veniturile şi cheltuielile ce privesc operaţiunile de trezorerie sunt corect contabilizate;
- ✓ conturile bancare au fost verificate în mod analitic atât în evidențele entității cât și ale băncii.

Scanned with OKEN Scanner

7.7.3. Tehnici de control (proceduri de audit [98]) pentru obținerea probelor de audit

Pentru a ajunge la concluzii rezonabile și a fundamenta în mod corect opinia sa, auditorul trebuie să utilizeze proceduri de audit cu ajutorul cărora:

- să obțină o înțelegere a entității și mediului său, inclusiv a controlului intern pentru a evalua riscurile unor denaturări semnificative la nivelul situațiilor financiare și al afirmațiilor;
- să testeze atunci când este necesar eficacitatea operațională a controalelor în prevenirea sau detectarea și corectarea denaturărilor semnificative de la nivelul afirmațiilor;
- să detecteze denaturările semnificative de la nivelul afirmațiilor.

Procedurile de audit iau forma unor metode (tehnici) specifice de obținere a probelor de audit, cum ar fi:

- inspecția înregistrărilor sau a documentelor;
- inspecția imobilizărilor corporale;
- observarea;
- intervievarea;
- confirmarea;
- recalcularea;
- reefectuarea;
- procedurile analitice.

Inspecția înregistrărilor sau a documentelor interne sau externe, în formă tipărită, electronică sau de altă natură oferă probe de audit cu grade variate de credibilitate. Documentele oferă probe suficiente care certifică existența unui activ, instrument financiar (acțiune sau obligațiune). În schimb, ele nu oferă în mod obligatoriu probe suficiente cu privire la regimul juridic, proprietate sau valoare[99].

---

[98] În ultimele reglementări ale ISA 2009, p. 465-474, tehnicile de control sunt cunoscute sub numele de proceduri de audit

[99] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 418

Scanned with OKEN Scanner

Documentele justificative provin din mai multe surse. Ele pot fi[100]:

- create în exteriorul întreprinderii și conservate de aceasta (facturi de aprovizionare, bonuri de comandă, documente bancare). Caracterul lor probant, cert apare atunci când întreprinderea nu a efectuat modificări proprii;
- create de întreprindere, supuse unui circuit extern (efecte de primit acceptate, borderouri de remitere a cecurilor vizate de bancă). Forța probantă a acestor documente este similară cu a celor menționate anterior;
- create de întreprindere și adresate terților (facturi de vânzare, corespondență cu terții, bonuri de comandă către furnizori). Au o forță probantă medie;
- create și reținute de întreprindere (ordine de fabricație, bonuri de consum). Sunt cele mai puțin sigure elemente probante.

De asemenea, se constată modul de completare și utilizare a documentelor primare, inclusiv analiza și aprecierea unor operațiuni, tranzacții sau evenimente pe care acestea le reflectă.

Sub aspectul *formei*, auditorul verifică:

- dacă toate înregistrările au la bază documente justificative;
- modul de completare a documentelor;
- respectarea normelor legale de corectare a erorilor din documente;
- autenticitatea documentelor;
- corectitudinea documentelor centralizatoare care includ numai operațiuni de aceeași natură.

Aspectele de *fond* vizează legalitatea, realitatea, necesitatea, oportunitatea și economicitatea. În acest sens se folosesc următoarele procedee:

- *procedeul comparării documentelor* devine necesar atunci când există dubii cu privire la întocmirea și aprobarea de către cei în drept a documentelor;

---

[100] Obert, R., *Op. Cit.*, p. 81-82

Scanned with OKEN Scanner

- *procedeul verificării reciproce a documentelor* constă în confruntarea unor documente diferite care conțin date comune;
- *procedeul verificării încrucișate sau a contraverificării documentelor* constă în confruntarea exemplarelor diferite ale aceluiași document aflate în locuri diferite;
- *procedeul ridicării unor documente de către organele de control* se utilizează atunci când există riscul ca unele documente nelegale sau incorecte să fie sustrase sau distruse de către cei interesați. Documentele ridicate se înlocuiesc cu copii certificate în care se menționează locul unde se află originalul, persoana care l-a ridicat și calitatea acesteia;
- *procedeul confecționării unor copii sau extrase din documentele verificate* este necesar pentru dovedirea unor lipsuri sau susținerea unor constatări.

Asupra documentelor pot fi efectuate și alte procedee de verificare funcție de modul de ordonare sau grupare a acestora:

- *procedeul verificării cronologice* presupune verificarea documentelor în ordinea strictă a întocmirii, înregistrării sau îndosarierii;
- *procedeul verificării invers-cronologice* are în vedere examinarea documentelor în ordine inversă față de varianta anterioară;
- *procedeul verificării sistematice sau pe probleme* constă în gruparea documentelor pe feluri de operațiuni, tranzacții și evenimente;
- *procedeul verificării combinate sau mixte* presupune o îmbinare a procedeelor anterioare.

Inspecția imobilizărilor corporale și a stocurilor constă în examinarea fizică a acestor active, furnizând probe de audit credibile cu privire la existența lor. Această procedură de audit nu oferă în mod neapărat probe suficiente cu privire la drepturile și obligațiile entității asupra acestor active (regimul juridic), respectiv asupra valorii lor. Inspecția elementelor de natura stocurilor presupune în mod curent observarea inventarierii acestora.

Scanned with OKEN Scanner

Observarea constă în urmărirea unui proces sau a unei proceduri realizate de către alţii. Este cel mai eficient mijloc de verificare a existenței unui activ, fără a oferi însă informații privind proprietatea asupra bunului, valoarea acestuia etc., pentru care trebuie utilizate alte tehnici. Metoda este folosită pentru active tangibile: stocuri, trezorerie și alte elemente păstrate în casierie, imobilizări corporale. Observarea furnizează probe de audit cu privire la efectuarea unui proces sau a unei proceduri, dar este limitată la momentul în care aceasta are loc. În plus, actul de a fi observat poate modifica modul în care are loc desfășurarea unui proces sau a unei proceduri. Un angajat care face inventarierea stocurilor, își va modifica comportamentul atunci când știe că este monitorizat[101]. Auditorul ia cunoștință de metodele utilizate la efectuarea inventarierii, verificând aplicarea acestora și corectitudinea operațiunii. Constatările menționate sunt realizate în modul cel mai complet prin asistarea efectivă la inventariere. Dacă, din diverse motive, auditorul nu a luat parte la inventariere, va trebui să menționeze acest fapt în raportul final.

Auditorul trebuie să se asigure că[102]:

- toate elementele sunt corect inventariate;
- toate elementele inventariate sunt corespunzătoare calitativ.

Ulterior, auditorul verifică dacă elementele inventariate aparțin întreprinderii și dacă sunt corect evaluate.

Intervievarea presupune formularea unor întrebări adresate în scris sau verbal terţilor, persoanelor din interiorul sau din afara entității. Intervievările pot diferi de la intervievări scrise oficiale, până la intervievări orale, neoficiale. Evaluarea răspunsurilor obținute prin intervievare reprezintă parte integrantă a acestui proces, demers care se află în sarcina auditorului. Există împrejurări în care auditorul solicită declarații scrise din partea conducerii pe aceleași probleme cu intervievările orale, care pot confirma sau infirma informațiile obținute anterior. Menționăm că declarațiile conducerii sunt reglementate prin ISA 580 - *Declarații scrise*. Intervievarea generează obținerea unor

---

101 ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 418

102 Mikol, A., *Les audits financiers. Comprendre les mécanismes du contrôl légale*, Édition d'Organisations, Paris, 1999, p. 154

Scanned with OKEN Scanner

informații financiare sau non-financiare din partea persoanelor cu experiență, fiind adeseori complementară desfășurării altor proceduri de audit. În urma intervievării, auditorul poate dobândi informaţii pe care nu le deţinea anterior sau informaţii, care se coroborează cu probele de audit. În unele cazuri, răspunsurile la intervievări oferă auditorului o bază pentru modificarea sau efectuarea unor proceduri suplimentare de audit. De regulă, intervievarea singură nu oferă, de sine stătător suficiente probe de audit pentru a detecta denaturările semnificative existente la nivelul afirmațiilor.

Confirmarea este procedura prin intermediul căreia se cere terților care au legături de afaceri cu întreprinderea supusă auditării, să confirme direct auditorului informațiile privind existența operațiunilor, soldurilor sau orice altă informație.

Auditorul trebuie să obțină acordul întreprinderii verificate în vederea realizării acestei proceduri. În cazul unui răspuns negativ din partea entității-client, auditorul poate:

- considera că obține suficiente probe de audit prin tehnicile compensatorii de control; sau
- că alte tehnici de control nu-i oferă suficiente elemente probante, iar limitarea impusă de întreprindere va avea consecințe asupra certificării.

Confirmarea directă permite obținerea informațiilor de la terți direct de către auditor, fără intervenția entității-client. Această procedură prezintă și o limită datorită faptului că terții nu răspund totdeauna la întrebările auditorului sau răspunsurile lor sunt incomplete.

Standardul Internațional de Audit 505 - *Confirmări externe* precizează principalele situații în care auditorul are obligația să apeleze la folosirea tehnicii confirmării directe:

- confirmarea unor cauze în baza cărora s-au realizat unele tranzacții;
- confirmarea de către bănci a soldurilor conturilor și a altor informații considerate necesare;
- confirmarea conturilor de clienți și debitori;
- confirmarea stocurilor în depozite vamale, în consignație și alte stocuri la terți;
- valori mobiliare cumpărate prin intermediari financiari;

Scanned with OKEN Scanner

- împrumuturi de la terți;
- confirmarea soldurilor conturilor de furnizori și de creditori;
- angajamente în afara bilanțului.

De regulă, instituțiile de credit, băncile, avocații și consilierii fiscali dovedesc o receptivitate sporită la această procedură.

Auditorul va urmări cu prioritate la pozițiile clienți, furnizori, personal, debitori, creditori soldurile de valoare mare, vechi sau anormale. Prin această abordare se urmărește respectarea disciplinei financiare atât în recuperarea creanțelor cât și în onorarea datoriilor.

Confirmarea directă poate fi:

- pozitivă, atunci cînd terțul își exprimă acordul asupra informației primite sau furnizează el însuși informația;
- negativă în situația în care terțului i se cere să exprime un eventual dezacord.

Recalcularea constă în verificarea acurateței matematice a documentelor sau a înregistrărilor. De această procedură sunt legate în mod direct:

- controalele aritmetice propriu-zise;
- reporturile;
- centralizările;
- egalitățile fundamentale dintre diverse documente.

Reefectuarea reprezintă potrivit ISA 500, executarea de către auditor, în mod independent, a procedurilor sau controalelor care au fost efectuate inițial ca parte a controlului intern al entității. Se include în această procedură reefectuarea analizei pe grade de maturitate (vechime) a conturilor de creanțe.

Procedurile analitice constau în analiza indicatorilor şi a tendinţelor semnificative, incluzând investigarea acelor fluctuaţii şi relaţii care nu sunt consecvente cu alte informaţii relevante sau care se abat de la valorile aşteptate.

De regulă, procedurile analitice sunt utilizate în *următoarele scopuri*:

- de a ajuta auditorul în planificarea naturii, duratei şi întinderii altor proceduri de audit;

Scanned with OKEN Scanner

- ca proceduri de fond, atunci când utilizarea lor poate fi mult mai eficientă decât testele de detaliu necesare reducerii riscului de nedetectare pentru anumite aserţiuni privind situaţiile financiare;
- de a revizui la modul general situaţiile financiare, ca parte integrantă a activităţii de audit.

Prin conținutul și natura lor, procedurile analitice sprijină auditorul în înţelegerea mediului de afaceri al clientului.

Aplicarea procedurilor analitice pe parcursul etapelor desfăşurării auditului permite identificarea mişcărilor neaşteptate sau a corelaţiilor neobişnuite între informaţiile analizate, scoţând în evidenţă domeniile care comportă un risc ridicat. Aceasta determină auditorul să recurgă la utilizarea unor proceduri de fond mult mai detaliate decât în mod obişnuit pentru verificarea domeniilor în cauză.

Tehnicile specifice utilizate ca proceduri analitice includ:

- studierea schimbărilor ce intervin într-o balanţă sintetică şi analitică dată, a elementelor din perioade contabile anterioare celei raportate, care fac posibilă verificarea veridicităţii unei cifre din anul curent;
- compararea unor informaţii financiare cu rezultatele anticipate (de exemplu bugete aprobate sau previzionări);
- studierea legăturilor dintre soldurile conturilor de-a lungul unei perioade determinate;
- studiul conexiunilor dintre informaţiile financiare şi cele non-financiare, care pot confirma cunoştinţele pe care auditorul le-a dobândit deja, sau îi pot atrage atenţia cu privire la anumite valori neobişnuite, anormale.

Gradul de siguranţă pe care auditorul îl acordă procedurilor analitice depinde de următorii factori:

- pragul de semnificaţie al elementelor implicate;
- probabilitatea producerii unor evenimente legate de activitatea entităţii;
- alte proceduri de audit direcţionate către aceleaşi obiective de audit;
- precizia cu care rapoartele preconizate ale procedurilor analitice pot fi estimate;
- evaluarea riscului inerent şi a riscului de control.

Scanned with OKEN Scanner

Tipurile de proceduri analitice frecvent utilizate constau în:

- comparaţii cu situaţiile financiare din exerciţiile anterioare;
- analiza rapoartelor externe pertinente cum ar fi rapoartele de performanţă sau rapoartele statistice;
- analiza informaţiilor furnizate de indicatorii rezultatelor obţinute de entitate prin raportare la obiectivele de performanţă.

Procedurile analitice utilizate de auditor în mod frecvent presupun examinarea:

- soldurilor conturilor şi a categoriilor de operaţiuni importante evidenţiate în situaţiile financiare;
- bugetelor de venituri şi cheltuieli aprobate de entitate;
- estimărilor rezultate pe baza probelor de audit obținute prin interviuri, observații directe etc.;
- statisticilor şi altor informaţii legate de activitatea entităţii.

Există trei mari categorii de proceduri analitice: analiza tendinţelor, analiza indicilor şi analiza predictivă.

- ***Analiza tendinţelor***

Reprezintă studiul schimbărilor intervenite în poziţia unui cont sau a unei structuri a situaţiilor financiare într-o perioadă determinată. Auditorul poate face o simplă comparare a valorii constatate pentru anul în curs cu tendinţa anterioară, în scopul de a determina dacă această valoare se diferenţiază de cea precedentă. În vederea confirmării poate fi utilizată o abordare predictivă, auditorul căutând astfel să previzioneze, bazându-se pe tendinţă, o valoare pentru anul în curs. Există mai multe tehnici de analiză a tendinţelor, dintre care menționăm:

- ✓ metode grafice;
- ✓ comparaţii de la un exerciţiu la altul;
- ✓ mijloace de ponderare;
- ✓ mijloace mobile;
- ✓ analiza cronologică;
- ✓ tehnici cu variabile multiple, cum ar fi analiza de regresie.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Analiza indicilor***

Este metoda care constă în compararea relaţiilor pertinente între cifrele din situaţiile financiare. Ea are ca rezultat izolarea, pe o anumită perioadă, a relaţiilor normale sau stabile care există între soldurile conturilor. Analiza indicilor se dovedeşte utilă în special dacă aceştia pot fi calculaţi pentru un număr suficient de ani care să permită astfel reperarea şi evaluarea corectă a tendinţelor.

Metodele de analiză a indicilor cele mai frecvent utilizate sunt:

- ✓ indexarea la bază comună;
- ✓ analiza indicilor financiari.

- ***Analiza predictivă***

Reprezintă o procedură analitică prin care se utilizează calcule sau serii de calcule ce permit apelarea unor informaţii financiare şi de exploatare pertinente, elaborarea unei previziuni, funamentată pe înţelegerea relaţiilor plauzibile existente.

Analiza predictivă este în mod obişnuit procedura analitică cea mai eficientă. Cu toate acestea, *eficienţa ei depinde de următorii factori*:

- ✓ caracterul plauzibil al relaţiilor identificate;
- ✓ luarea în considerare a unor indicatori previzionali pertinenţi;
- ✓ omiterea indicatorilor previzionali non-pertinenţi;
- ✓ utilizarea unor informaţii de exploatare non-financiare pertinente alături de informaţii externe sau de informaţii pertinente.

O procedură suplimentară de audit o constituie *tehnica sondajului.*

Tehnica sondajului este prevăzută prin ISA 530 - *Eșantionarea în audit.* Standardul stabilește norme și recomandări pentru folosirea eșantionării în audit și a altor metode de selectare a elementelor pentru colectarea probelor de audit.

În cadrul unei întreprinderi se desfășoară un număr mare de tranzacții și operațiuni pe care auditorul nu le poate verifica integral. Astfel, profesionistul identifică elemente probante în cadrul unui eșantion de audit, utilizând tehnica sondajului.

Scanned with OKEN Scanner

Prin intermediul acestuia, se selectează un anumit număr sau o parte dintr-o mulțime asupra căreia se aplică tehnicile de obținere a probelor de audit și se extrapolează rezultatele obținute pentru întreaga populație.

Sondajele utilizate de auditor pot fi de două tipuri:

- *sondajele asupra atributiilor* - cu ocazia verificării funcționării controlului intern, auditorul încearcă să demonstreze că elementele care constituie masa, mulțimea prezintă o caracteristică comună;
- *sondajele asupra valorilor* - cu ocazia controlului conturilor, auditorul verifică valoarea unei mulțimi sau a unei mase.

Auditorul poate utiliza sondajele statistice și cele nestatistice. Acestea din urmă nu permit o extrapolare riguroasă a rezultatelor asupra întregii populații. Alegerea între cele două tipuri de sondaje depinde de profesionalismul auditorului și de gradul de credibilitate al opiniei sale.

În Fig. 11 este prezentat algoritmul executării sondajului:

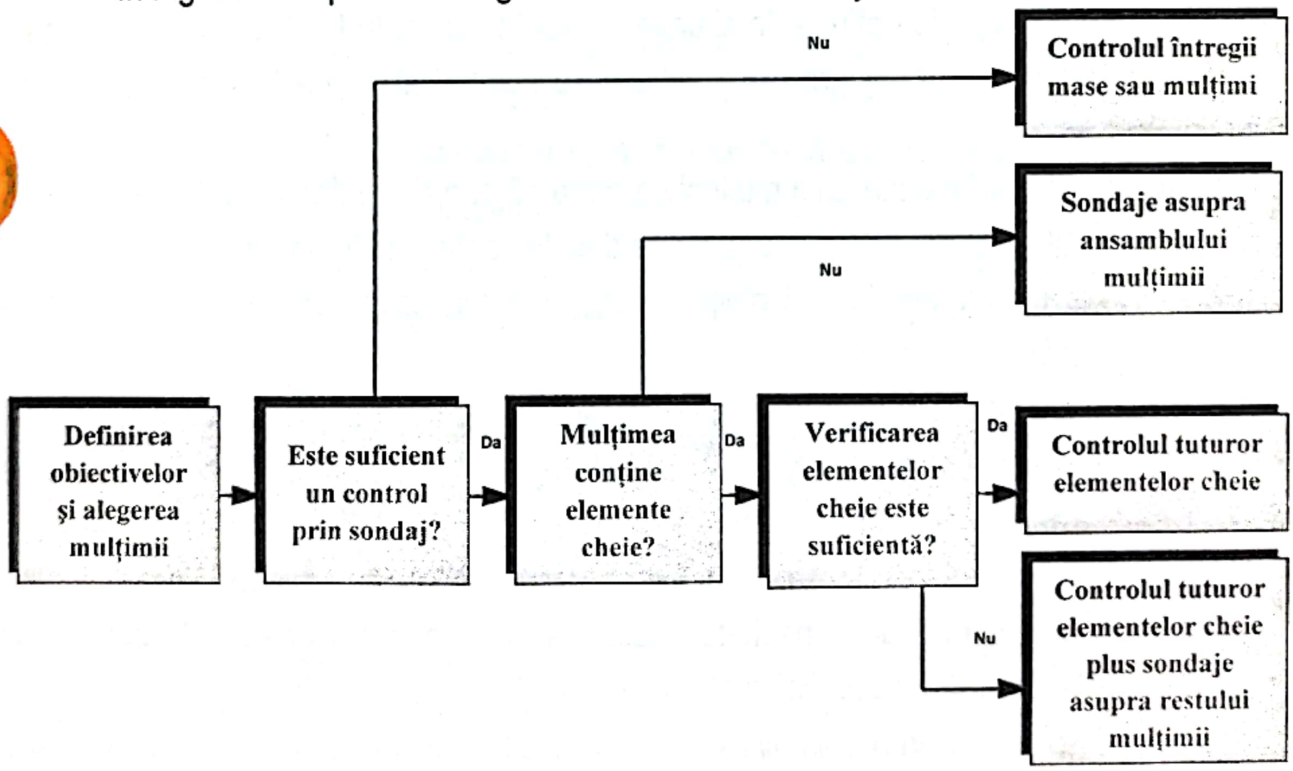

Fig. 11 – *Algoritmul executării sondajului* [103]

[103] Toma, M., *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, Ed. CECCAR, București, 2007, p. 145

Scanned with OKEN Scanner

Relevanța unui sondaj este influențată de definirea clară a obiectivelor. În acest context, auditorul trebuie să clarifice:

- ce dorește să demonstreze sau să probeze;
- că rata erorilor existente în mulțime nu depășește rata maximă acceptabilă, respectiv se situează la un nivel rezonabil. Altminteri, peste o anumită limită, auditorul va constata deficiențe manifestate în controlul intern.

Alegerea naturii mulțimii trebuie să fie în concordanță cu obiectivul urmărit. De exemplu, verificarea faptului dacă toate recepțiile efectuate au condus la contabilizarea facturilor respective, impune ca mulțimea verificată să o constituie notele de recepție și nu facturile contabilizate. *La selectarea mulțimii pentru eșantionul verificat prin sondaj, trebuie avut în vedere în mod special caracterul reprezentativ al elementelor singulare.*

Auditorul trebuie de asemenea să stabilească limitele de timp pentru selecționarea din întreaga masă. Sondajul poate determina auditorul să ajungă la concluzii diferite de cele obținute în situația utilizării unui control exhaustiv. Riscul poate fi redus prin organizarea riguroasă a acțiunii de audit și alegerea tehnicilor de control adecvate.

Elementele-cheie ale unei mulțimi se remarcă prin riscul datorat valorii sau naturii lor. Dacă riscul este crescut, auditorul poate decide verificarea lor integrală.

În faza următoare definirii obiectivelor, auditorul realizează *executarea propriu-zisă a sondajului.*

Etapele de parcurs în acest demers pot fi schematizate astfel:

- *Alegerea tehnicilor,* influenţată de natura controlului de efectuat (sondaje asupra atribuţiilor sau sondaje asupra valorilor) şi de recurgere sau nerecurgere la tehnici statistice. Ea depinde de mărimea mulţimii respective; de capacitatea acesteia de a îndeplini obiectivele sondajului; de raportul cost/eficacitate a tehnicii alese.
- *Determinarea mărimii eşantionului* are loc funcţie de unii factori care diferă, după cum este vorba de sondaje asupra atribuţiilor sau de sondaje asupra valorilor. Potrivit ISA 530, dimensiunea eșantionului este determinată prin aplicarea unei formule pe bază statistică sau prin exercitarea

Scanned with OKEN Scanner

raționamentului profesional. În cazul eșantionării statistice, elementele sunt selectate astfel încât fiecare unitate de eșantionare să prezinte o probabilitate cunoscută de a fi selectată. Dacă eșantionarea este nestatistică, se utilizează raționamentul profesional[104].

- *Selecţionarea eşantionului* solicită în primul rând caracterul reprezentativ. Se poate realiza aleatoriu, în manieră sistematică, cu condiția ca primul element să fie ales la întâmplare; fie de o manieră empirică.
- *Studiul eşantionului* impune ca toate elementele selecţionate să fie controlate. Există anumite situații în care auditorul nu poate realiza acest demers cum ar fi lipsa unor documente. Astfel, elementele care nu pot fi controlate, depășind pragul de semnificație, necesită aplicarea unor proceduri de control alternative și complementare. În acest mod, auditorul își poate exprima o concluzie motivată asupra elementelor controlate.
- *Evaluarea rezultatelor* presupune mai întâi examinarea și aprecierea anomaliilor constatate, pentru a descoperi dacă acestea sunt reprezentative pentru mulţimea aleasă. Anomaliile excepționale sunt analizate și tratate separat, iar numai după izolarea efectelor acestora se pot extrapola rezultatele asupra întregii mulțimi.
- *Concluziile sondajului* se fac asupra: elementelor cheie care au făcut obiectul unui control, anomaliilor excepţionale constatate și a restului mulțimii.

Dacă anomaliile constatate depăşesc rata așteptată, auditorul poate reconsidera aprecierea sa asupra controlului intern.

7.7.4. Ipoteza continuității activității

Unul dintre principiile contabile urmărite în mod esențial de către investitor îl reprezintă continuitatea activității. De realizarea lui se leagă în mod direct strategiile financiare ale entității, inclusiv recuperarea costurilor angajate de către întreprindere.

---

[104] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 486

Scanned with OKEN Scanner

Tocmai de aceea, validarea informației contabile prin intermediul auditului are în vedere acest principiu.

În etapa planificării și desfășurării misiunii, auditorul trebuie să aprecieze măsura în care întreprinderea aplică principiul continuității activității.

Anumite suspiciuni cu privire la realizarea acestui principiu pot fi:

- împrumuturi care ajung la scadență, fără posibilitatea de rambursare sau reeșalonare;
- recurgerea excesivă la credite pe termen scurt pentru finanțarea activelor pe termen lung;
- capitaluri proprii sau fond de rulment negativ;
- autofinanțare realizată într-o măsură nesemnificativă;
- indicatori financiari cheie nefavorabili;
- obținerea unui profit cu o valoare redusă;
- pierderi din exploatare sau degradări importante ale activelor;
- distribuirea de dividende cu valoare minimă sau încetarea acestui demers;
- insuficiența trezoreriei pentru a face plățile la scadență;
- reducerea bonității financiare și încetarea acordării creditelor comerciale de către furnizori;
- demisia unor membri ai managementului;
- pierderea unor piețe importante în domeniul achizițiilor (furnizori) sau al vânzărilor (clienți);
- deprecierea sau pierderea fondului comercial și a unor licențe importante;
- reduceri importante de personal generatoare de mișcări sociale;
- proceduri judiciare în curs, care prin soluționarea lor nefavorabilă, pot atrage consecințe financiare negative pentru entitate;
- modificări legislative sau de politici guvernamentale care pot genera efecte nefavorabile asupra întreprinderii.

Scanned with OKEN Scanner

În asemenea împrejurări, auditorul trebuie să colecteze probe care să ateste prezența unor incertitudini semnificative referitoare la continuitatea exploatării. Punctual, el trebuie să-și pună întrebările:

- a fost aplicat principiul independenței, dar există o incertitudine semnificativă? Se verifică în acest caz dacă în notele-anexe la bilanț au fost descrise corect și complet faptele care pun în discuție continuitatea activității. Dacă răspunsul este pozitiv, el va emite o opinie fără rezerve, dar va adăuga un paragraf de observații. În caz negativ, opinia este cu rezerve sau defavorabilă.
- situațiile financiare reflectă starea reală a entității, care afectează implicit principiul continuității? Dacă ele exprimă acest adevăr, auditorul emite o opinie fără rezerve, în caz contrar opinia lui este defavorabilă.
- conducerea întreprinderii refuză să facă sau să completeze analizele sale pentru a evalua din toate punctele de vedere continuitatea activității? În caz afirmativ, auditorul este obligat să introducă o rezervă în raport, ca urmare a limitării activității sale.

7.8. Examinarea şi verificarea situaţiilor financiare

Potrivit reglementărilor de specialitate, examinarea situaţiilor financiare şi în primul rând a bilanţului, reprezintă de fapt verificarea detaliată a acestora. Acest demers conferă auditului calitatea de girant al informaţiei contabile, iar situațiilor financiare un grad sporit de credibilitate.

7.8.1. Misiuni iniţiale - soldurile de deschidere

Standardul Internaţional de Audit (ISA) nr. 510 - *Misiuni inițiale - solduri inițiale* reglementează procedurile, principiile fundamentale şi modul de aplicare a acestora cu referire la soldurile de deschidere în cazul primului audit efectuat la o întreprindere sau în varianta în care situaţiile financiare ale exerciţiului precedent au fost auditate de către un alt auditor. În întregul său, ISA nr. 510 reprezintă de fapt o măsură de siguranță suplimentară asupra realității informațiilor consemnate în situațiile financiare în împrejurările menționate.

Scanned with OKEN Scanner

În misiunile inițiale de audit, auditorul trebuie să găsească elemente probante suficiente şi adecvate care să-i permită să se asigure că[105]:

- soldurile de deschidere (inițiale) nu conţin anomalii care să aibă o influenţă semnificativă asupra situaţiilor financiare ale exerciţiului în curs;
- soldurile de închidere (finale) ale exerciţiului precedent au fost corect preluate sau, în cazuri deosebite, au fost ajustate retroactiv;
- politicile contabile de închidere a conturilor şi metodelor de evaluare folosite au fost aplicate în mod constant sau modificarea acestora a fost corect menționată şi descrisă în notele anexe.

Soldurile inițiale sau de deschidere reprezintă acele solduri contabile care există la începutul exercițiului financiar. Respectarea principiului intangibilității bilanțului de deschidere explică faptul că soldurile inițiale exprimă integral soldurile finale ale exercițiului financiar precedent. Potrivit ISA 510, cu aplicabilitate de la 15 decembrie 2009, soldurile inițiale includ, de asemenea, aspecte care necesită a fi prezentate la începutul perioadei, precum contingențele și angajamentele[106]. Aceste solduri consemnează efectele:

- tranzacțiilor și evenimentelor din exercițiile financiare precedente;
- politicilor contabile aplicate în exercițiul financiar precedent.

Natura și gradul de adecvare a probelor pe care auditorul trebuie să le obțină în legătură cu soldurile de deschidere depind de următorii factori:

- politicile contabile aplicate de entitate;
- metodele de evaluare utilizate de întreprindere;
- situaţiile financiare ale exerciţiului precedent au fost sau nu auditate; în caz afirmativ, dacă raportul auditorului a fost modificat;
- natura conturilor şi riscul unor denaturări semnificative (anomalii) existent în situaţiile financiare ale exerciţiului curent;

---

[105] Toma, M., *Iniţiere în auditul situaţiilor financiare ale unei entităţi*, Editura CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 158 ş.u.

[106] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 457

Scanned with OKEN Scanner

- pragul de semnificație al soldurilor de deschidere aferent situațiilor financiare ale exercițiului în curs.

Dacă situaţiile financiare ale exerciţiului precedent au fost auditate de un alt auditor, auditorul actual poate descoperi elemente probante examinând dosarele de lucru ale acestuia; în acest caz, noul auditor va evalua competenţa profesională şi independenţa auditorului precedent. În cazul în care există modificări ale politicilor contabile sau ale modului de aplicare a acestora, auditorul trebuie să urmărească atent înregistrările contabile, gradul lor de corectitudine și adecvare. Dacă raportul de audit al exerciţiului precedent a fost calificat, auditorul va acorda atenţie particulară în timpul exerciţiului în curs faptelor care au stat la originea opiniei calificate a auditorului precedent.

Dacă situaţiile financiare precedente nu au fost auditate sau auditorul nu este satisfăcut de rezultatul aplicării procedurilor, acesta poate pune în lucru alte proceduri, cum ar fi:

- pentru activele şi datoriile pe termen scurt, este posibil să se obţină elementele probante prin punerea în lucru a procedurilor pentru exerciţiul în curs. De exemplu, costurile/plăţile clienţilor şi furnizorilor în sold la deschiderea exerciţiului furnizează deja elemente probante asupra existenţei, exhaustivităţii, drepturi şi obligaţii şi evaluarea acestora la începutul exerciţiului. În cazul stocurilor pot fi aplicate proceduri complementare pornind de la inventarierea spontană şi compararea cu soldul de deschidere pe baza ecuaţiei şi = S_f – I + E (S_i = stoc iniţial; Sf = stoc final; I = intrări şi E = ieşiri).
- pentru activele și datoriile aferente altor perioade, precum mijloace fixe, plasamente și datorii pe termen lung, auditorul trebuie să examineze, de regulă, înregistrările contabile și alte informații care stau la baza soldurilor inițiale. În anumite situații, auditorul trebuie să obțină confirmarea soldurilor inițiale de la terțe persoane, de exemplu, pentru datoriile și plasamentele pe termen lung. În alte cazuri, auditorul este nevoit să aplice proceduri de audit suplimentare.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă prin aplicarea procedurilor menţionate nu se obţin elemente probante suficiente şi adecvate cu privire la soldurile de deschidere, auditorul trebuie să emită o opinie cu rezerve sau se va afla în imposibilitatea de a emite o opinie.

7.8.1.1. Concluziile şi raportarea de audit în condiţiile reglementate de ISA 510

Dacă, după efectuarea procedurilor de audit, în condiţiile prevăzute de ISA 510, auditorul nu poate obţine probe suficiente şi adecvate cu privire la soldurile iniţiale, raportul auditorului trebuie să includă[107]:

- *o opinie cu rezerve,* motivată astfel:

„Nu am observat inventarierea stocurilor situate la entitatea XXX, efectuată la data de 31 decembrie 20XX, întrucât la acea dată nu eram numiţi ca auditori. Nu am fost în măsură să ne putem declara mulţumiţi în privinţa cantităţii şi exactităţii stocurilor de la acea dată prin aplicarea altor proceduri de audit. În opinia noastră, cu excepţia efectelor unor astfel de ajustări, dacă ar fi existat, care ar fi putut fi determinate ca fiind necesare dacă am fi fost în măsură să participăm la inventarierea efectivă şi să ne declarăm mulţumiţi în privinţa soldului iniţial al stocurilor, situaţiile financiare prezintă o imagine fidelă (sau „prezintă în mod corect, sub toate aspectele semnificative") a poziţiei financiare a societăţii la 31 decembrie 20XX, a rezultatelor operaţiunilor sale şi a fluxurilor de numerar aferente anului încheiat la acea dată, în conformitate cu ... "

- *imposibilitatea exprimării unei opinii* sau
- în jurisdicţiile în care este permis, *o opinie cu rezerve* sau imposibilitatea exprimării unei opinii cu privire la rezultatele operaţiunilor şi *o opinie fără rezerve* în legătură cu poziţia financiară, de exemplu

„Nu am participat la inventarierea stocurilor existente la entitatea XXX, efectuată la data de 31 decembrie 20XX, datorită faptului că la acea dată nu

---

[107] ***, *Reglementări Internaţionale de Audit, Asigurare şi Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2008, p. 496

Scanned with OKEN Scanner

eram numiţi ca auditori. Nu am fost în măsură să ne considerăm mulţumiţi în privinţa stocurilor declarate la acea dată prin aplicarea altor proceduri de audit.

Datorită semnificaţiei celor de mai sus pentru rezultatele operaţiunilor societăţii aferente exerciţiului cu închidere la 31 decembrie 20XX, nu suntem în măsură să ne exprimăm o opinie şi, prin urmare, nu exprimăm o opinie asupra rezultatelor operaţiunilor societăţii şi asupra situaţiei fluxurilor de numerar pentru anul încheiat. În opinia noastră, bilanţul prezintă o imagine fidelă (sau „prezintă în mod corect, sub toate aspectele semnificative") a poziţiei financiare a societăţii la data de 31 decembrie 20XX, în conformitate cu ... ".

Dacă soldurile iniţiale conţin anomalii care pot afecta în mod semnificativ situaţiile financiare ale perioadei curente, auditorul va informa conducerea şi, după obţinerea autorizaţiei din partea acesteia, va informa şi auditorul precedent, atunci când este cazul. În situația în care efectul unei denaturări nu a fost contabilizat corect, prezentat și descris adecvat, auditorul trebuie să exprime o opinie cu rezerve sau o opinie contrară, după caz. Dacă politicile contabile ale perioadei curente nu au fost aplicate cu consecvenţă în ceea ce priveşte soldurile iniţiale şi dacă modificarea nu a fost contabilizată corect, dezvăluită şi prezentată în mod adecvat, auditorul trebuie să exprime o opinie cu rezerve sau o opinie contrară, după caz. Dacă raportul de audit al entităţii pentru perioada anterioară a fost modificat, auditorul va lua în considerare efectul modificării asupra situaţiilor financiare pentru perioada curentă. De exemplu, dacă a existat o limitare a ariei de aplicabilitate a auditului, cum ar fi o limitare datorată imposibilităţii de a determina stocul iniţial al perioadei anterioare, auditorul nu trebuie să exprime o opinie cu rezerve sau imposibilitatea exprimării unei opinii pentru perioada curentă. Cu toate acestea, dacă o modificare privind situaţiile financiare ale perioadei anterioare rămâne relevantă şi semnificativă pentru situaţiile financiare ale perioadei curente, auditorul actual trebuie să modifice raportul de audit în mod corespunzător.

Scanned with OKEN Scanner

7.8.2. Verificarea situaţiilor financiare

Situaţiile financiare (bilanţ, contul de profit şi pierdere şi celelalte componente) constituie documente de sinteză a contabilităţii asupra cărora auditorul trebuie să îşi exprime opinia.

Controalele efectuate asupra conturilor i-au permis auditorului să obţină numeroase elemente probante pe baza cărora să tragă concluzii cu privire la diferite posturi şi rubrici din situaţiile financiare.

Pentru a-şi putea exprima opinia, auditorul trebuie să confirme că situaţiile financiare sunt în acord cu concluziile sale şi că ele reflectă corect deciziile conducerii întreprinderii, oferind o imagine fidelă a poziției financiare, performanței și modificărilor acestora.

Examenul situaţiilor financiare are ca obiect verificarea:

- faptului că bilanţul, contul de profit şi pierdere şi celelalte componente ale situaţiilor financiare sunt coerente, concordă cu datele din contabilitate, sunt prezentate conform principiilor contabile şi reglementărilor în vigoare şi ţin cont de evenimentele posterioare datei de închidere;
- faptului că anexele conţin toate informaţiile de importanţă semnificativă asupra situaţiei patrimoniale, financiare şi rezultatelor obţinute.

Tehnicile de examinare a situaţiilor financiare se sprijină pe procedurile analitice prevăzute de ISA 520 - *Proceduri analitice*. Ele urmăresc în mod deosebit:

- stabilirea ratiourilor obişnuite de analiză financiară şi compararea lor cu cele ale exerciţiilor precedente;
- comparaţiile între datele reieşite din situaţiile financiare şi datele anterioare, posterioare şi estimările entităţii sau ale altor întreprinderi similare;
- compararea în procent (pondere) faţă de cifra de afaceri a diferitelor posturi din contul de profit şi pierdere.

Scanned with OKEN Scanner

Acest examen analitic asupra documentelor finale permite actualizarea şi controlul concluziilor obținute în timpul examenului analitic efectuat în etapele anterioare.

Un obiectiv esențial al examinării situaţiilor financiare îl constituie verificarea faptului că acestea oferă o imagine fidelă clară şi completă asupra:

- *poziţiei financiare a întreprinderii*, prin:
  - ✓ ţinerea corectă şi la timp a contabilităţii;
  - ✓ existenţa inventarierii patrimoniului, a corectei valorificări a acesteia şi a cuprinderii acestui rezultat în situaţiile financiare;
  - ✓ preluarea corectă în balanţa de verificare a datelor din conturile sintetice şi concordanţa dintre acestea şi conturile analitice;
  - ✓ efectuarea corectă a operaţiilor legate de înregistrarea sau modificarea capitalului social;
  - ✓ evaluarea corectă a elementelor patrimoniale conform reglementărilor în vigoare;
  - ✓ întocmirea bilanţului contabil pe baza balanţei de verificare a conturilor sintetice;
  - ✓ corelarea datelor din anexe cu cele din bilanţ.
- *rezultatelor financiare*, prin:
  - ✓ întocmirea contului de profit şi pierdere pe baza datelor din contabilitate privind perioada de raportare;
  - ✓ stabilirea profitului net şi a destinaţiilor acestuia propuse adunării generale conform dispoziţiilor legale.
- *situaţiei financiare*, prin:
  - ✓ existenţa garanţiilor pentru împrumuturile şi creditele obţinute sau acordate de întreprindere;
  - ✓ existenţa în măsură suficientă a resurselor financiare.

Colectarea probelor de audit în această etapă are loc pe baza bilanţului contabil al întreprinderii. Alături de contul de profit și pierdere, el constituie piesa principală a situațiilor financiare anuale care exprimă într-o formă structurată și agregată poziția financiară, performanța și modificările acestora într-o perioadă de timp determinată.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru a realiza obiectivele sale, bilanțul trebuie întocmit și prezentat conform unor reguli generale și particulare.

Reguli generale

Pentru formularea unei opinii finale corecte, auditorul trebuie să se asigure că:

- Bilanţul contabil este întocmit conform normelor contabile în vigoare, prin respectarea principiilor prudenţei, continuităţii activităţii și al independenței exercițiului. În cazul încetării parţiale sau totale a activităţii, se va ţine seama de incidentele previzibile la închiderea exerciţiului.
- Bilanţul contabil este întocmit sub o formă comparativă, metodele de evaluare şi prezentare fiind identice cu cele ale anului precedent; eventualele modificări trebuie să fie înscrise şi justificate în anexă.
- Elementele de activ şi pasiv sunt evaluate separat fără să se opereze compensări.
- Bilanţul de deschidere corespunde cu bilanţul de închidere al exerciţiului precedent.
- Auditorul verifică la nivel de cont exactitatea elementelor sale (solduri inițiale, rulaje și solduri finale).
- Datele inventarierii sunt regrupate atât pentru elementele de activ cât și pentru cele de pasiv în registrul inventar, cantitativ şi valoric, după caz. Pe baza acestui demers, auditorul verifică credibilitatea valorilor oferite de entitatea auditată.

Reguli particulare

Se aplică diferențiat pe fiecare structură de avere, funcție de natura și conținutul resurselor economice controlate de către întreprindere. *În acest scop, auditorul verifică și controlează:*

- *Capitalurile proprii;* înregistrarea corectă în conturile de capitaluri proprii, a operaţiunilor aferente acestora, prin respectarea reglementărilor legale și a deciziilor adunării generale.

Scanned with OKEN Scanner

- *Împrumuturile şi datoriile asimilate*; evoluția resurselor proprii controlate de către întreprindere; toate documentele care consemnează în detaliu dinamica acestor resurse, concomitent cu înregistrarea corectă în contabilitate.
- *Imobilizările*; modul de ţinere a evidenței existentului și mișcărilor (intrări și ieșiri) de active imobilizate, inclusiv a amortizării lor.
- *Stocurile şi producţia în curs de execuţie*; înregistrarea corectă în contabilitate privind:
  - ✓ stocurile şi producţia în curs de execuţie;
  - ✓ provizioanele aferente deprecierii acestora;
  - ✓ metodele utilizate în evaluarea stocurilor;
  - ✓ verificarea aplicării corecte a metodelor folosite prin sondaj.
- *Conturile de terţi*; utilizarea cu prioritate a:
  - ✓ balanţelor conturilor individuale (analitice), asigurându-se de concordanţa lor cu conturile generale, sintetice;
  - ✓ inventarului creanţelor şi datoriilor existente la sfârșitul exercițiului;
  - ✓ confirmării de către partenerii comerciali (clienți și furnizori) a acestor valori.
- *Conturile de provizioane*; constituirea și utilizarea legală a acestor resurse pe baza documentelor justificative şi înregistrarea corectă în bilanţ sau anexe. El trebuie să verifice dacă provizioanele nu au fost supradimensionate față de riscurile şi pierderile intervenite între data închiderii exercițiului şi întocmirea bilanţului sau între data întocmirii bilanţului şi data verificării acestuia de către auditor.
- *Conturile de trezorerie* reprezintă un obiectiv esențial al auditării situațiilor financiare. Auditorul urmărește întocmirea periodică de către entitate a unor situații comparative a soldurilor fiecărui cont de trezorerie din contabilitate şi din extrasele de cont bancare; controlează aceste situaţii comparative cel puţin o dată pe an.

Scanned with OKEN Scanner

- *Rezultatul exercițiului* este influențat în mod direct de cheltuielile angajate de entitate, veniturile încasate și fiscalizarea acestuia. De aceea, auditorul verifică în acest scop:
  - ✓ conturile de cheltuieli, cum ar fi: chiriile, primele de asigurare, comisioanele şi onorariile, impozitele, salariile, cheltuielile sociale, împrumuturile şi creditele, declaraţiile de impunere, contracte diverse şi plăţi făcute în contul acestora;
  - ✓ bazele de impozitare stabilite în materie de taxe şi impozite asupra conturilor de venituri;
  - ✓ situaţia comparativă a diverselor conturi de venituri şi cheltuieli, analizând soldurile intermediare de gestiune rezultate și stabilind concluziile care se impun;

În anumite situații, auditorul examinează cu conducerea întreprinderii, deficiențele şi anomaliile constatate, propunând, dacă este cazul, recomandările necesare. El poate solicita entității efectuarea unor înregistrări necesare pentru sporirea gradului de exactitate al informației contabile.

- *Anexele la situaţiile financiare.* Auditorul are obligația să verifice și să analizeze:
  - ✓ evoluţia conturilor prezentate în aceste anexe;
  - ✓ măsurile propuse sau efectiv luate de entitate în scopul ameliorării activității;
  - ✓ metodele de evaluare a posturilor din bilanţ şi din contul de profit şi pierdere;
  - ✓ metodele utilizate pentru calculul amortizării şi provizioanelor, inclusiv fundamentarea acestora;
  - ✓ prezentarea, atunci când este cazul, a factorilor care au condus la schimbarea metodelor, inclusiv a influenței acesteia asupra rezultatului întreprinderii.
- *Contul de profit și pierdere* exprimă totalitatea cheltuielilor angajate de către entitate şi a veniturilor obținute în urma consumurilor de resurse, în

Scanned with OKEN Scanner

cursul unui exercițiu financiar. Pe baza obiectivelor fixate, auditorul se asigură dacă:

- ✓ a fost respectat principiul independenței exercițiului și al imputării corecte;
- ✓ toate cheltuielile angajate au fost incluse în situațiile financiare;
- ✓ toate cheltuielile sunt consemnate în documentele justificative adecvate;
- ✓ cheltuielile cu achizițiile reprezintă tranzacții reale în activitatea entității auditate;
- ✓ toate cheltuielile și cumpărările au fost corect însumate și înregistrate;
- ✓ toate achizițiile și cheltuielile sunt aferente exercițiului financiar curent.

Prin examinarea punctuală a acestor obiective, auditorul se convinge că toate cheltuielile evidențiate în situațiile financiare sunt conforme cu reglementările în vigoare, cu instrumentările tehnice contabile, respectând deciziile conducerii întreprinderii.

În faza de planificare a auditului cheltuielilor, auditorul determină natura și structura acestora, inclusiv modul lor de evidențiere. Riscurile fiecărui obiectiv de audit al cheltuielilor determină procedurile adoptate pentru analiza riscurilor.

Prin proceduri de control adecvate, auditorul verifică tranzacțiile de cumpărări și vânzări, întrucât în această etapă pot apărea frecvent frauda și eroarea. Există bunăoară riscul ca unele bunuri și servicii achiziționate să fie utilizate în interesul personal al unor salariați și nu pentru nevoile firmei. Controlul plăților efectuate poate descoperi plăți către furnizori fictivi fără aprobarea conducerii sau valori nereale, supradimensionate. Astfel de riscuri pot afecta exactitatea cheltuielilor, existența și exhaustivitatea acestora.

Împreună cu managementul entității-client, auditorul analizează erorile și fraudele constatate, deficiențele și anomaliile, propunând recomandări și corecții adecvate.

Scanned with OKEN Scanner

7.9. Raportul de audit

La finalizarea misiunii sale, auditorul trebuie să formuleze concluziile care rezultă din probele de audit, ca bază pentru exprimarea unei opinii asupra situaţiilor financiare auditate, consemnate în Raportul de audit. Acest demers presupune constatarea faptului că situaţiile financiare au fost întocmite în conformitate cu Cadrul general de raportare financiară, cu Standardele Internaţionale de Contabilitate, cu celelalte norme și reglementări care asigură certificarea informațiilor oferite utilizatorilor.

Reglementările privind natura, scopul, conținutul și structura unui raport de audit, inclusiv modul de formulare a opiniei sunt conținute în ISA 700 - *Formarea unei opinii și raportarea cu privire la situațiile financiare*[108]. Standardul menționat se coroborează de asemenea cu:

- ISA 200 - *Obiectivul și principiile generale care guvernează un audit al situațiilor financiare*;
- ISA 210 - *Termenii misiunilor de audit;*
- ISA 560 - *Evenimente ulterioare;*
- ISA 701 - *Modificări ale raportului auditorului independent;*
- ISA 800 - *Raportul auditorului independent asupra misiunilor de audit cu scop special.*

Potrivit ISA 200, situațiile financiare cu scop general reprezintă *„acele situații financiare pregătite în conformitate cu un cadru de raportare financiară pentru a îndeplini necesarul comun de informații al unei game largi de utilizatori".*

Raportul auditorului trebuie să conțină o exprimare clară a opiniei auditorului cu privire la situațiile financiare.

Obiectivul unui audit al situațiilor financiare îl reprezintă, potrivit ISA 200, posibilitatea auditorului de a-și exprima o opinie cu privire la măsura în care situațiile financiare sunt întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil. Cu excepția cazului în care, o lege sau o reglementare

---

[108] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, Bucureşti, 2009, p. 710 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

stipulează o altă formulare, opinia auditorului cu privire la un set complet de situații financiare are drept obiectiv constatarea prezentării unei imagini fidele. Expresiile „oferă o imagine fidelă" sau „prezintă cu fidelitate, sub toate aspectele semnificative" sunt echivalente.

7.9.1. Rolul raportului de audit

Standardele internaţionale definesc raportul de audit drept documentul în care auditorii îşi exprimă opinia asupra situaţiilor financiare elaborate de entitatea auditată.

În abordarea reglementărilor internaționale, raportul de audit are un triplu rol:

- instrument de comunicare cu utilizatorii situațiilor financiare întocmite de entitate, în principal cu acționarii și publicul, pentru fundamentarea deciziilor economice;
- instrument de confirmare a încrederii acționarilor și publicului în situațiile financiare prezentate de către entitate;
- instrument de identificare a responsabilităților pentru auditor și pentru conducerea entității auditate.

Responsabilitățile conducerii entității se referă la întocmirea și prezentarea situațiilor financiare. Avem în vedere faptul că prin semnarea lor de către managementul firmei, situațiile financiare se transformă în declarații ale conducerii.

Responsabilitățile auditorului pot fi structurate în:

- *responsabilitate de bază* referitoare la opinia sa în legătură cu situațiile financiare auditate;
- *responsabilități secundare* care au următoarele caracteristici:
  - ✓ rezultă din texte de legi, reglementări diverse sau norme ale organismului profesional;
  - ✓ nu necesită tehnici și proceduri diferite de cele folosite pentru misiunea de audit de bază;
  - ✓ nu presupun exprimarea unei opinii distincte, aceasta fiind implicită, presupusă de la sine (de exemplu obligația legală de verificare a înregistrărilor contabile);

Scanned with OKEN Scanner

- *responsabilități adiționale sau complementare* cu următoarele caracteristici:
  - ✓ rezultă din texte de legi, reglementări diverse sau norme ale organismului profesional;
  - ✓ decurg din tehnici și proceduri care nu sunt obligatorii pentru misiunea de bază;
  - ✓ presupun exprimarea în mod explicit a unei opinii sau concluzii;
  - ✓ raportarea se poate face separat sau poate fi inclusă în raportul de audit (în cuprins sau în anexele acestui document).

7.9.2. Cerințele raportului de audit

Raportul de audit trebuie să respecte sub aspectul conținutului următoarele *cerințe*:

- ***să fie uşor de înţeles***. Formularea raportului trebuie să fie simplă pentru a fi accesibilă celor cărora li se adresează. La elaborarea unui raport de audit trebuie să se utilizeze un limbaj cât mai clar şi simplu, în măsura în care subiectul o permite. În situaţia în care se utilizează termeni tehnici specifici, abrevieri sau acronime, acestea trebuie să fie clar definite într-un glosar de termeni.
- ***să fie lipsit de ambiguitate.*** Auditorul se va asigura că opinia lui este exprimată cu acurateţe şi nu lasă loc de echivoc și interpretări. În acest sens, se recomandă utilizarea de formulări clare, standard, al căror conţinut este general acceptat și perceput în aceeași manieră.
- ***să cuprindă numai informaţii susţinute de probe suficiente şi relevante.*** Este esenţial ca opinia de audit să fie fundamentată pe probe care justifică concluziile la care s-a ajuns. În anumite situaţii, este utilă menţionarea modului de colectare a probelor de audit, sursele acestora și motivarea formulării concluziilor finale.
- ***să fie complet***. Raportul de audit trebuie să cuprindă toate informaţiile necesare pentru a satisface obiectivele prevăzute, în conformitate cu cerinţele și conținutul adecvat. El poate avea anexate situaţiile financiare

Scanned with OKEN Scanner

care au făcut obiectul auditului, respectând regimul documentelor cu caracter secret şi care, conform reglementărilor în vigoare, nu se vor anexa rapoartelor de audit cu caracter public.

- ***să fie exact***. Raportul de audit trebuie să cuprindă probe de audit solide, reale, exacte, suficiente şi pertinente, evidenţiate în dosarele de lucru. Prin intermediul lor se argumentează formularea constatărilor, concluziilor şi a opiniei finale. Caracterul exact implică descrierea cu acurateţe a sferei de cuprindere a auditului, inclusiv a metodologiei și procedurilor utilizate. O inexactitate apărută în raportul de audit poate crea dubii asupra validităţii întregului raport. Concluziile și opiniile finale incorecte prejudiciază credibilitatea instituţiei care a realizat raportul de audit.
- ***să fie obiectiv.*** Credibilitatea unui raport de audit este mult mai mare în cazul în care probele de audit sunt prezentate într-o manieră neutră. Dacă auditorii au relaţii sau interese legate de entitatea auditată, vor exista suspiciuni asupra independenţei şi obiectivităţii acestora. Singura abordare corectă o reprezintă în acest caz neangajarea în misiunea de audit. De asemenea, opinia finală a auditorului nu trebuie să fie influențată de prejudecăți, interese materiale sau alte argumente lipsite de deontologie profesională.
- ***să fie convingător.*** Organizarea riguroasă a materialului, acurateţea şi precizia explicării faptelor şi formularea clară a concluziilor reprezintă premise esenţiale pentru caracterul convingător al raportului. Structurarea acestui document pe capitole şi utilizarea de titluri asigură facilitatea înțelegerii. Când situaţia o permite, se pot utiliza mijloace vizuale (tabele, grafice) pentru clarificarea şi sintetizarea unor materiale complexe.
- ***să fie concis.*** Raportul de audit trebuie să fie la obiect, să cuprindă concluzii şi recomandări fundamentate pe probe de audit. Conciziunea raportului nu trebuie să conducă la eludarea unor aspecte semnificative pentru formularea opiniei finale a auditorului.

Scanned with OKEN Scanner

În rapoartele pe care le întocmesc, auditorii îşi exprimă opinia asupra situaţiilor financiare auditate, prezintă constatările rezultate şi formulează concluzii şi recomandări cu privire la măsurile ce urmează a fi luate de către entitate.

7.9.3. Forma şi conţinutul raportului de audit

Consecvența și rigoarea auditorului în condițiile conformității cu ISA conferă documentului său, raportul de audit, credibilitate pe piața utilizatorilor. De asemenea, structura standardizată a acestuia promovează accesul și înțelegerea facilă de către utilizator a informațiilor conținute în raportul de audit.

Potrivit ISA 700, raportul de audit cuprinde următoarele elemente de bază[109]:

- ***Titlul***, care indică în mod clar că este raportul unui auditor independent. Acest aspect rezultă din conținutul ca atare al titlului (Raportul auditorului independent). Prin această formulare, auditorul declară că a îndeplinit toate cerințele de etică relevante cu privire la independență și, ca urmare, face distincția între un raport al unui auditor independent și un raport întocmit de altcineva.
- ***Destinatarul (cui se adresează)***. De regulă, legile și reglementările naționale specifică destinatarul raportului de audit asupra situațiilor financiare. De cele mai multe ori, raportul auditorului cu privire la situațiile financiare cu scop general este adresat acționarilor, consiliului de administrație sau persoanelor însărcinate cu guvernanța entității auditate.
- ***Paragraful introductiv*** cuprinde elemente referitoare la identificarea situațiilor financiare auditate, la care adăugăm responsabilitățile conducerii entității și ale auditorului. Identificarea situațiilor financiare care au făcut obiectul auditului are loc în primul rând prin precizarea perioadei acoperite prin auditare, respectiv data la care raportul a fost finalizat. Potrivit reglementărilor conținute în ISA 700, în acest paragraf

[109] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 716

Scanned with OKEN Scanner

se menționează că situațiile financiare sunt în responsabilitatea conducerii entității. În mod expres, responsabilitatea auditorului constă în exprimarea unei opinii competente și independente asupra situațiilor financiare, pe baza probelor de audit colectate în timpul misiunii. Se pornește de la premisa că situațiile financiare consemnează reprezentarea tranzacțiilor și evenimentelor de către entitate. În mod normal, conducerea întreprinderii trebuie să facă estimări contabile, să utilizeze tehnici și proceduri, care să ofere o imagine fidelă asupra poziției financiare, performanței și modificărilor acestora într-o perioadă de timp determinată. Auditorul poate formula în cadrul acestui paragraf elemente care delimitează în mod clar responsabilitățile celor două părți în maniera: „Noi am procedat la auditarea situațiilor financiare ale societății X, încheiate la 31 decembrie 20XX, așa cum sunt prezentate în anexele la prezentul Raport. Aceste situații financiare au fost stabilite sub responsabilitatea conducerii entității. Responsabilitatea noastră este, ca pe baza auditului nostru, să exprimăm o opinie asupra conturilor anuale".

- ***Un paragraf prezentând întinderea lucrărilor și natura acestora.*** Are în vedere trimiteri punctuale la referențialul de audit utilizat: Standardele Internaționale de Audit, Norme și practici naționale și alte reglementări. Întinderea lucrărilor oferă posibilitatea auditorului să acceseze procedurile de audit adecvate condițiilor specifice ale entității. Utilizatorul trebuie să se asigure că auditul a fost efectuat conform normelor și practicilor în materie, prin coroborarea tuturor probelor de audit. Din conținutul raportului trebuie să rezulte că auditul a fost planificat și executat într-o asemenea manieră încât să asigure că situațiile financiare nu conțin anomalii semnificative.
- ***Responsabilitatea conducerii cu privire la situațiile financiare*** rezultă din faptul că aceasta a avut în vedere:
  - ✓ conceperea, implementarea și funcționarea unui sistem de control intern relevant pentru întocmirea și prezentarea fidelă a

Scanned with OKEN Scanner

situațiilor financiare, care nu conțin denaturări semnificative generate de fraudă sau eroare;

- ✓ selectarea și aplicarea politicilor de contabilitate adecvate;
- ✓ realizarea unor estimări contabile rezonabile în circumstanțele date. Este de la sine înțeles că situațiile financiare reprezintă de fapt declarații ale conducerii. În consecință, conducerea este responsabilă pentru întocmirea și prezentarea fidelă a acestora. Pentru a îndeplini această responsabilitate, conducerea entității trebuie să elaboreaze și să implementeze un sistem de control intern adecvat, apt să prevină, detecteze și corecteze denaturările provocate fie de fraudă, fie de eroare. Prin aceste abordări, raportarea financiară este validată de auditor, devenind credibilă în fața utilizatorilor. Întocmirea situațiilor financiare solicită conducerii utilizarea raționamentului profesional în realizarea estimărilor contabile adecvate pentru entitatea respectivă. Precizăm că, raționamentele efectuate de profesionistul contabil trebuie să se circumscrie în contextul cadrului de raportare financiară aplicabil. În anumite situații speciale, generate de specificul entității sau de o anumită jurisdicție, auditorul poate fi obligat să consemneze responsabilități suplimentare ale conducerii în întocmirea și prezentarea situațiilor financiare. Reglementările de specialitate înțeleg prin termenul „conducere" persoanele responsabile pentru întocmirea și prezentarea fidelă a situațiilor financiare sau „persoanele însărcinate cu guvernanța".

- ***Responsabilitatea auditorului.*** Este menționată în mod expres, referindu-se punctual la *obligația acestuia de a exprima o opinie cu privire la situațiile financiare în baza auditului efectuat*. Prin această nuanțare este realizată o diferențiere față de responsabilitatea conducerii entității auditate. În același context, raportul precizează că auditorul s-a conformat cerințelor de etică profesională, obținând o

Scanned with OKEN Scanner

asigurare rezonabilă referitoare la faptul că situațiile financiare nu conțin denaturări semnificative. *Descrierea detaliată a auditului prin intermediul raportului în cadrul acestui paragraf are loc prin menționarea următoarelor elemente:*

- ✓ auditul a fost realizat prin folosirea unor proceduri adecvate în vederea obținerii probelor de audit referitoare la sume și alte informații publicate în situațiile financiare;
- ✓ procedurile selectate depind de raționamentul profesional al auditorului, inclusiv de evaluarea riscului ca situațiile financiare să prezinte denaturări semnificative. În evaluarea acestor riscuri, auditorul analizează sistemul de control intern pentru întocmirea și prezentarea fidelă a situațiilor financiare, inclusiv pentru elaborarea procedurilor de audit adecvate circumstanțelor date. Un audit performant trebuie să includă de asemenea evaluarea gradului de adecvare al politicilor contabile folosite, caracterul rezonabil al estimărilor contabile realizate de către conducere, precum și prezentarea generală a situațiilor financiare. Paragraful conține de asemenea și precizarea conform căreia auditorul consideră că probele de audit obținute sunt suficiente și adecvate pentru fundamentarea opiniei auditorului.

- ***Opinia auditorului*** este conținută într-un paragraf distinct, din care să rezulte dacă situațiile financiare oferă sau nu o imagine fidelă poziției, performanței financiare și modificărilor acestora. Maniera de formulare pentru exprimarea opiniei auditorului poate fi „dau o imagine fidelă" sau „prezintă în mod sincer sub toate aspectele lor semnificative". Ambele formulări sunt echivalente, exprimând implicit faptul că auditorul nu ia în considerare în demersul său decât elementele semnificative privind situațiile financiare. De asemenea, pentru a aviza cititorul asupra contextului în care este exprimată „fidelitatea", opinia auditorului trebuie să indice cadrul general în baza căruia au fost întocmite situaţile

Scanned with OKEN Scanner

financiare, utilizând expresia cum ar fi: „în concordanţă cu (se indică Standardele Internaţionale de Audit sau de Contabilitate, respectiv reglementări și norme naționale relevante)".

- ***Alte responsabilități de raportare.*** Există împrejurări în care, auditorul poate avea responsabilități adiționale de a raporta asupra unor aspecte suplimentare dincolo de exprimarea opiniei cu privire la situațiile financiare. Bunăoară, auditorul este obligat să raporteze asupra unor probleme care îi atrag atenția în decursul auditului. În același context, auditorului i se poate cere să efectueze proceduri adiționale și să raporteze cu privire la acestea, cum ar fi caracterul adecvat sau inadecvat al registrelor, al înregistrărilor contabile, al metodelor de evaluare etc. Menționăm că, uneori auditorului i se cere să raporteze cu privire la aceste chestiuni într-un raport separat. Potrivit ISA 700[110], în cazul în care auditorul abordează și alte responsabilități de raportare în cadrul misiunii de bază referitoare la situațiile financiare, aceste alte responsabilități trebuie tratate într-o secțiune distinctă a raportului, după paragraful referitor la opinie. Delimitarea are loc pentru a separa în mod clar alte responsabilități de raportare de responsabilitățile auditorului și de opinia cu privire la situațiile financiare.
- ***Semnătura auditorului.*** Raportul de audit trebuie semnat, de regulă, în numele firmei de audit, deoarece ea este aceea care își asumă responsabilitatea pentru audit. El poate fi semnat de auditor, cu numele personal al acestuia, pe fiecare pagină, funcție de jurisdicția respectivă. Pe lângă semnătura auditorului, în anumite împrejurări, auditorului i se poate pretinde să-și declare desemnarea contabilă profesională sau faptul că auditorul sau firma, după caz, au fost recunoscuți de autoritatea de licențiere adecvată din jurisdicția respectivă.

---

110 ***, *Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, București, 2008, p. 623 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Data raportului.*** O condiţie foarte importantă a raportului de audit, o reprezintă datarea acestuia la momentul când s-a încheiat auditul. În acest mod, utilizatorul este informat că auditorul a analizat efectul asupra situaţiilor financiare şi asupra raportului, a tuturor evenimentelor şi tranzacţiilor cunoscute până la acea dată. *Precizăm că, auditorul nu are dreptul să dateze raportul cu privire la situațiile financiare mai devreme de data la care a obținut suficiente probe de audit în virtutea cărora să-și poată fundamenta corect opinia finală. De asemenea, întrucât responsabilitatea auditorului este de a redacta rapoarte asupra situaţiilor financiare întocmite şi prezentate de către conducere, auditorul nu trebuie să dateze raportul înainte de data la care situaţiile financiare au fost semnate și aprobate de către conducere.*
- ***Adresa auditorului*** reprezintă un element important al raportului, din care trebuie să rezulte locația (orașul), țara respectivă sau jurisdicția în care auditorul își desfășoară activitatea.

În concluzie:

Raportul de audit trebuie să stabilească dacă, în opinia auditorului, situaţiile financiare oferă o imagine fidelă a poziţiei financiare a societăţii la data raportării, a rezultatelor activităţii şi a fluxurilor de numerar pentru perioada auditată, în concordanţă cu reglementările în vigoare.

De asemenea, conform ISA 700 - *Raportul auditorului independent cu privire la un set complet de situații financiare cu scop general* cere ca acesta să specifice în raportul său dacă sunt respectate sau nu standardele de audit, celelalte norme și reglementări în vigoare.

7.9.4. Opinia de audit

Opinia de audit trebuie să stabilească dacă situaţiile financiare oferă o imagine fidelă şi dacă sunt întocmite sub toate aspectele semnificative în conformitate cu

Scanned with OKEN Scanner

reglementările în vigoare. Potrivit reglementărilor Internaţionale de Audit, respectiv ISA 700, opinia auditorului este prezentată în format standard[111]. *Termenii folosiţi pentru exprimarea opiniei auditorului sunt: „oferă o imagine fidelă" sau „prezintă în mod corect, sub toate aspectele lor semnificative". Deducem de aici că auditorul a luat în considerare numai elementele semnificative privind situațiile financiare. Exprimarea nu este întâmplătoare, întrucât* ***acoperă într-o măsură necesară și extrem de inteligentă responsabilitatea auditorului.*** *Pe această bază, eventuale probe sau informații care nu au fost incluse în raționamentul profesional al auditorului, pot fi justificate prin argumentul că nu fac parte din elementele semnificative privind situațiile financiare.*

Referențialul după care auditorul trebuie să-și organizeze întregul demers privind auditul financiar, inclusiv formularea opiniei finale, include:

- Standardele Internaționale de Audit (ISA);
- Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS/IFRS);
- reguli și norme emise de către instituțiile sau organismele profesionale;
- practica generală din țara respectivă.

În cazul în care raportul auditorului face referire atât la Standardele Internaționale de Audit, cât și la standardele de audit ale unei țări sau jurisdicții specifice, auditorul este obligat să identifice (nominalizeze) jurisdicția sau țara de origine a standardelor de audit.

În afara opiniei referitoare la imaginea fidelă exprimată prin situațiile financiare, există împrejurări în care, auditorul trebuie să includă în raport și faptul că documentele de raportare și sinteză contabilă sunt conforme cu alte prevederi legale sau statutare.

Pe baza probelor de audit colectate, auditorul trebuie să-și exprime opinia cu privire la:

- existenţa de erori materiale în situaţiile financiare auditate;
- respectarea standardelor contabile de raportare financiară;
- respectarea legalităţii şi regularităţii tranzacţiilor şi operaţiunilor financiare.

---

111 ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 718 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

Opinia auditorului are în vedere situaţiile financiare în ansamblul lor, ceea ce conduce la evitarea unor detalieri excesive. Ea oferă utilizatorului o apreciere de ansamblu asupra domeniului auditat. Termenii utilizaţi depind de cadrul juridic specific, obiectul auditării și evident profesionalismul auditorului. Oricum, conţinutul opiniei trebuie să indice clar, fără ambiguitate, dacă sunt sau nu rezerve.

Opinia auditorului poate fi:

- ***opinie necalificată/favorabilă (fără rezerve).*** Acest tip de opinie este exprimat de auditor când s-a ajuns la concluzia că:
  - ✓ situaţiile financiare au fost întocmite cu respectarea principiilor şi politicilor contabile aplicabile şi oferă sub toate aspectele semnificative, o imagine fidelă şi reală asupra operaţiilor financiare ale entităţii;
  - ✓ situaţiile financiare reflectă cu fidelitate poziţia financiară, performanța și modificările acestora pentru entitatea auditată. Tranzacţiile financiare s-au efectuat în conformitate cu prevederile şi reglementările legale în vigoare;
  - ✓ toate informaţiile de importanţă semnificativă cu privire la situaţiile financiare sunt corect menţionate.

  Modul de formulare a acestui tip de opinie este:

  „După părerea noastră, conturile anuale dau o imagine fidelă (sau prezintă în mod sincer, sub toate aspectele lor semnificative), a poziției și situației financiare a societății la 31 decembrie 20XX, precum și rezultatelor acestor operații, inclusiv fluxurilor de trezorerie pentru exercițiul închis la această dată, în conformitate cu normele internaționale (sau naționale) de contabilitate".
- ***opinia fără rezerve dar cu un paragraf de observații*** apare atunci când raportul de audit poate fi modificat prin adăugarea unui paragraf de observații. Obiectivul acestui paragraf suplimentar este de a lămuri cititorul asupra unui aspect privind conturile anuale, expus de o manieră detaliată în anexă. Adăugarea unui astfel de paragraf nu afectează opinia auditorului. De regulă, observațiile menționate se adaugă după

Scanned with OKEN Scanner

paragraful de opinie, precizând în mod clar, că prezența lor nu constituie o rezervă. *Forma de prezentare a paragrafului de observații poate fi de maniera:*

„Fără să exprimăm o rezervă asupra situațiilor financiare, noi atragem atenția asupra notei X din anexă. Societatea face obiectul unui proces, în care este acuzată de infracțiune în utilizarea brevetelor și în care i se pretinde vărsarea redevențelor și daunelor de interese. Societatea a angajat o contra-acțiune, iar audierile preliminare, cât și procedurile juridico-administrative ale celor două acțiuni sunt în curs. Rezultatul final al acestui litigiu nu poate fi determinat în prezent. În consecință, constatăm că nu au fost constituite provizioanele necesare pentru acoperirea cheltuielilor care ar putea să rezulte.

- ***opinie calificată (cu rezerve).*** Această formă de opinie este exprimată atunci când:
  - ✓ auditorul are îndoieli sau
  - ✓ nu este de acord cu unul sau mai multe elemente ale situaţiilor financiare care sunt materiale (au importanţă semnificativă) dar nu sunt fundamentale pentru buna înţelegere a situaţiilor financiare.

Rezervele se prezintă înaintea paragrafului de opinie.

În acest caz, paragraful unei opinii cu rezerve datorate limitării întinderii lucrărilor capătă forma[112]*:*

„Noi nu am putut asista la inventarul fizic din 31 decembrie 20XX, întrucât am fost desemnați auditori ulterior acestei date. Ținând seama de natura documentelor contabile ale societății, noi am putut controla cantitățile prin alte proceduri. După părerea noastră, cu excepția incidenței ajustărilor, care ar fi fost necesare, dacă noi am fi efectuat controlul fizic al cantităților, situațiile financiare oferă o imagine fidelă a

[112] Toma, M, *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, Ed. CECCAR, București, 2007, p. 194 ş.u.

Scanned with OKEN Scanner

poziției și situației financiare a societății la 31 decembrie 20XX, cât și a contului de profit și pierdere, pentru exercițiul încheiat la această dată, fiind conforme cu prevederile legale și statutare".

Exemplu de rezerve datorate dezacordului cu conducerea entității auditate poate fi de maniera:

„Așa cum este explicat în nota X anexată, nu s-au constatat amortismente în situațiile financiare. Această practică nu este, în opinia noastră, în acord cu Normele de amortizare a capitalului imobilizat în active corporale. Cheltuielile aferente, pe baza unui amortisment linear și a unei cote de ... pentru clădiri și ... pentru utilaje, trebuie să se ridice la suma de ... pentru exercițiul încheiat la 31 decembrie 20XX. În consecință, amortismentele cumulate trebuie să se ridice la suma de ... lei, iar pierderile exercițiului și pierderile cumulate la suma de ... lei. După părerea noastră, cu excepția incidenței asupra conturilor anuale, a faptelor menționate în paragraful precedent, conturile anuale dau o imagine fidelă poziției și situației financiare a societății la 31 decembrie 20XX, cât și contului de profit și pierdere pentru exercițiul încheiat la această dată, fiind conforme cu prevederile legale și statutare".

- ***opinia contrară (defavorabilă)*** apare atunci când auditorul nu poate exprima o opinie asupra ansamblului situaţiilor financiare din cauza dezacordului profund ce-l împiedică să formuleze o opinie cu rezerve. În consecință, el este obligat să refuze formularea unei opinii cu rezerve asupra situaţiilor financiare. Declaraţia auditorului va exprima că situaţiile financiare nu sunt conforme cu standardele şi reglementările aplicabile, nu oferă o imagine fidelă şi reală, menționând cu claritate toate motivele dezacordului.

  Formularea unei astfel de opinii, datorată dezacordului asupra principiilor contabile, poate avea forma:

  „Astfel, așa cum este explicat în nota X, nu s-au constatat amortismente în situațiile financiare. Această practică nu este, în opinia noastră, în acord cu Normele de amortizare a capitalului imobilizat în active

Scanned with OKEN Scanner

corporale. Cheltuielile aferente, pe baza unui amortisment linear și a unei cote de ... pentru clădiri și ... pentru utilaje, trebuie să se ridice la suma de ... pentru exercițiul încheiat la 31 decembrie 20XX. În consecință, amortismentele cumulate trebuie să se ridice la suma de ... lei, iar pierderile exercițiului și pierderile cumulate la suma de ... lei. După părerea noastră, datorită incidenței faptelor menționate în paragraful precedent, situațiile financiare nu dau o imagine fidelă a societății la 31 decembrie 20XX, contului de profit și pierdere pentru exercițiul încheiat la această dată și, nu sunt conforme cu prevederile legale și statutare".

- ***imposibilitatea de a exprima o opinie (refuzul de a formula o opinie)***. Auditorul exprimă acest tip de opinie atunci când nu poate formula o opinie asupra situaţiilor financiare, întrucât există inexactităţi în situaţiile financiare sau, limitarea ariei de cuprindere a auditului îl împiedică să obţină suficiente probe pentru a susţine o opinie cu rezerve. Auditorul ajunge la concluzia că efectele potenţiale care decurg din lipsa probelor sunt atât de semnificative, încât situaţiile financiare în ansamblul lor ar putea prezenta eronat poziţia financiară a entităţii auditate. În acest caz, auditorul renunţă să exprime o opinie. În raportul său, el trebuie să specifice în mod clar că se află în imposibilitatea de a exprima o opinie, menționând punctual toate elementele de incertitudine. Atunci când există o limitare a ariei de aplicabilitate a activităţii auditorului, care necesită exprimarea unei opinii cu rezerve sau imposibilitatea exprimării unei opinii, raportul de audit trebuie să prezinte limitarea şi să indice posibilele ajustări necesare pentru situaţiile financiare.

Exemplificăm mai jos situaţii ce conduc la o opinie, alta decât aceea favorabilă – necalificată și anume *dezacordul cu conducerea*. Auditorul poate să nu fie de acord cu managementul întreprinderii cu privire la aspecte de genul:

- ✓ adecvarea politicilor contabile selectate;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ metodele de aplicare ale acestora, inclusiv modul de prezentare a informaţiilor în situaţiile financiare. În cazul în care aceste dezacorduri sunt semnificative pentru situaţiile financiare, auditorul trebuie să exprime o opinie calificată (cu rezerve) sau o opinie contrară. De exemplu:
- ✓ conducerea refuză să aplice unele principii şi proceduri ale contabilităţii;
- ✓ conducerea nu este de acord să solicite confirmări din partea terţilor;
- ✓ conducerea nu pune la dispoziţia auditorului informaţiile necesare.

Dezacordurile cu conducerea entităţii pot apărea din:

- constituirea de provizioane insuficiente sau supradimensionate pentru deprecierea stocurilor și creanţelor;
- stocuri care au fost supraevaluate sau subevaluate din cauza unor erori (greşeli) în calcularea costurilor;
- încălcarea principiului independenţei exerciţiului;
- erori în clasificarea terţilor cum ar fi: considerarea unui client incert drept client obişnuit etc.

Modul de ilustrare a acestor aspecte poate fi prezentat astfel:

„Am auditat bilanţul anexat al societăţii DELTA la 31.12.20XX, situaţia contului de profit şi pierdere, precum şi situaţia fluxurilor de trezorerie pentru anul încheiat. Responsabilitatea pentru aceste situaţii revine conducerii societăţii. Responsabilitatea noastră este de a prezenta o opinie asupra acestor situaţii financiare în baza auditului efectuat.

Am desfăşurat auditul în concordanţă cu standardele de audit.

În opinia noastră, datorită efectelor aspectului discutat în paragrafele precedente, situaţiile financiare nu prezintă o imagine fidelă (sau nu prezintă în mod fidel) poziţia financiară a societăţii la 31 decembrie 20XX, precum şi a rezultatelor din exploatare, a fluxurilor de numerar pentru anul încheiat la data respectivă în conformitate cu Standardele şi practicile naţionale de contabilitate.

Scanned with OKEN Scanner

Conform celor menționate în Nota X, în situaţiile financiare nu a fost prezentată nici o sumă pentru amortizare, fapt care, în opinia noastră, nu este în concordanţă cu Standardele Internaţionale de Contabilitate. Provizionul pentru anul încheiat la 31 decembrie 20XX trebuie să fie de ___ lei, calculat pe baza metodei liniare de amortizare, folosind ratele anuale de 5% pentru clădiri şi 20% pentru echipamente.

Prin urmare, activele fixe trebuie reduse cu amortizarea cumulată de ____ lei, iar pierderea anuală şi deficitul cumulat trebuie să crească cu ____ lei, respectiv ____ lei.

În opinia noastră, cu excepţia efectului asupra situaţiilor financiare al problemei menționate în paragrafele anterioare, situaţiile financiare prezintă o imagine fidelă (sau prezintă în mod corect, sub toate aspectele semnificative) poziţia societăţii la 31 decembrie 20XX şi a rezultatelor din exploatare, precum şi a fluxurilor de numerar pentru anul încheiat, în conformitate cu Standardele Internaţionale de Contabilitate şi Standardele naţionale relevante".

Notă: Pentru o edificare mai completă asupra conceptelor și reglementărilor în materie, am inclus în lucrarea noastră un *Studiu de caz* concretizat într-un *Raport de audit asupra situațiilor financiare*, finalizat cu formularea opiniei auditorului.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL VIII

Fraudă şi eroare în audit

Nu reprezintă un secret pentru nimeni faptul că ponderea economiei subterane, nefiscalizate în România este deosebit de mare, după unele surse cca. 42%. Proliferarea ei a avut la bază o serie de factori în rândul cărora, tentația îmbogățirii, ingineriile financiare și frauda ocupă un loc însemnat. Din aceste considerente apreciem necesară prezentarea detaliată a acestui complex fenomen negativ, inclusiv a reglementărilor sub incidența cărora riscurile producerii lui ar putea fi diminuate.

8.1. Psihologia personajului predispus la fraudă financiară

Pentru ca o persoană să comită o fraudă, trebuie să existe, de regulă, anumite circumstanțe favorizante. Poziția angajatului în întreprindere reprezintă fără îndoială o premisă importantă. Astfel, deținerea unei funcții la un nivel înalt, care oferă atribuții și responsabilități pe măsură, capacitatea de a controla o mare parte din personal, inclusiv din tranzacțiile desfășurate de companie, constituie o conjunctură favorabilă pentru producerea fraudei. Iată de ce, majoritatea fraudelor sunt comise de către directori. *Autorul fraudei trebuie să fie un om care dispune de capacități intelectuale superioare, experiență, creativitate, cultură generală și de specialitate. De asemenea, el trebuie să dețină cunoștințe detaliate despre activitatea întreprinderii, desfășurarea controalelor și auditului intern, inclusiv eventualele carențe ale acestora. Cel care comite frauda se distinge prin inventivitate, are un orgoliu puternic, încredere solidă în propria persoană și dorința de a se autodepăși. Este ambițios, atras de aventură și situații riscante, are capacitatea de a minți fără limite, de a convinge și domina alți angajați pentru a-l sprijini să mascheze acțiunile ilegale. Fără îndoială, nu este genul de persoană care să clacheze din cauza stresului sau cu prea multe mustrări de conștiință.*

Scanned with OKEN Scanner

Realizarea fraudei depinde în principal de următorii patru factori[113]:

- inițiativa sau existența unei motivații solide;
- oportunitatea sau conjunctura favorabilă;
- autoconvingerea că merită riscul;
- capabilitatea de a duce la bun sfârșit acest fapt.

8.2. Responsabilitatea auditorului privind luarea în considerare a fraudei la auditarea situaţiilor financiare

Complexă şi mereu actuală, această problemă este abordată în cadrul Standardului Internaţional de Audit (ISA) nr. 240 - *Responsabilitățile auditorului privind frauda în cadrul unui audit al situațiilor financiare*. Prin conţinutul său, reglementarea menționată oferă îndrumări cu privire la responsabilitatea auditorului de a lua în considerare frauda în desfășurarea misiunii de bază.

Punctual, standardul are în vedere următoarele aspecte[114]:

- face distincţia dintre fraudă şi eroare, descriind cele două tipuri de fraudă relevante pentru auditor, adică:
  - ✓ prezentările eronate care rezultă din însuşirea necuvenită a activelor;
  - ✓ prezentările eronate care rezultă din raportarea financiară frauduloasă;

  Standardul precizează de asemenea:
  - ✓ responsabilităţile celor însărcinaţi cu guvernanța şi ale celor din conducerea entităţii cu privire la prevenirea şi detectarea fraudei;
  - ✓ limitările inerente ale unui audit în contextul fraudei;

---

[113] Wolfe, D., Hermanson, D., *The Fraud Diamond: Considering the Four Elements of Fraud*, The CPA Journal, decembrie 2004

[114] ***, *Standardul profesional nr. 24, Misiunile de audit financiar şi cadrul conceptual privind misiunile standardizate ale expertului contabil*, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007, p. 172-180

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ responsabilităţile auditorului în ceea ce priveşte detectarea prezentărilor eronate semnificative cauzate de fraudă.

- impune auditorului să acţioneze cu scepticism profesional, recunoscând posibilitatea existenţei unei prezentări eronate semnificative cauzate de fraudă, fără a ignora cunoştinţele anterioare ale acestuia asupra entităţii, inclusiv integritatea conducerii şi a celor însărcinaţi cu guvernanța.
- cere membrilor echipei misiunii să discute posibilitatea ca situaţiile financiare ale entităţii să conţină prezentări eronate semnificative cauzate de fraudă;
- solicită partenerului misiunii să ia în considerare aspectele care trebuie comunicate membrilor echipei care nu sunt implicaţi în discuţii.
- cere auditorului:
  - ✓ să efectueze proceduri pentru a obţine informaţiile necesare identificării riscurilor prezentării eronate cauzate de fraudă;
  - ✓ să descopere şi să evalueze riscurile prezentării eronate, generate de fraudă la nivelul situaţiilor financiare şi al declaraţiilor;
  - ✓ să evalueze eficiența controalelor desfășurate de entitate;
  - ✓ să stabilească dacă aceste controale au fost corect implementate în scopul eliminării unei prezentări eronate în situațiile financiare;
  - ✓ să stabilească reacţiile generale pentru a gestiona riscurile prezentării eronate semnificative cauzate de fraudă la nivelul situaţiilor financiare;
  - ✓ să ia în considerare desemnarea şi supravegherea personalului;
  - ✓ să ia în considerare politicile contabile utilizate de către entitate;
  - ✓ să selecteze corect natura, momentul şi amploarea procedurilor de audit pentru depistarea fraudei;
  - ✓ să desfăşoare proceduri de audit adecvate pentru a diminua riscul ca membrii conducerii să se sustragă controlului;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ să stabilească răspunsurile necesare gestionării optime a riscurilor de prezentare eronată semnificativă cauzată de fraudă;
- ✓ să analizeze dacă o prezentare eronată identificată poate să indice existenţa unei fraude;
- ✓ să obţină, ori de câte ori este cazul, declaraţii scrise din partea conducerii cu privire la fraudă;
- ✓ să comunice cu cei din conducere şi cu cei însărcinaţi cu guvernanța pe parcursul întregului demers de audit.

- oferă îndrumări cu privire la comunicările cu autorităţile de reglementare şi implementare;
- face recomandări în cazul în care, în urma prezentărilor eronate generate de fraudă, auditorul se confruntă cu situaţii excepţionale care pun sub semnul întrebării capacitatea sa de a continua desfăşurarea auditului;
- stabileşte cerinţele de documentare.

Potrivit ISA 240, riscul ca auditorul să nu detecteze o denaturare semnificativă, generată de frauda efectuată de conducere este mai mare decât cel aferent fraudei angajaților. Avem în vedere faptul că managementul entității se află frecvent în poziția de a manipula direct sau indirect înregistrările contabile, de a prezenta informații financiare frauduloase sau de a evita procedurile de control menite să prevină fraude similar din partea altor angajați[115].

În planificarea şi desfăşurarea auditului, pentru a reduce riscul de audit la un nivel rezonabil, auditorul trebuie să ia în considerare riscurile prezentării eronate cauzate de fraudă, din situaţiile financiare.

8.3. Caracteristicile fraudei

Prezentările eronate din situaţiile financiare pot apărea ca rezultat al fraudei sau erorilor. Ceea ce deosebeşte frauda de eroare este natura acţiunii care stă la baza

---

115 ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 165

Scanned with OKEN Scanner

prezentării eronate din situaţiile financiare. *În cazul fraudei, această acțiune este deliberată, în timp ce la eroare lipsește elementul intenţional.*

Termenul ***„eroare"*** *se referă la o prezentare eronată, neintenţionată din situaţiile financiare, inclusiv la omisiunea unei valori sau a furnizării de informaţii,* cum ar fi:

- o greşeală apărută în colectarea sau procesarea datelor pe baza cărora sunt întocmite situaţiile financiare;
- o estimare contabilă incorectă care rezultă din omiterea sau interpretarea greşită a faptelor;
- o greşeală în ceea ce priveşte aplicarea principiilor contabile legate de evaluare, recunoaştere, clasificare, prezentare sau furnizare de informaţii.

Termenul de ***„fraudă"*** *se referă la un act intenţionat al unei singure persoane sau al mai multor persoane din conducere, dintre cei însărcinaţi cu guvernanța, dintre angajaţi sau terţi, care implică utilizarea înşelăciunii pentru a obţine un avantaj nedrept sau ilegal.*

Deşi frauda este un concept consacrat, în contextul acestui ISA, auditorul este preocupat de frauda care generează o prezentare eronată semnificativă în situaţiile financiare. *Auditorii nu stabilesc din punct de vedere legal dacă frauda a avut sau nu loc.*

Funcție de autorii ei, distingem:

- *fraudă la nivelul conducerii,* comisă de una sau mai multe persoane din conducere sau dintre cei însărcinaţi cu guvernanța;
- *fraudă comisă de angajaţi,* în cazul în care persoanele implicate se află în raport de muncă cu entitatea.

În oricare din aceste situații, poate exista o complicitate cu angajați din cadrul entităţii sau cu terţii din afara întreprinderii.

Așa cum am menționat, există două tipuri de prezentări eronate intenţionate care sunt relevante pentru auditor şi anume:

- prezentări eronate care apar în urma raportării financiare frauduloase;
- prezentări eronate care apar în urma însuşirii necuvenite a unor active.

Scanned with OKEN Scanner

Prezentarea eronată prin raportarea financiară frauduloasă *implică prezentări eronate intenţionate care includ omisiuni ale valorilor sau dezvăluirilor de informaţii în situaţiile financiare pentru a induce în eroare utilizatorii acestora.*

Raportarea financiară frauduloasă poate fi realizată în principal prin:

- manipulare, falsificare, inclusiv contrafacerile, modificarea înregistrărilor contabile sau a documentaţiei justificative pe baza cărora sunt întocmite situaţiile financiare;
- declaraţii eronate în situaţiile financiare cu privire la evenimente, tranzacţii sau alte informaţii semnificative, inclusiv omisiunea intenţionată a acestora;
- aplicarea greşită, în mod deliberat, a principiilor contabile legate de evaluare, clasificare, maniera de prezentare sau furnizarea de informaţii.

Raportarea financiară frauduloasă este generată frecvent și de faptul că membrii conducerii se sustrag controalelor, ceea ce crează aparența funcţionării corecte a acestora.

Frauda comisă de către conducere care se sustrage controalelor presupune utilizarea unor tehnici precum:

- înregistrarea unor intrări fictive în registrul contabil, în special către sfârşitul exercițiului, pentru a manipula rezultatele din exploatare sau pentru a atinge alte obiective;
- modificarea necorespunzătoare a prezumțiilor şi schimbarea raţionamentelor utilizate pentru estimarea soldurilor conturilor;
- omiterea, avansarea sau întârzierea recunoaşterii în situaţiile financiare a evenimentelor şi tranzacţiilor care au avut loc în timpul perioadei de raportare;
- ascunderea sau neprezentarea unor fapte care ar putea afecta valorile înregistrate în situaţiile financiare;
- angajarea în tranzacţii complexe care sunt structurate astfel încât să prezinte eronat poziţia sau performanţa financiară a entităţii;
- modificarea înregistrărilor şi a condiţiilor legate de tranzacţiile semnificative şi neobişnuite.

Scanned with OKEN Scanner

Raportarea financiară frauduloasă este concretizată uneori prin manipularea de către conducere a veniturilor întreprinderii. O asemenea abordare urmărește inducerea în eroare a utilizatorilor situaţiilor financiare, întrucât influenţează percepţiile acestora cu privire la performanţa şi profitabilitatea entităţii. *O astfel de administrare a câştigurilor începe de obicei cu acţiuni de mică amploare constând în ajustări necorespunzătoare ale presupunerilor sau schimbări ale raţionamentului de către conducere. Presiunile şi stimulentele pot face ca aceste operaţiuni să evolueze până se ajunge la raportarea financiară frauduloasă.* O astfel de situaţie ar putea avea loc atunci când, din dorința de a îndeplini aşteptările pieţei sau de a maximiza compensarea bazată pe performanţă, conducerea adoptă în mod deliberat comportamente care duc la raportare financiară frauduloasă, prin denaturarea semnificativă a situaţiilor financiare. În alte entităţi, conducerea poate fi motivată să reducă veniturile în mod semnificativ pentru a minimiza impozitele sau să le exagereze pentru asigurarea unei finanţări bancare (obținerea facilă a creditelor).

Prezentarea eronată prin deturnarea de active *are la origine însuşirea necuvenită a activelor cauzată de furtul acestora, comis în general de către angajaţi, în valori mici sau nesemnificative.* Totuși, deturnarea de active poate să implice uneori şi conducerea entității, care este mai capabilă să acopere sau să ascundă asemenea fapte în moduri care sunt foarte dificil de detectat.

Însuşirea necuvenită a activelor poate fi realizată în principal prin modalităţile:

- delapidarea veniturilor (însuşirea necuvenită a încasărilor din contul de creanţe sau devierea veniturilor în conturi bancare personale);
- furtul activelor fizice sau a celor necorporale (furtul stocurilor în scop personal sau pentru vânzare, furtul fierului vechi pentru revânzare, complicitatea cu o firmă concurentă prin dezvăluirea de informaţii tehnologice în schimbul banilor, furtul proprietăţii intelectuale);
- determinarea unei entităţi să plătească pentru bunuri sau servicii pe care nu le-a primit (plăţile către furnizori fictivi, mită plătită de diverşi furnizori agenţilor de achiziţii ai firmei în schimbul cumpărării de produse la preţuri majorate, plăţile către angajaţi fictivi);

Scanned with OKEN Scanner

- utilizarea activelor unei entităţi în scopuri personale (utilizarea activelor entităţii drept garanţie pentru un împrumut personal sau pentru un împrumut către o terţă parte).

Potrivit ISA 240, însuşirea necuvenită a activelor este frecvent însoţită de înregistrări sau documente false, în scopul ascunderii faptului că bunurile respective lipsesc sau au fost depuse ca garanţii fără o autorizaţie corespunzătoare.

Frauda implică stimulente sau presiuni, perceperea unei oportunităţi de a face acest lucru şi fără îndoială, o anumită premeditare a actului. Persoanele pot fi stimulate să îşi însuşească foloase necuvenite și din cauză că sunt foarte sărace. Este un argument adeseori invocat, care în opinia noastră nu justifică sub nici o formă acest comportament. Raportarea financiară frauduloasă poate fi comisă, deoarece conducerea se află sub presiunea atingerii unei anumite ţinte a câştigurilor, uneori nerealistă. Tentația raportării frauduloase sporește și mai mult atunci când neîndeplinirea obiectivelor financiare atrage consecinţe semnificative asupra întreprinderii (încheierea exercițiului cu rezultate nefavorabile poate genera pierderea unor piețe de desfacere sau accesul la credite). Oportunitatea de a face o raportare financiară frauduloasă sau a obține foloase necuvenite poate apărea atunci când o persoană crede că se poate sustrage controlului intern, întrucât se află într-o poziţie de conducere sau are cunoştinţe despre existența unor carențe în funcționarea sistemului de control intern. De cele mai multe ori, comiterea unui act fraudulos este premeditată. Există persoane care au o anumită atitudine, un caracter sau un set de valori etice care le permit să comită, intenţionat sau în cunoştinţă de cauză, un act necinstit. Din nefericire, uneori chiar şi persoane oneste pot comite fraude dacă se află într-un mediu care exercită o presiune suficient de mare asupra lor[116].

---

[116] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 176

Scanned with OKEN Scanner

8.4. Responsabilităţile conducerii și ale persoanelor însărcinate cu guvernanța

Responsabilitatea principală pentru prevenirea şi detectarea fraudelor și erorilor revine atât celor însărcinaţi cu guvernanța entităţii, cât şi celor din conducerea ei. Amploarea acestor responsabilităţi diferă de la o entitate la alta şi de la o ţară la alta. În anumite entităţi, structura de guvernare poate fi mai puţin oficială, deoarece persoanele însărcinate cu guvernanța pot fi aceleaşi persoane care se află la conducerea entităţii.

Important este că, persoanele din conducere, fiind supravegheate de cei însărcinaţi cu guvernanța, să promoveze măsuri de prevenire a fraudei. Această atitudine reduce oportunităţile de fraudă, iar autorii lor potențiali renunță de teama posibilităţii de a fi descoperiţi şi pedepsiţi. Se poate vorbi în acest caz despre o cultură a onestității şi un comportament etic corespunzător. O astfel de cultură, bazată pe un set puternic de valori etice, trebuie comunicată şi demonstrată de către conducere şi de către cei însărcinaţi cu guvernanța, oferind un exemplu pentru angajaţi.

Crearea unei culturi de onestitate şi de conduită etică include:

- a da un bun exemplu;
- a crea un mediu pozitiv la locul de muncă;
- a angaja, instrui şi promova angajaţii corespunzători;
- a cere confirmarea periodică din partea angajaţilor în ceea ce priveşte:
  - ✓ responsabilităţile pe care le au;
  - ✓ acţiunile care trebuie întreprinse ca reacţie la fraudele reale, suspectate sau presupuse.

Intră în responsabilitatea celor însărcinaţi cu guvernanța entităţii să se asigure, prin supravegherea conducerii, de faptul că entitatea stabileşte şi menţine controlul intern. Astfel, se poate oferi o asigurare rezonabilă asupra credibilității raportărilor financiare, eficienţei şi eficacității operaţiunilor desfășurate de întreprindere, inclusiv asupra conformității cu legile şi reglementările în vigoare. Supravegherea activă poate ajuta la consolidarea angajamentului conducerii de a crea o cultură de onestitate şi de conduită etică. În exercitarea responsabilităţilor de supraveghere, cei însărcinaţi cu guvernanța trebuie să ia în considerare posibilitatea ca cei din conducere să se sustragă

Scanned with OKEN Scanner

procedurilor de control sau să îşi exercite alte influenţe nepotrivite asupra procesului de raportare financiară. Avem în vedere eforturile făcute de conducere de a administra câştigurile, astfel încât să influenţeze percepţiile analiştilor cu privire la performanţa şi profitabilitatea entităţii.

Intră în responsabilităţile conducerii să stabilească un mediu de control, să menţină politici şi proceduri pentru a ajuta la atingerea obiectivului de a asigura desfăşurarea ordonată şi eficientă a afacerilor entităţii. Consemnarea lor trebuie să aibă loc prin situaţiile financiare care să ofere o imagine fidelă şi justă în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil. Controalele reduc, dar nu elimină total riscul denaturărilor. În stabilirea controalelor care ar trebui implementate pentru prevenirea şi detectarea fraudelor, conducerea trebuie să ia în considerare riscurile ca situaţiile financiare să fie prezentate eronat ca urmare a unei fraude.

8.5. Limitări inerente ale unui angajament de audit în contextul fraudei

Aşa cum se descrie în ISA 200 - *Obiective generale ale auditorului independent și desfășurarea unui audit în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit*, obiectivul unui audit al situaţiilor financiare este acela de a permite auditorului să îşi exprime o opinie cu privire la întrebarea dacă situaţiile financiare sunt întocmite în conformitate cu un cadru general aplicabil de raportare financiară. Din cauza unor *limitări inerente ale auditului*, există un risc inevitabil ca anumite prezentări eronate semnificative ale situaţiilor financiare să nu fie detectate, cu toate că auditul este planificat şi desfăşurat în conformitate cu ISA.

Riscul nedetectării unei denaturări semnificative, cauzată de fraudă este mai mare decât riscul de a nu detecta o denaturare semnificativă, care apare ca urmare a unor erori. Aceasta, întrucât *frauda poate implica scheme sofisticate şi organizate cu grijă, menite să o ascundă, cum ar fi*:

- falsificarea documentelor;
- neînregistrarea tranzacţiilor în mod deliberat;
- declaraţiile greşite intenţionat făcute auditorului.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel de încercări de ascundere pot fi şi mai dificil de detectat atunci când implică şi conspirație sau complicitate. Aceasta îl poate determina pe auditor să creadă că probele de audit sunt convingătoare când, de fapt, sunt false.

Capacitatea auditorului de a detecta o fraudă depinde în principal de factorii:

- priceperea celui care comite frauda;
- frecvenţa şi amploarea manipulării;
- gradul de complicitate implicat;
- mărimea relativă a valorilor individuale delapidate;
- funcţia persoanelor implicate.

În timp ce auditorul este capabil să identifice posibilele oportunităţi de comitere a fraudei, este dificil ca el să stabilească dacă prezentările eronate legate de raţionament, cum ar fi estimările contabile, sunt cauzate de fraudă sau de erori.

Mai mult, riscul ca auditorul să nu detecteze prezentări eronate semnificative care rezultă din fraudele comise de conducere este mai mare decât în cazul fraudelor comise de angajaţi. Aceasta se explică prin faptul că, de regulă, conducerea se află în poziţia de a manipula direct sau indirect înregistrările contabile şi de a prezenta informaţii financiare frauduloase. Anumite niveluri de conducere se pot afla în poziţia de a se sustrage procedurilor de control menite să prevină fraude similare comise de alţi angajaţi. Avem în vedere situaţia în care, conducerea obligă subordonaţii să înregistreze tranzacţii incorect sau să le ascundă. Ţinând cont de poziţia sa de autoritate din cadrul entităţii, conducerea are capacitatea fie de a determina angajaţii să facă un anumit lucru, fie de a le cere ajutorul în comiterea unei fraude, cu sau fără cunoştinţa angajaţilor.

Descoperirea ulterioară a unei prezentări eronate semnificative a situaţiilor financiare cauzată de fraudă nu indică, neapărat, o nerespectare a ISA. Bunăoară, în cazul diferitelor tipuri de prezentări eronate intenţionat, procedurile de audit pot fi ineficiente. Această denaturare care implică frecvent documente falsificate este ascunsă de cele mai multe ori prin intermediul unei complicităţi între una sau mai multe persoane din conducere, dintre angajaţi sau terţi. Faptul că auditorul a efectuat auditul în conformitate cu ISA rezultă din procedurile de audit folosite de-a lungul întregii misiuni. Respectarea reglementărilor menționate este probată şi prin caracterul suficient şi

Scanned with OKEN Scanner

adecvat al probelor de audit colectate și utilizate în formularea opiniei finale a auditorului.

8.6. Responsabilităţile auditorului pentru detectarea prezentărilor eronate semnificative cauzate de fraudă

Auditorul care desfăşoară un audit în conformitate cu ISA trebuie să obțină o asigurare rezonabilă că situaţiile financiare luate pe ansamblu nu conţin prezentări eronate semnificative cauzate de erori sau fraudă.

Profesionistul în audit nu poate obţine asigurarea absolută că prezentările eronate semnificative din situaţiile financiare vor fi detectate, din cauza unor factori, cum ar fi:

- utilizarea raţionamentului profesional (care are în ultimă instanță un caracter inerent subiectiv);
- utilizarea testărilor şi limitările inerente ale controlului intern;
- o bună parte din probele de audit disponibile auditorului sunt prin natura lor, mai degrabă convingătoare decât concludente.

În obţinerea unei asigurări rezonabile, auditorul financiar trebuie să menţină o atitudine de scepticism profesional. Astfel, se impune ca acesta să ia în considerare faptul că membrii conducerii se pot sustrage controalelor şi să recunoască faptul că procedurile de audit nu sunt întotdeauna cele mai adecvate pentru detectarea erorilor și a fraudei. Reglementările conținute în ISA 240 includ îndrumări suplimentare cu privire la descoperirea riscurilor de fraudă într-un audit şi la selectarea procedurilor pentru detectarea prezentărilor eronate cauzate de fraudă.

8.7. Scepticismul profesional

Auditorul trebuie să planifice şi să desfăşoare misiunea de audit cu o atitudine de scepticism profesional, în concordanţă cu ISA 200. *O astfel de abordare presupune a avea permanent în minte întrebarea dacă informațiile și probele de audit obținute sunt suficiente pentru a indica existența unei denaturări semnificative în situațiile financiare*

Scanned with OKEN Scanner

generate de fraudă[117]. *Oricâtă experiență și fler ar avea auditorul cu privire la onestitatea și integritatea conducerii și a persoanelor însărcinate cu guvernanța, riscul existenței unei fraude se menține mereu.*

Potrivit ISA 315, experiența auditorului privind entitatea devine operantă pe baza unor intervievări și a altor proceduri de audit. În urma acestora, auditorul trebuie să se convingă de onestitatea și integritatea conducerii în administarea și gestionarea resurselor, în respectarea normelor de etică și deontologie profesională.

Auditul desfășurat în conformitate cu ISA presupune uneori autentificarea documentelor, domeniu în care auditorul nu este neapărat expert. De aceea, este posibil ca el să nu descopere existența unei modificări în termenii unui document. Elementul principal pe care auditorul trebuie să-l evalueze corect îl reprezintă *credibilitatea și relevanța informațiilor conținute în documente*. De la aceste informații coroborate se „construiesc" ulterior probele de audit. În varianta în care auditorul suspectează faptul că un document ar putea să nu fie autentic sau că termenii lui au fost modificați, el este obligat să continuie investigația, de exemplu prin confirmarea directă cu o terță parte (entitate sau angajat) sau prin apelarea la alt expert în evaluarea autenticității documentului. Auditorul trebuie să evalueze corect pericolul de denaturare semnificativă a situațiilor financiare ca urmare a fraudei. Obiectivul poate fi realizat prin discuții la care participă membrii misiunii, având în vedere[118]:

- un schimb de idei între membrii echipei despre modul și locul în care există probabilitatea apariției unei denaturări semnificative a situațiilor financiare ca urmare a fraudei;
- modul în care conducerea ar putea comite și ascunde raportări financiare frauduloase sau să deturneze activele entității;
- o analiză a circumstanțelor care ar putea indica manipularea veniturilor inclusiv practicile folosite de conducere în acest scop;

---

[117] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 167

[118] ***, *Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON, București, 2008, p. 296 ș.u.

Scanned with OKEN Scanner

- o analiză a factorilor interni și externi cunoscuți care afectează entitatea, ce ar putea crea o motivație sau presiune asupra conducerii de a comite o fraudă;
- o analiză a factorilor care ar putea indica existența unei culturi sau mentalități, a unui mediu care ar permite conducerii să se gândească la comiterea unei fraude;
- o analiză a implicării conducerii în supravegherea angajaților care au acces la numerar sau alte active susceptibile a fi deturnate;
- o analiză a oricăror schimbări neobișnuite sau inexplicabile în comportamentul sau stilul de viață al conducerii sau angajaților care au intrat în atenția echipei misiunii (lux și opulență);
- menținerea unei atitudini realiste pe întreg parcursul auditului, cu privire la posibilitatea apariției unor denaturări semnificative ca urmare a unei fraude;
- o analiză a tipurilor de situații care, dacă se întâlnesc, ar putea indica posibilitatea unei fraude;
- o analiză a modului în care un element neprevăzut va fi încorporat în perioada și aria de cuprindere a procedurilor de audit ce urmează a fi utilizate;
- o analiză a oricăror acuzații de presupusă fraudă care au intrat în atenția auditorului;
- o analiză a riscului de eludare a controalelor de către conducere.

Așa cum am mai menționat, în cadrul subcapitolului 7.5.3.2. *Proceduri de evaluare a riscului în audit*, intervievarea reprezintă una dintre modalitățile utilizate curent în acest scop. Există un anumit segment al persoanelor care pot fi chestionate de către auditor pentru a determina dacă au cunoștință despre fraude reale, suspectate sau bănuite. Se includ în această listă:

- personalul din conducerea entității și cel însărcinat cu guvernanța;
- personalul auditului intern (în cazul că acest serviciu există în entitate);
- personalul operațional neimplicat direct în procesul de raportare financiară;

Scanned with OKEN Scanner

- angajați cu nivele de autoritate diferite;
- angajați implicați în inițierea, procesarea sau înregistrarea unor tranzacții neobișnuite și complexe, inclusiv cei care supraveghează sau monitorizează astfel de angajați;
- consilieri juridici din cadrul entității;
- responsabilul-șef de etică sau o persoană echivalentă;
- persoana sau persoanele însărcinate cu soluționarea faptelor care indică suspiciuni de fraudă.

Procedurile analitice prevăzute în același ISA 315 permit auditorului să identifice existența unor tranzacții sau evenimente neobișnuite, a unor valori, rapoarte și tendințe care ar putea indica aspecte cu implicații asupra situațiilor financiare și auditului. Pentru evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă ca urmare a fraudei, auditorul folosește în principal raționamentul profesional.

Pe lângă acest mijloc, el trebuie să:

- identifice riscurile de fraudă luând în considerare informațiile obținute prin desfășurarea procedurilor de evaluare a riscurilor și prin considerarea claselor de tranzacții, soldurilor conturilor și prezentărilor de informații în situațiile financiare;
- facă legătura între riscurile de fraudă identificate și ceea ce poate fi greșit la nivel de afirmație;
- ia în considerare amploarea probabilă a posibilelor denaturări, inclusiv posibilitatea ca riscul respectiv să genereze multiple denaturări semnificative;

8.8. Analiza factorilor de risc de fraudă

O problemă esențială în descoperirea fraudei o reprezintă analiza atentă a factorilor cu potențial ridicat de fraudă. Reglementările din domeniul auditului precizează în acest context că auditorul trebuie să ia în considerare orice informație care indică posibilitatea prezenței acestor factori de risc. *Faptul că frauda este de obicei tăinuită o poate face foarte dificil de descoperit.* Cunoscând entitatea și mediul său, auditorul poate identifica evenimente sau condiții care exprimă premise necesare pentru

Scanned with OKEN Scanner

comiterea fraudei. Astfel de evenimente sau condiții denumite generic *„factori de risc de fraudă"* sunt:

- necesitatea de a îndeplini așteptările unor terțe părți pentru a obține un aport de capital suplimentar;
- acordarea unor bonusuri semnificative în condițiile îndeplinirii unor ținte de profit nerealiste sau a altor parametri greu de realizat (Bunăoară, contractul de management prevede pentru o firmă acordarea unui bonus suplimentar managerului general în valoare de 1 milion de euro, în condițiile realizării unei cifre de afaceri și a unui profit de o anumită valoare. Dacă în urma desfășurării activității, cei doi parametri sunt aproape atinși, managerul este tentat să procedeze la anumite inginerii financiare, inclusiv consemnarea unor venituri nereale, majorate sau neînregistrarea cheltuielilor, numai în scopul încasării bonusului);
- existența unui mediu de control ineficient;
- apariția pe același segment de piață cu entitatea a unui concurent de performanță. Potrivit uzanțelor unanim recunoscute, vânzarea unui produs sub nivelul costului lui de producție este interzisă (dumping). O întreprindere cu tehnologie rudimentară obține în mod firesc același produs cu costuri de producție mai mari decât firma cu tehnologie avansată. Pe piață, producătorul cu tehnologie învechită este tentat să aplice dumping-ul ceea ce din punct de vedere deontologic este în mod categoric o fraudă (mistificarea costurilor reale de producție);
- promovarea unei atitudini de indiferență sau uneori chiar de încurajare a fraudei de către conducerea întreprinderii. Atunci când angajații vor observa că persoanele din conducere sau guvernanță comit fraude, este puțin probabil să nu imite această atitudine.

8.9. Riscuri de fraudă în recunoașterea veniturilor

Denaturările semnificative rezultate din raportarea financiară frauduloasă reprezintă, de obicei, rezultatul unei supraevaluări sau subevaluări a veniturilor.

Scanned with OKEN Scanner

Supraevaluarea veniturilor are loc atunci când entitatea înregistrează venituri fictive, nereale, recunoaște prematur venituri încă neîncasate în scopul atragerii altor acționari și a obținerii facile a creditelor de la bănci.

Subevaluarea veniturilor apare de regulă când întreprinderea face evaziune fiscală. Ea constă în necontabilizarea unor venituri sau înregistrarea acestora la o dată viitoare sau contabilizarea lor la o valoare mai mică. Subevaluarea este realizată frecvent prin efectuarea unor tranzacții și operațiuni (livrări de bunuri sau prestări de servicii) fără existența unor contracte sau a documentelor de livrare adecvate (facturi, avize, chitanțe).

Potrivit ISA 240, pot exista presiuni asupra conducerii de a comite raportare financiară frauduloasă prin recunoașterea inadecvată a veniturilor în cazul entităților cotate la bursă atunci când, performanța se cuantifică în termeni de creștere în fiecare an a veniturilor sau profiturilor. Există de asemenea un risc mai mare de fraudă în recunoașterea veniturilor în cazul entităților care realizează o parte substanțială a veniturilor din vânzări cu plata în numerar[119].

Suspectarea existenței unor factori generatori de risc de fraudă obligă auditorul să reacționeze astfel:

- să promoveze un scepticism profesional mai crescut, sporind exigența și detaliile asupra întregii misiuni;
- să acorde o atenție deosebită procedurilor de audit care conduc la depistarea riscurilor unor denaturări semnificative ca urmare a fraudei;
- să diversifice procedurile necesare și exigența acestora în special atunci când cele două sisteme, de contabilitate și control intern, funcționează ineficient;
- să manifeste o atenție sporită asupra selectării și verificării naturii și ariei de cuprindere a documentației care urmează a fi examinată pentru justificarea tranzacțiilor și evenimentelor semnificative din întreprindere;

---

[119] ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 185

Scanned with OKEN Scanner

- să procedeze atent la coroborarea și conexiunea unor explicații, declarații sau informații referitoare la eventuale fraude, deși acestea provin din surse diferite.

Menționăm și existența unor *reacții generale* pentru abordarea riscurilor de denaturare semnificativă a situațiilor financiare ca urmare a fraudei. În acest scop, auditorul trebuie să:

- analizeze desemnarea și supravegherea personalului care realizează misiunea de audit (Există situații în care, pentru depistarea unor riscuri de denaturare semnificativă în situațiile financiare generate de fraude, la entitățile puternic informatizate, auditorul trebuie să apeleze la persoane suplimentare cu abilități și cunoștințe specializate în domeniile IT, expertizei judiciare, fiscale etc.);
- analizeze politicile de contabilitate utilizate de către entitate (Auditorul examinează alegerea și implementarea de către conducere a politicilor de contabilitate, în special cele referitoare la tranzacțiile complexe, de mare valoare sau la cele care impun măsurători subiective. În mod atent, el trebuie să verifice metodele utilizate în evaluarea activelor și veniturilor, întrucât prin aceste structuri poate fi înșelată percepția utilizatorilor asupra performanței și profitabilității entității.);
- să includă un element de imprevizibilitate în alegerea naturii, momentului și ariei de cuprindere a procedurilor de audit (Există posibilitatea ca anumite persoane din entitatea auditată, fiind familiarizate cu procedurile de audit utilizate de auditori să fie în măsură să ascundă într-un mod mai abil raportările financiare frauduloase. În aceste împrejurări, auditorul trebuie să introducă în cadrul misiunii elemente neobișnuite, imprevizibile, referitoare la natura, aria de cuprindere și momentul procedurilor. Bunăoară, auditorul poate include aplicarea procedurilor de fond asupra anumitor solduri ale conturilor, care în mod normal nu sunt testate în această manieră, ci prin intermediul metodelor de eșantionare.).

Scanned with OKEN Scanner

Reținem faptul că, întotdeauna, procedurile de audit se modifică ca urmare a existenței sau chiar suspiciunilor de existență a riscurilor de denaturare semnificativă a situațiilor financiare generată de fraudă.

Reglementările conținute în ISA 240 și 315 structurează *modificarea procedurilor de audit în urma riscurilor de denaturare semnificativă în următoarea manieră:*

- ***proceduri de audit introduse ca urmare a riscurilor de denaturare semnificativă a situațiilor financiare generată de fraudă la nivel de afirmație***. Acest demers este necesar atunci când auditorul dorește să modifice procedurile de audit pentru a obține probe mai credibile, concludente și informații suplimentare. Observația fizică sau inspecția directă a anumitor active, la fața locului poate deveni mai importantă decât orice altă informație rezultată din fișierele electronice ale entității. Atunci când auditorul cunoaște faptul că asupra conducerii întreprinderii a existat o anumită presiune referitoare la îndeplinirea anumitor așteptări cu privire la vânzări, există o mare probabilitate de majorare nejustificată (umflare) a veniturilor sau prin facturarea vânzărilor înainte de momentul livrării. În aceste condiții, auditorul trebuie să solicite confirmări externe de la clienții cumpărători, verificând cu această ocazie datele exacte privind momentul vânzărilor, valoarea reală a acestora, sumele efectiv încasate, inclusiv creanțele de recuperat. Atunci când, auditorul constată că riscul de denaturare intenționată a situațiilor financiare este cert, trebuie să intensifice procedurile de audit, inclusiv coroborarea acestora, în scopul fundamentării corecte a opiniei finale. Dacă există îndoieli asupra unor proceduri de verificare prin sondaj, auditorul este obligat să mărească substanțial dimensiunea eșantionului (de la 2% din mulțime la 20%). În situații speciale, procedura verificării prin sondaj va fi abandonată total, fiind înlocuită cu verificarea integrală a lotului respectiv sau a tuturor documentelor care consemnează tranzacțiile semnificative).

Scanned with OKEN Scanner

- ***proceduri de audit introduse ca urmare a eludării controalelor de către conducere.*** Este cunoscut faptul că, datorită poziției ei dominante, conducerea are posibilitatea de a frauda, prin manipularea directă sau indirectă a înregistrărilor contabile și, pe această bază, de a întocmi situații financiare de aceeași natură. Adăugăm la cele menționate și eludarea deliberată a controalelor sau derularea lor într-o manieră formală.

Pentru a reacționa la riscul de eludare a controalelor de către conducere, auditorul trebuie să proiecteze și să implementeze proceduri de audit menite să:

- verifice corectitudinea înregistrărilor contabile în registrul jurnal și a altor ajustări efectuate în vederea întocmirii situațiilor financiare;
- revizuiască și examineze estimările contabile pentru descoperirea influențelor care ar putea avea ca efect denaturarea semnificativă generată de fraudă;
- obțină o înțelegere a raționamentului economic care se află la baza tranzacțiilor importante, situate în afara cursului normal al activității sau care par a fi neobișnuite din oricare alt motiv.

8.10. Înregistrări contabile zilnice și alte ajustări

Denaturările semnificative ale situațiilor financiare generate de fraudă implică adeseori manipularea procesului de raportare financiară prin:

- înregistrări contabile zilnice incorecte, neadecvate sau neautorizate, pe parcursul anului sau la sfârșitul perioadei;
- efectuarea unor ajustări arbitrare la sumele raportate în situațiile financiare, care nu se reflectă (corelează) cu înregistrările zilnice formale;
- consolidarea ajustărilor și reclasificări nejustificate;

Pentru a depista asemenea situații, auditorul este obligat să:

- obțină o înțelegere corectă și completă asupra procesului de raportare financiară al entității, inclusiv asupra controalelor aferente înregistrărilor zilnice și altor ajustări;

Scanned with OKEN Scanner

- evalueze modul de implementare și desfășurare a controalelor aferente înregistrărilor zilnice și altor ajustări;
- chestioneze persoanele implicate în procesul de raportare financiară despre existența unor activități neadecvate sau neobișnuite cu privire la procesarea înregistrărilor zilnice și altor ajustări;
- determine momentul optim al verificărilor și testărilor, adeseori inopinat;
- identifice și selecteze înregistrările zilnice și alte ajustări care urmează a fi testate printr-o verificare atentă.

Realizarea ultimului obiectiv obligă auditorul să ia în considerare:

- evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă generate de fraudă;
- controalele care au fost implementate asupra înregistrărilor zilnice și altor ajustări;
- procesul de raportare financiară al entității și natura probelor care pot fi obținute;
- caracteristicile înregistrărilor zilnice sau a altor ajustări frauduloase (adeseori, aceste consemnări sunt efectuate de persoane care nu fac de obicei înregistrări, au o explicație sau descriere incompletă, respectiv lipsește integral, sunt făcute în afara perioadei obișnuite);
- înregistrările zilnice sau alte ajustări efectuate în afara cursului normal al activității;
- înregistrările și ajustările forțate, lipsite de raționament profesional;
- înregistrarea unor venituri sau câștiguri deosebit de mari, anormale, consemnate la încheierea exercițiului financiar.

8.11. Declarațiile conducerii

Potrivit ISA, auditorul trebuie să obțină declarații scrise de la conducere, conform cărora:

- confirmă responsabilitățile sale referitoare la modul de concepere și implementare a controlului intern pentru prevenirea și detectarea fraudelor;

Scanned with OKEN Scanner

- a prezentat auditorului rezultatele propriei evaluări a riscului ca situațiile financiare să fie denaturate în mod semnificativ ca rezultat al existenței fraudelor;
- a prezentat auditorului cunoștințele sale legate de fraudă sau fraude suspectate care afectează entitatea ce implică:
  - ✓ conducerea;
  - ✓ angajații care au roluri importante în cadrul sistemului de control intern; sau
  - ✓ alte persoane pentru care frauda ar avea un efect semnificativ asupra situațiilor financiare;
- a prezentat auditorului cunoștințele sale privind orice bănuieli sau suspiciuni de fraude, care afectează situațiile financiare ale entității, comunicate de angajați, foști angajați, analiști, autorități de reglementare sau alții.

Prin natura și conținutul lor, ISA 580 - *Declarații scrise* confirmă responsabilitățile acesteia în întocmirea situațiilor financiare. În mod implicit, prin același document, conducerea recunoaște responsabilitatea pentru sistemele de control intern, concepute și implementate în scopul prevenirii și detectării fraudelor. Este important ca auditorul să obțină o declarație scrisă din partea conducerii prin care să confirme că a prezentat toate faptele asociate oricăror fraude sau fraude suspectate de care are cunoștință. Declarația conducerii presupune un grad de responsabilitate sporită întrucât, prin intermediul ei, managementul întreprinderii a prezentat rezultatele propriei evaluări a riscului de denaturare a situațiilor financiare în urma fraudei. De asemenea, conducerea trebuie să declare toate informațiile sale cu privire la fraude reale, suspectate sau bănuite că afectează entitatea.

8.12. Comunicarea cu conducerea și persoanele însărcinate cu guvernanța

Potrivit ISA 240, în cazul în care, auditorul a obținut suficiente probe cu privire la faptul că există o fraudă sau este posibil să existe, acest aspect trebuie să fie adus în

Scanned with OKEN Scanner

atenția unei structuri de conducere, cât mai curând posibil[120]. Alegerea nivelului structurii de conducere anunțate are la bază raționamentul profesional al auditorului. De regulă, acest rang trebuie să fie cel puțin cu un nivel peste persoana implicată în frauda suspectată.

Dacă auditorul a identificat o fraudă care implică conducerea sau angajați cu roluri importante în cadrul sistemului de control intern, care are un efect semnificativ asupra situațiilor financiare, trebuie să comunice urgent acest aspect persoanelor însărcinate cu guvernanța. Dacă integritatea sau onestitatea conducerii sau a persoanelor însărcinate cu guvernanța sunt puse la îndoială, auditorul trebuie în mod normal să apeleze la consiliere juridică pentru a stabili acțiunile necesare.

Auditorul poate lua în considerare și alte aspecte complementare fraudei, care trebuie discutate cu persoanele însărcinate cu guvernanța. Acestea pot fi:

- preocupări privind natura, aria de cuprindere și frecvența evaluărilor de către conducere a controalelor stabilite pentru prevenirea și detectarea fraudei și a riscului ca situațiile financiare să fie denaturate în mod semnificativ;
- eșecul conducerii de a rezolva în mod adecvat punctele slabe semnificative din sistemul de control intern;
- eșecul conducerii de a răspunde în mod adecvat în cazul unei fraude identificate;
- evaluarea auditorului asupra mediului de control al entității, inclusiv întrebări legate de competența și integritatea conducerii;
- acțiuni ale conducerii care pot indica o raportare financiară frauduloasă, precum implementarea unor politici de contabilitate în scopul manipulării veniturilor pentru a înșela utilizatorii situațiilor financiare cu privire la performanța și profitabilitatea entității;
- preocupări cu privire la gradul de adecvare și exhaustivitatea autorizațiilor pentru tranzacții care par a fi în afara cursului normal al activității.

---

120 ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009, p. 195

Scanned with OKEN Scanner

8.13. Comunicarea cu autoritățile de reglementare și aplicare

Auditorul are obligația profesională de a păstra confidențialitatea față de informațiile clientului. Acest fapt îl împiedică să raporteze fraudele unei alte părți din afara entității-client. În această situație, el trebuie să apeleze la consiliere juridică, pentru a-l ajuta la determinarea acțiunilor corespunzătoare. Responsabilitățile auditorului diferă de la o țară la alta și, în anumite circumstanțe, obligația de confidențialitate poate fi eludată de un statut, o lege sau de o hotărâre judecătorească. Bunăoară, în unele țări, auditorul are datoria de a raporta apariția fraudelor către autoritățile de supraveghere. Același demers trebuie să îl întreprindă și în cazul în care conducerea și persoanele însărcinate cu guvernanța nu iau măsuri corective rezultate din recomandările auditorului.

8.14. Imposibilitatea auditorului de a continua misiunea

Există împrejurări în care, în urma unei denaturări generate de fraudă sau fraudă suspectată, apar situații excepționale care pot pune în discuție capacitatea auditorului de a continua desfășurarea misiunii. În acest caz, auditorul trebuie:

- să ia în considerare responsabilitățile profesionale și legale aplicabile în aceste circumstanțe, inclusiv dacă există o cerință ca el să raporteze persoanei sau persoanelor care au făcut numirea sau, în unele cazuri, autorităților de reglementare;
- să ia în considerare posibilitatea retragerii din misiune;
- dacă auditorul se retrage:
  - ✓ să discute cu persoanele de la nivelul de conducere corespunzător și cu persoanele însărcinate cu guvernanța retragerea din misiune a auditorului și motivele acesteia; și
  - ✓ să analizeze dacă există o cerință profesională de a raporta persoanei care a programat auditul sau, în unele cazuri, autorităților de reglementare, retragerea auditorului din misiune și motivele retragerii.

Astfel de circumstanțe excepționale pot apărea, de exemplu, atunci când:

Scanned with OKEN Scanner

- entitatea nu întreprinde acțiuni care să remedieze frauda, pe care auditorul le consideră necesare;
- opinia auditorului cu privire la riscul de apariție de denaturare semnificativă rezultat din fraude indică un risc semnificativ de prezență a unor fraude importante și generalizate;
- auditorul este îngrijorat cu privire la competența sau integritatea conducerii sau persoanelor însărcinate cu guvernanța.

Datorită varietății de circumstanțe care pot să apară, nu este posibilă descrierea completă a spețelor în care este adecvată retragerea dintr-o misiune. Factorii care afectează concluzia auditorului includ efectele implicării unui membru din conducere sau din structura însărcinată cu guvernanța și consecințele pe care continuarea asocierii cu entitatea le are asupra auditorului.

Auditorul are responsabilități profesionale în astfel de circumstanțe care pot diferi de la o țară la alta. În baza lor, el trebuie să facă o declarație sau să raporteze persoanelor care au solicitat auditul, respectiv acționarilor sau autorităților de reglementare.

8.15. Documentarea

Potrivit ISA 315, documentarea procesului de înțelegere a entității și a mediului de către auditor, precum și analiza riscurilor de denaturare semnificativă trebuie să includă:

- deciziile luate în timpul discuțiilor din cadrul echipei misiunii privind susceptibilitatea de denaturare semnificativă a situațiilor financiare ale entității ca urmare a fraudei;
- riscurile identificate și evaluate de denaturare semnificativă ca urmare a fraudei la nivelul situațiilor financiare și la nivelul afirmației.

Documentarea răspunsurilor auditorului cu privire la riscurile evaluate de denaturarea semnificativă precizată de ISA 330 trebuie să includă:

- reacțiile generale la riscurile evaluate de denaturare semnificativă ca urmare a fraudei la nivelul situațiilor financiare;
- natura, momentul și aria de cuprindere a procedurilor de audit;

Scanned with OKEN Scanner

- legătura între aceste proceduri cu riscurile evaluate de denaturare semnificativă ca urmare a fraudei la nivelul afirmației;
- rezultatele procedurilor de audit, inclusiv a celor concepute pentru a trata riscurile de eludare a controalelor de către conducere.

În cazul în care, auditorul a ajuns la concluzia că există un risc de denaturare semnificativă ca urmare a fraudei legate de recunoașterea veniturilor, trebuie să prezinte motivele pentru care a ajuns la această concluzie. Gradul de detaliere al acestor motive este determinat de către auditor prin exercitarea raționamentului profesional.

8.16. Principalii factori de risc de fraudă

Există două categorii de fraudă relevante pentru auditor, mai exact raportarea financiară frauduloasă și deturnarea de active. Pentru fiecare categorie, factorii de risc pot fi clasificați pe baza a trei condiții:

- stimulente/presiuni;
- ocazii;
- atitudini/raționalizări.

Deși factorii de risc acoperă o gamă largă de situații, pe timpul desfășurării misiunii, auditorul poate identifica factori de risc suplimentari. Frecvența, amploarea și relevanța factorilor de risc diferă de la o entitate la alta. Prezentarea acestor factori poate fi realizată funcție de natura fraudei, după cum urmează:

A. *Factorii de risc de fraudă asociați denaturărilor rezultate din raportarea financiară frauduloasă.*

Se referă în principal la:

Stimulente/presiuni

- Stabilitatea financiară sau profitabilitatea sunt amenințate de condițiile economice ale sectorului de activitate sau de funcționare ale entității, precum:

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ un nivel ridicat al competitivității sau al saturării pieței, însoțit de scăderea marjelor;
- ✓ vulnerabilitate crescută față de schimbările rapide, precum schimbări în tehnologie, uzura morală a produselor și ratele dobânzilor;
- ✓ declin accentuat al cererii din partea clienților și tot mai multe falimente în cadrul sectorului sau în economie în general.
- ✓ pierderi de exploatare care amenință falimentul sau închiderea entității;
- ✓ fluxuri negative de numerar recurente rezultate din incapacitatea de a genera fluxuri de numerar din funcționare raportând în același timp câștiguri și creșteri ale câștigurilor;
- ✓ creșterea rapidă sau profitabilitatea neobișnuită în special în comparație cu cea a altor companii din același sector de activitate;
- ✓ noi cerințe contabile, statutare, de reglementare.

- Existența unor presiuni excesive asupra conducătorilor cu privire la respectarea cerințelor sau așteptărilor unor terțe părți datorită următoarelor cauze:
  - ✓ nivelul rentabilității așteptate de analiștii de investiții, investitori, creditori sau alte părți externe este nerealist, situat mult peste posibilitățile efective ale entității;
  - ✓ nevoia de a obține finanțări suplimentare ale datoriilor sau capitalurilor proprii pentru a rămâne competitivi – inclusiv finanțarea cercetărilor, dezvoltărilor majore sau a cheltuielilor de capital;
  - ✓ posibilitatea de a îndeplini cerințele de listare la bursa de valori sau de rambursare a debitelor sau alte cerințe convenite cu privire la debite;
  - ✓ efectele negative ale raportării unor rezultate financiare slabe cu privire la tranzacții semnificative care urmează să fie încheiate, cum ar fi combinările de întreprinderi sau acordarea contractelor.
- Informațiile disponibile arată că remunerațiile financiare ale conducerii sau ale celor însărcinați cu guvernanța sunt amenințate de performanța financiară a entității decurgând din următoarele:
  - ✓ interese financiare semnificative în entitate;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ o parte semnificativă a compensaţiilor (spre exemplu bonusuri, acţiuni preferenţiale şi acorduri de recompensare pe bază de câştiguri) care depind de atingerea unor ţinte agresive pentru preţul acţiunilor, rezultatele din exploatare, poziţia financiară sau fluxurile de numerar. Politicile de stimulare ale conducerii pot fi condiționate de atingerea unor obiective legate de anumite conturi sau activități ale entității, chiar dacă acele conturi sau activități nu sunt semnificative pentru întreprindere ca întreg;
- ✓ garantarea personală a datoriilor entității;

- Existența unei presiuni excesive asupra conducerii sau a personalului de exploatare pentru a atinge ţinte stabilite de cei însărcinaţi cu guvernanţa, care stabilesc stimulente pentru vânzări sau pentru profitabilitate.

Oportunităţi

- Natura sectorului de activitate sau a operaţiilor entităţii oferă condiții favorabile pentru raportarea financiară frauduloasă. Avem în vedere:
  - ✓ tranzacţii semnificative cu părţile afiliate care nu fac parte din desfășurarea normală, curentă a activității;
  - ✓ o prezenţă financiară puternică sau o capacitate de a domina un anumit sector de activitate care permite entităţii să impună furnizorilor sau clienţilor efectuarea unor tranzacţii inadecvate sau la prețuri nereale. Evident că marja de a forța comportamentul partenerului comercial devine semnificativă atunci când entitatea deține o poziție dominantă în piața vânzărilor sau achizițiilor unei întreprinderi;
  - ✓ active, datorii, venituri sau cheltuieli pe baza unor estimări care implică raţionamente subiective sau incertitudini care sunt dificil de coroborat și controlat;
  - ✓ tranzacţii neobişnuite sau cu un grad mare de complexitate, în special cele aproape de sfârşitul perioadei care ridică întrebări dificile de „fond și formă";

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ operaţiuni semnificative localizate sau desfăşurate dincolo de graniţele la nivel internaţional în jurisdicţii în care există medii de afaceri şi culturi diferite;
- ✓ folosirea intermediarilor de afaceri pentru care nu există o justificare clară de afaceri;
- ✓ conturi bancare semnificative sau operaţii ale filialelor sau sucursalelor în paradisuri fiscale pentru care nu există o reglementare și justificare clară de afaceri.

- Monitorizarea conducerii nu este eficientă ca rezultat al următoarelor situaţii:
  - ✓ dominarea conducerii de către o singură persoană sau un grup mic (într-o întreprindere al cărui conducător nu este şi proprietarul acesteia) fără controale asupra compensaţiilor;
  - ✓ supravegherea insuficientă a procesului de raportare financiară şi a controlului intern de către cei însărcinaţi cu guvernanţa;
- Existența unei structuri organizatorice complexe și instabile, care rezultă din următoarele aspecte:
  - ✓ dificultăți în determinarea organizaţiilor sau persoanelor care au interese în controlul entității;
  - ✓ o structură operaţională extrem de complexă care implică entităţi cu statute juridice sau linii de autoritate neobișnuite;
  - ✓ rata crescută a fluctuației de personal în conducerea superioară, a consilierilor juridici sau a persoanelor însărcinate cu guvernanța.
- Componentele controlului intern sunt deficitare ca rezultat al următoarelor deficiențe:
  - ✓ monitorizare inadecvată a controalelor, inclusiv asupra raportărilor financiare intermediare (acolo unde este cerută o raportare externă);
  - ✓ rata crescută a fluctuației de personal sau angajarea de personal ineficient în cadrul departamentelor de contabilitate, audit intern sau tehnologia informației;
  - ✓ sisteme contabile şi informaţionale ineficiente, inclusiv situaţii care mențin puncte slabe semnificative în controlul intern.

Scanned with OKEN Scanner

Atitudini/raţiuni

- Comunicarea, implementarea, susţinerea sau implementarea valorilor sau standardelor etice ale entităţii de către conducere sau comunicarea unor valori sau standarde etice inadecvate și ineficiente;
- Participarea excesivă a conducerii nefinanciare în selectarea politicilor contabile sau în determinarea estimărilor financiare semnificative;
- Antecedente în încălcarea legilor cu privire la securitatea datelor, a altor legi sau reglementări, sau acuzaţii aduse entităţii, conducerii sale sau celor însărcinaţi cu guvernanţa cu privire la fraude sau încălcări ale legilor şi reglementărilor;
- Interes excesiv al conducerii cu privire la menţinerea sau creşterea preţului acţiunilor entităţii sau tendinţelor de câştiguri;
- Practici ale conducerii de a se angaja în faţa unor analişti creditori şi alte terţe părţi cu privire la atingerea unor nivele de performanță exagerate, nerealiste;
- Conducerea nu reuşeşte să corecteze la timp punctele slabe constatate în activitatea de control intern;
- Interesul conducerii de a angaja mijloace inadecvate pentru a reduce la minimum câştigurile raportate din motive fiscale;
- Un nivel moral scăzut în rândul conducerii superioare;
- Conducătorul-proprietar nu face diferenţă între tranzacţiile personale şi cele ale întreprinderii;
- Dispute între acţionari, frecvente în entitățile cu un număr mic de acţionari;
- Încercări repetate ale conducerii de a justifica o contabilitate marginală sau inadecvată pe baza pragului de semnificaţie;
- Relaţiile dintre conducere şi auditorul curent sau auditorul precedent pot fi tensionate din următoarele motive:
  - ✓ dispute frecvente cu auditorul curent sau precedent cu privire la aspecte de contabilitate, audit sau de raportare;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ cerinţe nerealiste din partea auditorului, cum ar fi constrângeri de timp nerealiste cu privire la finalizarea auditului sau la emiterea raportului auditorului;
- ✓ restricţii impuse auditorului privind limitarea accesului la persoane sau informaţii sau cu privire la capacitatea de a comunica eficient cu cei însărcinaţi cu guvernanţa;
- ✓ comportament de conducere dominator în relaţia cu auditorul, care implică încercări de a influenţa aria de cuprindere a activităţii auditorului, selectarea sau asigurarea continuităţii personalului desemnat sau consultat pentru misiunea de audit.

B. *Factori de risc de fraudă ce apar ca urmare a denaturărilor rezultate din deturnarea activelor*

pot fi clasificați funcție de cele trei condiții generale ale fraudei, respectiv *stimulente/presiuni, oportunităţi şi atitudini/raţiuni*. Unii dintre acești factori de risc se manifestă atunci când apar denaturări din deturnarea activelor. Spre exemplu, monitorizarea insuficientă de către conducere a punctelor slabe din controlul intern poate însoți denaturările fie din cauza unei raportări frauduloase, fie datorită deturnării activelor.

Stimulente/presiuni

- Obligaţiile financiare personale, adeseori din afara entității, pot crea presiuni asupra conducerii sau angajaţilor care au acces la numerar sau la alte active de a sustrage sau deturna acele active. Justificarea furtului de bunuri sau numerar de către persoana care a comis actul invocă frecvent obligația presantă de a achita o anumită datorie, a ajuta o altă persoană aflată într-o situație dificilă etc.
- Existența relațiilor tensionate între entitate şi angajaţii cu acces la numerar sau alte active susceptibile de a fi sustrase pot motiva acei angajaţi să deturneze activele respective. Spre exemplu, relaţiile adverse pot fi create de următoarele:

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ reduceri certe sau estimate în viitor cu privire la numărul angajaţilor;
- ✓ schimbări recente sau anticipate cu privire la compensaţiile sau planurile de beneficii ale angajaţilor;
- ✓ promovări, compensaţii sau alte recompense care nu au satisfăcut aşteptările personalului.

Oportunităţi

- Anumite caracteristici sau circumstanţe pot spori susceptibilitatea de deturnare a activelor. Spre exemplu, oportunităţile de deturnare a activelor cresc atunci când apar următoarele situaţii:
  - ✓ sume mari de numerar în casă sau provenite din încasări;
  - ✓ articole de inventar care sunt de mărime mică, cum ar fi obligaţiuni la purtător, diamante sau componente de calculator;
  - ✓ active fixe care sunt de mărime mică, pot fi tranzacţionate sau al căror proprietar nu poate fi identificat cu uşurinţă;
- Un control intern inadecvat asupra activelor poate spori posibilitatea de deturnare a acelor active. Spre exemplu, deturnarea activelor poate apărea deoarece sunt prezente următoarele aspecte:
  - ✓ o separare inadecvată a responsabilităţilor sau verificărilor independente;
  - ✓ o supraveghere inadecvată a cheltuielilor conducerii superioare, cum ar fi cheltuielile de deplasare sau alte decontări;
  - ✓ o supraveghere inadecvată de către conducere a angajaţilor care sunt responsabili pentru active, spre exemplu, supravegherea sau monitorizarea inadecvată a locaţiilor situate la distanţă;
  - ✓ o procedură inadecvată de selectare a personalului cu acces la active la angajarea acestuia;
  - ✓ o păstrare inadecvată a registrelor cu privire la active;
  - ✓ sistem inadecvat de autorizare şi aprobare a tranzacţiilor (spre exemplu, în achiziţii);

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ securitate fizică inadecvată a numerarului, investiţiilor stocurilor sau activelor fixe;
- ✓ lipsa unor reconcilieri complete şi la timp a activelor;
- ✓ lipsa unei documentaţii adecvate cu privire la tranzacţii, spre exemplu, credite pentru returnarea produselor defecte;
- ✓ lipsa unor vacanţe obligatorii pentru angajaţii care au funcţii cheie de control;
- ✓ înţelegerea inadecvată de către conducere a tehnologiei informaţionale, care permite angajaţilor din acest sector să perpetueze deturnarea activelor;
- ✓ controale inadecvate asupra accesului la înregistrările automate, inclusiv controale asupra sistemelor computerizate de înregistrare a evenimentelor şi revizuirii acestora.

Atitudini/raţionalizări

- Neglijarea monitorizării riscurilor referitoare la deturnarea activelor;
- Neglijarea asigurării unui control intern eficient asupra deturnării activelor sau necorectarea deficienţelor existente în acest control;
- Comportament care arată lipsa de plăcere sau de satisfacţie în relaţie cu entitatea sau cu tratamentul acesteia în ceea ce priveşte angajaţii;
- Modificări ale comportamentului sau stilului de viaţă care poate indica faptul că au fost deturnate active;
- Tolerarea unor furturi mărunte.

8.17. Proceduri de audit pentru abordarea riscurilor de denaturare semnificativă ca urmare a fraudei

Deşi aceste proceduri acoperă o gamă largă de situaţii, ele pot să nu fie adecvate în fiecare circumstanţă în parte. De asemenea, ordinea procedurilor nu reflectă neapărat importanţa lor în cadrul unei misiuni de audit.

Scanned with OKEN Scanner

Soluțiile sau procedurile pe care auditorul le are la dispoziție pentru evaluarea riscurilor de denaturări semnificative datorate fraudei diferă funcţie de tipurile sau combinaţiile de factori de risc de fraudă, de condiţiile identificate şi de clasele de tranzacţii, solduri ale conturilor, prezentări şi afirmaţii pe care le pot afecta.

Dintre acestea menționăm:

- Vizitarea locaţiilor sau efectuarea anumitor teste inopinate de genul observării stocurilor la locaţiile la care prezenţa auditorului nu a fost anunţată înainte sau efectuării monetarului în aceeași manieră.
- Solicitarea ca stocurile să fie inventariate la sfârşitul perioadei de raportare sau la o dată apropiată de aceasta pentru a reduce la minim riscul de a manipula soldurile din perioadele dintre data finalizării numărării şi sfârşitul perioadei de raportare.
- Modificarea abordărilor auditului în anul în curs. Spre exemplu, contactarea verbală a clienţilor şi furnizorilor majori pe lângă trimiterea de solicitări de confirmare în scris, transmiterea de solicitări de confirmare către o anumită parte din cadrul unei organizaţii sau accesarea mai multor informaţii referitoare la aceeași problemă.
- Efectuarea unei revizuiri detaliate a ajustărilor trimestriale sau anuale ale înregistrărilor entităţii şi investigarea oricăror astfel de ajustări care par a fi neobişnuite ca natură sau sumă.
- Pentru tranzacţii semnificative şi neobişnuite, în special cele care apar la sfârşitul anului sau aproape de această dată, investigarea posibilităţii de a fi încheiate cu părţi afiliate şi a surselor resurselor financiare care susţin tranzacţiile. În mod frecvent, acestea pot fi nereale.
- Efectuarea de proceduri analitice de fond folosind datele dezagregate. Spre exemplu, compararea vânzărilor şi costurilor acestora pe locaţii, linii de afaceri sau lunar cu aşteptările formulate de auditor.
- Efectuarea de interviuri cu personalul implicat în domeniile în care a fost identificat un risc de denaturare semnificativă datorat fraudei, pentru a obţine opiniile lor în legătură cu riscul și cu modalitatea de abordare a acestuia prin controalele desfășurate.

Scanned with OKEN Scanner

- Atunci când alţi auditori independenţi auditează situaţiile financiare ale unei filiale, divizii sau sucursale, sau ale mai multor filiale, divizii sau sucursale, discutarea cu aceştia a întinderii activităţii, pentru a determina riscul estimat de denaturări semnificative datorate fraudei care rezultă din tranzacţiile şi activităţile avute în vedere.
- Dacă activitatea unui expert devine deosebit de importantă cu privire la o poziţie din situaţiile financiare pentru care riscul evaluat de denaturare datorată fraudei este semnificativ, efectuarea de proceduri suplimentare referitoare la unele dintre prezumţiile, metodele sau rezultatele expertului, pentru a determina ce rezultate nu sunt rezonabile, sau angajarea unui alt expert în acest scop.
- Efectuarea de proceduri de audit pentru analiza soldurilor iniţiale din bilanţ selectate din situaţiile financiare auditate anterior pentru a evalua modul în care au fost soluţionate anumite aspecte care implică estimări contabile şi raţionamente, ca exemplu, permiterea unor retururi ale vânzărilor.
- Efectuarea de tehnici asistate de calculator, cum ar fi selectarea datelor pentru a fi testate în vederea identificării anomaliilor în cadrul unei populaţii.
- Testarea integrităţii înregistrărilor şi tranzacţiilor produse cu ajutorul calculatorului.
- Căutarea de probe de audit suplimentare din surse din afara entităţii care este auditată.

A. *Reacțiile auditorului la denaturările semnificative care rezultă din raportarea financiară frauduloasă*

Recunoaşterea veniturilor

- Efectuarea de proceduri analitice de fond referitoare la venituri folosind datele dezagregate, spre exemplu, comparând veniturile raportate lunar şi pe linie de

Scanned with OKEN Scanner

produse sau segmente de afaceri pe durata perioadei de raportare curente cu perioadele anterioare comparabile. Tehnicile de audit asistate de calculator pot fi utile pentru identificarea relaţiilor sau tranzacţiilor care privesc venituri neobişnuite sau neaşteptate.

- Confirmările clienţilor referitoare la termeni relevanţi ai contractelor şi absenţa unor acorduri încheiate, deoarece contabilitatea este adeseori influenţată de astfel de termeni sau acorduri inclusiv de bazele pentru deduceri sau perioadele de referință, care sunt insuficient documentate. Avem în vedere neacoperirea cu documente legale a unor astfel de tranzacții și evenimente. Spre exemplu, criteriile de acceptare, livrare şi termenii de plată, absenţa unor obligaţii viitoare sau continue ale furnizorului, dreptul de a returna produsul, sumele garantate pentru revânzări şi provizioanele de anulare sau de returnare reprezintă elemente relevante pentru auditor în astfel de circumstanţe.
- Interogările personalului de marketing sau de vânzări din cadrul entităţii cu privire la vânzările sau livrările efectuate aproape de sfârşitul perioadei, inclusiv cunoştinţele acestora despre orice termeni şi condiţii neobişnuite asociate cu aceste tranzacţii.
- Prezenţa fizică în una sau mai multe locaţii la sfârşitul perioadei pentru a observa bunurile care sunt livrate sau care au fost pregătite pentru livrare, respectiv returile care aşteaptă să fie procesate. Efectuarea altor proceduri adecvate cu privire la vânzări şi reducerea stocurilor.
- Pentru situaţiile în care veniturile din tranzacţii sunt iniţiate, procesate şi înregistrate electronic, se execută teste ale controalelor pentru a determina dacă veniturile înregistrate din tranzacţii există realmente și au fost contabilizate în mod adecvat.

Stocuri

- Examinarea înregistrărilor stocurilor entităţii pentru a identifica locaţiile sau articolele care necesită o atenţie sporită pe durata inventarierii stocurilor sau după ce aceasta are loc.

Scanned with OKEN Scanner

- Observarea inventarierii stocurilor în anumite locaţii pe neanunţate sau efectuarea acesteia la toate locaţiile în acelaşi moment.
- Efectuarea inventarierii stocurilor la sfârşitul perioadei de raportare sau aproape de sfârşitul acesteia pentru a reduce la minim riscul de manipulare inadecvată pe perioada dintre numărare şi sfârşitul perioadei de raportare.
- Efectuarea de proceduri suplimentare pe perioada observării inventarierii, spre exemplu, o examinare mai riguroasă a conţinutului articolelor în cutii, maniera în care sunt depozitate bunurile sau etichetate. Verificarea unor parametri de puritate, grad sau concentraţie în ceea ce priveşte substanţele lichide cum ar fi parfumurile sau substanţele chimice. Folosirea muncii unui expert poate fi utilă în această privinţă.
- Compararea cantităţilor din perioada curentă cu perioadele precedente pe clase sau categorii de stocuri, locaţie sau alte criterii, sau compararea cantităţilor numărate cu înregistrările permanente, pentru a depista abaterile anormale.
- Folosirea tehnicilor de audit asistate de calculator pentru a testa compilările inventarierii stocurilor fizice – spre exemplu sortarea în funcţie de numărul de pe etichetă, pentru a testa controlul etichetelor sau în funcţie de numărul de serie al articolului, pentru a testa posibilitatea omiterii sau duplicării unui articol.

Estimările conducerii

- Folosirea unui expert pentru a elabora o estimare independentă care va fi comparată cu estimarea făcută de conducere.
- Extinderea interogărilor asupra unor persoane din afara conducerii şi departamentului de contabilitate pentru a corobora capacitatea conducerii cu intenţia acestora de a derula planurile care sunt relevante pentru elaborarea estimării.

Scanned with OKEN Scanner

B. Reacțiile auditorului la denaturări semnificative care rezultă din deturnarea activelor

Circumstanţe diferite necesită în mod logic stabilirea unor răspunsuri diferite. De obicei, răspunsul auditorului la un risc evaluat de denaturare semnificativă datorată fraudei rezultat din deturnarea activelor trebuie să se îndrepte către anumite solduri de conturi şi clase de tranzacţii. Deşi unele dintre răspunsurile de audit prezentate anterior se pot aplica şi unor astfel de circumstanţe, aria de cuprindere a activităţii trebuia corelată cu cauzele care au generat riscul identificat.

Fără a fi limitative, reacțiile auditorului cu privire la existența riscului unor denaturări semnificative datorate deturnării activelor sunt următoarele:

- Inventarierea sumelor şi a valorilor mobiliare la sfârşitul exercițiului sau aproape de acest moment;
- Confirmarea directă cu clienţii a activităţii contului (inclusiv note interne cu privire la credite şi activitatea de returnare a produselor precum şi datele la care au fost făcute plăţile) pentru perioada auditată;
- Analiza recuperărilor din conturile compensate;
- Analiza minusurilor de stocuri în funcţie de locaţie şi de tipul de produs;
- Compararea indicilor cheie pentru stocuri cu normele sectorului de activitate;
- Revizuirea documentaţiei de susţinere pentru reducerea înregistrărilor cu privire la stocurile permanente;
- Efectuarea unor verificări computerizate a listei de agenţi de vânzare cu lista angajaţilor pentru a vedea dacă adresele sau numerele de telefon înregistrate se confirmă;
- Efectuarea unei căutări computerizate a statelor de plată pentru a identifica dublarea adreselor, numerelor de identificare sau fiscale ale angajaţilor sau conturile bancare;
- Revizuirea dosarelor de personal pentru dosare care nu conţin dovezi ale activităţii sau care conţin dovezi insuficiente (spre exemplu, lipsa evaluării performanţelor);

Scanned with OKEN Scanner

- Analiza reducerilor de preţ pentru vânzări şi a retururilor pentru modele sau tendinţe neobişnuite;
- Confirmarea termenilor specifici ai contractelor cu terţe părţi;
- Obţinerea de probe referitoare la contracte, respectiv dacă derularea acestora are loc în conformitate cu termenii stabiliţi;
- Revizuirea cheltuielilor mari şi neobişnuite;
- Revizuirea autorizării şi înregistrării valorii contabile a împrumuturilor către conducerea superioară şi părţile afiliate;
- Revizuirea nivelului şi proprietăţii rapoartelor de cheltuieli înaintate de conducerea superioară.

8.18. Circumstanţe care indică posibilitatea unei fraude

Următoarele circumstanţe indică posibilitatea ca situaţiile financiare să conţină o denaturare semnificativă rezultată dintr-o fraudă. În mod firesc, lista lor nu este limitativă.

Discrepanţe între înregistrările contabile:

- Tranzacţii care nu sunt înregistrate într-o manieră completă sau la timp sau sunt înregistrate într-un mod inadecvat cu privire la sume, perioade contabile, clasificare sau politică a entităţii;
- Solduri sau tranzacţii nesusţinute sau neautorizate;
- Ajustări de ultimă clipă care afectează în mod semnificativ rezultatele financiare;
- Probe ale accesului angajaţilor la sisteme şi înregistrări neconforme cu cele care sunt necesare pentru a efectua obligaţiile autorizate care le revin;
- Informaţii sau acuzaţii aduse la cunoştinţa auditorului referitor la posibile fraude.

Probe conflictuale, neclarităţi, documentare inexistentă sau incompletă:

- Documente lipsă;
- Documente care par a fi modificate;

Scanned with OKEN Scanner

- Documente care sunt disponibile doar în fotocopie sau electronică atunci când se aşteaptă să existe variantele originale ale documentelor;
- Poziţii sau reconcilieri semnificative fără explicaţii;
- Modificări neobişnuite ale bilanţului, modificări ale tendinţelor sau a unor indici sau relaţii importante din situaţiile financiare – spre exemplu creanţe a căror creştere este mai rapidă decât creşterea veniturilor;
- Răspunsuri indisponibile, vagi sau neplauzibile ale conducerii sau angajaţilor la întrebări sau în urma aplicării unor proceduri analitice;
- Discrepanţe neobişnuite între înregistrările entităţii şi răspunsurile cu confirmări;
- Numere mari de intrări de credite şi alte ajustări făcute în registrele conturilor de creanţe;
- Diferenţe inexplicabile sau cu explicaţii inadecvate între conturile de creanţe din registrele cartea mare şi contul de control, sau între declaraţiile clienţilor şi registrul intermediar cartea mare pentru conturile de creanţe;
- Cecuri lipsă sau anulate sau care nu există în circumstanţe în care cecurile anulate sunt de obicei returnate entităţii împreună cu o declaraţie bancară;
- Stocuri sau active fizice de valoare semnificativă, constatate lipsă;
- Probe electronice indisponibile sau lipsă, neconforme cu practicile sau politicile de păstrare a înregistrărilor de către entitate;
- Mai puţine răspunsuri la confirmări decât cele anticipate sau un număr mai mare de răspunsuri decât cele anticipate;
- Incapacitatea sistemelor cheie de a produce probe sau activităţi de implementare şi de modificare a programelor de testare pentru modificările şi aplicările sistemului pentru anul curent.

Relaţii problematice sau neobişnuite între auditor şi conducere, inclusiv:

- Refuzul accesului la înregistrări, facilităţi, anumiţi angajaţi, clienţi, agenţi de vânzări sau alte persoane de la care se pot obţine probe de audit;

Scanned with OKEN Scanner

- Presiuni anormale de timp impuse de conducere pentru soluţionarea rapidă a problemelor complexe sau contencioase;
- Plângeri ale conducerii în legătură cu modul în care este desfăşurat auditul;
- Intimidarea de către conducere a membrilor echipei misiunii, în special în legătură cu evaluările critice ale auditorului cu privire la probele de audit sau în soluţionarea unor posibile dezacorduri cu conducerea;
- Întârzieri neobişnuite din partea conducerii de a oferi informaţiile solicitate;
- Lipsa de disponibilitate în a facilita accesul auditorului la fişiere electronice cheie pentru a fi testate prin folosirea tehnicilor de audit asistate de calculator;
- Refuzul accesului la personalul şi facilităţile cheie din domeniul IT, inclusiv la personalul de securitate, funcţionare şi dezvoltarea sistemelor;
- Lipsa de disponibilitate în a adăuga sau revizui prezentările din situaţiile financiare pentru a le face să fie mai complete şi mai uşor de înţeles;
- O lipsă de disponibilitate în abordarea la timp a punctelor slabe din controlul intern.

Alte aspecte includ următoarele:

- Lipsa de disponibilitate a conducerii în a permite auditorului să aibă întâlniri private cu cei însărcinaţi cu guvernanţa;
- Politici contabile diferite de normele specifice domeniului de activitate;
- Modificări frecvente în estimările contabile care nu rezultă din modificarea circumstanţelor;
- Tolerări ale încălcărilor Codului de Conduită al entităţii.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IX

De la fraudă și eroare la scandalurile financiare şi actuala criză globală

Preliminarii

Nu este un secret pentru nimeni că la baza marilor scandaluri financiare și implicit a crizei economice globale, se află, în bună măsură, manopere frauduloase de proporții. Prin numeroase inginerii financiare, fraudă și eroare, companii celebre au reușit să distorsioneze realitatea privind performanța și poziția lor în piață, inducând în eroare percepția utilizatorilor. Direct sau indirect, fiecare dintre noi am fost afectați de „seismele" produse în lumea afacerilor. Iată de ce, pornind de la conexiunea fraudă – eroare - scandaluri financiare - criză globală, am considerat nimerită inserarea unui capitol distinct pe această temă. Într-o lume a riscului, investitorul trebuie să acorde foarte multă atenție detaliilor. Prudența îl obligă să solicite informații suplimentare, înainte de a-și angaja capitalul într-o companie, fie ea și de succes.

În timpul „isteriei" care a cuprins investitorii în „afacerea" British South Sea din 1720, fondatorul a strâns peste 2000 de £ din înșelăciuni, ceea ce înseamnă în valoarea actualizată, o sumă cuprinsă între 270,000£ și 3 milioane de lire, funcție de inflație. Deloc surprinzător, după ce a dat lovitura, responsabilul de fraudă a dispărut și nimeni nu a mai știut nimic de el[121].

Un alt caz de fraudă a fost cel de la Banque Generale Privée, care a reușit să falimenteze Franța și nobilimea sa, contribuind astfel la declanșarea revoluției de mai târziu.

Este cert că cele două exemple de manopere financiare frauduloase nu sunt primele din istorie și cu atât mai puțin unice. Probabil, sunt doar cele mai cunoscute din epocile trecute, însă, nu la fel de răsunătoare precum cele din lumea contemporană.

[121] http://www.investmentinternational.com/magazine/alternative-investments/the-financial-scandals-in-perspective-2870.html

Scanned with OKEN Scanner

În continuare, prezentăm în sinteză principalele scandaluri financiare prin numele companiilor implicate.

9.1. Enron

Activitatea corporaţiei Enron a început în anul 1986, în urma fuziunii dintre două companii producătoare de gaze naturale. Enron intenţiona să creeze prima reţea naţională de furnizare a gazelor naturale. La acea vreme, guvernul american controla producerea de energie, taxele percepute consumatorilor, construirea de uzine, inclusiv profitul pe care astfel de companii îl puteau obţine. Situaţia s-a schimbat atunci când guvernul federal a scos de sub controlul său industria gazelor naturale în 1980 şi pe cea a energiei electrice în 1990. Profitând de acest fapt, sub conducerea lui Kenneth Lay, Enron s-a transformat dintr-un furnizor de gaze naturale într-un intermediar de succes în afacerile cu energie. Sediul companiei se afla în Houston, Texas, cel mai mare oraş din acest stat şi al patrulea din SUA. În doar 15 ani, Enron a devenit una dintre cele mai mari companii energetice din SUA, ocupând locul 7 în top, cu aproape 21.000 de angajaţi în peste 40 de ţări[122]. Ea deţinea o cotă de 25% din piaţa mondială a energiei electrice şi a gazelor naturale, lansând în 1999 Enron Online, cea mai mare pagină de e-business din lume.

Pe data de 3 decembrie 2001, corporaţia a declarat brusc falimentul, deşi cu un an înainte anunţase un profit de peste 100 miliarde de dolari[123]. Totul era însă o mare minciună, întrucât conducerea Enron prezenta publicului, de câţiva ani, situaţii financiare care ascundeau marile datorii ale firmei şi „umflau" profitul, utilizând contabilitatea creativă[124]. Astfel, compania supraevalua costurile operaţiunilor de obţinere a energiei pentru perceperea unor taxe mai ridicate consumatorilor. Pentru a menţine un preţ mare al acţiunilor sale, Enron a inventat profituri trimestriale foarte mari. Astfel, dacă Enron se asocia cu o altă firmă şi împreună puteau face 50 de milioane de dolari în 10 ani, Enron

---

[122] http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1780075.stm#asset

[123] www.money.ro

[124] În studiul nostru utilizăm termenul *contabilitate creativă*, evident în sensul peiorativ, acceptat în bună măsură în literatura noastră. În particular, avem anumite rezerve asupra caracterului implicit negativ al atributului *creativ*

Scanned with OKEN Scanner

pretindea că acei 50 de milioane sunt venituri curente[125]. Societatea crea şi off-shore-uri false pentru a-şi transfera pierderile pe acestea, în afara evidenţelor contabile. Compania cumpăra cu sume uluitoare acţiuni la firme cu obiect similar de activitate din India, Brazilia şi Regatul Unit. Banii proveneau de la investitori şi creditori. Atât controalele interne cât şi cele externe nu au fost capabile să constate situaţia reală cu care se confrunta de fapt Enron şi să detecteze pierderile uriaşe. Auditul intern era străin de tranzacţiile financiare complicate şi oculte dirijate de managementul Enron, ale căror decizii au condus compania, încet dar sigur la marginea prăpastiei. Firma care efectua auditul extern, celebra Arthur Andersen „proteja" imaginea companiei Enron. *„Minciuna are picioare scurte"*. Iată de ce această disimulare a realităţii, nu putea să dureze la nesfârşit. Inevitabilul colaps al companiei era foarte aproape.

Anul 2001 aducea veşti rele. În martie, Enron a ratat un contract de mare importanţă cu Blockbuster Inc., prin care dorea să se implice în furnizarea de filme pe Internet. În aprilie, Enron dezvăluie că societăţi energetice aflate în faliment îi datorau peste 500 millioane de dolari. În august, directorul general al Enron, Jeffrey Skilling, demisionează. În octombrie, Enron declară că datorită unei erori în evidenţele contabile, profitul net a fost supraevaluat cu peste un miliard de dolari. Preţul acţiunilor s-a prăbuşit brusc. Comisia de valori mobiliare şi burse a demarat o investigaţie amănunţită, întrucât pierderile raportate erau generate de relaţii de parteneriat. În noiembrie, Enron şi-a reevaluat profiturile obţinute în ultimii patru ani, diminuându-le cu 568 milioane $ faţă de sumele anterior raportate. Din ce în ce mai mulţi, creditorii au început să reclame returnarea fondurilor. Încercarea de a fuziona cu o altă companie furnizoare de energie a eşuat. Toate acestea, precum şi incapacitatea de plată cu care se confrunta compania, au dus la faliment. A fost demarată o cercetare amănunţită în care au fost implicaţi FBI, Internal Revenue Service, inclusiv justiţia americană. S-a descoperit astfel

[125] http://www.sfin.ro/articol_9320/enron_-_adevaratii_baieti_destepti_din_energie.html

Scanned with OKEN Scanner

că 16 persoane dintre directorii Enron au fost implicaţi în fraudă. ***Lay şi Skilling au primit câte 160 de ani de închisoare***[126].

Precizăm că, în anul premergător falimentului, Enron a plătit 140 de manageri cu 680 milioane de $. Dintre aceştia, se remarcă Lay care a primit 67 milioane de $, respectiv Skilling care a încasat 42 milioane. Pe lângă salariile exorbitante primite fără justificare, managerii îşi acopereau furturile de milioane de dolari, ieşind la pensie sau vânzându-şi acţiunile.

Angajaţii Enron, deşi nu erau implicaţi în fraudă au avut şi mai mult de pierdut în urma scandalului financiar. În cadrul companiei funcţiona un program, în baza căruia contribuţiile la fondurile de pensie erau echivalate în acţiuni Enron, care nu puteau fi vândute până ce salariaţii nu împlineau 50 de ani. *Deşi situaţia companiei era dezastruoasă, directorii proclamau o sănătate financiară de invidiat încurajând angajaţii să investească şi mai mult în acţiuni la Enron.* Mulţi dintre ei nu şi-au pierdut doar slujba ci şi o mare parte din banii care li se cuveneau pentru pensie, întrucât preţul acţiunilor a scăzut drastic.

Analizând atent mecanismul declanşării scandalului Enron, constatăm de altfel, ca şi în alte situaţii de acest gen, prezenţa substratului politic. Guvernul federal este acuzat de unii experţi pentru situaţia firmei, întrucât în cursul perioadei în care industria energetică a fost scoasă de sub reglementările şi controlul statului, politicieni din branşa executivă şi legislativă au primit de la Enron, milioane de dolari pentru campaniile lor electorale. Atenţia s-a îndreptat şi asupra crizei de energie din California din 2001, care a determinat creşterea taxelor percepute consumatorilor de până la 9 ori. Utilizând o strategie abilă, Enron devenea răspunzătoare de fapt de o aparentă criză, determinând închiderea a peste 50% din uzinele energetice. Ea cumpăra energia la preţ foarte mic şi o revindea în alte regiuni, la un preţ mult mai mare.

Ca rezultat al dezvăluirii publice a situaţiei reale Enron şi a falimentului companiei, au fost promulgate noi legi: Public Company Accounting Reform (Reforma Contabilităţii pentru Companiile Publice) şi Investor Protection Act (Actul de Protecţie al

---

[126] Reglementările justiţiei americane includ şi pedepse de ordinul sutelor de ani, abordare atipică pentru europeni. Explicaţia constă în faptul că, o asemenea pedeapsă anulează total orice posibilitate de eliberare a celui condamnat (pentru bună purtare, muncă prestată etc.)

Scanned with OKEN Scanner

Investitorilor) din 2002. Aceste reglementări au condus la schimbări drastice ale practicilor contabile şi la întărirea controlului exercitat de Comisia de valori mobiliare şi burse-Securities and Exchange Commission (SEC), respectiv de guvernul American asupra raportărilor financiare. S-a pus în mod serios problema investigării atente a fraudelor. A fost creat şi Public Company Accounting Oversight Board (Consiliu de Supraveghere a Contabilităţii Companiilor Publice), organism care funcţionează sub supervizarea SEC. El are rolul de a stabili noi standarde de contabilitate, de a investiga dacă, companiile, respectiv contabilii publici autorizaţi se conformează reglementărilor legale. El are dreptul de a sancţiona prin amenzi, de a suspenda activitatea, inclusiv de a solicita efecturea unei cercetări penale. Potrivit noilor prevederi, directorii executivi şi financiari trebuie să verifice cu mai multă atenţie acurateţea situaţiilor financiare. În caz contrar, ei riscă să fie condamnaţi la închisoare pentru acoperirea intenţionată, cu bunăştiinţă, a eventualelor erori şi fraude. *De asemenea, în societăţile de contabili publici autorizaţi s-a impus separarea activităţilor de audit şi consultanţă pentru a evita conflictele de interese.*

Scandalul Enron a reamintit americanilor că o economie capitalistă trebuie să se bazeze pe raportarea de informaţii financiare complete şi corecte. *Pentru dezastrul companiei, mulţi i-au învinuit pe directorii săi, care au urmărit doar să se îmbogăţească. Acuzaţi în aceeaşi măsură, au fost şi auditorii, analiştii şi consultanţii care nu au monitorizat activitatea Enron. Unii dintre cei mai afectaţi au fost analiştii financiari de pe Wall Street. Reputaţia lor a fost compromisă datorită faptului că acopereau tranzacţiile companiei, încurajând investitorii să cumpere acţiuni, chiar şi la mai puţin de o lună înainte ca falimentul să fie declarat.*

Prăbuşirea imperiului Enron a jucat un rol important în pierderea încrederii investitorilor în afacerile americane. Investitorii au început să se teamă că şi alte companii sunt angajate în activităţi frauduloase, iar temerile lor nu erau lipsite de fundament. Leaderi de piaţă din alte domenii de activitate anunţau scăderea drastică a preţului acţiunilor. De asemenea, mai mult de 700 de companii şi-au reevaluat profiturile ultimilor 5 ani, recunoscând tacit că au utilizat *contabilitatea creativă.*

Scandalul Enron a devenit subiectul a numeroase conferinţe, cărţi şi articole de specialitate. Falimentul răsunător al companiei este de fapt un exemplu concret al

Scanned with OKEN Scanner

dezastrului generat de excesele făcute de corporaţii în timpul boomului economic din anii '90 în SUA. Revista Fortune a numit compania Enron „America's Most Innovative Company" (compania cea mai inovatoare din America), evident în sens peiorativ[127].

Marele scandal financiar care a lovit compania americană Enron a implicat şi celebra firmă de renume mondial, care oferea servicii de contabilitate, audit şi consultanţă, Arthur Andersen.

9.2. Arthur Andersen

Arthur Andersen a fost înfiinţată ca societate cu răspundere limitată în Chicago, făcând parte din gruparea „Big Five", alături de celelalte companii celebre PricewaterhouseCoopers, Deloitte Touche Tohmatsu, Ernst & Young şi KPMG, care ofereau servicii de audit, consultanţă fiscală şi de contabilitate marilor corporaţii[128]. După aproape 100 de ani de activitate şi tradiţie, în 2002, firma a cedat voluntar licenţa de practică în SUA, după acuzaţiile grave din cazul Enron.

Compania a fost fondată în anul 1913 de către Arthur Andersen şi Clarence DeLany, sub numele de Andersen, DeLany & Co. Ulterior, în 1918 a fost redenumită Arthur Andersen & Co. Cel care a contribuit la înfiinţarea societăţii, Andersen a avut o viaţă grea, rămânând orfan de la 16 ani. Pentru a ajunge să deţină propria afacere, muncea din greu, pentru a urma cursurile şcolii seara. La numai 23 de ani, Andersen a devenit cel mai tânăr contabil public autorizat din Illinois. La 28 de ani, devenea fondator al companiei care îi purta numele. În perioada în care Andersen a luptat să se autodepăşească şi să reuşească pe plan profesional, a deprins o serie de principii pe care le-a respectat cu stricteţe în conducerea companiei. Mai mult, le-a insuflat şi angajaţilor, prin crearea şi dezvoltarea unor programe speciale de training.

Andersen a condus firma până la moartea sa în 1947, fiind constant un susţinător al standardelor de înaltă calitate în profesia contabilă. În concepţia lui, adevărata responsabilitate asupra ţinerii contabilităţii revine investitorilor. Fiind cel mai important utilizator al informaţiei contabile, investitorul este interesat în mod firesc de

---

[127] http://encarta.msn.com/encyclopedia_701610398/enron_scandal.html
[128] http://www.absoluteastronomy.com/topics/Arthur_Andersen#encyclopedia

Scanned with OKEN Scanner

realitatea acesteia. În opinia noastră, considerăm că aprecierea lui a avut în vedere şi capacitatea de manipulare a profesionistului contabil de către patronul investitor, deţinătorul capitalului. Cu multă stricteţe, Andersen respecta principiile morale după care ar trebui şi astăzi să-şi exercite meseria orice profesionist din domeniul contabilităţii şi auditului. Încă din primii săi ani de activitate, acesta şi-a creat o reputaţie ireproşabilă. *Se spune că, odată un director de întreprindere care i-a solicitat serviciile, a cerut ca Andersen să semneze situaţii financiare care conţineau erori, avertizându-l că în caz contrar va pierde un client de valoare. Andersen a refuzat fără ezitare, oferind o replică ironică:* ***„întregul oraş Chicago nu dispune de suficienţi bani pentru a mă convinge să accept".*** Ca şi predecesorul său, Leonard Spacek, cel care a devenit director după moartea lui Andersen, a urmat aceleaşi principii. *De-a lungul timpului motto-ul companiei Andersen a fost „Think straight, talk straight". („Gândeşte corect şi apoi acţionează corect").*

Anii '80 aveau să aducă o schimbare. Standardele generale ale profesiei au început să se clatine, întrucât firmele de servicii în domeniu trebuiau să soluţioneze conflictul de interese, generat de faptul că desfăşurau comcomitent activităţi de audit şi de consultanţă în contabilitate. Cu timpul, a devenit din ce în ce mai dificil pentru Andersen să menţină un echilibru, încercând să aducă la un numitor comun obligaţia de a respecta în mod fidel standardele şi principiile de contabilitate şi dorinţa clienţilor de a-şi maximiza profiturile, fie chiar numai pe hârtie. De asemenea, majoritatea veniturilor sale erau obţinute din activităţi de consultanţă, mult disproporţionate faţă de cele generate de serviciile de audit, fiscalitate şi contabilitate. Astfel, în 1989 în cadrul companiei s-a produs o separare, Arthur Andersen şi Andersen Consulting devenind două entităţi distincte, dar care împreună continuau să formeze Andersen Worldwide. Pe parcursul anilor 90, cele două structuri ale societăţii au fost implicate într-o concurenţă acerbă, care a determinat în 2000 separarea lor definitivă, prin hotărârea Camerei Internaţionale de Comerţ. Andersen Consulting a fost obligată să renunţe la numele original al companiei, devenind la 1 ianuarie 2001 Accenture.

Andersen a fost acuzată că ar fi avut legătură cu raportarea şi certificarea prin audit de informaţii financiare frauduloase a unor companii precum: Sunbeam Products, Waste Management, Inc., Asia Pulp and Paper. Menţionăm că două dintre acestea,

Scanned with OKEN Scanner

corporaţii de renume mondial, Worldcom şi Enron, au fost implicate în scandaluri financiare de proporţii.

Pe 15 iunie 2002, Andersen a fost acuzată că a împiedicat justiţia să acţioneze prin distrugerea unor documente esenţiale, pe hârtie şi în format electronic, legate de misiunea de audit desfăşurată la compania Enron. Andersen s-a apărat susţinând că distrugerea documentelor făcea parte din politica internă a companiei[129]. Întrucât doi angajaţi importanţi în cadrul companiei Andersen au primit pedeapsa cu închisoarea şi legea nu permite efectuarea de audit de către persoane condamnate astfel, firma a renunţat de bunăvoie la licenţele de contabil public autorizat şi la dreptul de practică înainte de 31 august 2001. La această dată, Comisia de valori mobiliare şi burse a declarat oficial scoaterea firmei de pe piaţa afacerilor din SUA. Compania a primit şi o amendă de 500.000 $. Practicile angajaţilor companiei Andersen din exteriorul SUA au încetat să mai fie valide datorită scandalului care implica societatea per ansamblu. Mulţi dintre ei s-au reangajat la alte societăţi de audit. Au fost deschise peste 100 de procese civile împotriva companiei Andersen.

În 2005, membrii Curţii Supreme a SUA au decis în unanimitate schimbarea radicală a verdictului în cazul Andersen, motivând o eroare a juriului la proces. Ei susţineau că juriul a acuzat firma Andersen, fără a proba faptul că societatea era conştientă de încălcarea legii, prin lipsa unei prevederi legale care să interzică în mod explicit distrugerea documentelor în cadrul unei companii[130]. Deşi compania Andersen a primit din partea Curţii Supreme a SUA un document care atesta eliberarea sa de culpă în cazul Enron, reputaţia firmei fusese deja iremediabil afectată pentru a-i permite să-şi desfăşoare în continuare activitatea. Renumele este un aspect semnificativ care ajută în primul rând o firmă să-şi atragă cienţii şi să-i fidelizeze, mai ales în cazul unei societăţi care oferă servicii de contabilitate şi audit la nivel mondial. Falimentul sau dizolvarea nu au fost declarate. Compania încă există şi funcţionează sub Omega Management, dar niciodată nu îşi va recâştiga renumele din trecut. De la 28.000 de angajaţi în America şi 85.000 din întreaga lume, firma a ajuns la un personal de 200 salariaţi în Chicago.

---

[129] http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/2047122.stm
[130] http://www.corporatenarc.com/andersen.php

Scanned with OKEN Scanner

Ca urmare, mulţi dintre vechii parteneri ai companiei au ales să colaboreze cu alte firme de contabilitate membre ale Big Four.

9.3. Parmalat

Compania Parmalat, cu sediul central în oraşul italian Parma, a fost lansată ca o afacere de familie. Iniţial, era doar un simplu magazin de cârnaţi şi brânză. Calisto Tanzi, cel care se afla la conducere, a extins firma la scurt timp după moartea tatălui său, în 1961, transformând-o treptat într-un adevărat concern. De la un magazin de cârnați și brânzeturi, „capofamiglia", Calisto Tanzi, a început o serie de manevre și împrumuturi bancare de mare amploare pentru a investi pe piețe străine și pentru a transforma micul magazin alimentar din Parma în gigantul de alimente și băuturi. De-a lungul timpului, Tanzi a cultivat relaţii de natură politică cu creştin-democraţii, care guvernau Italia în perioada postbelică. Ulterior, i-a finanțat masiv în alegeri, primind în schimb, „protecție" timp de peste trei decenii.

Este cunoscut faptul că, marile companii, desfăşurându-și activitatea în mediul concurențial global, acționează uneori sub presiunea unei sintagme „perverse": *obţinerea cu orice preț a profitului, condiție fundamentală pentru supraviețuirea pe piaţă.*

Deși nu reprezintă o justificare, este posibil, ca această abordare să reprezinte una dintre cauzele care au generat scandalul financiar în care a fost implicată compania Parmalat. Demn de reținut faptul că deși corporația era situată pe locul 8 în top-ul imperiilor industriale din Italia, prin falimentul ei, fără avertisment, a şocat întreaga lume a afacerilor.

Manoperele financiare frauduloase de la Parmalat, efectuate de Tanzi şi alţi directori executivi sunt în bună măsură asemănătoare cu cele din cazul Enron. Unele dintre ele sunt însă rudimentare. Conform acuzaţiilor, au fost înregistrate oficial o serie de companii, care în realitate nu desfăşurau nici o activitate. Ele erau folosite pentru a genera false profituri pentru Parmalat şi filiale. Directorul financiar de la Parmalat, Fausto Tonna, a declarat acuzatorilor că a participat la o acţiune ilegală prin care numele şi adresa Bank of America au fost preluate de pe un document oficial prin scanare şi adăugate apoi pe o hârtie transformată în extras de cont. Prin intermediul falsului, firma avea confirmarea băncii privind existența unui depozit de peste 4,98

Scanned with OKEN Scanner

miliarde de $[131], deşi prin conturile companiei, realmente „bătea vântul". Activităţile frauduloase de la Parmalat au depăşit de fapt orice limite începând cu 1990, când acţiunile au fost scoase la vânzare.

Ce a determinat de fapt dezvăluirea „afacerilor" Parmalat a fost schimbarea auditorului extern, impusă firmelor o dată la 9 ani de legile italiene. În 1999, Parmalat a trecut de la serviciile Grant Thornton la cele oferite de DeLoitte and Touche. Legea nu interzice ca o companie mamă să utilizeze serviciile aceleiaşi firme de audit pentru filialele sale. Grant Thornton care, de mulţi ani era într-o concurenţă acerbă cu firmele multinaţionale de contabilitate şi audit, era disperată să îşi păstreze unul dintre cei mai valoroşi şi profitabili clienţi. Decât să piardă Parmalat, firma Grant Thornton a cerut societății să-și transforme filialele în companii individuale, astfel încât să le poată supraveghea în continuare. Este evident că în acest fel şi Parmalat avea de câştigat prin acoperirea în continuare a acţiunilor ei ilegale. Compania îşi putea menţine controlul asupra diviziei principale, monitorizată acum de DeLoitte and Touche, folosind celelalte concernuri pentru desfăşurarea unor tranzacţii ilicite, în principal prin transferul unor mari sume de bani. În acest scop, directorii creau datorii ale filialelor către Parmalat. La rândul ei, Parmalat a deschis conturi false în care să le încaseze. Grant Thornton prezenta aceste tranzacţii spre aprobarea și validarea firmei DeLoitte.

Numeroase rapoarte de presă indică faptul că angajaţii Grant Thornton cunoşteau foarte bine jocurile managementului de la Parmalat. Fără îndoială, scopuri oculte și presiunea competiţiei au unit interesele celor două companii.

Parmalat mai practica şi falsificarea graficelor de vânzări. Cel mai celebru exemplu este al filialei din Cayman Islands care susţinea că într-un singur an ar fi vândut atâta lapte praf cât să echivaleze cu 250 l de persoană din mica insulă.

La dezvăluirea situaţiei reale de la Parmalat a contribuit şi o şedinţă la care au participat Calisto Tanzi şi fiul său Stefano cu Blackstone Group, în cadrul căreia s-a discutat vânzarea a 51 de procente din acţiuni. În acel moment, Tanzi a recunoscut că lichidităţile de care dispunea efectiv Parmalat nu erau nici pe departe 3 miliarde de euro. În plus, firma avea datorii de zeci miliarde de euro.

---

[131] http://www.wsws.org/articles/2004/jan2004/parm-j06.shtml

Scanned with OKEN Scanner

Odată cu alertarea Comisiei de valori mobiliare și burse, compania a intrat în faliment. Tanzi senior a recunoscut că a transferat în mod fraudulos cel puţin 500 de milioane de euro de la Parmalat către o filială aflată în proprietatea sa.

El a declarat şi faptul că Parmalat, o companie de top pe piaţa lactatelor din Europa, a început să-şi falsifice conturile încă din anii '80. Fragila afacere nu a dat faliment decât în anul 2003, când a ieșit la iveală faptul că disponibilul fabulos de miliarde de euro dintr-un cont bancar, în realitate nu exista.[132]

La interogatoriile preliminare a reieșit că cel mai dispus să vorbească despre dedesubturile escrocheriei era Fausto Tonna, directorul financiar al grupului. Conform stenogramelor, el a recunoscut în fața autorităților că a elaborat cele mai multe „scheme" prin care Parmalat a pozat în firma prosperă timp de aproape zece ani, în vreme ce, în realitate, acumula datorii imense.

Tanzi şi familia sa au fost condamnaţi la închisoare, iar preţul acţiunilor companiei a coborât la câţiva penny. Conform declaraţiei avocatului lui Tanzi, clientul său nu cunoștea noţiuni elementare de finanţe, având doar intenţii bune de a-şi ajuta familia şi comunitatea. Mai mult, Tanzi susţinea că bancile creditoare erau la curent cu situația financiară precară a companiei și că îl obligau să facă achiziții la suprapreț pentru ca finanțarea să nu fie sistată.

Mulţi manageri de top au susţinut că scandalul este un simplu caz de afacere de familie care nu a reuşit să adere la bunele practici de guvernanţă corporativă. Nu numai Calisto Tanzi a fost trimis la închisoare, ci și alți 29 de directori. În aceste nereguli, au fost implicate și alte firme şi nume din lumea finanţelor internaţionale. Scandalul a cuprins astfel şi societățile de contabilitate şi audit, Grant Thornton şi Deloitte and Touche, inclusiv băncile Citicorp, Deutsche Bank şi Bank of America. Citicorp a fost acuzată că a acoperit o datorie a Parmalat de 1,5 miliarde de dolari, iar Bank of America a efectuat plăți fabuloase în numele companiei, deși știa că firma se afla în pragul colapsului financiar.

---

[132] http://www.wall-street.ro/articol/International/31461/Scandalul-Parmalat-aduce-peste-50-de-acuzati-in-instanta.html

Scanned with OKEN Scanner

Consecință a acestei situații, 36.000 de angajaţi se aflau în pericol să-şi piardă slujba. Cei mai grav afectați au fost pensionarii, care au investit în fondul de pensii suplimentare, asigurat prin „titluri" Parmalat, transformate prin faliment în hârtii fără nici o valoare. Deopotrivă, au avut de pierdut investitorii, creditorii și furnizorii de materie primă.

Cu ocazia descoperirii acestei veritabile „găuri negre" din finanțele companiei italiene, mass-media internațională a remarcat apariția unui nou tip de „gangster": președintele - director general, care fură și spală sume fabuloase cu ajutorul unor bănci internaționale și firme renumite de audit, primind acoperire politică din partea unor lideri celebri. La declanșarea scandalului Parmalat, politicienii italieni au încercat să minimalizeze această fraudă de proporții.

Este și cazul celebrului politician Silvio Berlusconi, fostul contabil, considerat astăzi drept unul din cei mai activi membri ai Noii Ordini Mondiale. Astfel, Berlusconi a văzut inițial, în scandalul Parmalat și în amestecul unor bănci rivale afacerilor sale, cea mai buna ocazie să le supună unui „control guvernamental", sub pretextul apărării intereselor micilor investitori. În acest scop, primul ministru a cerut elaborarea unei legi care să reducă din independența băncilor italiene. Când scandalul a luat proporții, Silvio Berlusconi a încercat să minimalizeze situația, declarând în ianuarie 2004, că Parmalat este doar un „incident izolat".

Până la Parmalat, europenii nu erau obişnuiţi cu scandalurile din corporaţii. Ei le considerau tipice lăcomiei americanilor. În opinia lor, acest comportament i-a determinat pe directorii Enron, Tyco şi WorldCom să măsluiască rezultatele financiare şi să distrugă bariera dintre averea companiei şi cea personală. Scandalul Parmalat a schimbat esențial percepția europenilor. Frauda s-a dovedit a fi atât de mare şi de durată, încât a constituit o surpriză că nu a fost descoperită mai devreme. Nu se știe dacă scandalurile mai rare din Europa faţă de SUA se datorează unei guvernanţe corporative mai performante sau absenței unei legislaţii mai ferme. Faptul că Italia a introdus o nouă lege pentru a îmbunătăţi regulile de pe piaţa financiară este un pas înainte, dar semnalează de asemenea că situaţia companiei Parmalat nu este unică.

Astăzi, după ce practic a renăscut, Parmalat este considerat un leader de piaţă. Compania multinaţională italiană, condusă de Enrico Bondi a fost creată la 1 octombrie

Scanned with OKEN Scanner

2005, după falimentul din 2003. Parmalat Group este unul dintre jucătorii de clasă care activează pe piaţa mondială a producţiei şi distribuţiei de sucuri, lapte şi produse derivate. Actualmente, Parmalat îşi desfăşoară activitatea în 12 ţări, plasate în 5 regiuni importante ale globului (Europa, America de Nord, America Centrală şi de Sud, Australia şi Africa de Sud)[133].

Parmalat este prezentă şi în România, unde a înregistrat în 2007 o cifră de afaceri de 14,5 milioane euro. Veniturile totale la nivelul întregii companii în acelaşi an a fost de 3.9 miliarde de euro. Numărul total de angajaţi din filialele consolidate era de 14.271.

Compania deţine un adevărat portofoliu de branduri celebre în lumea întreagă: Zymil, Fibresse, Physical, Jeunesse, Omega3, First Growth, Smart Growth, Ice Break/Rush, fiind și o firmă cu tradiţie și inovaţie. Grupul a dezvoltat tehnologii avansate în sectorul alimentar (laptele UHT, ESL, cu durată prelungită a termenului de valabilitate, sucuri naturale de fructe etc.).

9.4. Worldcom

Fondatorul companiei WorlCom este Bernard Ebbers. Originar din Edmonton, Canada, el a schimbat de-a lungul timpului numeroase slujbe din cele mai comune, fiind antrenor de baschet, profesor asociat și șef de depozit. În cele din urmă, a ajuns proprietarul unui lanț hotelier, fapt care, ulterior, i-a deschis calea către adevărata sa performanță profesională în domeniul telecomunicațiilor.

Ebbers a pus bazele business-ului în 1983, într-o cafenea din Hattiesburg, Mississippi. Cine ar fi crezut că WorldCom avea să devină mai târziu rivalul AT&T și apoi să se prăbușească la fel de subit cum a fost lansată? Ebbers a luptat dur, a învins concurența și treptat a reușit să-și consolideze poziția. Marele său succes a venit prin intermediul unei asocieri de monopol cu gigantul telecom american AT&T, prin care Ebbers se obliga să ofere contracte la prețuri de piață. Averea sa era deja impresionantă, iar în 1995, a achiziționat compania WilTel Network, pentru 1,2 miliarde

[133] http://www.parmalat.net/en/about_us/parmalat_in_brief/

Scanned with OKEN Scanner

de dolari. Aceasta a devenit ulterior Worldcom, entitate creată în spiritul celei mai competitive și performante corporații independente.

WorldCom se afla pe locul doi în topul companiilor de telefonie din SUA, ocupându-se și cu furnizarea de servicii de Internet în cca 2.600 de orașe din peste 100 de țări. Ea deținea 75 de centre de date pe cinci continente. Printre clienții WorldCom se numărau societăți de renume. *Compania și-a extins activitatea prin efectuarea a 65 de achiziții importante.* Între anii 1991 și 1997, WorldCom a cheltuit aproape 60 de miliarde de $ în astfel de tranzacții, acumulând 41 de miliarde de $ în datorii. *Două dintre aceste achiziții sunt în mod particular importante.* Este vorba despre cumpărarea unei firme de renume pentru servicii business de Internet și a unei societăți de telefonie. Odată cu anul 1997, prețul acțiunilor WorldCom a crescut de la câțiva penny la peste 60 de $.

Acțiunile companiei au ajuns la valoarea maximă la mijlocul anului 1999. Firma lui Ebbers era deja un nume recunoscut pe Wall-Street și o țintă preferată a investitorilor. WorldCom raporta de la an la an o situație financiară excepțională. Acționarii deveneau din ce în ce mai bogați.

Întrucât valoarea acțiunilor se afla în continuă creștere, pentru WorldCom era din ce în ce mai ușor să achiziționeze și alte companii. Totul trebuia să fie o poveste de succes a unei corporații care aplica o strategie inteligentă de creștere. Fuziunile și achizițiile, între mari întreprinderi, sunt tranzacții care lansează managementului adevărate provocări. În primul rând, conducerea firmei cumpărătoare trebuie să asigure integrarea perfectă a societăților achiziționate pentru a obține un mediu de afaceri funcțional și a evita conflictele de interese. Acesta este un demers care necesită o perioadă de timp îndelungată, planificare în detaliu și supraveghere atentă din partea managementului de top. O asemenea abordare, corect realizată conduce la creșterea valorii întreprinderii, fapt care aduce câștig atât investitorilor cât și acționarilor. Un al doilea pas important îl reprezintă înregistrarea în contabilitate a operațiunii de achiziție și a implicațiilor generate. Integrarea financiară a companiei achiziționate se încheie prin evaluarea și contabilizarea activelor, datoriilor și determinarea good-will-ului[134].

[134] http://www.worldcomgroup.com/

Scanned with OKEN Scanner

Eforturile WorldCom de a integra companiile achiziționate au dovedit faptul că managamentul nu a luat în considerare toate aspectele. Compania s-a confruntat cu probleme dificile în baza de date, înregistrând o lipsă de cooperare între diviziile sale, generată de distribuția neunitară a serviciilor furnizate.

În ceea ce privește raportarea financiară, WorldCom și-a luat libertatea de a interpreta în manieră proprie reglementările contabile. Urmărind profituri cât mai mari, WorldCom consemna pentru perioada curentă câștiguri mai mici și pierderi mai mari, iar în exercițiile următoare inversa această strategie. În achizițiile sale, WorldCom a redus valoarea activelor cumpărate cu câteva miliarde de dolari, sporind astfel good-will-ul.

Pentru mult timp, compania a ignorat listele clienților care nu își plătiseră facturile. Astfel, managementul nu a apreciat corect fondurile rezervate pentru acoperirea rău platnicilor.

Cosmetizarea informațiilor raportate consta și în faptul că prin practici contabile incorecte, WorldCom maximiza avantajele financiare și minimiza aspectele negative.

În 2000, guvernul a interzis WorldCom să cumpere firma Sprint. Din acest motiv, WorldCom s-a limitat la crearea continuă de valoare prin companiile pe care deja le achiziționase, cu riscul scăderii prețului acțiunilor.

Cea mai gravă greșeală a firmei a constat în tratamentul contabil eronat al cheltuielilor, capitalizate fără justificare, încălcând astfel principiile general acceptate. Totodată, raportarea plăților era întârziată, iar investitorilor li se prezenta o situație prosperă când, de fapt, firma traversa o perioadă dificilă financiar.

De asemenea, compania acorda foarte des împrumuturi de mare valoare directorilor. Numai Ebbers a primit o sumă de 341 milioane de $.

Deducem din cele menționate că WorldCom nu era o companie atât de prosperă pe cât pretindea prin situațiile financiare. Anul 2002 a fost un an al scandalurilor în care au fost implicate marile corporaţii. Aparent, WorldCom era doar un caz în plus printre acestea, un exemplu de guvernanţă corporativă care a eşuat prin fraudă și sete de îmbogăţire. ***În realitate, scandalul de la Worldom se deosebește de celelalte prin numeroasele abuzuri mascate prin contabilitate***[135]**.**

---

[135] http://www.scu.edu/ethics/dialogue/candc/cases/worldcom.html

Scanned with OKEN Scanner

În iunie 2002, Comisia de valori mobiliare şi burse a estimat frauda de la WorldCom la peste 9 miliarde de $[136]. Deși situația reală a fost dezvăluită în acel an, se pare că existau persoane din afara companiei care aveau cunoștință de practicile ilegale cu peste un an înainte. În 2001, câțiva acționari ai WorldCom dăduseră în judecată compania, fără câștig de cauză. La acest proces au participat și angajați, care au depus mărturie privind tranzacțiile ilegale ale firmei.

Ebbers și-a prezentat demisia în 2002, anul falimentului WorldCom. Canadianul a ieşit din scandalul Worldcom mai mult decât cu buzunarele goale, cu un buget negativ de nouă cifre. Avea doar datorii și rezultate în roșu, pe care mulți le puneau pe seama entuziasmului exagerat și al lipsei de fler în afaceri. Fără îndoială, el a greșit mult, dar erorile sale nu se compară cu cele făcute de alți directori de companii celebre. *Fondatorul şi fostul preşedinte al WorldCom ispășește o pedeapsă de 25 de ani de închisoare, la care a fost condamnat în anul 2005. Chiar dacă, avocații lui Ebbers au făcut tot posibilul să-l achite, judecătorii și-au propus însă ca pedeapsa lui să fie una exemplară și dură. Apelul său împotriva sentinţei pronunţate în cadrul procesului privind colapsul WorldCom a fost respins. Ebbers a fost acuzat de fraudă în urma dezvăluirii faptului că exista o „gaură" de miliarde de dolari în conturile companiei pe care o conducea[137]. Justiția a condamnat și alți directori ai companiei, patru dintre ei recunoscându-și vinovăția. „Creierul" operațiunii de fraudă a fost considerat directorul financiar Sullivan, care și-a susținut însă nevinovăția[138]. Justificarea fraudei ar fi fost conformarea cu cerințele acționarilor și investitorilor. WorldCom a primit și o amendă și dreptul de a-și continua desfășurarea activității doar sub supravegherea guvernului.*

Falimentul WorldCom este considerat cel mai mare din istoria corporatistă a SUA, în ciuda scandalului mult mai răsunător de la Enron.

Aproximativ 20.000 de angajați au rămas fără un loc de muncă, iar acționarii au pierdut peste 180 de miliarde de dolari după ce compania a intrat în faliment.

---

[136] http://www.worldcomfraudinfocenter.com/information.php

[137] http://www.wall-street.ro/articol/International/17240/Seful-bombei-financiare-WorldCom-ramane-cu-25-de-ani-de-inchisoare.html

[138] http://www.usatoday.com/money/industries/telecom/2002-10-07-yates-plea_x.htm

Scanned with OKEN Scanner

Ulterior, WorldCom a fost achiziționată de Verizon Communications, sub numele de MCI.

9.5. Barings

Barings Bank a fost fondată la Londra în 1763 ca bancă comercială. Ea se ocupa de servicii bancare tradiționale, inclusiv activități de investiții pe piața de capital și cea imobiliară. Datorită faptului că oferea servicii flexibile și dezvolta soluții creative pentru companii, Barings a avansat treptat, devenind un leader mondial în domeniul financiar-bancar[139]. *În februarie 1995, banca a descoperit o fraudă masivă realizată de un angajat care a distrus întregul ei capital, tradiția și practic existența unei instituții vechi de peste 220 de ani. Barings finanţase războaiele lui Napoleon, achiziția provinciei Louisiana şi construcția Canalului Erie, fiind totodată banca personală a reginei Elisabeta.* Practic, Barings, fostă bijuterie bancară, a „îngenuncheat" în fața unui angajat nesupus legilor, aflat într-o filială din Singapore.

Până în 1989, Barings stabilise relații comerciale și de investiții pe marile piețe ale lumii, desfășurându-și activitatea în bună măsură în țările Regatului Unit. În același an, Nick Leeson se alăturase echipei de succes a băncii. El a crescut în suburbia Watford de lângă Londra. La început se ocupa de operațiunile back-office. Apoi a cerut transferul în Jakarta, Indonesia sperând să găsească acolo o lume exotică și oportunități de promovare. Realitatea era diferită întrucât filiala unde fusese trimis își desfășura activitatea într-o cameră de hotel cu câteva calculatoare. Ulterior, când frauda a fost descoperită, Leeson a afirmat că în timp ce lucra, a constatat cât de superficiale erau controalele băncii și câtă încredere și toleranță li se acorda angajaților. De asemenea, el a declarat că pierderi importante erau total ignorate, fiind descoperite mult mai târziu. Pentru acoperirea lor, în contabilitate erau înregistrate profituri fictive.

În Indonesia, Leeson și-a câștigat o reputație pozitivă, reușind să redreseze financiar filiala în 10 luni[140]. Ulterior, și-a petrecut un an, călătorind în Orientul Îndepărtat

[139] http://www.socyberty.com/Crime/Nick-Leeson-and-the-Barings-Bank-Scandal.226475
[140] http://www.stock-market-crash.net/barings.htm

Scanned with OKEN Scanner

unde a discutat cu multe persoane pentru a învăța dedsubturile tranzacțiilor Barings din acea regiune.

În 1992, Nick Leeson a fost transferat la filiala Singapore, unde a fost avansat pe postul de general manager. Experiența sa în ceea ce privește tranzacțiile comerciale era limitată. Prin promovarea unui examen a pătruns pe piața de capital din Singapore, ocupându-se de contractele derivate.

În primă fază, Leeson se ocupa de tranzacţii curente, situație care implica destule riscuri, mult stres și prea puțin profit ilicit. Curând, a început să speculeze micile erori care se făceau în afacerile de anvergură. El a cerut și crearea unui cont special unde să fie înregistrate „oficial" erorile generatoare de câștiguri, pe care l-a denumit 88888. Astfel, a reușit să facă o fraudă de 1.4 miliarde de $ în fondurile Barings, prin speculaţii neautorizate cu instrumente financiare derivate.

Manopera lui Leeson a fost posibilă pentru că managementul nu controla veridicitatea profiturilor înregistrate în contabilitate. De asemenea, nimeni din staff-ul de la Londra nu cerea explicații pentru solicitarea sa continuă și în creștere de lichidități.

9.6. Scandaluri financiare actuale

9.6.1. Merill Lynch

Merrill Lynch este unul dintre furnizorii de top al serviciilor de management al afacerilor, consultanță privind relațiile comerciale și de vânzări, finanțe corporative și investiții.

Sediul companiei Merrill Lynch se găseşte în New York City, ocupând toate cele 34 de etaje ale clădirii Four World Financial Center din Manhattan.

Prin colaborarea cu clienții săi, Merril Lynch crează și adaptează strategii corporative de succes, în ceea ce privește finanțele și investițiile. Merril Lynch plasează întotdeauna clientul pe primul loc. Ea își desfășoară activitatea după principii și valori morale: grija pentru îndeplinirea cerințelor clientului, respectul pentru persoană, lucrul în echipă, spirit civic și integritate, asigurând servicii pentru 60.000 de profesioniști din 40 de țări. De-a lungul timpului Merril Lynch nu s-a conformat cu statutul pe care l-a obținut, ci a încercat mereu să dezvolte noi tehnici, să creeze sisteme elaborate de comerț și să

Scanned with OKEN Scanner

realizeze analize financiare sofisticate. Poziția de leader pe piețele de acțiune alese permit anticiparea tendințelor și oportunităților. Merril Lynch a fost independentă până la 1 ianuarie 2009, când a fost preluată de Bank of America.

Bank of America este una dintre cele mai mari instituţii financiare la nivel mondial care oferă consumatorilor individuali, întreprinderilor mici şi mijlocii şi marilor corporații, o gamă diversă de servicii bancare, de investiții, management al activelor și riscurilor. La serviciile Bank of America apelează peste 59 de milioane de persoane fizice și juridice și încă 25 de milioane de utilizatori online din 150 de țări[141].

Prin combinaţia cu Merrill Lynch, Bank of America a devenit cea mai mare societate de brokeraj din lume, cu peste 20.000 de consilieri, zeci de miliarde în contul „Clienți" și un leader mondial al serviciilor bancare corporative și de investiții. Preluarea Merril Lynch nu a fost lipsită de evenimente. Scandalul pare să își aibă originile în ziua acordării unor bonusuri de aproape 4 miliarde de dolari către conducerea Merrill Lynch. Această sumă a fost aprobată cu o lună înainte de data stabilită pentru acordarea primelor. Plata bonusurilor s-a realizat în condițiile unei situații financiare dezastruoase, întrucât pentru trimestrul trei al anului 2008, raportase pierderi cumulate de 21,5 miliarde de dolari. Procesul de preluare a Merrill Lynch de către Bank of America a fost aprobată de către acţionari în decembrie 2008, în urma prefigurării unui faliment şi realizată pe 1 ianuarie 2009. Raportarea cu multă întârziere a pierderilor imense de la Merril Lynch a fost motivată de Kenneth Lewis, Henry Paulson şi Ben Bernanke tocmai pentru a evita ca acționarii să se opună achiziției acesteia.

Conform unor declarații Bank of America, Rezerva federală americană şi Trezoreria ar fi acoperit pierderile băncii Merrill Lynch. De asemenea, Trezoreria ar fi amenințat că schimbă conducerea Bank of America pentru a forța preluarea Merrill Lynch[142].

Se pare că directorul general al Bank of America, Kenneth Lewis nu s-a interesat de situația financiară a Merrill Lynch, iar în momentul în care a aflat despre pierderile de proporții cu care aceasta se confrunta a încercat să anuleze acțiunea. A renunțat sub presiunea membrilor conducerii Merril Lynch și a unui mesaj care îl informa

[141] http://www.ml.com/index.asp?id=7695_8134
[142] http://www.capital.ro/articol/cum-s-au-vandut-bancile-americane-scandalul-merrill-lynch-118902.html

Scanned with OKEN Scanner

despre o posibilă schimbare a managementului şi consiliului de administraţie al Bank of America. La 1 ianuarie 2009, preluarea Merrill Lynch de către Bank of America a fost finalizată. Ulterior, cele două instituţii au fost trimise în judecată sub acuzația că acţionarii nu au fost informaţi cu privire la pierderile băncii înainte ca aceasta să fie preluată.

9.6.2. Satyam

Satyam Computer Services era una dintre cele mai mari companii de software a Indiei. Se pare că și-a câștigat renumele în anul 2000, când a oferit soluții IT companiilor afectate de un virus foarte puternic care a pătruns în rețelele de calculatoare. Imediat după acest eveniment, majoritatea companiilor au semnat numeroase contracte care i-au atras renumele. Satyam include și ArcelorMittal, cel mai mare producător mondial de oțel și Telstra Corp., cea mai mare companie de telefonie din Australia. Din 2001, Satyam a început să desfășoare tranzacții la bursa din New York.

Deși denumirea de Satyam semnifică „adevăr" în limba sanscrită, pe 7 ianuarie 2009, compania a dezvăluit existența unei fraude de 1,47 miliarde de $. Timp de mai mulți ani, fondatorul și directorul general, B. Ramalinga Raju, împreună cu fratele său au ascuns această situație față de conducerea firmei și auditori. *„Era ca și cum aș fi călărit un tigru, nu știam cum să cobor fără să fiu mâncat", a declarat ulterior Raju*[143].

Trimestru după trimestru, el majora din ce în ce mai mult profitul obținut de Satyam, deși tranzacțiile deveneau și mai numeroase, iar costurile creșteau. Listată la bursa din New York și Bombay, conducerea companiei, afirma în ianuarie 2009 că are 53.000 de angajați și clienți din 66 de țări.

Pentru trimestrul trei al anului 2008, Satyam raportase 50,4 miliarde de rupii în numerar și 3,76 miliarde în interese dobândite care de fapt nu existau. Datoriile au fost subevaluate cu 12,3 miliarde de rupii.

Pe 16 decembrie 2008, cu prețul de 1,6 miliarde de $, Raju a încercat să cumpere două firme aflate în proprietatea familiei sale. Consiliul Satyam a aprobat

---

[143] http://www.economist.com/businessfinance/displaystory.cfm?story_id=12903424

Scanned with OKEN Scanner

investiția, dar acționarii și-au exprimat revoltați refuzul. Ei credeau că este o încercare a conducerii de a face transferuri ilegale de lichidități. De fapt, era încercarea disperată a lui Raju de a acoperi găurile imense din fondurile companiei, cu ajutorul celor două firme pe care vroia să le achiziționeze. Dorința sa nu a fost realizată. Ulterior, când creditorii au venit să-și recupereze creanțele, patru directori și-au prezentat demisia, sperând să-și apere astfel reputația.

Raju a fost arestat, precum și alte persoane implicate. Cotația acțiunilor Satyam a scăzut drastic în Mumbai, iar la bursa din Bombay au fost refuzate la tranzacționare.

Scandalul de la Satyam a fost asemănat cu cel de la Enron, deoarece a implicat și filiala indiană a firmei de audit PriceWaterhouseCoopers.

Actualmente, firma are mari șanse de redresare. Compania Tech Mahindra a achiziționat-o, i-a schimbat numele în Mahindra Satyam și a câștigat un contract cu SAP, firmă care oferă soluții IT și cu gigantul farmaceuticelor, GlaxoSmithKline[144]. În aceste condiții, Satyam are posibilitatea să-și recupereze piața clienților și să recâștige încrederea angajaților.

9.6.3. Mardoff

Președinte de consiliu al bursei de schimb Nasdaq și fondator al Bernard L. Mardoff Investment Securities, Bernard Mardoff este realizatorul unei scheme Ponzi de proporții, în valoare de 50 miliarde de $. O astfel de manevră presupune o acțiune frauduloasă prin care se preiau bani de la noi investitori pentru a-i putea plăti pe cei existenți. Ei sunt făcuți să creadă că fondurile uriașe care le revin sunt legale, ca urmare a unor investiții de anvergură pe care nu le pot face în altă parte. Numele de schemă Ponzi provine de la un american responsabil de o astfel de acțiune la începutul anilor 1900. *Strategia este absolut similară cu cea folosită în cazul afacerii Caritas.*

Timp de peste 10 ani, Comisia de valori mobiliare și burse nu a reușit să detecteze frauda.

---

[144] http://www.computerweekly.com/Articles/2009/07/10/236856/satyam-succeeds-in-avoiding-becoming-indias-enron.htm

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când și-a dat seama de faptul că frauda sa depășise orice limite și de consecințele grave ale situației, Mardoff a mărturisit managerilor că totul era o mare minciună, că nu avea nimic și că era practic „terminat".

Mardoff a fost de acord să-și vândă proprietățile din Manhattan, New York Long Island yacht-ul, mașinile de lux, pianul în valoare de 39.000 de $ și argintăria de 65.000 de $ pentru a compensa parțial pierderile suferite de investitori[145]. O altă parte din pierderi va fi suportată de societatea de asigurări Securities Investor Protection Corp.

În martie 2009, Mardoff a pledat vinovat, fiind posibil să primească o pedeapsă de 150 de ani de închisoare. Deși a cerut ca pedeapsa să-i fie grațiată de președinte, este foarte puțin probabil ca el să beneficieze de acest act de clemență, având în vedere distrugerea vieților și reputațiilor de care este responabil[146]. Cinismul lui Mardoff a ajuns atît de departe, încât, printre cei care au pierdut sume imense, se află rude foarte apropiate ale acestuia. El a făcut mai mult decât să-și ruineze „victimele", zguduind încrederea investitorilor în serviciile financiare și în cei care ar fi trebuit să le supravegheze.

9.6.4. Stanford Financial Group

În luna februarie a anului 2009 a fost descoperită frauda în care a fost implicat Stanford Financial Group, în valoare de 9,2 miliarde de euro. Aceasta se datorează unor plasamente ilegale (vânzarea unor certificate de depozit cu rate ale dobânzii supradimensionate). Este vorba despre cel mai grav caz de fraudă descoperit în Statele Unite dupa arestarea în decembrie 2008 a omului de afaceri Bernard Mardoff, acuzat de o escrocherie de 50 de miliarde de dolari[147].

Frauda de la Stanford se baza la fel ca și în celălalt caz menționat pe o schemă Ponzi. Allen Stanford, acționar majoritar al grupului de companii financiare Stanford Group deține o avere estimată la 2,2 miliarde de dolari. El posedă o mare parte din

---

[145] http://www.thaindian.com/newsportal/business/bernard-madoff-fraud-case-scandal_100210375.html
[146] http://www.investmentinternational.com/magazine/alternative-investments/the-financial-scandals-in-perspective-2870.html
[147] http://standard.money.ro/articol_100283/omul_de_afaceri_allen_stanford__urmarit_pentru_frauda__s_a_predat_fbi__video.html

Scanned with OKEN Scanner

capitalul Standford International Bank din Antigua Carraibe, fiind proprietarul Standford Group Company, societate de brokeraj din SUA și al agenției de consultanță Standford Capital Management. Afacerea sa a pornit în familie, iar treptat a reușit să o facă cunoscută la nivel internațional. Grupul său fost evaluat la cca 40 miliarde de $.

Robert Allen Stanford este considerat de presa americană „omul aparențelor înșelătoare". El poza într-un afacerist de succes, care a dezvoltat afacerea pornită de bunicul său în anii '30. De-a lungul timpului, a reușit să își construiască și să păstreze o imagine impecabilă. De fapt, el și-a creat propriul paradis fiscal, susținând atât activitatea sportivă (în special golf și cricket) cât și campania electorală. Numai în 2002, Stanford Financial Group (SFG) a oferit 100.000 de $ pentru a finanța 527, un grup politic condus de leaderul de Senat Thomas A. Daschle și pe democrații lui Martin Frost.

Într-adevăr, frauda Stanford nu atinge nici pe departe suma colosală de peste 50 miliarde de $ din cazul Mardoff. Ea urmează însă aceleași principii perverse - promisiunea unor dobânzi exagerate pentru atragerea depozitelor din partea investitorilor „naivi"[148].

Nu numai Allen Stanford a fost acuzat, ci și investitorul șef Laura Pendergest-Holt, Gilberto Lopez, contabil şef Mark Kuhrt, controlorul şef și Leroy King, administratorul şi preşedintele executiv. Acesta din urmă se pare că ar fi acceptat mită pentru a asigura că Stanford International Bank nu va fi controlată şi supervizată de inspectorii din Antigua sau America. O altă persoană acuzată de infracţiuni este James M. Davis, directorul financiar al Stanford Financial Group, pentru că a contribuit la fraudă, cât şi un alt angajat care l-a ajutat la distrugerea documentelor companiei.

*

* *

Este posibil ca și alte companii să ascundă fraude prin scheme financiare ingenioase. Într-adevăr, în general, în timpul situațiilor dificile cu care se confruntă

[148] http://www.zf.ro/dupa-afaceri/sir-stanford-lies-a-lot-4021577/

Scanned with OKEN Scanner

economia sau „când valul s-a retras" cum spune Warren Buffet, se poate vedea „cine înnoată dezbrăcat", şi anume care companii joacă cinstit.

Warren Edward Buffett este un om de afaceri american, investitor și filantrop. Fiind unul dintre cei mai prosperi investitori la bursă din lume, Buffet îndeplinește și calitatea de președinte, respectiv acționar majoritar al companiei Berkshire Hathaway. El a fost desemnat de revista Forbes, în vara anului 2008, cel mai bogat om din lume, cu o avere estimată la 62 de miliarde de dolari, învingându-l temporar pe Bill Gates.

Buffet este apreciat drept un investitor de mare succes, cu experiență și fler în afaceri, plasându-și capitalul în companii de renume, care obțin profituri ridicate, fără a desfășura activități complexe.

Investitorii au cel mai mult de pierdut atunci când afacerile în care și-au plasat nu numai capitalul ci și încrederea, se confruntă cu un scandal sau cu alte probleme financiare. Pentru a avea siguranța obținerii unui câștig, nu este suficient ca acea companie în care se investește să fie de renume mondial sau să raporteze profituri uriașe. Nu se întâmplă rar ca un investitor să aibă parte de un eșec în tranzacțiile sale. Riscul vizează chiar și pe cei experimentați. Până și Warren Buffett a avut uneori ghinion în afacerile sale. Compania sa, Berkshire Hathaway a ajuns la jumătate din valoare în 2008, iar profitul operațional al fondului a scăzut cu câteva miliarde de dolari.

Investitorii trebuie să țină cont de câteva lucruri simple înainte de a da banii în grija terților. Este recomandat ca portofoliul de investiții să fie divers pentru a reduce riscul. Capitalul nu se plasează integral într-un singur loc, dar numărul parteneriatelor nu trebuie să fie foarte mare.

De regulă, reglementările protejează investitorii mici. Se pornește de la premisa că investitorii care dispun de un capital substanțial sunt destul de experimentați pentru a-și alege cu grijă țintele, fără a avea nevoie de sprijin legal.

Un investitor care își protejează capitalul trebuie să urmărească îndeaproape situația unei firme, să citească cu atenție situațiile financiare, să se informeze asupra strategiei manageriale și a rapoartelor de audit, solicitând informații suplimentare din surse externe companiei. În mod special, el nu trebuie să manifeste încredere 100% în sfaturile, uneori deloc „binevoitoare", ale agențiilor de brokeraj.

Scanned with OKEN Scanner

Conchidem prin câteva sublinieri. Marile scandaluri financiare au produs adevărate seisme în lumea afacerilor. Ele au generat reacții în lanț, litigii și convulsii sociale, investiții ratate, inclusiv zeci de mii de șomeri. Indubitabil, unele semne de întrebare au apărut și asupra deontologiei profesiei noastre, contabili sau auditori[149]. În paranteză fie spus, atât Standardele Internaționale de Contabilitate, cât și cele de audit sunt, în bună măsură, emanația lumii de peste ocean. ***O dovadă în plus, că mai importantă decât legea în sine este întotdeauna respectarea acesteia. Trebuie să reținem însă un adevăr esențial, la care merită să medităm ... Justiția americană și anglo-saxonă și-a făcut la modul serios datoria. Anchetele și arestările spectaculoase, inclusiv pedepsele exemplare pentru cei vinovați, fie și din lumea miliardarilor, confirmă acest adevăr. De aceea sunt realmente atipice pentru noi sentințele de 130 sau 170 de ani, acordate autorilor unor mari fraude financiare.***

9.7. Reglementări adoptate sub impactul marilor scandaluri financiare

9.7.1. Legea Sarbanes-Oxley

Adoptată la 30 iulie 2002, Legea Sarbanes-Oxley și prevederile sale sunt obligatorii atât pentru organizațiile mici cât și pentru cele mari.

Numită oficial Reforma Contabilității Publice (Public Company Accounting Reform) și Legea de Protejare a Investitorului (Investor Protection Act), reglementarea este cunoscută în general ca The Sarbanes-Oxley Act sau SOX, după senatorul Paul Sarbanes și Michael Oxley, care au avut o contribuție majoră la elaborarea acesteia[150].

Legea Sarbanes-Oxley a fost promulgată ca urmare a scandalurilor financiare care au afectat marile corporații din SUA. În bună măsură, fraudele au fost realizate și prin speculareа unor prevederi ambigue sau mai puțin precise. În acest sens, această lege stabileşte standarde mai riguroase, prin revizuirea reglementărilor de contabilitate și audit, în scopul protejării intereselor investitorilor.

---

[149] Horomnea, E., *Fundamentele științifice ale contabilității. Doctrină. Concepte. Lexicon.*, Ed. Tipo Moldova, Iași, 2008, p. 347 ş.u.
[150] http://www.soxlaw.com/

Scanned with OKEN Scanner

Ea conține prevederi punctuale referitoare la guvernanța corporativă, conflictele de interese, responsabilitatea managerială, independența auditorului, fraudă și eroare, raportarea financiară[151], fiind structurată pe 11 titluri.

Prezentăm în continuare câteva dintre ***principalele reglementări ale documentului.***

Întrucât urmărește în bună măsură protejarea investitorilor, legea impune companiilor străine listate la bursele americane să adopte măsuri mai stricte privind auditarea situațiilor financiare.

Alte prevederi fac trimitere la obligativitatea organizării unui compartiment de audit intern pentru companiile americane, a cărui funcționalitate trebuie să fie certificată de auditul extern. Actul garantează de asemenea independența auditorilor, precum și posibilitatea acestora de a interzice desfășurarea unor activități de non-audit, respectiv efectuarea unor precertificări de către comitetul de audit al companiei. De asemenea, auditorii interni trebuie să colaboreze cu comitetele de audit, pentru a sprijini eficient guvernanța în conducerea întreprinderii[152]. *Legea interzice ca firmele care efectuează audit să ofere și alte servicii entităților-client. Printre acestea menționăm în mod special serviciile de contabilitate, consultanță fiscală sau managerială.* În plus, companiilor listate la bursă li se cere un raport de audit anual privind existența controalelor interne, inclusiv modul în care acestea funcționează, sub aspectul eficienței, fiabilității și raportării financiare.

Legea Sarbanes-Oxley stabilește și reglementări privind managementul informațional. A fost introdusă și precizarea conform căreia se impune să se facă dovada unde s-au transmis datele şi cine le-a accesat. Se solicită informații complete despre inițierea, autorizarea, realizarea, procesarea și raportarea tranzacțiilor semnificative ale întreprinderii. Scopul prevederii este de a urmări fluxul proceselor care au loc în firmă, pentru a descoperi eventualele erori sau fraude, încă din timpul desfășurării lor. Se recomandă ca, precizările acestei legi să fie coroborate cu cele

---

[151] http://www.tech-faq.com/sarbanes-oxley.shtml
[152] http://www.auditnet.org/Sarbox.htm

Scanned with OKEN Scanner

conținute de standardele de securitate a informaţiilor, inclusiv cu o politică proprie a firmei în domeniu.

Legea prevede de asemenea că tranzacțiile și operațiunile interne ale companiei pot fi sistate în cazul blocării fondurilor de pensii. Ea instituie obligativitatea certificării rapoartelor financiare de către directorii executivi și financiari, interzicând acordarea de împrumuturi personale către aceștia. În plus, această reglementare solicită ca acțiunile companiei să fie făcute publice.

Există prevederi privind crearea și implementarea unor metode de control destinate prevenirii și detectării fraudelor, inclusiv responsabilitățile celor care au acest rol și separarea clară a sarcinilor în companie.

Sarbanes-Oxley cere pedepse civile și penale pentru încălcarea prevederilor de securitate și condamnări mai severe la închisoare pentru directorii de întreprinderi care cu bunăștiință și intenție raportează informații financiare eronate.

Pentru sfârșitul exercițiului financiar există precizări specifice referitoare la păstrarea și conservarea activelor, prevenirea deturnării lor, realizarea și raportarea rezultatelor privind evaluarea, testarea și verificarea managementului.

Documentul impune existenţa și evaluarea periodică a strategiei de asigurare a continuității activității întreprinderii.

Prin intermediul documentului Sarbanes-Oxley a fost creat și un consiliu de supraveghere al contabilității publice (Public Oversight Accountability Board).

În opinia americanilor, Legea Sarbanes-Oxley cu revizuirile sale ulterioare este cel mai important document în ceea ce privește guvernanța corporativă, raportarea financiară și practicile de contabilitate publică din anii 1930 până în prezent[153]. Noile reglementări au condus la cheltuieli suplimentare pentru întreprinderi, privind guvernanța corporativă. Potrivit AMR Research, în 2005 cheltuielile pentru respectarea normelor Sarbanes-Oxley au atins cifra de 6,1 miliarde de $[154].

Rămâne ca eficiența legii să se verifice de-a lungul timpului prin abilitatea corporațiilor de a pune în practică prevederile sale. Deloitte and Touche a lansat și o

[153] http://www.pwc.com/extweb/newcoatwork.nsf/docid/D0D7F79003C6D64485256CF30074D66C
[154] http://www.datasecurity.ro/?p=23

Scanned with OKEN Scanner

publicație-ghid numită „Under Control" în care sunt explicate anumite prevederi, inclusiv necesitatea educării și realizării de traininguri în vederea implementării unor controale mai riguroase. De asemenea, ghidul menționat precizează importanța desemnării clare a responsabilităților și a separării sarcinilor, împreună cu supravegherea atentă a funcției contabile din întreprindere. În aceeași viziune, este importantă elaborarea și punerea în aplicare a unor procese de evaluare, testare, monitorizare, remediere și raportare privind controalele, adaptabilitatea și flexibilitatea organizației la noile schimbări, implementarea unui sistem financiar integrat și de control.

9.7.2. Codul Integrat al Managementului Riscurilor

De la începutul actualului mileniu, în lumea contemporană, din ce în ce mai multe corporații își desfășoară activitatea pe plan internațional, realizând tranzacții complexe, care generează o creștere semnificativă a riscurilor în întreprindere. Astfel, este din ce în ce mai evidentă necesitatea impunerii unui cadru care să identifice, evalueze și controleze riscurile, pe scurt un management al acestora. În 2001, Comitetul de Sponsorizare al Organizațiilor din Comisia de la Treadway (COSO) a inițiat un proiect, implicând firma de audit PriceWaterhouseCoopers, să promoveze o politică eficientă în conducerea întreprinderii, pentru evaluarea și îmbunătățirea managementului riscurilor.

Perioada dezvoltării cadrului a fost marcată de o serie de scandaluri financiare, care au determinat pierderi semnificative pentru investitori, angajați și acționari. Cei păgubiți reclamau îmbunătățirea guvernanței corporative, un management al riscurilor mai eficient, principii mai solide, un limbaj mai simplu al afacerilor, inclusiv asistență și consultanță financiară profesională inteligibilă.

În acest scop, COSO a încercat să obțină acceptarea la scară largă de către întreprinderi a Codului Integrat al Managementului Riscurilor și rezolvarea cel puțin parțială a acestor probleme pentru satisfacerea intereselor acționarilor, investitorilor și angajaților.

La fel ca Legea Sarbanes-Oxley și alte reglementări, codul pune accent pe controlul intern al întreprinderii și importanța acestuia în legătură cu managementul riscurilor. Nu se pune problema înlocuirii sistemului de control intern al întreprinderii, ci o

Scanned with OKEN Scanner

coroborare a prevederilor deja existente în acest sens cu cele ale codului pentru îmbunătățirea eficienței și fiabilității, prin managementul riscurilor.

Printre provocările importante ale conducerii unei companii se include în prezent și determinarea riscului pentru care aceasta este pregătită și pe care îl poate tolera în procesul de creare a valorii, ceea ce exprimă de fapt premisa managementului riscurilor.

Incertitudinea afectează desfășurarea activității oricărei entități. Întreprinderea trebuie să-și stabilească un nivel al riscului pe care îl poate accepta. Conceptul presupune în egală măsură riscul cât și oportunitatea în ceea ce privește crearea de valoare.

Întreprinderea își poate maximiza valoarea obținută prin stabilirea unor obiective și adoptarea unor strategii, inclusiv prin menținerea echilibrului dintre scopuri și riscurile asociate, alocând eficient resursele necesare.

Managementul riscurilor este un proces utilizat de către conducerea întreprinderii sau alt personal, aplicat în dezvoltarea și implementarea strategiei și în organizație pe ansamblu. Acesta este destinat identificării evenimentelor potențiale care pot afecta entitatea, inclusiv controlul riscurilor fără a elimina provocările, în scopul asigurării atingerii obiectivelor.

Managementul riscurilor întreprinderii asigură[155]:

- *alinierea dorinței de risc cu strategia* - managementul ia în considerare provocările pe care întreprinderea le are în vedere, riscurile pe care acestea le implică, evaluează alternativele, stabilește obiectivele și mecanismele de control a riscurilor asociate;
- *stabilirea unor direcții de acțiune asupra riscurilor* - managementul riscurilor selectează una dintre metodele de răspuns la riscuri - evitarea, reducerea, divizarea sau acceptarea;
- *reducerea pierderilor sau a evenimentelor neașteptate* - entitățile dobândesc capacitatea de a prevedea eventualele aspecte

[155] http://www.coso.org/Publications/ERM/COSO_ERM_ExecutiveSummary.pdf

Scanned with OKEN Scanner

neașteptate, stabilind soluții pentru reducerea riscurilor și implicit a costurilor și pierderilor;

- *identificarea și managementul riscurilor multiple și interconectate* - orice entitate se confruntă cu numeroase riscuri care afectează multe părți ale organizației, managementul riscurilor facilitând obținerea unor soluții pentru evitarea unui impact de proporții.
- *identificarea oportunităților* - prin luarea în considerare a evenimentelor potențiale, managementul descoperă toate posibilitățile existente și dezvoltă oportunități proprii;
- *îmbunătățirea managementului capitalului* - se urmărește obținerea unor informații complete despre riscuri, care asigură o evaluare și o alocare mai eficientă a capitalului.

Cele menționate anterior conferă managementului performanță și profitabilitate în atingerea scopurilor stabilite și prevenirea pierderilor de resurse. De asemenea, managementul riscurilor asigură și o raportare financiară eficientă, o mai bună conformare cu reglementările legale, reducând posibilitatea afectării reputației organizației, inclusiv a consecințelor asociate.

Potrivit acestei abordări, întreprinderea își conturează strategia prin fixarea obiectivelor. Ele pot fi clasificate în patru categorii:

- *strategice* - obiective înalte, aliniate la misiune și în sprijinul acesteia;
- *operaționale* - presupun utilizarea eficientă și eficace a resurselor;
- *de raportare* - asigură credibilitatea raportării financiare;
- *de conformitate cu legislația* - solicită respectarea riguroasă a prevederilor legale.

Managementul riscurilor include următoarele componente:

- *mediul intern* - cuprinde viziunea întreprinderii asupra riscurilor, filosofia adoptată în vederea contracarării acestora, percepția asupra provocărilor, valorile etice și morale, inclusiv mediul în care își desfășoară activitatea;

Scanned with OKEN Scanner

- *propunerea și fixarea obiectivelor* - trebuie stabilite înainte ca managementul să identifice evenimente potențiale care pot afecta atingerea lor;
- *identificarea evenimentelor interne și externe* - acestea se pot transforma în oportunități sau riscuri;
- *evaluarea riscurilor* - presupune analiza, probabilitatea de a se produce și impactul;
- *modalitatea de răspuns la riscuri* - evitare, acceptare, reducere sau divizare;
- *controlul activităților* - se implementează politici și proceduri cu rolul de a controla riscurile;
- *informare și comunicare* - informațiile relevante sunt preluate, transmise și comunicate pentru ca personalul angajat să-și îndeplinească responsabilitățile;
- *monitorizare* - managementul riscurilor este un proces urmărit permanent și ameliorat atunci când este necesar.

Managementul riscurilor nu este un proces serial, în care o componentă să o afecteze pe următoarea. El este multidirecțional, iterativ, în care aproape orice componentă influențează o alta.

Deși oferă numeroase avantaje incontestabile, managementul riscurilor este un proces care presupune și o serie de limite. Acestea sunt generate în principal de faptul că este în primul rând gândit de oameni. Judecata umană poate fi relativă, generând uneori erori sau este cu rea intenție, conduce chiar la fraude.

9.8. Criza financiară globală

***Criza financiară** reprezintă o situație a economiei caracterizată prin instabilitate și incertitudine.* În prezent, omenirea este afectată de o criză financiară globală acută.

Nu este prima oară când economia mondială se confruntă cu perioade de recesiune. De la începutul secolului XX, au mai existat situații similare: Marea criză interbelică începută în 1929, Căderea Sistemului de la Bretton Woods în 1971, Criza din Mexic din 1994, urmată de „Efectul Tequilla" - Crizele din întreaga Americă Latină, Criza

Scanned with OKEN Scanner

din Argentina (1999-2002), Criza economică din Camerun (1980-2001), Criza financiară din Asia (1997-1998), Criza din Rusia (1998), Criza mecanismului de schimb ERM din UE (1992-1993). Anterior, criza cuprindea de regulă țări în curs de dezvoltare sau doar anumite regiuni ale globului. Actualmente, criza financiară a cuprins întreaga lume, afectând fără excepție și statele puternice.

Criza financiară globală a început în SUA, s-a extins rapid în Europa și a lovit apoi bursele asiatice. Ea a devenit vizibilă în septembrie 2008 odată cu eşecul, achiziţia, sau suspendarea activităţii mai multor instituții și companii financiare cu sediul în Statele Unite. În opinia unor analiști, criza își are originile în problemele care au afectat industria IT la începutul anilor 2000. Pentru salvarea lor, Rezerva Federală a stabilit o dobândă foarte redusă, care a continuat să scadă, ajungând în 2003 la cel mai mic procent din ultimii 30 de ani. Astfel, foarte mulți americani au apelat la credite. Criza a fost provocată intenționat și de băncile americane şi europene, care doreau cu orice preț să atragă resurse de capital. S-a extins rapid în domeniul creditelor, conducând la o problemă de lichidităţi şi la blocarea instituţiilor financiare, în special în Statele Unite şi Europa. În octombrie 2008, s-a transformat într-o criză valutară, în care investitorii au început să transfere mari resurse de capital în monede mai puternice precum yenul, dolarul şi francul francez.

În opinia lui Warren Buffet, președintele Berkshire Hathaway și unul dintre cei mai bogați oameni din lume, criza financiară a fost generată de bancheri, companiile de asigurări și autorități.

Alte opinii consideră că acest eveniment a fost generat de criza ipotecară. În acest context, avem în vedere faptul că cel mai mare debitor al lumii, Statele Unite au devenit extrem de generoase în politica de creditare imobiliară. În țara tuturor posibilităților, bancherii au acordat credite ipotecare, generând o dezvoltare imobiliară fără precedent. Garanția rambursării acestor resurse de către cei împrumutați o reprezenta construcția ca atare, constituită în ipotecă. De reținut că, în momentul plasării capitalului, băncile nu erau interesate de nivelul venitului celui care solicită creditul, locul său de muncă și alte elemente de bonitate financiară. Condiția principală o reprezenta codul numeric personal al cetățeanului american și posibilitatea de a mai credita un debitor. Atât de departe s-a ajuns cu această strategie, încât milioane de

Scanned with OKEN Scanner

americani au beneficiat „peste noapte" de sumele necesare pentru realizarea marelui vis: o casă proprie. Se spune că, într-una din zile, la sediul unei bănci intră un rezident însoțit de câinele său. La gâtul patrupedului se afla un chip în care erau stocate și informațiile de identificare. Fără să stea pe gânduri, bancherul se adresează stăpânului cu întrebarea: câinele dispune cumva de CNP? Îi acordăm, fără probleme și lui, un credit ... Piața financiară americană, inclusiv cea de credit, a introdus o serie întreagă de produse bancare periculoase, care au devenit adevărate „active toxice". Sfidând cele mai elementare norme de deontologie și etică în afaceri, de ele au profitat afaceriști lipsiți de scrupule. Cert este că, prin jocul unor speculații financiare oculte, la un moment dat, băncile au fost nevoite să vândă ipotecile pentru a-și recupera imensele resurse împrumutate unor debitori deveniți insolvabili. Creșterea explozivă a ofertei imobiliare, vizavi de o cerere relativ constantă, a generat așa cum era firesc, o prăbușire devastatoare a prețului acestora. Iată cum, numeroase societăți bancare au falimentat, fără a putea recupera sutele de miliarde de dolari, acordate cu atâta generozitate.

Opiniile cu privire la criză sunt foarte diverse. Există autori care consideră că acest fenomen nu este de actualitate. George Soros apreciază că, de fapt actuala criză a început în urmă cu mai bine de 20 de ani, fiind precedată și accentuată de alte crize mai mici. Criza ar fi început în '88-'89, perioadă de prăbușire a regimurilor comuniste, care a dus la o creștere semnificativă a imigrării în SUA, la niveluri asemănătoare cu cele de la începutul secolului XX[156].

În UE sunt mai afectate cele 10 noi state membre. Criza financiară s-a accentuat pentru UE de la începutul lunii octombrie 2008, ducând la o restrângere acută a pieţelor interbancare, a consolidărilor şi preluărilor bancare din economiile dezvoltate şi la o scădere dramatică a cotațiilor acţiunilor la nivel global[157]. Totodată se constată o cerere externă scăzută şi o reducere a exporturilor, însoțită de o scădere dramatică a

[156] http://www.comunicatedepresa.ro/Criza_financiara_mondiala_-_cauze_si_efecte_asupra_pietei_imobiliare_-_analiza_ImoMarket.com~NDI5Njk=
[157] http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/ROMANIAINROMANIANEXTN/0,,contentMDK:21959388~menuPK:454649~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:454573,00.html

Scanned with OKEN Scanner

economiei la nivel general. Inflaţia a atins punctul culminant şi continuă să rămână ridicată. Nivelul de trai s-a depreciat semnificativ.

În ***România***, criza financiară a fost percepută la adevăratele ei dimensiuni la mult timp după ce a fost declanşată. Semne clare conturau o situaţie economică dezastruoasă. Multe dintre fabricile care susţineau economia înainte de 1989 au fost închise înainte de începerea crizei. Cele care supravieţuiseră, au cunoscut sfârşitul activităţii lor. Investitorii autohtoni şi străini şi-au retras oferta de capital sau nu şi-au mai făcut apariţia. Şomajul a atins cote alarmante, numărul şomerilor ajungând la aproape 700.000. Aproape în acelaşi ritm au crescut şi dobânzile la credite. O bună parte a celor care lucrau în străinătate au început să revină în ţară. Reţinem că, în anul 2008, sumele de bani aduse în ţară de cei aproximativ două milioane de români au depăşit opt miliarde de euro. Cursul de schimb a înregistrat creşteri mari, devansând puternic moneda naţională, iar bursele au scăzut dramatic. România este afectată şi de un mix de politici macroeconomice ineficiente pentru că, în primul rând, au stimulat excesiv consumul privat şi mai ales pe datorie. Deficitul bugetar este mai mult decât dublu faţă de 2004.

Într-o lucrare de referinţă se apreciază că *„România se află la remorca lumii civilizate, pentru că a moştenit un amalgam instituţional, economic, social şi cultural, pe care istoria ei, trecută şi mai puţin trecută i le-a implementat; sistem în care, ascetismul, devoţiunea, cultul muncii cinstite, al respectului pentru contract şi pentru timpul altuia, descentralizarea, disponibilitatea pentru dialog şi negociere etc., n-au cotat ca puncte forte"*[158].

Dacă privim efectele crizei financiare globale dintr-o altă perspectivă, putem apela la un concept folosit frecvent în evaluarea generală a unei întreprinderi şi a poziţiei sale pe piaţă. Acesta este cunoscut sub denumirea de analiza SWOT (Strenghs-Weaks-Opportunities-Threats).

Se poate vorbi astfel de analiza crizei financiare din punctul de vedere al celor care participă direct sau indirect la viaţa economică la nivel global.

---

[158] Pohoaţă, I., *Repere în economia instituţională*, Ed. Economică, Bucureşti, 2009, p. 297

Scanned with OKEN Scanner

Principalul argument care determină această abordare îl reprezintă faptul că actuala criză financiară globală este pentru cei pricepuți un prilej de câștig, iar pentru alții o mare neșansă de a pierde și puținul pe care îl au.

În cadrul analizei SWOT se pot distinge punctele tari, oportunitățile, amenințările și punctele slabe.

Puncte tari

O întrebare firească pentru investitori, analiști financiari și chiar oameni simpli este: *Cui serveşte criza financiară globală?*

În afara unor situații nefericite pentru unii, precum falimentul și scăderea drastică a burselor, există și alții care speculează și au de câștigat.

În perioade de criză, unii investitori profită, obținând sume semnificative din scăderea prețelor de acțiuni. Acest fapt nu este obligatoriu garantat, întrucât piața poate înregistra în această perioadă fluctuații majore neașteptate. Astfel, Warren Buffett a câștigat două miliarde de dolari din investiția în acțiuni Goldman Sachs, dar ulterior a sistat investițiile din lipsă de lichidități și ca urmare a unor pierderi. Fiind și un întreprinzător de succes, Buffet cunoaște bine conceptul de prudență. *Un investitor trebuie să-și gândească profitul pe termen mediu și lung, fără să fie dominat neapărat de dorința unui câștig imediat și semnificativ. Fără a forța acest fapt, investitorii trebuie să dea dovadă de fler, plasându-și capitalul la momentul și locul potrivit, uneori profitând de avantajul de moment.*

De asemenea, pe baza falimentului Lehman Brothers, Washington Mutual Bear Stearns sau a declinului AIG, investitorii au câștigat din operațiuni de short-selling (speculații financiare).

Alături de aceștia, de sfârșitul unei afaceri, s-au bucurat și lichidatorii.

Un alt tip de câștigători de pe urma acestei situații sunt companiile pe care criza le-a prins într-o situație financiară solidă și care și-au permis să înghită o parte a concurenței la un preț foarte scăzut[159]. Un caz concret ar fi preluarea Merrill Lynch de către Bank of America, în ianuarie 2009. Alt exemplu îl reprezintă cel al unei instituții

[159] http://www.wall-street.ro/slideshow/Piete-de-capital/50932/Cine-castiga-din-criza-financiara-globala.html

Scanned with OKEN Scanner

falimentare, Bear Stearns, a treia mare bancă de investiţii din lume, care în martie 2008, a fost preluată de JP Morgan printr-o tranzacție în valoare de 236 de milioane de dolari[160]. Banca ipotecară Fannie Mae a fost preluată sub controlul federal. Goldman Sachs și Morgan Stanley sunt două grupuri financiare care au fost transformate de către Banca Centrală Americană în holdinguri bancare.

Companiile cu orientare spre consolidarea poziției financiare sunt protejate de efectele crizei financiare și vor supraviețui, păstrând relațiile cu partenerii de afaceri.

Alte categorii profesionale care au profitat din plin de criza financiară au fost analiștii și consultanții financiari, autorii de numeroase cărți, articole de ziare și reviste, organizatorii de conferințe și realizatorii de site-uri pe această temă.

Puncte slabe

Actualmente, lumea financiară este caracterizată de falimente și scăderi drastice ale burselor. Compania Toyota care desfășoară tranzacții la nivel mondial înregistrează pierderi majore.

Numeroase afaceri, chiar și cele de renume și cu tradiție, prinse într-o situație nefericită în vremuri de criză, cu datorii mari și lichidități foarte reduse, sunt cumpărate la prețuri de nimic. În mare parte, ele nu își mai pot desfășura activitatea independent. Grupul german Metro, care desfășoară tranzacții și în România, a fost achiziționat de o firmă dezvoltată ca afacere de familie, care nu beneficia de același renume. În această perioadă dificilă nu au de câștigat firmele care încearcă o extindere a cotei de piață, întrucât o asemenea strategie implică îndatorare.

Criza financiară globală a afectat nume celebre din lumea afacerilor. Astfel, magnatul indian al oţelului, Lakshmi Mittal a înregistrat o pierdere în averea sa de 27 de miliarde de dolari, iar Roman Abramovici, patronul clubului de fotbal Chelsea, a devenit mai sărac cu 20 de miliarde de dolari. Cel mai bogat om de pe planetă, mexicanul Carlos Slim, cu o avere estimată la peste 60 de miliarde de dolari, a pierdut 6,8 miliarde. Celebrul Bill Gates a avut de suferit, averea sa scăzând cu 15 milarde de dolari[161].

---

[160] http://www.capital.ro/articol/evolutia-crizei-economice-mondiale-112612.html
[161] http://www.realitatea.net/criza-financiara-globala-le-a-provocat-pierderi-uriase-magnatilor-lumii_364476.html

Scanned with OKEN Scanner

Printre cei mai ghinioniști se numără și Mike Ashley, proprietarul clubului de fotbal Newcastle, pentru că valoarea acţiunilor companiei sale s-a transformat din 2,5 miliarde de dolari în 800 de milioane de dolari.

După lectura acestor exemple, mă aflu realmente într-o adevărată dilemă ... Nu ştiu dacă, pe aceşti miliardari, trebuie să-i compătimesc pentru ceea ce au pierdut, sau să-i invidiez pentru ceea ce ... le-a rămas.

Condițiile de creditare au devenit austere.

Piața imobiliară s-a prăbușit. Într-adevăr prețurile la locuințe au scăzut drastic față de anul trecut, dar cei care nu și le permiteau înainte, nu le vor putea cumpăra nici acum.

Șomajul reprezintă o altă consecință gravă a crizei economice.

La nivel macroeconomic se remarcă și un deficit bugetar în creștere, chiar și pentru marile puteri ale lumii, SUA, Marea Britanie, Japonia.

Oportunități

Falimentul Băncii Lehman Brothers a produs dintr-o lovitură trei efecte: a oprit susţinerea populară pentru politica de război neo-conservatoare, forţând şi întoarcerea electoratului american către democratul Barak Obama; a determinat renunţarea la neo-liberalism, impunând intervenţia statului pentru recapitalizarea băncilor din banul public, pe termen mediu reînsănătoşind şi astfel salvând piaţa financiară; a dat o lovitură cruntă economiei ruse dependente de renta petrolieră, lăsând fără resurse proiectele sale neo-imperiale. Căderea neo-conservatorismului a condus şi la căderea oligarhiei petroliere asociate lui, în ciuda deţinerii aurului negru[162].

Amenințări

Creșterea popularității unor tabere politice, precum cea a lui John McCain care a profitat de situația invadării Georgiei de către Rusia în august 2008.

Datorită panicii și situației stresante, crește și numărul susținătorilor curentului antiglobalizare și a adversarilor liberalismului economic de tip american.

---

[162] http://www.jurnalul.ro/stire-editorial/cui-serveste-criza-financiara-globala-137926.html

Scanned with OKEN Scanner

Costurile crizei financiare globale au ajuns la 11,9 mii de miliarde dolari, sumă ce ar putea finanța plata unui cec de trei mii de dolari pentru fiecare cetățean al planetei, conform calculelor Fondului Monetar Internațional (FMI), menționează un studiu de ultimă oră[163]. Această sumă este echivalentă cu aproximativ o cincime din producția economică mondială anuală. Conform rapoartelor FMI, costurile crizei se află într-o continuă creștere. Statele dezvoltate au contribuit cu costuri totale de 10,2 mii de miliarde dolari, iar cele în curs de dezvoltare cu doar 1,7 mii de miliarde. Dintre cele 12 mii de miliarde de dolari, o mare parte o reprezintă resursele alocate susținerii sectorului financiar. Guvernul federal al SUA a investit, pentru asanarea crizei, cu aprobarea Congresului, exorbitanta sumă de 800 miliarde dolari.

Asupra crizei financiare, analiști și sociologi au efectuat diverse previziuni.

În ceea ce privește SUA, peste 60 de economiști americani considerau în iulie 2009 că economia americană se apropie de ieșirea din criză și va intra curând în creștere economică. În luna august 2009, la o zi dupa ce economistul șef al FMI afirma că revenirea economiei mondiale a început, însuși Warren Buffet a făcut previziuni mai rezervate. El avertizează că Statele Unite trebuie să țină sub control nivelul mare de fonduri care au fost injectate în sistemul financiar, considerat un pericol pentru cea mai mare economie mondială și pentru moneda ei[164]. Buffet susține că infuziile masive de fonduri federale au salvat sistemul financiar, dar, în curând, americanii vor fi nevoiți să se confrunte cu efectele secundare perverse ale acestor politici. Unul dintre acestea ar putea fi, în opinia sa, o majorare a deficitului la 13% din PIB, iar datoria netă va urca la 56% din PIB. *Precizăm că, deficitul bugetar al SUA, prevăzut pentru anul fiscal 2009 este de 1.841 mii de miliarde dolari.*

Miliardarul american Warren Buffett consideră că economia Statelor Unite nu „are un moment de revenire puternică", aceasta având nevoie de timp substanțial pentru a se recupera. Buffet susține că este necesar ca îndatorarea să fie oprită, imediat după realizarea unei creșteri economice.

---

[163] http://www.wall-street.ro/articol/International/69453/FMI-Criza-financiara-globala-costa-12-mii-mld-dolari.html

[164] http://www.ziare.com/articole/previziuni+criza+financiara

Scanned with OKEN Scanner

Dincolo de rezervele și pesimismul declarat al lui Buffet, exprimăm câteva opinii personale. Deși criza a fost declanșată în SUA, mai credem că economia acestei mega puteri, nu se va prăbuși niciodată. Paradoxal, principalul capital al Americii nu-l reprezintă banii din bănci. Nu faptul că aproape 70% dintre miliardarii lumii își trăiesc viața în țara tuturor posibilităților dă forța Americii. Principalul capital al Americii îl reprezintă solidaritatea socială, faptul că în vremuri de cumpănă americanii știu să probeze un patriotism autentic. Ideea că America trebuie să fie puternică, să învingă, iar glasul ei ascultat, oriunde și oricând, să facă primii pași pe Lună, urmărind cu ostentație poziția de leader absolut, reprezintă una dintre premisele necesare pentru revenirea la normalitate.

În Europa, în trimestrul al doilea din anul 2009, s-au realizat tranzacții de 13 miliarde de euro în domeniul imobiliar, o creștere de 12 % față de cele 11,6 miliarde de euro tranzacționate în primul trimestru. Previziunile economice susțin că încetinirea economică se accentuează, fiind însă urmată de o creștere înainte de sfârșitul anului 2009[165]. Astfel, pentru 2009-2010, creșterea PIB în Uniunea Europeană ar urma să se diminueze cu aproximativ 1,8 % în 2009, înainte de a se redresa ușor în 2010, cu 0,5 %. Se vor reduce semnificativ schimburile comerciale mondiale și producția manufacturieră. Consumul și investițiile din sectorul public vor susține economia.

La nivel global există și opinii optimiste. Reputatul profesor de economie de la Universitatea din Stanford, John Taylor considera în luna octombrie 2009, că economia mondială dă semne de revenire. Această evoluție nu trebuie înțeleasă drept consecință a intervenției masive a statului în economie. Mai mult, o asemenea abordare, deși aparent pozitivă pe termen scurt, va avea efecte nefavorabile pe termen lung. Bunăoară, în SUA, apreciază același analist, urmează să crească semnificativ datoria publică și implicit, impactul asupra contribuabilului american.

În România, o consecință gravă a crizei este accentuarea pauperizării populației. Cifra săracilor ar putea să se dubleze până la finalul crizei economice, ceea ce va mări presiunea asupra unui buget aflat şi aşa în suferinţă. Evoluţia ratei sărăciei în

---

[165] http://www.atitudinea.ro/articole/financiar/previziuni+intermediare+pentru+2009-2010:+incetinirea+economica+se+accentueaza,+fiind+insa+urmata+de+o+crestere+inainte+de+sfarsitul+anului+2009

Scanned with OKEN Scanner

țara noastră depinde și de performanţele economiilor europene, întrucât sunt încă mulți români care lucrează acolo (cca 1,5 milioane din cei peste două milioane plecați). Datoria publică a României a ajuns în septembrie 2009 la 76,7 miliarde de euro în timp ce puterea de cumpărare a populației s-a redus cu 2,2%. Din păcate, economia românească nu are până în prezent și nici în viitorul apropiat capacitatea de a crea suficiente locuri de muncă. În 2008, cca 1,25 milioane de români se găseau în categoria sărăciei absolute. Deși numărul lor a scăzut de-a lungul timpului, este totuși încă o cifră mare, care în 2010 se preconizează că va fi de 2-2,25 milioane. Cei mai afectați sunt desigur cei care locuiesc în zona rurală și muncesc în sectorul agricol.

Prin ricoșeu, criza financiară poate genera și grave consecințe sociale, în principal datorate sărăcirii populației, precum creșterea ratei criminalității, abandonul școlar, migrația accentuată către țările dezvoltate, manevrarea facilă a populației defavorizate în scop electoral.

Pentru a combate criza financiară se impune întărirea disciplinei fiscale, stabilizarea pieței financiare, politici monetare mai suple, eliminarea risipei.

9.9. Utilizarea analizei SWOT în studierea efectelor crizei globale

Abordarea dintr-o altă perspectivă a efectelor crizei financiare globale, ne permite să propunem utilizarea unui concept folosit în evaluarea generală a unei întreprinderi și a poziției sale pe piață. Acesta este cunoscut sub denumirea de analiza SWOT (Strenghs-Weaks-Opportunities-Threats). Există în opinia noastră suficiente argumente care ne determină să constatăm existența unor similitudini între comportamentul unei entități față de piață și modul de manifestare al crizei financiare globale. *Putem vorbi astfel despre analiza crizei financiare din punctul de vedere al tuturor indivizilor, care, direct sau indirect, participă la viața economică la nivel global.*

Este unanim recunoscut faptul că actuala criză financiară globală reprezintă pentru o minoritate, abilă în speculații financiare, un prilej de câștig, iar pentru alții, majoritatea, o mare neșansă de a pierde și puținul pe care îl au.

Astfel, pe baza analizei SWOT, putem distinge punctele tari, oportunitățile, amenințările și punctele slabe.

Scanned with OKEN Scanner

Puncte tari

O întrebare firească pentru investitori, analiști financiari și chiar oameni simpli este: *Cine câștigă pe urma crizei financiare globale?*

Evident, majoritatea populației este afectată negativ de efectele crizei, dintre care menționăm falimentele companiilor, creșterea șomajului și scăderea drastică a burselor. Există însă și o minoritate care speculează și are de câștigat în această perioadă.

În perioade de criză, unii investitori profită, obținând sume semnificative din scăderea cotației acțiunilor și achiziția la prețuri modice a unor întreprinderi aflate în dificultate. Acest fapt nu reprezintă regula, întrucât piața poate înregistra în această perioadă fluctuații majore neașteptate. Astfel, Warren Buffett a câștigat două miliarde de dolari din investiția în acțiuni Goldman Sachs, dar ulterior a sistat investițiile din lipsă de lichidități și ca urmare a unor pierderi. Fiind și un întreprinzător de succes, Buffet cunoaște bine conceptul de prudență. *Un investitor trebuie să-și gândească profitul pe termen mediu și lung, fără să fie dominat neapărat de dorința unui câștig imediat și semnificativ. Fără a forța acest fapt, investitorii trebuie să dea dovadă de fler, plasându-și capitalul la momentul și locul potrivit, uneori profitând de avantajul de moment.*

De asemenea, pe baza falimentului Lehman Brothers, Washington Mutual Bear Stearns sau a declinului AIG, investitorii au câștigat din operațiuni de short-selling (speculații financiare).

Alături de aceștia, de sfârșitul unei afaceri, s-au bucurat și lichidatorii.

Un alt tip de câștigători de pe urma acestei situații sunt companiile pe care criza le-a prins într-o situație financiară solidă și care și-au permis să înghită o parte a concurenței la un preț foarte scăzut[166]. Un caz concret ar fi preluarea Merrill Lynch de către Bank of America, în ianuarie 2009. Alt exemplu îl reprezintă cel al unei instituții falimentare, Bear Stearns, a treia mare bancă de investiţii din lume, care în martie 2008, a fost preluată de JP Morgan printr-o tranzacție în valoare de 236 de milioane de dolari[167]. Banca ipotecară Fannie Mae a fost preluată sub controlul federal. Goldman

[166] http://www.wall-street.ro/

[167] http://www.capital.ro/

Scanned with OKEN Scanner

Sachs și Morgan Stanley sunt două grupuri financiare care au fost transformate de către Banca Centrală Americană în holdinguri bancare.

Companiile cu orientare spre consolidarea poziției financiare sunt protejate de efectele crizei financiare și vor supraviețui, păstrând relațiile cu partenerii de afaceri.

Alte categorii profesionale care au profitat din plin de criza financiară au fost analiștii și consultanții financiari, autorii de cărți, articole de ziare și reviste, organizatorii de conferințe și realizatorii de site-uri pe această temă.

Puncte slabe

Actualmente, lumea financiară este caracterizată de falimente și scăderi drastice ale burselor. Numeroase afaceri, chiar și cele de renume și cu tradiție, prinse într-o situație nefericită în vremuri de criză, cu datorii mari și lichidități reduse, sunt cumpărate la prețuri de nimic. În mare parte, ele nu își mai pot desfășura activitatea independent. Grupul german Metro, care desfășoară tranzacții și în România, a fost achiziționat de o firmă dezvoltată ca afacere de familie, care nu beneficia de același renume. În această perioadă dificilă nu au de câștigat firmele care încearcă o extindere a cotei de piață, întrucât o asemenea strategie implică îndatorare.

Criza financiară globală a afectat nume celebre din lumea afacerilor. Astfel, magnatul indian al oţelului, Lakshmi Mittal a înregistrat o pierdere în averea sa de 27 de miliarde de dolari, iar Roman Abramovici, patronul clubului de fotbal Chelsea, a devenit mai sărac cu 20 de miliarde de dolari. Cel mai bogat om de pe planetă, mexicanul Carlos Slim, cu o avere estimată la peste 60 de miliarde de dolari, a pierdut 6,8 miliarde. Celebrul Bill Gates a avut de suferit, averea sa scăzând cu 15 milarde de dolari. Printre cei mai ghinioniști se numără și Mike Ashley, proprietarul clubului de fotbal Newcastle, pentru că valoarea acţiunilor companiei sale s-a transformat din 2,5 miliarde de dolari în 800 de milioane de dolari. Cugetând la lista acestor „nefericiți" miliardari, ne aflăm realmente într-o adevărată dilemă ... Nu știm dacă trebuie să-i compătimim pentru ceea ce au pierdut sau invers, să-i invidiem pentru ceea ce ... le-a rămas.

Condițiile de creditare au devenit austere.

Scanned with OKEN Scanner

Piața imobiliară s-a prăbușit. Într-adevăr prețurile la locuințe au scăzut drastic față de anul trecut, dar cei care nu și le permiteau înainte, nu le vor putea cumpăra nici acum.

Șomajul reprezintă o altă consecință gravă a crizei economice.

La nivel macroeconomic se remarcă și un deficit bugetar în creștere, chiar și pentru marile puteri ale lumii, SUA, Marea Britanie, Japonia.

Oportunități

Falimentul Băncii Lehman Brothers a produs dintr-o lovitură trei efecte: a oprit susţinerea populară pentru politica de război neo-conservatoare, forţând şi întoarcerea electoratului american către democratul Barak Obama; a determinat renunţarea la neo-liberalism, impunând intervenţia statului pentru recapitalizarea băncilor din banul public, pe termen mediu, reînsănătoşind şi astfel salvând piaţa financiară; a dat o lovitură cruntă economiei ruse dependente de renta petrolieră, lăsând fără resurse proiectele sale neo-imperiale. Căderea neo-conservatorismului a condus şi la căderea oligarhiei petroliere asociate lui, în ciuda deținerii aurului negru.

Amenințări

Creșterea popularitățiii unor tabere politice, precum cea a lui John McCain care a profitat de situația invadării Georgiei de către Rusia în august 2008.

Datorită panicii și situației stresante, crește și numărul susținătorilor curentului antiglobalizare și a adversarilor liberalismului economic de tip american.

Costurile crizei financiare globale au ajuns la 11,9 mii de miliarde dolari, sumă ce ar putea finanța plata unui cec de trei mii de dolari pentru fiecare cetățean al planetei, conform calculelor Fondului Monetar Internațional (FMI), menționează un studiu de ultimă oră. Această sumă este echivalentă cu aproximativ o cincime din producția economică mondială anuală. Conform rapoartelor FMI, costurile crizei se află într-o continuă creștere. Statele dezvoltate au contribuit cu costuri totale de 10,2 mii de miliarde dolari, iar cele în curs de dezvoltare cu doar 1,7 mii de miliarde. Dintre cele 12 mii de miliarde de dolari, o mare parte o reprezintă resursele alocate susținerii sectorului financiar. Guvernul federal al SUA au investit, pentru asanarea crizei, cu aprobarea Congresului, exorbitanta sumă de 800 miliarde dolari.

Scanned with OKEN Scanner

Asupra crizei financiare, analiști și sociologi au efectuat diverse previziuni.

În ceea ce privește SUA, peste 60 de economiști americani considerau în iulie 2009 că economia americană se apropie de ieșirea din criză și va intra curând în creștere economică. În luna august 2009, la o zi dupa ce economistul șef al FMI afirma că revenirea economiei mondiale a început, însuși Warren Buffet a făcut previziuni mai rezervate. El avertizează că Statele Unite trebuie să țină sub control nivelul mare de fonduri care au fost injectate în sistemul financiar, considerat un pericol pentru cea mai mare economie mondială și pentru moneda ei. El susține că infuziile masive de fonduri federale au salvat sistemul financiar, dar, în curând, americanii vor fi nevoiți să se confrunte cu efectele secundare perverse ale acestor politici. Unul dintre acestea ar putea fi, în opinia sa o majorare a deficitului la 13% din PIB, iar datoria netă va urca la 56% din PIB. *Precizăm că, deficitul bugetar al SUA, prevăzut pentru anul fiscal 2009 este de 1.841 mii de miliarde dolari.*

Miliardarul american Warren Buffett consideră că economia Statelor Unite nu „are un moment de revenire puternică", aceasta având nevoie de timp substanțial pentru a se recupera. Buffet susține că este necesar ca îndatorarea să fie oprită, imediat după realizarea unei creșteri economice.

Dincolo de rezervele și pesimismul declarat al lui Buffet, apreciem că, deși criza a fost declanșată în SUA, economia acestei mega puteri nu se va prăbuși niciodată. Paradoxal, principalul capital al Americii nu-l reprezintă banii din bănci. Nu faptul că aproape 70% dintre miliardarii lumii își trăiesc viața în țara tuturor posibilităților dă forța Americii. Principalul capital al Americii îl reprezintă solidaritatea socială, faptul că în vremuri de cumpănă americanii știu să probeze un patriotism autentic. Ideea că America trebuie să fie puternică, să învingă, iar glasul ei ascultat, oriunde și oricând, să facă primii pași pe Lună, urmărind cu ostentație poziția de leader absolut, reprezintă una dintre premisele necesare pentru revenirea la normalitate.

În Europa, în trimestrul al doilea din anul 2009, s-au realizat tranzacții de 13 miliarde de euro în domeniul imobilar, o creștere de 12% față de cele 11,6 miliarde de euro tranzacționate în primul trimestru. Previziunile economice susțin că încetinirea economică se accentuează, fiind însa urmată de o creștere înainte de sfârșitul anului 2009. Astfel, pentru 2009-2010, creșterea PIB în Uniunea Europeană ar urma să se

Scanned with OKEN Scanner

diminueze cu aproximativ 1,8% în 2009, înainte de a se redresa ușor în 2010, cu 0,5%. Se vor reduce semnificativ schimburile comerciale mondiale și producția manufacturieră. Consumul și investițiile din sectorul public vor susține economia.

La nivel global există și opinii optimiste. Reputatul profesor de economie de la Universitatea din Stanford, John Taylor considera în luna octombrie 2009, că economia mondială dă semne de revenire. Această evoluție un trebuie înțeleasă drept consecință a intervenției masive a statului în economie. Mai mult, o asemenea abordare, deși aparent pozitivă pe termen scurt, va avea efecte nefavorabile pe termen lung. Bunăoară, în SUA, apreciază același analist, urmează să crească semnificativ datoria publică și implicit, impactul asupra contribuabilului american.

În România, o consecință gravă a crizei este accentuarea pauperizării populației. Cifra săracilor ar putea să se dubleze până la finalul crizei economice, ceea ce va mări presiunea asupra unui buget aflat şi aşa în suferinţă. Evoluţia ratei sărăciei în țara noastră depinde și de performanţele economiilor europene, întrucât sunt încă mulți români care lucrează acolo (cca 1,5 milioane din cei peste două milioane plecați). Datoria publică a României a ajuns în septembrie 2009 la 76,7 miliarde de euro în timp ce puterea de cumpărare a populației s-a redus cu 2,2%. Din păcate, economia românească nu are până în prezent și nici în viitorul apropiat capacitatea de a crea suficiente locuri de muncă. În 2008, cca 1,25 milioane de români se găseau în categoria sărăciei absolute. Deși numărul lor a scăzut de-a lungul timpului, este totuși încă o cifră mare, care în 2010 se preconizează că va fi de 2-2,25 milioane. Cei mai afectați sunt desigur cei care locuiesc în zona rurală și muncesc în sectorul agricol.

Pentru țara noastră, criza financiară generează grave consecințe sociale. Avem în vedere, în principal, accentuarea sărăciei populației, sporirea ratei infracționalității, creșterea șomajului și a gradului de îndatorare, a abandonului școlar, inclusiv migrația forței de muncă active către țările dezvoltate. În planul democrației, menționăm transformarea populației defavorizate într-o veritabilă masă de manevră electorală. La cele amintite anterior, adăugăm efectul negativ produs de actuala criză politică din România. Atât pe plan intern cât și în imaginea exterioară, este exact ceea ce nu ne trebuia. Dintre consecințele deja devenite realitate, remarcăm reducerea afluxului de investitori străini, iar uneori chiar retragerea celor prezenți. Accesul la finanțare, inclusiv

Scanned with OKEN Scanner

creditarea externă au devenit mai costisitoare, datorită creșterii riscului de țară. De asemenea, accentuarea deficitului bugetar și comercial, inclusiv deprecierea monedei naționale au contribuit la declinul economiei naționale în întregul ei.

9.10. Câteva considerații personale asupra crizei financiare globale

O lume întreagă trăiește, mai mult sau mai puțin, sub impactul crizei. Falimentele marilor companii, declinul sau dispariția micilor societăți, reducerea semnificativă a veniturilor, creșterea șomajului și a gradului de îndatorare, alcătuiesc împreună spectrul unei vieți marcate de incertitudine și stres. *Pe termen scurt, nu există soluții care să rezolve miraculos probleme atât de complexe. Conștienți de acest adevăr, încercăm să exprimăm câteva opinii asupra fenomenului numit criza financiară globală și, implicit asupra rolului care revine în context profesiei noastre. Abordarea noastră reprezintă într-o anumită măsură, rezultatul unor întâlniri care privesc prezentul și mai ales, perspectivele profesiei contabile.* Schimbul de idei cu elita acestui segment, la nivel european sau mondial, au constituit pentru noi, un adevărat privilegiu. Se înșeală amarnic cel care crede că misiunea acestei bresle se limitează la aplicarea rigidă a unor reglementări ambigue și obtuze, la simple calcule de rutină, consemnate în tabele și coloane fără număr, în situații și declarații, completate la nesfârșit ... *Ele fac parte din travaliul acestei îndeletniciri, fără a o reduce numai la așa ceva.* ***În opinia noastră, profesionistul contabil este persoana abilitată și competentă în soluționarea celor mai complexe probleme generate de actuala criză: gestionarea unor resurse în continuă scădere, promovarea unor soluții de „avarie" pentru evitarea falimentului întreprinderii, consilierea în managementul riscurilor, stabilirea opțiunilor privind utilizarea optimă a trezoreriei, respectarea reglementărilor și a disciplinei financiare, finalizate printr-o prezentare corectă în documentele de sinteză și raportare contabilă.*** În SUA, se apreciază că profesionistul contabil deține în cadrul IMM-urilor, statutul unui adevărat „erou". El se află de aceeași parte a baricadei cu investitorii, în strategiile de diminuare a fiscalității, deși se știe că în acest spațiu *„de moarte și fiscalitate, nu scapă nimeni ...* " Consilierea contabilă deține actualmente în lume o pondere însemnată. Astfel, în cadrul IMM-urilor din Germania, ea reprezintă 61%, iar în Spania 64%, tocmai pentru că acest profesionist

Scanned with OKEN Scanner

prezintă un mare grad de încredere, cunoaște și înțelege direct nevoile întreprinderii, *resursele ei reale.*

Cu privire la cauzele crizei, în viziunea noastră apreciem că[168]:

• o primă explicație o reprezintă păcatul endemic numit *dorința de îmbogățire exacerbată, cu orice preț, a lui homo business.* Deviza machiavelică *„scopul scuză mijloacele"* nu trebuie să-și găsească locul într-o lume normală, inclusiv a afacerilor. Apariția „activelor toxice" în piața financiară și de credit americană, vorbește despre riscurile la care este supusă orice economie, în condițiile utilizării unor manopere financiare dubioase. Jocul periculos al unor active „fictive", nereale a satisfăcut vremelnic ideea de câștig supradimensionat. Legile fundamentale ale economiei se impun în ultimă instanță, dincolo de voința celor care, în bună măsură, au generat actualul seism financiar.

• complementar ideii anterioare, menționăm *existența fraudei și erorii.* De fapt, tentația banului a apărut odată cu intrarea în „scenă" a acestui ispititor semn al valorii. Mirajul bogăției este la fel de vechi ca și homo economicus. Într-un delir al goanei nesăbuite, după averi nemeritate, avariția naște adeseori fapte necugetate. Gestionarea banului public a însemnat întotdeauna o serioasă invitație la comiterea infracțiunii. Rechizitoriul marelui Cicero împotriva guvernatorului Siciliei, Caius Veres, acuzat de însușirea unor mari sume de bani din visteria publică, avea loc cu două milenii în urmă ... Marile scandaluri financiare confirmă cu prisosință acest punct de vedere. Altfel spus, este limpede pentru oricine, că o economie subterană semnificativă reprezintă o mare vulnerabilitate în fața crizei. România constituie, din păcate, un exemplu nefericit în context;

• *strategia de sancționare efectivă a celor implicați în marile fraude, inclusiv în raptul banului public* este foarte diferită. Așa se explică de ce la noi, numeroase cauze rămân nesoluționate sau, sunt pedepsite extrem de indulgent, în timp ce justiția americană acordă în mod curent, pedepse care depășesc 50, 100 sau chiar 200 de ani.

---

[168] Horomnea, E., *Audit financiar. Concepte. Standarde. Norme*, Ed. Alfa, Iași, 2009, p. 323

Scanned with OKEN Scanner

Explicația o constituie faptul că acel vinovat nu va mai avea posibilitatea, sub nici o formă, să fie eliberat sau, să comită o a doua infracțiune;

• *finanțarea în bună măsură a partidelor politice de către marii oameni de afaceri.* Oricâtă onestitate ar încerca să promoveze factorul politic și implicit cel public, statul, guvernul și instituțiile sale, este puțin probabil ca acestea să rămână nerecunoascătoare și echidistante față de cel care în plan financiar le-a asigurat ... supraviețuirea. De cele mai multe ori, „binele" făcut nu se uită niciodată ... ;

• *ignorarea sistematică a unei devize fundamentale din lumea business-ului,* conform căreia *singura afacere viabilă este cea în care câștigă ambii parteneri, fie chiar și diferit.* Este lesne de înțeles că o afacere în care un partener câștigă exagerat, iar celălat pierde, de regulă în aceeași manieră, nu se poate bucura de principiul continuității. Într-o exprimare mai plastică, dar prezentă și în lumea occidentală se spune *„dacă cineva te-a înșelat o dată, să-i fie rușine, dacă te-a înșelat a doua oară, să-ți fie rușine".*

• *existența unor ambiguități în conținutul reglementărilor contabile, financiare și de audit* reprezintă o altă cauză, întrucât orice neclaritate sau echivoc conținute într-o reglementare constituie o „invitație" discretă la comiterea unei abateri de la lege. În acest scop, IFAC apreciază că *este nevoie de introducerea unor norme de contabilitate, etică și audit, explicite și extrem de clare, pentru obținerea unor informații reale, credibile și comparabile.* Este de la sine înțeles că o prevedere punctuală și inteligibilă elimină interpretarea arbitrară;

• *acordarea unei autonomii și libertăți exagerate actorilor implicați în speculațiile financiare.* Mânați de interesul îmbogățirii „peste noapte", aceștia au profitat de intervenția formală a statului sau chiar de ... lipsa de intervenție. Tranzacții financiare de valori uriașe s-au desfășurat în zone dereglementate și necontrolate de nimeni. Rezultatul acestui comportament iresponsabil nu a întârziat să apară.

• *insuficienta cunoaștere și aplicare a reglementărilor de către profesionistul contabil,* nu reprezintă o cauză majoră, dar nu poate fi ignorată. Din aceste considerente, IFAC, cât și recomandările numărul 3, 4, 5 și 6 ale G20, consideră necesară implementarea și promovarea unor reforme de fond în sistemul de reglementare și raportare financiară, cu aplicabilitate globală, la nivelul tuturor statelor

Scanned with OKEN Scanner

lumii. De altfel, în aceeași abordare, creșterea calității și transparenței informației financiare, a activității de contabilitate și audit în general, reprezintă premise fundamentale ale încrederii în afaceri. Se realizează astfel o corelație directă între etica și deontologia profesionistului contabil și dinamizarea fluxurilor de capital, creșterea economică, progresul și dezvoltarea fiecărei țări. *Un asemenea obiectiv este în consonanță cu normele IFAC și IASB care precizează că, în acest secol,* ***profesia contabilă trebuie să devină un mentor proactiv în creșterea și dezvoltarea economică***. Chiar dacă în calea progresului economic și a profesionistului contabil se află în continuare factori de genul:

- ✓ existența corupției și a fraudei;
- ✓ calitatea discutabilă a unor reglementări;
- ✓ insuficienta dezvoltare IT;
- ✓ reducerea resurselor disponibile;
- ✓ deficitul cronic de capital;
- ✓ dependența de resurse energetice străine;
- ✓ instabilitatea politică;
- ✓ probleme de comportament, mentalitate, cultură și tradiție etc.;

Sub aspectul afectării PIB-ului, actuala criză este de patru ori mai puternică decât marea depresiune din 1929-1933. Se spune că nici în criza prezentă, comportamentul uman nu a probat foarte multă inteligență. Acest adevăr este confirmat printre altele și prin faptul că nimeni din Univers nu a încercat să ne contacteze;

- *promovarea unui management neperformant care nu a identificat și evaluat corect amploarea riscului.* Numeroase companii au eludat în mod deliberat managementul riscului, suportând actualmente consecințele acestui comportament iresponsabil;

- *practicarea unor sisteme de remunerare și stimulare materială total nejustificate a managerilor.* Precizăm că unii dintre administratorii marilor companii falimentate beneficiaseră de bonusuri salariale impresionante, cifrate la zeci de milioane de dolari anual, chiar în perioada premergătoare colapsului acestora;

Scanned with OKEN Scanner

• *existenţa unor lichidităţi supradimensionate, concomitent cu ieftinirea substanţială a creditului.* Americanii consumau din ce în ce mai mult, împrumutându-se într-o veselie;

• *dispariţia în bună măsură a prudenţei bancare în domeniul acordării creditelor;*

• *apariţia unor investiţii extrabilanţiere în valoare de peste 3 trilioane de dolari, pe care nimeni nu i-a văzut;*

• *intrarea în scenă a Agenţiilor de ratting care la cererea Băncilor au supraevaluat aceste investiţii cu +AAA.* De fapt, ele erau active toxice, "baloane de săpun" care au atras prin mirajul îmbogăţirii rapide mulţi investitori. *În acest cerc vicios, nimeni nu a ştiut sau nu a vrut să se oprească la timp.* ***Astfel a fost zdruncinat din temelii pilonul fundamental al societăţii capitaliste: încrederea în afaceri.***

• *glisarea adevărului contabil în cadrul unui „joc social", funcție de interesele utilizatorului.* Se recunoaște unanim că adevărul contabil reprezintă în ultimă instanță un adevăr construit. Încă de la nivelul anilor '80, standardele generale ale profesiei au început să se clatine. Firme prestatoare de servicii contabile trebuiau să soluționeze problema conflictului de interese, generat de faptul că desfășurau concomitent activități de audit și de consultanță în contabilitate. Însăși managerul companiei Arthur Andersen recunoștea că devenise din ce în ce mai dificilă menținerea unui echilibru între obligația de a respecta în mod fidel standardele și principiile de contabilitate și dorința clienților de a-și maximiza profiturile, fie chiar numai pe hârtie. Referindu-ne la activitatea profesionistului contabil, în special în spațiul economiei românești, reținem că adeseori acesta este pus în fața dilemei: acceptarea compromisului de a elabora informații cosmetizate, solicitate de patron, cu condiția păstrării locului de muncă sau, respectarea strictă a reglementărilor cu riscul intrării în ... inactivitate. ***În aceste împrejurări trebuie să intre în scenă independența, integritatea, obiectivitatea și profesionalismul specialistului care produce informația contabilă.*** În antiteză cu această situație, menționăm atitudinea ireproșabilă a fondatorului companiei Arthur Andersen. Fiind solicitat de un director de companie să semneze situații financiare care conțineau grave erori în schimbul unei oferte financiare generoase, Andersen a refuzat într-o manieră

Scanned with OKEN Scanner

categorică: ***„Întregul oraș Chicago nu dispune de suficienți bani pentru a mă convinge să accept".***

• *în fine, dar nu în cele din urmă, în concepția noastră apreciem că una dintre cauzele acestei turbulențe în economia mondială o reprezintă însăși ... „bătaia" lui Dumnezeu.* Se impune, fără îndoială, o minimă argumentare a acestei afirmații. Într-o altă carte aminteam că, dincolo de toți și de toate, deasupra noastră, a tuturora există adevărata Justiție imparțială[169] ... Pornind de la geneza cauzei primare (*causa causorum*), noi credem că în sensul biblic, al dreptei judecăți, *primul și cel mai mare* ***CONTABIL*** *al Universului* este nimeni altul decât însuși ... ***DUMNEZEU.*** Cum altfel ne-am putea imagina această implacabilă Justiție post-factum? Pentru fiecare dintre noi pământenii, *EL* a deschis o partidă (cont) unde consemnează, atent și fără părtinire, o dreaptă socoteală între tot ceea ce am făcut bine și rău în viață, între ceea ce am dat și primit, între ceea ce aveam de dat și de primit și, prin toate acestea, între ceea ce am zidit prin iubire sau invers, am dărâmat prin ură. În fața Judecătorului Suprem, ajungem întotdeauna cu *„imaginea fidelă"*, necosmetizată, apreciată în sfârșit la *„valoarea justă"!* Fără Standardele Internaționale de Contabilitatea sau de Audit, Instanța Divină este fundamentată pe deviza *„Amicus Plato, sed magis amica veritas"*. (Mi-e prieten Platon, dar mai prieten îmi este adevărul.)[170]. Trebuie să înțelegem că și în lumea afacerilor, totul are o limită. *Cel mai important simț al omului este până la urmă bunul simț sau simțul măsurii în toate („metron ariston" semnifică măsură în toate, în vechea filosofie greacă)*[171]. Într-un iureș al îmbogățirii fără margini, câteva exemple devin edificatoare, printr-o radiografie succintă a crizei globale. Americanii spun că cea mai simplă modalitate de a jefui o bancă este ... să o deții. Nimic mai adevărat, dacă avem în vedere faptul că bună parte din falimentele instituțiilor bancare de peste ocean, au fost regizate din umbră de însăși managerii sau acționarii acestora.

---

[169] Horomnea, E., *Fundamentele științifice ale contabilității. Doctrină. Concepte. Lexicon*, Ed. TipoMoldova, Iași, 2008, p. 348

[170] Cuvintele se regăsesc în *Viața lui Aristotel*, semnată de filosoful alexandrin Ammonius Saccas (sec. III e.n)

[171] Horomnea, E., *Tratat de contabilitate. Concepte. Principii. Standarde. Aplicații.*, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2001

Scanned with OKEN Scanner

9.11. Perspectivele profesiei contabile în condițiile crizei financiare globale

Cu privire la această problemă, facem câteva aprecieri.

Există, din fericire puțină lume, care încearcă să considere că vinovați de actuala criză financiară globală sunt ... contabilii și întregul sistem sofisticat de reglementare. Este adevărat că, prin natura misiei lor, acești „arbitri" trebuie să dea mereu un verdict tranșant: profit sau pierdere, faliment sau continuitate, bonitate financiară sau incapacitate de plată. Nimic mai fals decât acuza adusă! Atunci când bolnavul are febră, soluția nu o reprezintă spargerea termometrului, ci identificarea punctuală a cauzelor și stabilirea terapiei adecvate. Animați de teribilismul ideii în sine, alți autori prevesteau chiar ... moartea speciei contabile. Spre marea lor întristare, celor atât de „grijulii" cu soarta noastră, le comunicăm cu eleganță două vești proaste. În primul rând, contabilitatea se simte bine sau relativ bine, ca orice altă profesie în condițiile crizei ... În al doilea rând, contabilitatea și profesia contabilă promit să fie extrem de ... longevive. Indubitabil, ele vor trăi atât timp cât pe lume va exista *„homo business"* și afacerea sa.

Adeseori, în sinea mea mă întreb ce viață anostă am avea dacă, într-o bună zi, toți am fi de aceeași părere?! În spațiul de referință al impresionantei culturi grecești, am trăit revelația întâlnirii cu cea mai profundă definiție a democrației, dăltuită în soclul unei statui antice: *„Nu voi înceta să lupt până la moarte pentru dreptul tău de a fi de altă părere decât mine ... "*

Fără îndoială, conflictul ideilor nu înseamnă aversiune, ipocrizie și dușmănie ... Lupta se dă între concepte, argumente, principii, doctrine, teorii, experimente și nicidecum între persoane. Se spune că, în viața de toate zilele, Einstein era foarte bun prieten cu cel care, în planul cercetărilor sale îl supăra enorm de mult prin mania ... contrazicerii. Și totuși, teoria relativității a rămas în picioare sub auspiciile acestei minți geniale. Părăsim această paranteză în jurul principalei cauze a progresului în cunoaștere (*diversitatea opiniilor*, în formularea lui Reneé Descartes), *revenind la argumentele care ne determină să nu fim deloc pesimiști în legătură cu viitorul contabilității și al profesiei contabile.* Trăim într-o societate informatizată, în care mișcarea valorilor este cvasi prezentă. ***Lumea de astăzi, la fel ca cea de ieri sau de***

Scanned with OKEN Scanner

mâine, nu poate trăi fără contabilitate. *Paradoxal, pe măsură ce resursele scad iar nevoile cresc, avem mai multă nevoie de contabilitate. Restructurarea întreprinderilor, fuziunile și dramaticul faliment, achiziția și divizarea, nu pot fi relizate fără intervenția directă a profesiei contabile. Și asta, pentru că, în toate cazurile, este vorba despre un transfer al valorilor, o mișcare permanentă a unor elemente de avere, bogăție și interese. Orice entitate are ca obiectiv realizarea profitului, a continuității activității, inclusiv dreptul de dispoziție (jus abutendi) și de control asupra unui volum cât mai mare de resurse economice. Admitem că pentru profesionistul contabil, inclusiv auditor, au apărut în perioada crizei serioase dificultăți privind păstrarea integrității și independenței, atât a celei de spirit, cât și a celei comportamentale.* Recunoașterea și evaluarea la valoare corectă (justă) a activelor și datoriilor în situațiile financiare anuale reprezintă elemente fundamentale din care derivă credibilitatea informației contabile. Aceste obiective preocupă constant domeniul profesiei noastre. Oricum, dincolo de orice îndoieli și imperfecțiuni, contabilitatea este mai aproape de adevărul economic decât oricare alt sistem de informare. Ea observă, consemnează, cuantifică, prelucrează și comunică informații specializate către o piață bine determinată: utilizatorii interni și externi.

O întrebare venită din partea celor care ne cunosc mai puțin și tocmai de aceea ne iubesc în aceeași manieră, inclusiv a celor care ne consideră un partener incomod este ***dacă nu am putea trăi cu mai puțină contabilitate sau fără ea.*** Avem în vedere pe cei străini de profesia noastră și nu în ultimul rând, pe cei care suferă de sindromul *îmbogățirii rapide și nemeritate.*

Raționamente care țin de rigoare și exigență economică ne determină să apreciem că *trăind într-o lume relativă, a tentațiilor și intereselor adeseori mărunte, suntem obligați să socotim, să măsurăm, să numărăm, să chibzuim.* Atributul *relativ* se referă evident și la moralitate. Să încercăm a ne imagina chiar teoretic o singură oră în care contabilitatea și auditul, implicit idea de ordine, prevedere și validare a informației, ar fi abandonate total în plan economic. Haosul, declinul și falimentul reprezintă sancțiunea pe care legile naturale ale economiei le-ar aplica în ceasul imediat următor unei asemenea aventuri periculoase. O decizie neinspirată în strategia întreprinderii, o singură tranzacție efectuată imprudent în acest interval, pot arunca societatea din zona

Scanned with OKEN Scanner

profitabilă în cea a pierderilor sau a unui risc iminent. Iată de ce, credem noi, contabilitatea și auditul nu elimină integral riscul, dar evident, îl pot diminua, iar uneori, chiar anticipa. Faptul că unul dintre cei mai bogați oameni din lume, celebrul miliardar american, Bill Gates, proprietarul Microsoft Corporation, a fost la originile lui ... ***contabil***, ne spune ceva. *„Fiecare dolar sau cent investit l-am urmărit atent, am știut mereu cât am pierdut sau cât am câștigat. Pe această bază, mi-am fundamentat orice decizie economică"*. No comment. ***Iată de ce apreciem că este nevoie să ne declarăm deschis atașamentul față de virtuțile profesiei contabile. Este un îndemn adresat în mod special și celor care ... vin după noi ... Să fim înțeleși: dacă noi nu vom proceda astfel, sunt foarte puține șanse ca neprietenii să nu profite de apatia noastră ... De-a lungul timpului, orice profesie s-a dezvoltat prin opera unor oameni pasionați, binecuvântați de Dumnezeu cu vocație și competență.***

Conchidem abordarea noastră cu sentimentul că tot ceea ce am scris în această carte putea fi realizat mult mai bine. Nu înainte însă de a reaminti câteva idei. În primul rând, ***contabilitatea este şi va rămâne mereu o serioasă sursă de informare. Ea reprezintă istoria stării economice a unui popor, scrisă în limbajul rece, dar deosebit de relevant al cifrelor, o radiografie a performanţelor realizate în acest domeniu***. Savantul Oskar Morgenstern o consideră chiar *„cea mai importantă sursă de informare economică a unei naţiuni"*. Profesia noastră contribuie substanţial la optimizarea utilizării resurselor şi prin aceasta, la creşterea economică generală. Dincolo de orice îndoieli, *prin natura şi funcţiile lor, contabilitatea şi auditul au disciplinat viaţa economică, cultivând împreună sentimentul încrederii în afaceri. Cronologic vorbind, alături de Biblie, mai întâi „ştiinţa conturilor" şi apoi auditul, au stăvilit în oarecare măsură setea patologică pentru bani. Ideea că pentru tot ceea ce faci* ***„vei da socoteală"*** *este cultivată atât de religie cât şi de contabilitate, respectiv audit.* Sub imperiul acestei chemări, *„homo business"* trebuie să tindă mereu spre un bine moral şi social, să evite în vâltoarea interesului mercantil transformarea propriei fiinţe din *creator* în *creatură*. Nu întâmplător, deontologia profesională a expertului contabil este concentrată în deviza ***„Ştiinţă – Independenţă – Moralitate"***.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL X

Studiu de caz

RAPORT DE AUDIT

PRIVIND

SITUAȚIILE FINANCIARE

PE ANUL 2008

LA S.C. „ALFA" S.A.

AUDITOR FINANCIAR: S.C. „CONT-AUDIT" S.R.L.

AUTORIZAȚIA nr. 216/2001

DATA RAPORTULUI: 12 APRILIE 2009

Scanned with OKEN Scanner

S.C. „CONT-AUDIT" S.R.L.
Capital social: 25.000 lei
ORC: J16/47/1994
CUI: 838405
Iași, Bd. Independenței, nr. 14

S.C. „ALFA" S.A.
Iași, Str. Ștefan cel Mare, nr. 11

Adunării Generale a Acționarilor

RAPORT DE AUDIT

Am auditat situațiile financiare ale S.C. „ALFA" S.A., Iași, formate din: bilanț, contul de profit și pierdere, situaţia modificărilor capitalului propriu, situația fluxurilor de trezorerie și notele explicative la situațiile financiare anuale la data de 31.12.2008, întocmite în conformitate cu OMFP 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene, modificat și completat prin OMFP 2001/2006 și OMEF 2374/2008, Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Conform prevederilor Legii contabilității nr. 82/1991, republicată, conducerea este responsabilă pentru întocmirea și prezentarea fidelă a acestor situații financiare în conformitate cu Reglementările contabile aplicabile. Această responsabilitate include: proiectarea, implementarea și menținerea unui sistem de control intern adecvat pentru întocmirea și prezentarea fidelă a situațiilor financiare care să nu conțină anomalii semnificative, datorate erorilor sau fraudei; selectarea și aplicarea de politici contabile adecvate; realizarea de estimări contabile rezonabile pentru circumstanțele existente.

Responsabilitatea noastră este de a exprima o opinie cu privire la aceste situații financiare în baza auditului efectuat. Am efectuat auditul în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit. Aceste standarde cer ca noi să ne conformăm cerințelor etice, să planificăm și să realizăm auditul în vederea obținerii unei asigurări rezonabile că situațiile financiare nu conțin anomalii semnificative.

Scanned with OKEN Scanner

Un audit implică aplicarea de proceduri pentru obținerea probelor de audit referitoare la sume și alte informații publicate în situațiile financiare. Procedurile de audit selectate depind de raționamentul profesional al auditorului, inclusiv evaluarea riscurilor ca situațiile financiare să prezinte anomalii semnificative datorate erorilor sau fraudei. În evaluarea riscurilor, auditorul analizează sistemul de control intern relevant pentru întocmirea și prezentarea fidelă a situațiilor financiare ale societății, cu scopul de a proiecta proceduri de audit adecvate în circumstanțele date, dar nu în scopul exprimării unei opinii cu privire la eficacitatea sistemului de control intern al societății. Un audit include de asemenea, evaluarea principiilor contabile folosite și a gradului de rezonabilitate a estimărilor făcute de conducerea societății, precum și evaluarea prezentării generale a situațiilor financiare.

Considerăm că auditul nostru constituie o bază rezonabilă pentru opinia noastră.

În opinia noastră, situațiile financiare prezintă o imagine fidelă a poziției financiare, rezultatelor și fluxurilor de numerar pentru exercițiul încheiat la data de 31.12.2008, în conformitate cu OMFP 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene, modificat și completat prin OMFP 2001/2006 și OMEF 2374/2008, Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

În conformitate cu OMFP 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene, am examinat informațiile furnizate în cadrul Raportului Administratorilor S.C. „ALFA" S.A. și a gradului de conformitate a acestuia cu situațiile financiare la data de 31.12.2008. Noi considerăm că Raportul Administratorilor este conform cu situațiile financiare la data de 31.12.2008.

Data raportului: 12.04.2009

Auditor,
S.C. CONT-AUDIT SRL
Iași, Bd. Independenței, nr. 14
Autorizație CAFR nr. 216/2001

Scanned with OKEN Scanner

ANEXA I

BILANȚ
încheiat la 31.12.2008

(lei)

	Denumirea indicatorului	Nr. rd.	Sold la	
			01.01.2008	31.12.2008
	A	B	1	2
	A. ACTIVE IMOBILIZATE			
	I. IMOBILIZĂRI NECORPORALE			
1	Cheltuieli de constituire	1	0	0
2	Cheltuieli de dezvoltare	2	0	0
3	Concesiuni, brevete, licenţe, mărci comerciale, drepturi şi active similare şi alte imobilizări necorporale	3	9.934	7.774
4	Fond comercial	4	0	0
5	Avansuri şi imobilizări necorporale în curs de execuţie	5	0	0
	TOTAL (rd. 01 la 05)	6	9.934	7.774
	II. IMOBILIZĂRI CORPORALE			
1	Terenuri şi construcţii	7	5.643.753	5.467.642
2	Instalaţii tehnice şi maşini	8	1.348.523	1.105.146
3	Alte instalaţii, utilaje şi mobilier	9	292.829	262.110
4	Avansuri şi imobilizări corporale în curs de execuţie	10	5.386	14.748
	TOTAL (rd. 07 la 10)	11	7.290.491	6.849.646
	III. IMOBILIZĂRI FINANCIARE			
1	Acţiuni deţinute la entităţile afiliate	12	0	0
2.	Împrumuturi acordate entităţilor afiliate	13	0	0
3.	Interese de participare	14	0	0

Scanned with OKEN Scanner

4.	Împrumuturi acordate entităţilor cu interese de participare	15	0	0
5.	Investiţii deţinute ca imobilizări	16	1.026.093	5.336.032
6.	Alte împrumuturi	17	400	0
	TOTAL (rd.12 la 17)	18	1.026.493	5.336.032
	ACTIVE IMOBILIZATE - TOTAL (rd.6+11+18)	19	8.326.918	12.193.452
	B. ACTIVE CIRCULANTE			
	1.STOCURI			
1.	Materii prime şi materiale consumabile	20	41.612	135.224
2.	Producţia în curs de execuţie	21	0	0
3.	Produse finite şi mărfuri	22	733.669	711.245
4.	Avansuri pentru cumpărări de stocuri	23	0	0
	TOTAL (rd. 20 la 23)	24	775.281	846.469
	II. CREANŢE (Sumele care urmează să fie încasate după o perioadă mai mare de un an trebuie prezentate separat pentru fiecare element)			
1.	Creanţe comerciale	25	197.402	280.114
2.	Sume de încasat de la entităţi afiliate	26	0	0
3.	Sume de încasat de la entităţi cu interese de participare	27	0	0
4.	Alte creanţe	28	7.825	58.807
5.	Capitalul subscris şi nevărsat	29	0	0
	TOTAL (rd. 25 la 29)	30	205.227	338.921
	III. INVESTIŢII PE TERMEN SCURT			
1.	Acţiuni deţinute la entităţile afiliate	31	0	0
2.	Alte investiţii pe termen scurt	32	0	0
	TOTAL (rd. 31 + 32)	33	0	0
	IV. CASA şi CONTURI LA BĂNCI	34	9.042.114	10.031.623
	ACTIVE CIRCULANTE - TOTAL (rd.24+30+33+34)	35	10.022.622	11.217.013
	C. CHELTUIELI în AVANS (471)	36	9.001	8.565

Scanned with OKEN Scanner

	D. DATORII: SUMELE CARE TREBUIE PLĂTITE ÎNTR-O PERIOADĂ DE PÂNĂ LA UN AN			
1.	Împrumuturi din emisiuni de obligaţiuni	37	0	0
2.	Sume datorate instituţiilor de credit	38	0	0
3.	Avansuri încasate în contul comenzilor	39	52.794	56.181
4.	Datorii comerciale – furnizori	40	454.328	626.626
5.	Efecte de comerţ de plătit	41	0	0
6.	Sume datorate entităţilor afiliate	42	0	0
7.	Sume datorate entităţilor cu interese de participare	43	0	0
8.	Alte datorii, inclusiv datoriile fiscale şi datoriile privind asigurările sociale	44	908.346	980.390
	TOTAL (rd. 37 la 44)	45	1.415.468	1.663.197
	ACTIVE CIRCULANTE NETE/ DATORII CURENTE NETE (rd. 35+36-45-62)	46	7.979.893	8.925.887
	F. TOTAL ACTIVE MINUS DATORII CURENTE (rd. 19+46-61)	47	16.306.811	21.119.339
	G. DATORII: SUMELE CARE TREBUIE PLĂTITE ÎNTR-O PERIOADĂ MAI MARE DE 1 AN			
1.	Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni	48	0	0
2.	Sume datorate instituţiilor de credit	49	0	0
3.	Avansuri încasate în contul comenzilor	50	0	0
4.	Datorii comerciale – furnizori	51	0	0
5.	Efecte de comerţ de plătit	52	0	0
6.	Sume datorate entităţilor afiliate	53	0	0
7.	Sume datorate entităţilor cu interese de participare	54	0	0
8.	Alte datorii, inclusiv datoriile fiscale şi datoriile privind asigurările sociale	55	0	0
	TOTAL (rd. 48 la 55)	56	0	0
	H. PROVIZIOANE			
1.	Provizioane pentru pensii şi obligaţii similare	57	0	0

Scanned with OKEN Scanner

2.	Provizioane pentru impozite	58	0	0
3.	Alte provizioane	59	808.280	670.000
	TOTAL (rd. 57 la 59)	60	808.280	670.000
	1. VENITURI în AVANS			
	Subvenţii pentru investiţii	61	0	0
	Venituri înregistrate în avans	62	636.262	636.494
	TOTAL (rd. 61+62)	63	636.262	636.494
	J. CAPITAL şi REZERVE			
	I. CAPITAL			
	1) capital subscris vărsat	64	2.957.890	2.957.890
	2) capital subscris nevărsat	65	0	0
	3) patrimoniul regiei	66	0	0
	TOTAL (rd. 64 la 66)	67	2.957.890	2.957.890
	II. PRIME DE CAPITAL	68	0	0
	III. REZERVE DIN REEVALUARE	69	1.426.049	1.426.049
	IV. REZERVE			
1.	Rezerve legale	70	591.578	591.578
2.	Rezerve statutare sau contractuale	71	0	0
3.	Rezerve reprezentând surplusul realizat din rezerve din reevaluare	72	0	0
4.	Alte rezerve	73	5.472.963	10.605.066
	TOTAL (rd. 70 la 73)	74	6.064.541	11.196.644
	Acţiuni proprii	75	0	0
	Câştiguri legate de instrumentele de capitaluri proprii	76	0	0
	Pierderi legate de instrumentele de capitaluri proprii	77	0	0
	V. PROFITUL SAU PIERDEREA REPORTAT(Ă)			
	SOLD C	78	0	0
	SOLD D	79	0	0

Scanned with OKEN Scanner

	VI. PROFITUL SAU PIERDEREA EXERCIŢIULUI FINANCIAR			
	SOLD C	80	5.050.051	4.868.756
	SOLD D	81	0	0
	Repartizarea profitului (ct.129)	82	0	0
	CAPITALURI PROPRII – TOTAL (rd. 67+68+69+74-75+76-77+78-79+80-81-82)	83	15.498.531	20.449.339
	Patrimoniul public	84	0	0
	CAPITALURI - TOTAL (rd. 83+84)	85	15.498.531	20.449.339

ADMINISTRATOR,
Numele, prenumele Popescu Ion

Semnătura _____

Stampila unităţii

ÎNTOCMIT,
Numele, prenumele Ionescu Gheorghe

Calitatea DIRECTOR ECONOMIC
Nr. de înregistrare în organismul profesional:

Semnătura _____

Scanned with OKEN Scanner

ANEXA II

CONT DE PROFIT ŞI PIERDERE
încheiat la 31.12.2008

(lei)

Nr. crt.	Denumirea indicatorului	Nr. crt.	Realizări în perioada de raportare	
			31.12.2007	31.12.2008
	A	B	1	2
1	**CIFRA DE AFACERI NETĂ** (rd. 2 la 5)	1	13.753.887	14.206.693
	Producţia vândută (ct. 701+702+703+704+705+706+708)	2	10.242.532	10.243.729
	Venituri din vânzarea mărfurilor (ct. 707)	3	3.511.355	3.962.964
	Venituri din dobânzi înregistrate de entităţile al căror obiect de activitate îl constituie leasing-ul (ct. 766)	4	0	0
	Venituri din subvenţii de exploatare aferente cifrei de afaceri nete (ct. 7411)	5	0	0
2	Variaţia stocurilor de produse finite şi a producţiei în curs de execuţie (ct. 711)			
	SOLD C	6	0	0
	SOLD D	7	0	0
3	Producţia realizată de entitate pentru scopurile sale proprii şi capitalizate (ct. 721+722)	8	23.675	16.459
4	Alte venituri din exploatare (ct. 7417+758)	9	143.179	137.243
	VENITURI DIN EXPLOATARE - TOTAL (rd. 01+06-07+08+09)	10	13.920.741	14.360.395
5	a) Cheltuieli cu materiile prime şi materialele consumabile (ct. 601+602-7412)	11	219.534	243.665
	Alte cheltuieli materiale (ct. 603+604+606+608)	12	62.569	85.008
	b) Alte cheltuieli externe (cu energia şi apa) (ct. 605-7413)	13	1.146.117	1.271.066

Scanned with OKEN Scanner

	c) Cheltuieli privind mărfurile (ct. 607)	14	2.268.426	2.497.009
6	Cheltuieli cu personalul (rd. 16+17), din care:	15	2.651.654	3.207.385
	a) Salarii şi indemnizaţii (ct. 641+642-7414)	16	2.003.899	2.530.056
	b) Cheltuieli cu asigurările şi protecţia socială (ct. 645-7415)	17	647.755	677.329
7	a) Ajustări de valoare privind imobilizările corporale şi necorporale (rd. 19-20)	18	485.856	641.011
	a.1) Cheltuieli (ct. 6811+6813)	19	485.856	641.011
	a.2) Venituri (ct. 7813)	20	0	0
	b) Ajustări de valoare privind activele circulante (rd. 22-23)	21	596	0
	b.1) Cheltuieli (ct. 654+6814)	22	596	0
	b.2) Venituri (ct. 754+7814)	23	0	0
8	Alte cheltuieli de exploatare (rd. 25 la 28)	24	1.116.983	1.704.286
8.1	Cheltuieli privind prestaţiile externe (ct. 611+612+613+614+621+622+623+624 + 625+626+627+628-7416)	25	751.065	1.013.690
8.2	Cheltuieli cu alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate (ct. 635)	26	355.760	485.068
8.3	Cheltuieli cu despăgubiri, donaţii şi activele cedate (ct. 658)	27	10.158	205.528
	Cheltuieli privind dobânzile de refinanţare înregistrate de entităţile al căror obiect de activitate îl constituie leasing-ul (ct. 666)	28	0	0
	Ajustări privind provizioanele (rd. 30-31)	29	452.979	- 138.280
	Cheltuieli (ct. 6812)	30	817.201	670.000
	Venituri (ct. 7812)	31	364.222	808.280
	CHELTUIELI DE EXPLOATARE - TOTAL (rd. 11 la 15+18+21+24+29)	32	8.404.714	9.511.150
	PROFITUL SAU PIERDEREA DIN EXPLOATARE			
	- PROFIT (rd. 10-32)	33	5.516.027	4.849.245

Scanned with OKEN Scanner

	- **PIERDERE** (rd. 32-10)	34	0	0
9	Venituri din interese de participare (ct. 7611+7613)	35	38.585	6.444
	- din care venituri obţinute de la entităţi afiliate	36	0	0
10	Venituri din alte investiţii şi împrumuturi care fac parte din activele imobilizate (ct. 763)	37	0	0
	- din care venituri obţinute de la entităţi afiliate	38	0	0
11	Venituri din dobânzi (ct. 766)	39	512.600	724.695
	- din care venituri obţinute de la entităţi afiliate	40	0	0
	Alte venituri financiare (ct. 762+764+765+767+768)	41	1.193	693.738
	VENITURI FINANCIARE – TOTAL (rd. 35+37+39+41)	42	552.378	1.424.877
12	Ajustări de valoare privind imobilizările financiare şi a investiţiilor financiare deţinute ca active circulante (rd. 44-45)	43	0	22.383
	Cheltuieli (ct. 686)	44	0	22.383
	Venituri (ct.786)	45	0	0
13	Cheltuieli privind dobânzile (666-7418)	46	0	0
	- din care cheltuieli în relaţia cu entităţile afiliate	47	0	0
	Alte cheltuieli financiare (ct. 663+664+665+667+668)	48	0	452.573
	CHELTUIELI FINANCIARE - TOTAL (rd. 43+46+48)	49	0	474.956
	PROFITUL SAU PIERDEREA FINANCIAR(Ă):			
	- **PROFIT** (rd. 42-49)	50	552.378	949.921
	- **PIERDERE** (rd. 49-42)	51	0	0
14	**PROFITUL SAU PIERDEREA CURENTĂ**			
	- **PROFIT** (rd. 10+42-32-49)	52	6.068.405	5.799.166
	- **PIERDERE** (rd. 32+49-10-42)	53	0	0
15	Venituri extraordinare (ct. 771)	54	0	0
16	Cheltuieli extraordinare (ct. 671)	55	0	0

Scanned with OKEN Scanner

17	**PROFITUL SAU PIERDEREA DIN ACTIVITATEA EXTRAORDINARĂ**			
	- **PROFIT** (rd. 54-55)	56	0	0
	- **PIERDERE** (rd. 55-54)	57	0	0
	VENITURI TOTALE (rd. 10+42+54)	58	14.473.119	15.785.272
	CHELTUIELI TOTALE (rd. 32+49+55)	59	8.404.714	9.986.106
	PROFITUL SAU PIERDEREA BRUTĂ:			
	- **PROFIT** (rd. 58-59)	60	6.068.405	5.799.166
	- **PIERDERE** (rd. 59-58)	61	0	0
18	**IMPOZITUL PE PROFIT** (ct. 691)	62	1.018.354	930.410
19	Alte impozite neprezentate la elementele de mai sus (ct. 698)	63	0	0
20	**PROFITUL SAU PIERDEREA NET(Ă) A EXERCIŢIULUI FINANCIAR**			
	- **PROFIT (rd. 60-61-62-63)**	64	5.050.051	4.868.756
	- **PIERDERE (rd. 61+62+63-60)**	65	0	0

ADMINISTRATOR,
Numele, prenumele Popescu Ion

Semnătura _____

Stampila unităţii

ÎNTOCMIT,
Numele, prenumele Ionescu Gheorghe

Calitatea DIRECTOR ECONOMIC
Nr. de înregistrare în organismul profesional:

Semnătura _____

Scanned with OKEN Scanner

ANEXA III

A. PREZENTAREA GENERALĂ

Data constituirii: Societatea a fost înființată prin Decizia nr. 231/16.08.1990 a Prefecturii Iași în conformitate cu prevederile Legii 15/1990 privind transformarea întreprinderilor socialiste de stat în societăți comerciale.

Obiect de activitate: În conformitate cu documentele de înființare, societatea are ca obiect de activitate: comercializarea de mărfuri nealimentare cu amănuntul prin raioanele proprii, închirieri de spații comerciale şi servicii de alimentaţie publică prin Restaurantul „Doina".

Cod CAEN: 5212 – „Comerţ cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzare predominantă de produse nealimentare".

Forma juridică: Societate pe acţiuni cu capital majoritar privat.
Număr de înregistrare la ORC Iași: J16/91/1991
Cod unic de înregistrare: 3246980
Durata societăţii: Nelimitată
Sediu social: Str. Ștefan cel Mare, nr. 11.

Societatea este organizată şi funcţionează în conformitate cu prevederile Legii 31/1990 republicată privind societăţile comerciale, modificată prin Legea 441/2006 şi OUG 82/2007, conducerea fiind asigurată de:

- ***Adunarea generală a acţionarilor***, care în conformitate cu legislaţia românească în vigoare și actul constitutiv al S.C. „ALFA" S.A. Iași decide asupra activităţii societăţii și asigură politica economică și comercială.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Consiliul de administraţie*** ales de către acţionari în Adunarea Generală, a funcţionat pe parcursul anului 2008 în următoarea structură:
  - Vasilescu Dan - Preşedinte
  - Filip Ioan - Vicepreşedinte
  - Bădărău Victor - membru
  - Costescu Emil - membru
  - Costea Elena - membru
  - Constantinescu Mihai - membru
  - Iacob Mircea - membru

- **Conducerea executivă** *la 31.12.2008 era reprezentată de:*
  - ing. Vasilescu Dan - Director General
  - ec. Tulea Daniel - Director general adjunct
  - ec. Ionescu Gheorghe - Director financiar contabil

- ***Auditor intern***: Bălan Ana – auditor financiar Autorizația nr. 913

Numărul de salariaţi la finele anului 2008 era de 142 persoane.
Numărul mediu de salariaţi la 31.12.2008 era de 142 faţă de 143 în anul 2007.
În structură, numărul mediu de salariaţi se prezintă astfel:

	2007	2008
- direct productivi	58	57
- indirect productivi	59	59
- personal tesa	26	25

Capitalul social: nu a înregistrat modificări în cursul anului 2008 şi se compune dintr-un număr de 1.183.156 acţiuni cu o valoare nominală de 2,50 lei, rezultând un capital social de 2.957.890 lei.

Scanned with OKEN Scanner

Structura acţionariatului la 31.12.2008 era următoarea:

Nr. crt.	ACŢIONAR	Număr acţiuni	Deţinere (%)
1.	S.I.F. MOLDOVA S.A.	1.012.014	85,53
2.	A.V.A.S.	31.645	2,67
3.	IMPEX INV. LTD.	76.617	6,47
4.	ALTE PERSOANE JURIDICE	4.864	0,43
5.	PERSOANE FIZICE	58.014	4,90
	TOTAL	**1.183.156**	**100,00**

Acţiunile societăţii sunt în formă dematerializată şi se tranzacţionează pe piaţa RASDAQ, simbol de piaţă ALFDO. Acţiunile au fost tranzacţionate la preţuri diferite pe parcursul anului, atingând un minim de 30,0 lei/acţiune şi un maxim de 99,0 lei/acţiune. La ultima şedinţă de tranzacţionare din anul 2008, respectiv în data de 18.12.2008, acţiunile au fost tranzacţionate la un preţ de 60,0 lei/acţiune, comparativ cu 34,0 lei/acţiune la ultima şedinţă de tranzacţionare din 12.12.2007.

Situaţiile financiare au fost analizate și avizate de Consiliul de Administraţie al societăţii în şedinţa din 28.03.2008, cu propunerea de a fi prezentate spre aprobare Adunării Generale Ordinare a Acționarilor.

A. INFORMAŢII CARE VIN ÎN COMPLETAREA BILANŢULUI

Bilanțul prezintă poziția financiară a societății.

A. Bazele întocmirii situaţiilor financiare

Societatea are organizată contabilitatea în concordanţă cu principiile şi practicile contabile cerute de legislaţia în vigoare în România: OMFP nr. 1752/2005 pentru aprobarea Reglementărilor conforme cu Directivele Europene, OMFP nr. 2001/2006 şi OMEF 2374/2008 pentru modificarea şi completarea OMFP nr. 1752/2005, Legea contabilităţii nr. 82/1991 şi Legea nr. 31/1990, republicate, modificate şi completate.

Scanned with OKEN Scanner

Situaţiile financiare anuale se întocmesc pe baza balanţei de verificare.

Prezentele Situaţii financiare au fost întocmite pe baza contabilităţii de angajamente, la costul istoric, cu excepţiile prezentate în Nota 6 „Principii, politici şi metode contabile".

Societatea efectuează înregistrări contabile în moneda naţională LEU.

Bilanţul S.C. „ALFA" S.A. încheiat la 31.12.2008 oferă informaţii despre poziţia financiară a societăţii.

Elementele prezentate în bilanţ, legate în mod direct de evaluarea poziţiei financiare sunt: activele, datoriile şi capitalurile proprii, grupate după natură şi lichiditate, respectiv natură şi exigibilitate.

Capitalul financiar (active circulante - datorii curente) este în sumă de 8.896.371 lei şi reflectă capacitatea societăţii de a-şi continua activitatea cu surse proprii de finanţare.

B. Prezentarea elementelor patrimoniale

1. Active imobilizate - deţin 52,6 % din activul patrimonial. Valoarea prezentată în bilanţ a activelor imobilizate este 12.193.452 lei, superioare cu 46,43% faţă de 31.12.2007. Activele imobilizate au fost structurate pe clase de imobilizări, prezentate în bilanţ astfel:

1.1. Imobilizări necorporale	7.774 lei
1.2. Imobilizări corporale	6.849.646 lei
1.3. Imobilizări financiare	5.336.032 lei

1.1. Imobilizări necorporale - activele necorporale tratate potrivit IAS 38 au fost prezentate în bilanţ la valoarea contabilă (costul de achiziţie minus amortizarea cumulată - conform Nota 1). Imobilizările necorporale îndeplinesc condiţiile cerute de IAS 38, adică sunt controlate de către societate, sunt generatoare de beneficii economice viitoare, nu sunt produse din resurse proprii şi se compun din licenţe ale sistemelor de operare PC.

Scanned with OKEN Scanner

Metoda de amortizare utilizată este cea liniară pe o perioadă de 3 ani, conform Legii nr. 571/2003 - Legea Codului Fiscal.

1.2. Imobilizări corporale - active corporale - deţin 56,17 % din activele imobilizate (conform Nota 1 şi formularul cod 40). Activele corporale cuprind: terenurile, mijloacele fixe şi imobilizările în curs de execuţie.

Activele corporale de natura mijloacelor fixe, tratate conform IAS 16, au fost prezentate în bilanţ astfel:

- activele corporale au fost recunoscute la valoarea contabilă (valoare după scăderea amortizării cumulate şi a pierderii cumulate din depreciere);
- nu există revendicări asupra dreptului de proprietate asupra clădirilor;
- mijloacele fixe sunt prezentate la valoare reevaluată conform HG nr. 945/1990, HG nr. 26/1992, HG nr. 500/1994 iar la 31.12.2007 societatea a procedat la reevaluarea construcţiilor folosind evaluatori specializaţi independenţi.
- amortizarea mijloacelor fixe aflate în exploatare, se calculează folosind metoda liniară în raport de durata utilă de viaţă. Amortizarea înregistrată pe costuri în cursul anului 2008 a fost de 636.342 lei.

Duratele de viaţă utilă ale mijloacelor fixe au fost determinate în funcţie de durata normală de viaţă stabilită conform legislaţiei în vigoare, respectiv Legea nr. 15/1994 şi HG 2139/2004.

Punerile în funcţiune înregistrate de societate pe parcursul anului 2008 au fost în sumă de 193.483 lei, din care realizate în regie proprie în sumă de 16.459 lei.

Ieşirile de mijloace fixe înregistrate pe parcursul anului 2008 au fost de 62.426 lei, din care, prin casare suma de 2.710 lei.

În cadrul grupei, există poziţia de „Avansuri şi imobilizări corporale în curs de execuţie", care însumează suma de 14.748 lei, reprezentând „Imobilizări corporale în curs". Acestea sunt prezentate în bilanţ la costul de achiziţie şi nu se amortizează.

1.3. Imobilizări financiare - deţin 43,76% din activele imobilizate şi sunt reprezentate de acţiuni achiziţionate pe piaţa de capital la următorii emitenţi:

Scanned with OKEN Scanner

Nr. crt.	Emitent	Simbol piaţă	Nr. acţiuni	Valoare achiziţie
1.	S.I.F. BUCUREŞTI	SIF 1	177.000	477.964,00
2.	S.I.F.MOLDOVA	SIF 5	650.000	2.602.354,79
3.	BANCA TRANSILVANIA	TLV	2.782.693	1.592.923,08
4.	S.N.P. PETROM	SNP	400.000	213.471,26
5.	ROMPETROL RAFINARE	RRC	700.000	84.711,90
6.	BANCA COMERCIALĂ CARPATICA	BCC	58.268	31.126,80
7.	BRD - Groupe Société Générale	BRD	15.560	355.863,78
	TOTAL			**5.358.415,61**

Pe parcursul anului 2008, societatea a achiziţionat acţiuni în sumă de 4.784.895 lei şi a vândut acţiuni în sumă de 452.573 lei.

La finele anului 2008, societatea a înregistrat ajustări pentru deprecierea elementelor imobilizărilor financiare în raport de preţul de cotare al acţiunilor din ultima zi de tranzacţionare a anului, în sumă de 22.383 lei. În bilanţ imobilizările financiare sunt înregistrate la valoarea de achiziţie, mai puţin ajustările pentru depreciere. Evidenţa acţiunilor este ţinută la preţ mediu de achiziţie.

2. Active circulante - deţin 47,90 % din activul patrimonial. Valoarea prezentată în bilanţ a activelor circulante este de 11.217.013 lei.

Activele circulante includ:

2.1. Stocuri 846.469 lei

2.2. Creanţe 338.921 lei

2.3. Casa şi conturi la bănci 10.031.623 lei

2.1. Stocuri - deţin 7,54 % din activele circulante şi se compun din:

- materii prime şi materiale 135.224 lei
- mărfuri 711.245 lei

Stocurile sunt evaluate astfel:

Scanned with OKEN Scanner

- stocurile de materii prime şi materiale - la nivelul costului istoric;
- stocurile de mărfuri - la preţ de vânzare cu amănuntul.

În bilanţ, stocurile sunt prezentate la valoare netă, respectiv scăzând valoarea ajustărilor pentru depreciere.

La ieşire, stocurile au fost evaluate folosind metoda costului mediu ponderat şi coeficientul de repartizare.

2.2. Creanţe - deţin 3,02 % din active circulante.

În cadrul creanţelor, ponderea o deţin creanţele comerciale în sumă de 280.114 lei, iar în cadrul acestora, ponderea o deţine elementul clienţi. În sumă absolută, clienţii înregistrează suma de 285.210 lei iar în cadrul lor, se găsesc înregistraţi clienţi incerţi, în sumă de 5.096 lei, pentru care au fost înregistrate ajustări pentru depreciere.

De asemenea, sunt înregistrate ajustări pentru depreciere pentru poziţia creanţe debitori în sumă de 14.594 lei.

Conform prevederilor legale, creanţele sunt înregistrate la valoarea nominală, iar în bilanţ sunt prezentate la valoarea netă.

2.3. Casa şi conturi la bănci - tratate conform IAS 7 - (mijoacele băneşti din bancă, casă şi alte valori) existente în sold la 31.12.2008 reprezintă 89,44 % din activele circulante şi au fost corect înregistrate în contabilitate. Soldul mijloacelor băneşti înregistrat în contabilitate corespunde cu extrasele de cont de la bancă (conform Situaţiei fluxurilor de trezorerie).

3. Datoriile totale ale societăţii la 31.12.2008 (conform Nota 5) însumează cifra de 1.663.197 lei şi reprezintă 7,1 % din pasivul patrimonial.

În structură, datoriile se prezintă astfel:

a) datorii comerciale în sumă de 626.626 lei, reprezintă obligaţii către furnizori pentru livrări de marfă şi utilităţi, fiind datorii curente.

Scanned with OKEN Scanner

b) datoriile cu personalul şi bugetele sunt în sumă de 933.124 lei, fiind datorii curente plătite în luna ianuarie 2008. Faţă de bugetul local și bugetul general consolidat de stat, societatea nu înregistrează plăți restante.

c) alte datorii aferente în sumă de 103.447 lei, din care dividende de plată aferente perioadei 2002-2006 în sumă de 44.042 lei şi clienţi creditori în sumă de 56.181 lei.

4. Capitalul propriu al societăţii (conform Anexa „Situaţia modificărilor capitalului propriu") se cuantifică la 20.449.339 lei şi reprezintă 87,32 % din pasivul patrimonial.

Valoarea patrimoniului S.C. „ALFA" S.A. Iași, prezentată în bilanţ la 31.12.2008 este 23.419.030 lei, iar patrimoniul net (Active - Datorii) este de 21.755.833 lei.

Capitalul propriu are următoarea structură:

- Capital social subscris vărsat 2.957.890 lei
- Rezerve din reevaluare 1.426.049 lei
- Rezerve 11.196.644 lei
- Rezultatul exerciţiului – profit 4.868.756 lei

La 31.12.2008, capitalul propriu a crescut cu 4.950.808 lei, faţă de începutul anului 2008.

Creşterea capitalului propriu a fost determinată de hotărârea AGA din 23.04.2008, de repartizare a profitului net aferent anului 2007 la surse proprii de finanţare, respectiv o creştere a rezervelor cu suma de 5.050.051 lei, o majorare a altor rezerve cu suma de 82.052 lei, reprezentând rezerve pentru acțiuni primite cu titlu gratuit, precum şi o diminuare în sumă de 181.295 lei, datorată profitului net al anului 2008, care este inferior anului 2007.

Capitalul social nu a înregistrat modificări pe parcursul anului 2008. În capitalul social sunt cuprinse, în afara aporturilor acţionarilor, diferenţele de valoare rezultate din aplicarea reevaluărilor conform: HG 945/1990, HG 26/1992 şi HG 500/1994.

La 31.12.2008, capitalul social este de 2.957.890 lei împărţit în 1.183.156 acţiuni cu o valoare nominală de 2,5 lei/acţiune.

Scanned with OKEN Scanner

5. Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli

La începutul anului 2008 soldul provizioanelor pentru riscuri şi cheltuieli era în sumă de 808.280 lei, care a fost reluat la venituri pe parcursul anului 2008 astfel:

- 408.280 lei – provizioane constituite drept prime pentru participarea salariaţilor la profit, pe parcursul acordării acestora;
- 400.000 lei – provizioane constituite pentru o obligaţie fiscală, urmare a finalizării controlului fiscal pe linie de impozite şi taxe fiscale.

La finele anului s-a constituit provizion pentru prime privind participarea salariaţilor la profit aferent anului 2008 în sumă de 670.000 lei.

6. Alte posturi din bilanţ

Contul 471 – Cheltuieli efectuate în avans – la 31.12.2008 – prezintă un sold de 8.565 lei şi reprezintă valoarea abonamentelor şi asigurărilor auto pentru anul 2009;

Contul 472 – Venituri înregistrate în avans – la 31.12.2008 – prezintă un sold de 636.494 lei şi reprezintă contravaloarea chiriei aferente lunii ianuarie 2009, facturate în luna decembrie 2008.

C. INFORMAŢII CARE VIN ÎN COMPLETAREA CONTULUI DE PROFIT ŞI PIERDERE

S.C. „ALFA" S.A. Iaşi a întocmit contul de profit şi pierdere conform modelului agreat de Reglementările contabile armonizate cu Directivele Uniunii Europene, aprobate prin OMFP nr. 1752/2005 modificat cu OMFP nr. 2001/2006 şi OMEF 2374/2008 precum şi Legea contabilităţii nr. 82/1991 art. 26 alin (3), cu modificările şi completările ulterioare.

Veniturile şi cheltuielile au fost stucturate în contul de profit şi pierdere după natura lor, respectând principiul conectării cheltuielilor cu veniturile, care au fost generate în perioada respectivă de timp.

Societatea a încheiat exerciţiul financiar 2008, cu profit net în sumă de 4.868.756 lei, înregistrând următoarele:

Scanned with OKEN Scanner

- cifra de afaceri netă 14.206.693 lei;
- venituri din exploatare 14.360.395 lei;
- cheltuieli din exploatare 9.511.150 lei;
- profit din exploatare 4.849.245 lei;
- venituri financiare 1.424.877 lei;
- cheltuieli financiare 474.956 lei;
- profitul financiar 949.921 lei;
- profit brut 5.799.166 lei;
- impozit pe profit 930.410 lei;
- profit net 4.868.756 lei.

Consiliul de Administraţie supune aprobării Adunării Generale Ordinare a Acţionarilor repartizarea profitului aferent anului 2008, ca surse proprii de finanţare pentru investiţii şi modernizări.

Informaţii comparative

În ultimii doi ani evoluţia principalilor indicatori se prezintă astfel:

- lei -

Nr. crt.	Elemente componente	2007	2008
1.	Cifra de afaceri	13.753.887	14.206.693
2.	**Producţia vândută**	10.242.532	10.243.729
3.	**Venituri TOTALE din care:**	14.473.119	15.785.272
4.	- Venituri din exploatare	13.920.741	14.360.395
5.	**Cheltuieli TOTALE din care:**	8.404.714	9.986.106
6.	- Cheltuieli din exploatare din care:	8.404.714	9.511.150
7.	- Cheltuieli cu personalul – TOTAL	2.651.654	3.207.385
8.	Rezultatul brut al exerciţiului (PROFIT)	6.068.405	5.799.166
9.	Rezultatul net al exerciţiului	5.050.051	4.868.756
10.	Active imobilizate	8.326.918	12.193.452

Scanned with OKEN Scanner

11.	Stocuri	775.281	846.469
12.	Creanţe	205.227	338.921
13.	Investiţii financiare pe termen scurt	-	-
14.	Disponibilităţi (casa şi conturi la bănci)	9.042.114	10.031.623
15.	Cheltuieli în avans	9.001	8.565
16.	**Datorii ce trebuie plătite într-o perioadă de un an:**	1.415.468	1.663.197
17.	- Credite financiare pe termen scurt inclusiv dobânzi	-	-
18.	- Datorii faţă de bugetul asig. sociale	85.444	107.363
19.	- Datorii faţă de Fondul de şomaj	6.035	6.531
20.	- Datorii faţă de bugetul statului	471.777	481.050
21.	- Clienţi-creditori	52.794	56.181
22.	- Datorii faţă de bugetele fondurilor speciale (447)	3.568	3.647
23.	- Datorii comerciale	454.328	626.626
24.	- Salarii datorate, inclusiv colaboratorii	149.955	168.638
25.	- Grup şi asociaţi, instituţii publice, creditori	191.567	47.266
26.	- Alte datorii	-	165.895
27.	**Datorii ce trebuie plătite într-o perioadă mai mare de un an din care:**	-	-
28.	- Credite financiare pe termen mediu şi lung, inclusiv dobânzile aferente	-	-
29.	**Datorii –TOTALE**	1.415.468	1.663.197
30.	**Capital financiar (Active circulante - Datorii curente)**	7.979.893	8.925.887
31.	**Capital propriu, din care:**	15.498.531	20.449.339
32.	- Capital social vărsat	2.957.890	2.957.890
33.	- Nr. total de acţiuni	1.183.156	1.183.156
34.	Valoarea contabilă/acţiune (lei)	13,1	17,3
35.	Rezultatul pe acţiune - lei/acţiune	4,27	4,12
36.	Valoare patrimoniu bilanţier (Activ = Pasiv)	18.358.541	23.419.030
37.	Valoare patrimoniu net (Activ - Datorii totale)	16.943.073	21.755.833
38.	Număr mediu salariaţi	143	141

Scanned with OKEN Scanner

INDICATORI ECONOMICO-FINANCIARI CALCULAŢI PENTRU PERIOADA 2007-2008

Pentru evidenţierea trendului ascendent sau descendent pe care l-au avut tranzacţiile societăţii în ultimii doi ani, prezentăm evoluţia indicatorilor relevanţi, care definesc criteriile de performanţă (rezultatele) obţinute de management prin conducerea, organizarea şi gestionarea societăţii.

		31.12.2007	31.12.2008
1. Indicatori de lichiditate			
- Indicatorul lichidităţii curente	= Active curente/Datorii curente	7,08	6,74
- Indicatorul lichidităţii imediate	= (Active curente - Stocuri)/ Datorii curente	6,53	6,24
2. Indicatorul de risc			
- Indicatorul gradului de îndatorare	= (Capital împrumutat/Capital propriu) x 100	-	-
- Indicatorul privind acoperirea dobânzilor	= Profit înaintea plăţii dob. şi imp pe profit/Cheltuieli cu dobânda	-	-
3. Indicatori de activitate			
- Viteza de rotaţie a stocurilor	= Costul vânzărilor/Stocul mediu	3,3 ori	3,75 ori
- Viteza de rotaţie a debitelor clienţi	= (Sold mediu clienţi/Cifra de afaceri) x 365	5,5 zile	7,2 zile

Scanned with OKEN Scanner

- Viteza de rotaţie a activelor imobilizate	= Cifra de afaceri/Active imobilizate	1,65	1,17
- Viteza de rotaţie a activelor totale	= Cifra de afaceri/Total active	0,75	0,61
4. Indicatori de profitabilitate			
-Rata rentabilităţii economice	= Profit brut/Capital propriu	39,15	28,36
- Rata rentabilităţii resurselor consumate	= Profit net/Cheltuieli totale	60	49
5. Indicatori privind rezultatul pe acţiune			
- Rezultatul pe acţiune	= Profitul net/Nr. ponderat de acţiuni	4,27	**4,12**

Nivelul acestor indicatori reflectă în totalitate performanța și poziția financiară a societății.

D. Continuitatea activităţii

În anul 2009, societatea nu intenţionează şi nu există actualmente motive care să determine reducerea activităţii sau încetarea acesteia. Suprafața destinată efectuării actelor de comerț este contractată în cea mai mare parte, diferența fiind utilizată pentru administrare proprie, nu există litigii comerciale sau de altă natură care să afecteze continuitatea activității, sunt asigurate resursele de finanțare, capitalul de lucru și forța de muncă necesare desfășurării unei activități eficiente în continuare.

Scanned with OKEN Scanner

E. Evenimente ulterioare datei bilanțului

În conformitate cu Hotărârea nr. 39 a Adunării Generale Extraordinare a Acţionarilor din data de 10.12.2008 s-a înregistrat majorarea capitalului social cu un număr de 128 acţiuni nominative cu o valoare unitară de 2,5 lei, în valoare totală de 320 lei, reprezentând diferenţă neînregistrată din valoarea terenurilor pentru care societatea deţine certificatul de atestare a dreptului de proprietate.

Cele 128 acţiuni au majorat cota deţinută de AVAS, astfel încât, capitalul social al S.C. „ALFA" S.A. este de 2.958.210 lei, divizat în 1.183.284 acţiuni nominative dematerializate, cu o valoare nominală de 2,5 lei.

Majorarea capitalului social s-a înregistrat la ORC Iași conform CIM nr. 53848 din 17.01.2009.

Întocmirea situatiilor financiare, evidența contabilă

Situaţiile financiare aferente anului 2008 au fost întocmite sub responsabilitatea conducerii, conform Legii 31/1990 privind societățile comerciale republicată şi modificată prin Legea 441/2006 şi OUG 82/2007, Legii contabilității nr. 82/1991, OMF 1752/2005 şi a celorlalte reglementări în materie.

Evidența contabilă reflectă cronologic și sistematic înregistrările pe baza documentelor justificative.

Există concordanţă între contabilitatea sintetică şi cea analitică.

Se întocmesc lunar balanțe de verificare sintetice, se face periodic punerea de acord cu evidența analitică.

Situațiile financiare s-au întocmit prin transpunerea corectă a soldurilor din balanța sintetică întocmită la 31.12.2008.

Sunt conduse la zi registrul jurnal, registrul Cartea-mare și registrul inventar.

Societatea utilizează în evidență contabilă programe informatice pentru care deține licența de utilizare.

Scanned with OKEN Scanner

Control intern, gestiuni

Controlul intern se realizează în principal prin controlul de gestiune și controlul preventiv. Societatea are organizat auditul intern conform OUG 75/1999 cu modificările ulterioare. Gestiunile de valori materiale sunt organizate funcție de natura acestora pe categorii și locuri de depozitare.

S.C. CONT-AUDIT S.R.L.
Autorizaţia C.A.F.R. nr. 216/2001

Iași, 12.04.2009

ANEXE

Anexa 1 - Fișa de acceptare a mandatului

Dosar client	**FIȘA DE ACCEPTARE A MANDATULUI (proceduri de acceptare)**	**Ref.:**
		Pag.:
Exercițiu	**Auditor:**	**Data:**

1. *Informații asupra întreprinderii*

Sediul:
Forma juridică:
Obiect de activitate:
Sucursale, filiale:
Conducerea:
Cifra de afaceri în ultimul an încheiat:
Efectiv de salariați:
Expertul contabil consultant:
Cenzori:
Consultant juridic:

Scanned with OKEN Scanner

2. *Natura misiunii* Auditor: Originea mandatului: Lucrări efectuate cu alți experți: Alte misiuni în această întreprindere:
3. *Onorarii* Barem: Onorarii estimate:
4. *Decizia și procedura de acceptare* Refuz de misiune: Acceptarea misiunii (în acest caz se listează riscurile majore reținute). Decizia se ia după ce ne-am asigurat de completarea unei anexe la Fișa de acceptare a mandatului intitulată *Criterii de luat în considerare.*
5. *Repartizarea dosarului* Responsabilul lucrării: Responsabili adjuncți:
6. *Alte proceduri* Scrisoare către conducerea întreprinderii: Contactul cu auditorul anterior: Scrisoarea de acceptare a mandatului: Raportul asupra discuțiilor cu conducerea întreprinderii:

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 2 - Scrisoarea de misiune

Către Consiliul de Administraţie sau reprezentanţilor adecvaţi ai conducerii:

Dumneavoastră aţi cerut ca noi să efectuăm auditul situaţiilor financiare ale societăţii ..... care conţin bilanţul la data ....., contul de profit şi pierdere, situaţia modificărilor capitalului propriu şi situaţia fluxurilor de trezorerie pentru exerciţiul financiar care se încheie la această dată, precum şi un rezumat al politicilor contabile semnificative şi alte note explicative. Suntem încântaţi să vă confirmăm acceptarea şi înţelegerea noastră în ce priveşte acest angajament prin conţinutul acestei scrisori. Auditul pe care îl vom efectua va avea ca obiectiv exprimarea unei opinii din partea noastră asupra situaţiilor financiare.

Auditul nostru va fi efectuat în conformitate cu Standardele Internaţionale de Audit. Acestea cer ca noi să respectăm cerinţele de etică, să planificăm şi să efectuăm auditul astfel încât să obţinem o asigurare rezonabilă că situaţiile financiare nu conţin denaturări semnificative. Un audit implică aplicarea de proceduri în vederea obţinerii de probe de audit cu privire la valorile şi prezentările de informaţii din situaţiile financiare. Procedurile selectate depind de raţionamentul auditorului, inclusiv evaluarea riscului existenţei de denaturări semnificative în situaţiile financiare provenite din fraudă sau eroare. Un audit include, de asemenea, evaluarea conformităţii politicilor contabile folosite şi a rezonabilităţii estimărilor contabile efectuate de către conducere, precum şi evaluarea prezentării generale a situaţiilor financiare.

Datorită caracteristicii de test şi a altor limitări inerente ale oricărui sistem contabil şi de control intern, există un risc inevitabil ca unele denaturări semnificative să rămână nedescoperite.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când am efectuat evaluarea riscului, am considerat controlul intern relevant pentru întocmirea situaţiilor financiare de către societate pentru a putea defini procedurile de audit care sunt corespunzătoare în circumstanţele date, dar nu în scopul exprimării unei opinii asupra eficacităţii controlului intern din cadrul societăţii. Totuşi, vă vom furniza o scrisoare separată referitoare la orice deficienţe semnificative în structurarea sau implementarea controlului intern în raportarea financiară de care am luat cunoştinţă pe parcursul auditării situaţiilor financiare.[172]

Vă reamintim că responsabilitatea pentru întocmirea situaţiilor financiare care prezintă în mod corect poziţia financiară, performanţele financiare şi fluxurile de trezorerie ale societăţii în conformitate cu Standardele Internaţionale de Raportare Financiară este a conducerii societăţii.

Raportul nostru de audit va explica faptul că responsabilitatea pentru întocmirea şi corecta prezentare a situaţiilor financiare în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil revine conducerii societăţii, iar această responsabilitate include:

- Structurarea, implementarea şi menţinerea controlului intern relevant pentru întocmirea situaţiilor financiare care nu conţin denaturări provenite din fraudă sau eroare;
- Selectarea şi aplicarea politicilor contabile corespunzătoare; şi
- Efectuarea de estimări contabile care sunt conforme cu circumstanţele.

Ca parte a procesului nostru de audit, vom solicita din partea conducerii confirmări scrise cu privire la declaraţiile ce ne-au fost date în legătură cu auditul.

Aşteptăm cu nerăbdare o colaborare deplină cu echipa dumneavoastră şi credem că aceasta ne va pune la dispoziţie orice înregistrări, documentaţii şi alte informaţii care ne vor fi necesare în efectuarea auditului.

---

[172] În unele jurisdicţii, auditorul poate avea responsabilitatea de a raporta separat cu privire la controlul intern al entităţii. În aceste circumstanţe, auditorul raportează conform cerinţelor din jurisdicţia respectivă. În acest caz, este posibil ca menţiunea din raportul auditorului asupra situaţiilor financiare referitoare la faptul că auditorul nu a luat în considerare auditul intern în scopul exprimării unei opinii cu privire la controlul intern al societăţii să nu mai fie aplicabilă.

Scanned with OKEN Scanner

[Se vor introduce orice alte informaţii suplimentare referitoare la onorarii şi modalităţile de facturare, după caz].

Vă rugăm să semnaţi şi să returnaţi exemplarul ataşat acestei scrisori pentru a ne arăta că scrisoarea este conformă cu înţelegerea dumneavoastră în legătură cu organizarea auditului pe care îl vom efectua asupra situaţiilor financiare.

XYZ & Co.

S-a luat la cunoştinţă în
numele societăţii ABC
de către

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 3 - Scrisoare de afirmare a conducerii

În atenția auditorului

Data .....

Această scrisoare de afirmare se înscrie în cadrul auditului situațiilor financiare ale societății X pentru exercițiul încheiat la 31 decembrie 20XX care vizează exprimarea unei opinii asupra imaginii fidele pe care o dau situațiile financiare ale societății X la 31 decembrie 20XX, conform Legii contabilității nr. 82/91, republicată și normelor contabile în vigoare.

Noi suntem responsabili de stabilirea și prezentarea situațiilor financiare conform ...

Noi vă confirmăm, în cunoștință de cauză și cu toată buna credință, declarațiile următoare:

- Nu avem cunoștință de nici o iregularitate privind conducerea sau salariații care prezintă un rol important în definirea și funcționarea sistemului contabil și de control intern, susceptibile de a avea o incidență semnificativă asupra situațiilor financiare.
- Noi v-am prezentat toate registrele contabile, toată documentația aferentă și toate procesele verbale ale adunărilor generale, ale consiliului de administrație, respectiv cele care s-au ținut la datele ... și ...
- Noi confirmăm că situațiile financiare nu conțin anomalii semnificative sau omisiuni.
- Societatea noastră s-a conformat tuturor prevederilor din acordurile contractuale a căror nerespectare ar fi putut avea o incidență semnificativă asupra situațiilor financiare.
- Următoarele elemente au fost corect înregistrate și, după caz, în notele anexe la situațiile financiare s-au dat explicațiile necesare:
  - ✓ pierderi din operațiunile de cumpărări și vânzări;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ active date în garanție (ipotecate);
- ✓ active vândute.

- Nu avem nici un proiect sau intenții susceptibile să altereze în mod semnificativ valoarea contabilă sau clasificarea activelor și pasivelor reflectate în situațiile financiare.
- Nu avem nici un plan de abandonare a unor linii de fabricație și nici un stoc care nu este contabilizat la o sumă superioară valorii sale nete de realizare.
- Societatea este proprietara tuturor activelor și nici unul nu a fost ipotecat, cu excepția celor menționate în nota ... la situațiile financiare.
- Noi am înregistrat toate pasivele și angajamentele sau am dat explicații în notele anexe, iar în nota anexă Y am indicat toate garanțiile acordate terților.
- Cu excepția evenimentului constând în ... descris în nota anexă Z, nici un eveniment posterior închiderii exercițiului care să necesite o rectificare a situațiilor financiare nu s-a produs sau aceste evenimente au fost prezentate în notele anexe.
- Litigiul cu societatea K a fost reglat pentru o sumă de ... lei, provizionată în situațiile financiare. Nici o altă reclamație privind un eventual contencios nu a fost depusă și nu este prevăzută.

Președinte - Director general

Director financiar

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 4 - Planul misiunii de audit

-conținut tip-

I. Prezentarea întreprinderii

- Denumirea;
- Sediul social;
- Capitalul social și acționari;
- Înregistrare;
- Scurt istoric;
- Considerații succinte privind obiectul de activitate, piața, concurența.

II. Informații contabile

- Bugete și conturi previzionale;
- Particularitățile sistemului contabil;
- Principii contabile general acceptate, inclusiv eventuale derogări;
- Planul contabil adaptat întreprinderii;
- Particularitățile sistemului contabil.

III. Definirea misiunii

- Originea misiunii: audit legal sau contractual;
- Natura misiunii: conturi anuale; conturi consolidate sau previziuni;
- Alți auditori, experți sau cenzori cu misiuni în întreprindere;

IV. Sisteme și domenii semnificative

- Prag de semnificație;
- Funcții și conturi semnificative;
- Zone de risc identificate;
- Controale efectuate de întreprindere pe care auditorul se poate sprijini;

V. Direcțiile programului de lucru

- Analiza și aprecierea controlului intern;
- Confirmările necesare de obținut;

Scanned with OKEN Scanner

- Inventarieri fizice în prezența auditorului;
- Asistență de specialitate necesară din partea experților (în informatică, fiscalitate, contabilitate);
- Documente de obținut (contracte, dosare particulare etc.).

VI. Echipa de lucru și bugetul

- Componența echipei de audit (număr și nivel de pregătire);
- Bugetul de ore repartizat pe membrii echipei și pe module auditate;

VII. Planificarea

- Repartizarea lucrărilor între auditori;
- Contacte de stabilit și persoane de întâlnit;
- Utilizarea lucrărilor terților (auditori interni, experți din diferite domenii);
- Lista rapoartelor, scrisorilor de confirmare și alte documente care urmează a fi emise (cu datele limită).

Scanned with OKEN Scanner

Anexa 5 - Program de verificare a funcționării procedurilor în cadrul controlului intern

Raționamentul profesional al auditorului poate stabili cererile de informații cât și gradul de detaliere al procedurilor utilizate cu ocazia unei examinări limitate a situațiilor financiare. Nu există o listă exhaustivă a procedurilor necesare pentru realizarea programului de verificare a funcționării controlului intern. Prezenta anexă are un caracter general, orientativ. Ea nu reprezintă un program de lucru punctual, limitativ și nici un chestionar de control în acest scop.

Generalități

- informare asupra termenilor și ariei misiunii cu clientul și colaboratorii săi;
- redactarea unei scrisori de misiune, care precizează termenii și întinderea misiunii;
- cunoașterea activităților entității, a sistemelor contabil și de control, inclusiv a modului de elaborare a situațiilor financiare;
- verificarea înregistrării operațiilor în contabilitate sub aspectele:
  - ✓ integralității;
  - ✓ momentului adecvat;
  - ✓ după obținerea autorizărilor necesare.
- verificarea balanței generale a conturilor, inclusiv a corelațiilor cu soldurile cărții-mari și situațiile financiare;
- revederea rezultatelor misiunilor de audit precedente, inclusiv a ajustărilor care au fost solicitate;
- obținerea unor informații cu privire la:
  - ✓ schimbări semnificative intervenite în utlimul an în structura capitalului și acționarilor;
  - ✓ continuitate sau modificări în politicile de închidere a conturilor;
  - ✓ conformitatea politicilor cu reglementările naționale și internaționale;
  - ✓ corectitudinea aplicării acestor politici;
  - ✓ permanența aplicării politicilor contabile;
  - ✓ consemnarea în note anexe la situațiile financiare despre eventuale modificări aduse politicilor contabile și de închidere a conturilor.

Scanned with OKEN Scanner

- consultarea proceselor verbale ale AGA, consiliilor de administrație pentru identificarea problemelor care trebuie avute în vedere în cadrul misiunii;
- verificarea gradului în care măsurile stabilite de AGA, CA cu privire la situațiile financiare au fost luate în considerare;
- verificarea existenței operațiilor între părți legate, a modului lor de contabilizare, inclusiv prezentarea corectă în notele anexe la situațiile financiare;
- verificarea existenței unor angajamente certe sau incerte;
- verificarea posibilităților privind cedarea unor active importante sau abandonarea unor segmente de piață;
- evaluarea modului de fundamentare a informațiilor conținute în situațiile financiare, inclusiv anexe;
- compararea rezultatelor consemnate în situațiile financiare ale anului în curs cu cele ale exercițiilor precedente, inclusiv cu bugetele și previziunile elaborate;
- obținerea unor explicații din partea conducerii cu privire la eventualele nerealizări;
- evaluarea incidenței ajustărilor provenite din erori necorectate.

Trezorerie

- verificarea tuturor extraselor bancare și a situațiilor neclare și neobișnuite;
- verificarea transferurilor interbancare în perioadele anterioare și posterioare datei de închidere;
- verificarea existenței unor eventuale restricții speciale asupra conturilor de trezorerie;
- constatarea principiilor contabile utilizate în înregistrarea vânzărilor;
- verificarea balanței clienților și a corelațiilor cu balanța generală;
- existența unor variații importante, neobișnuite în soldurile conturilor de clienți;
- determinarea cauzelor care au generat variații anormale în soldurile creanțelor față de clienți;
- verificarea modului de gestionare a creanțelor neîncasate la scadență, a apariției creanțelor incerte și constituirii provizioanelor adecvate;
- existența unor creanțe cedate, garantate sau scontate;
- existența unor mărfuri expediate și nefacturate sau în consignație, inclusiv ajustarea regularizării contabile a acestor tranzacții;
- verificarea modului de contabilizare a tuturor operațiunilor legate de trezorerie:
  - ✓ încasarea creanțelor;

Scanned with OKEN Scanner

- ✓ plata datoriilor comerciale;
- ✓ plata datoriilor fiscale, sociale, financiare etc.

Stocuri

- constatarea, analiza și verificarea următoarelor aspecte:
  - ✓ corespondența dintre soldul stocurilor și balanța generală;
  - ✓ modul de efectuare a inventarierii;
  - ✓ metodele utilizate în evaluarea și gestiunea stocurilor;
- în cazul neefectuării inventarierii fizice la data bilanțului, se determină dacă:
  - ✓ entitatea utilizează sistemul de inventar permanent;
  - ✓ periodic au fost efectuate verificări asupra cantităților fizice existente în stoc;
  - ✓ modul de păstrare al bunurilor este cel adecvat;
- determinarea modului de efectuare a ajustărilor, a procedurilor utilizate pentru controlul stocurilor și de respectare a principiului prudenței în evaluarea acestora;
- compararea nivelului efectiv al stocurilor existente cu cele precedente și cele așteptate pentru exercițiul în curs;
- identificarea cauzelor care au determinat abaterile dintre nivelele normale și reale;
- compararea vitezei efective de rotație a stocurilor din perioada curentă cu cea precedentă și cea estimată;
- identificarea stocurilor cu mișcare lentă sau fără mișcare, inclusiv a celor depreciate moral și contabilizarea acestora la valoarea netă de realizare;
- verificarea acordării corecte a perisabilităților cu ocazia inventarierii;

Portofoliul de titluri

- identificarea listei portofoliului de titluri la data bilanțului și consemnarea corectă în balanța generală;
- metoda de evaluare a titlurilor, aplicată la închiderea exercițiului;
- înregistrarea corectă a veniturilor, câștigurilor sau pierderilor din plasamente;
- cunoașterea structurii titlurilor de participare și de plasament;

Scanned with OKEN Scanner

Imobilizări și participații

- verificarea listei imobilizărilor, a valorii brute și a amortizării cumulate a acestora;
- verificarea corespondenței dintre înregistrările în conturi și balanța generală;
- constatarea sistemului de amortizare utilizat;
- analiza clasificării cheltuielilor cu imobilizările și întreținerea acestora;
- verificarea modului de inventariere fizică a imobilizărilor corporale;
- contabilizarea corectă a intrărilor și ieșirilor de imobilizări;
- analiza metodelor de amortizare și determinarea impactului acestora asupra costurilor;
- existența unor imobilizări ipotecate;
- contabilizarea corectă a operațiunilor de închiriere a imobilizărilor;

Cheltuieli plătite în avans, active necorporale și alte active

- analiza detaliată a conturilor din această structură;
- verificarea modului de înregistrare și amortizare a acestor valori;
- analiza evoluției soldurilor din aceste conturi;

Împrumuturi

- verificarea situației împrumuturilor și a corelației cu soldurile conturilor din balanța generală;
- existența unor împrumuturi nerambursate la scadență;
- situarea dobânzilor la împrumuturi la un nivel mediu acceptabil;
- identificarea ipotecilor și garanțiilor pentru împrumuturi;
- evitarea rambursărilor anticipate a împrumuturilor.

Datorii furnizori

- constatarea principiilor contabile utilizate în înregistrarea datoriilor față de furnizori;
- existența unor achiziții fictive;
- corespondența dintre balanța furnizorilor și soldul contului din balanța generală;

Scanned with OKEN Scanner

- evoluția comparativă a soldurilor pentru contul de furnizori (valoare curentă și valoare a exercițiului precedent);
- existența unor datorii neînregistrate;
- contabilizarea distinctă a datoriilor față de acționari, administratori și alte părți legate.

Sume de plată și datorii eventuale

- verificarea listei achizițiilor și a datoriilor comerciale rezultate;
- corelația dintre soldurile perioadei curente cu cele similare din exercițiul precedent;
- existența eventualelor datorii neînregistrate și constituirea provizioanelor necesare;

Impozit pe beneficii și alte taxe

- verificarea unor evenimente (litigii cu administrația fiscală) care pot influența valoarea impozitelor datorate de entitate;
- analiza plăților datoriilor fiscale scadente;
- fundamentarea cheltuielilor fiscale;
- compararea cheltuielilor fiscale ale perioadei curente cu cele precedente și cele estimate;

Evenimente posterioare închiderii

- compararea situațiilor financiare ale perioadei curente cu cele ale exercițiului precedent;
- cercetarea evenimentelor survenite după data închiderii cu impact semnificativ asupra situațiilor financiare;
- constatarea luării unor angajamente importante după data închiderii;
- producerea unor schimbări semnificative în structura capitalului social, a datoriilor pe termen lung și a fondului de rulment după data închiderii;
- existența unor ajustări neobișnuite în intervalul cuprins între data închiderii și data de terminare a lucrărilor;
- necesitatea unor ajustări și mențiuni speciale în notele anexe la situațiile financiare;

Scanned with OKEN Scanner

- consultarea proceselor verbale ale AGA și CA după data închiderii.

Contencios

- verificarea existenței unor proceduri juridice (potențiale, prevăzute sau în curs) cu impact asupra situațiilor financiare;

Capitaluri proprii

- analiza principalelor operațiuni care afectează capitalurile proprii:
  - ✓ emisiuni;
  - ✓ răscumpărări de acțiuni;
  - ✓ dividende.
- analiza restricțiilor care vizează distribuirea beneficiilor nedistribuite sau a altor conturi de capitaluri proprii.

Operații

- compararea rezultatelor perioadei curente cu cea precedentă;
- contabilizarea veniturilor și cheltuielilor semnificative în perioada corectă;
- recunoașterea corectă a evenimentelor extraordinare și implicit a rezultatelor de această natură;
- delimitarea corectă a operațiunilor de exploatare și financiare de cele extraordinare.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Arens, A., Loebbecke, J., *Audit - O abordare integrată*, Ed. Arc, Chișinău, 2003, p. 88 ş.u.
2. Boussard, D., Eglem, J.Y., *Les mecanismes comptables de l'entreprise*, Editions Montchrestien, Paris, 1992
3. Capron, M., *Contabilitatea în perspectivă*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1994
4. Casta, J.-F., Tabără,N., *Evoluția auditului contabil-financiar în Franța, pe plan mondial și perspectivele acestuia în România*, Revista de Finanțe, Credit și Contabilitate, nr. 2-3, 1997
5. Colasse, B.,*Comptabilité générale*, Ed. Economică, Paris, 2000
6. Collins, L., Valin, G., *Audit et contrôle intern. Aspects financiers, opérationnels et stratégiques*, Ed. Dalloz, Paris, 1992
7. Feleagă, N., *Dincolo de frontierele vagabondajului contabil*, Ed. Economică, Bucureşti, 1997
8. Florea, I., Florea, R., Macovei, I. C., Berheci, M., *Introducere în expertiza contabilă și în auditul financiar*, Ed. CECCAR, București, 2008
9. Horomnea, E., *Contabilitatea între geneză, performanţă şi controverse*, Revista de Finanţe, Credit şi Contabilitate nr. 3/2000
10. Horomnea, E., *Tratat de contabilitate. Concepte, principii, standarde, aplicaţii*, Ed. Sedcom Libris, Iaşi, Vol. I şi II, 2001 şi 2003
11. Horomnea, E., *Lexicon contabil-financiar armonizat cu Directivele Europene și Standardele Internaționale de Contabilitate*, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2003
12. Horomnea, E., (coord.), Tabără, N., Budugan, D., Georgescu, I., Beţianu, L., *Bazele contabilităţii. Concepte. Modele. Aplicaţii*, Ed. Sedcom Libris, Iaşi, 2008
13. Horomnea, E., *Fundamentele ştiinţifice ale contabilităţii. Doctrină. Concepte. Lexicon*, Ed. TipoMoldova, Iaşi, 2008
14. Horomnea, E., *Audit financiar şi certificarea bilanţului contabil*, Universitatea „Alexandru I. Cuza", Iaşi, 2008
15. Lasségue, P., *Lexique de comptabilité*, Paris, 1993

Scanned with OKEN Scanner

16. Mikol, A., *Les audits financiers. Comprendre les mécanismes du contrôl légale*, Édition d'Organisations, Paris, 1999
17. Obert, R., DESCF. Manuel & Applications. Synthèse droit et comptabilité. Ed. Dunod, Paris, 1998
18. Paciolo, L., *Tratat de contabilitate în partidă dublă*, Ed. Junimea, Iaşi, 1991, traducere D. Rusu şi Şt. Cuciureanu
19. Pham, D., *Principes comptables fondamentaux*, Encyclopédie de Gestion, Paris, 1989
20. Pohoață, I., *Repere în economia instituțională*, Ed. Economică, București, 2009
21. Ristea, M., Dumitru, C.G., *Bazele contabilităţii*, Ed. Universitară, Bucureşti, 2005
22. Ristea, M., Dumitru, C.G., *Contabilitate aprofundată*, Ed. Universitară, Bucureşti, 2005
23. Rusu, D., *Bazele contabilităţii*, E.D.P., Bucureşti, 1980
24. Stoian, A.,Ţurlea, E., *Auditul financiar-contabil*, Ed. Economică, Bucureşti, 2001
25. Toma, M., Potdevin, J., *Elemente de doctrină și deontologie a profesiei contabile*, Ed. CECCAR, București, 2008
26. Toma, M., *Iniţiere în auditul situaţiilor financiare ale unei entităţi*, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007
27. Wolfe, D., Hermanson, D., *The Fraud Diamond: Considering the Four Elements of Fraud*, The CPA Journal, Decembrie 2004
28. ***, *Audit financiar 2006. Standarde. Codul etic*, Ed. IRECSON, București, 2006
29. ***, *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, Ed. Arc, Chișinău, 2007
30. ***, *Ghid de utilizare a Standardelor Internaționale de Audit în auditarea întreprinderilor mici și mijlocii*, Ed. CECCAR, București, 2009
31. ***, *Legea contabilităţii nr. 82/91*, republicată
32. ***, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, Ed. IRECSON, București, 2009
33. ***, *Norme de audit financiar și certificare a bilanțului contabil*, Ed. Tiparul Metropol, București, 1995
34. ***, *Norme naționale de audit*, Ed. CECCAR, București, 1999

Scanned with OKEN Scanner

35. ***, *Ordinul Ministrului Finanţelor Publice nr. 1752/2005*, pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene şi *O.M.E.F. nr. 2374/2007* privind modificarea şi completarea O.M.F.P. 1752/2005
36. *O.M.F.P. nr. 3055/2009* pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene publicat în *M.O. nr. 766 bis din 10.11.2009*
37. ***, *Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică. Audit financiar 2008*, vol. I, Ed. IRECSON
38. ***, *Standardele Internaţionale de Raportare Financiară (IFRSs)* incluzând Standardele Internaţionale de Contabilitate (IASs) şi Interpretările lor la 1 ianuarie 2007, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007
39. ***, *Standardul profesional nr. 24, Misiunile de audit financiar şi cadrul conceptual privind misiunile standardizate ale expertului contabil*, Ed. CECCAR, Bucureşti, 2007
40. http://www.cafr.ro/index.jsp?page=declaratie
41. http://www.investmentinternational.com/magazine/alternative-investments/the-financial-scandals-in-perspective-2870.html
42. http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1780075.stm#asset
43. www.money.ro
44. http://www.wsws.org/articles/2004/jan2004/parm-j06.shtml
45. http://www.wall-street.ro/articol/International/31461/Scandalul-Parmalat-aduce-peste-50-de-acuzati-in-instanta.html
46. http://www.parmalat.net/en/about_us/parmalat_in_brief/
47. http://www.worldcomgroup.com/
48. http://www.wall-street.ro/articol/International/17240/Seful-bombei-financiare-WorldCom-ramane-cu-25-de-ani-de-inchisoare.html
49. http://www.stock-market-crash.net/barings.htm
50. http://www.capital.ro/articol/cum-s-au-vandut-bancile-americane-scandalul-merrill-lynch-118902.html
51. http://www.economist.com/businessfinance/displaystory.cfm?story_id=12903424
52. http://www.computerweekly.com/Articles/2009/07/10/236856/satyam-succeeds

Scanned with OKEN Scanner

COMENZI – CARTEA PRIN POŞTĂ

Editura ALFA

Adresa: Str. Trei Ierarhi, nr. 2, etaj I
700028 - IAŞI - ROMÂNIA
Tel.: (0232) 216884
Fax: (0332) 110800
Mobil: 0740570752
E-mail: info@editalfa.ro
Site: www.editalfa.ro

- Rabat între 5% şi 25%;
- Taxele poştale sunt suportate de editură;
- Plata se face ramburs, la primirea coletului.

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul universitar, doctor în economie, **Emil HOROMNEA** este absolvent al Facultăţii de Ştiinţe Economice, Universitatea *„Al. I. Cuza”* Iaşi, specializarea Contabilitate, promoţia 1972.

Vicepreşedinte al *Corpului Experţilor Contabili şi a Contabililor Autorizaţi din România*, membru al Biroului permanent al aceluiaşi organism, a promovat afirmarea şi dezvoltarea profesiei contabile atât în ţară cât şi în întâlnirile internaţionale: Germania, Grecia, Franţa, Olanda, Spania, Portugalia şi Danemarca.

Preşedinte al Ultimului Congres al Profesiei Contabile din România (2008) cu o largă participare internaţională, respectiv participanţi din 26 de ţări, inclusiv organisme reprezentative la nivel european şi mondial.

Autor, coautor şi coordonator a peste 30 de tratate, cărţi şi manuale de specialitate, respectiv 200 de studii şi articole, publicate în ţară şi străinătate, este recunoscut pentru stilul academic şi eleganţa comunicării.

Domenii de interes: *Fundamentele ştiinţifice ale contabilităţii; Bazele contabilităţii; Istoria şi doctrinele contabilităţii; Contabilitate aprofundată; Contabilitate comparată; Analiza şi auditul contabil-financiar; Normalizare, armonizare şi convergenţă contabilă.*

A efectuat schimburi de experienţă şi stagii de documentare în universităţi din Grecia, Germania, Spania şi Franţa.

Este membrul unor prestigioase asociaţii şi organisme naţionale şi internaţionale: *Asociaţia Oamenilor de Ştiinţă din România, Asociaţia Internaţională de Fiscalitate, Asociaţia Generală a Economiştilor, Asociaţia Profesorilor de Contabilitate din Spania, Corpul Experţilor Contabili şi a Contabililor Autorizaţi din România*, expert contabil, evaluator *ANEVAR* şi *CECCAR*.

O impresionantă cultură acumulată sistematic a permis profesorului **Emil HOROMNEA** să devină susţinătorul dimensiunii intelectuale a contabilităţii şi în acelaşi timp să se bucure constant de audienţa unor amfiteatre pline.

Este esenţa raţiunii de „a fi” a dascălului universitar şi nu în ultimă instanţă, satisfacţia performanţei pe deplin meritate.

Prof. Univ. Dr. Mihai DINU

Scanned with OKEN Scanner